

קובץ גליונות

פרשת נח - קובץ זיכרון

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

מרן פוסק הדור
רבי שמריהו יוסף ניסים קרליץ זי"ע

הלימוד בקובץ
לזכות ולעילוי נשמת
מרן פוסק הדור
רבי שמריהו יוסף ניסים
ב"ר נחום מאיר זי"ע קרליץ
נודב ע"י משפחת
קניגסבוך החשובה

אוצר הספרים

מחבר ספר?

**אתה יודע את האוצרות הטמונים בו!
בא לגלות אותם לכולם!**

חדש ממערכת "קובץ גליונות"
למחברי ספרים ותופשי התורה
מערכת 'קובץ גליונות' מבושרת
למחברי הספרים בכל מקצועות התורה
על פתיחת מדור חדש 'אוצר הספרים'
במדור תנתן סקירה מקיפה על ספרים וסופרים.

**לפרטים נוספים
פנה למערכת 'קובץ גליונות'**

שהשמה במעונם

הר"ר **מאיר שולביץ** - ירושלים - להולדת הבן
הר"ר **אשר שטינמן** - בני ברק - לארוסי הבן

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900

פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

לקראת השנה החדשה הקדישו ע"ג הקבצים
את יקיריכם באחת משבתות השנה,
ותזכו להיות שותפים בזיכוי הרבים הגדול
להגדיל תורה ולהאדירה.

הקבצים הבאים

ד' חשוון	נח	ג' ניסן	ויקרא
י"א חשוון	לך לך	א' אייר	תזריע מצורע
י"ח חשוון	ורא	ח' אייר	אחרי מות-קדושים
כ"ה חשוון	חיי שרה	ט"ו אייר	אמור
ב' כסלו	תולדות	כ"ב אייר	בהר בחוקותי
ט' כסלו	ויצא	כ"ט אייר	במדבר
ט"ז כסלו	וישלח	ז' סיון	חג השבועות - נשא
כ"ג כסלו	וישב	י"ד סיון	בהעלותך
ל' כסלו	מקץ-חנוכה	כ"א סיון	שלח
ז' טבת	ויגש	כ"ח סיון	קרח
י"ד טבת	ויחי	ה' תמוז	חוקת
כ"א טבת	שמות	י"ב תמוז	בלק
כ"ח טבת	וארא	י"ט תמוז	פינחס
ו' שבט	בא	כ"ו תמוז	מטות מסעי
י"ג שבט	בשלח	ד' אב	דברים
כ' שבט	יתרו	ט' אלול	כי תצא
כ"ז שבט	משפטים	ט"ז אלול	כי תבוא
ד' אדר	תרומה	כ"ד אלול	נצבים וילך
י"א אדר	תצוה	א' תשרי	ראש השנה
י"ח אדר	כי תשא	ח' תשרי	האזינו-שבת שובה - יו"כ
כ"ה אדר	ויקהל פקודי	ט"ו תשרי	חג הסוכות

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:
יש לבחור בלחצן קופות נוספות,
חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע.ר.

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

מנחת דב"ח

"וישת מן היין וישכר" (ט, כא)

רבינו נשאל מדוע כתב ב"טעמא דקרא" שנה שנה יין ערלה משום שטעה לומר שהיין הוא זיעה בעלמא, ולא תירץ שהכרם גדל בדרך נס ולכן נפטר מערלה, כמו שכתב ב"דרך אמונה" על עץ החרובים של רבי שמעון בן יוחאי.

ענה רבינו שיש לחלק ולומר שאצל נח לא היה זה בגדר נס, שהרי נטע את הכרם אלא שצמח במהירות עצומה, על כן יש לחייבו בערלה. מה שאין כן בעץ החרובים של רבי שמעון בן יוחאי שבא דבר חדש, ובשם שאמרו (בירושלמי ריש ערלה) שעץ שהועבר בגושו מחוץ לארץ אין בו משום ערלה, כך עץ שהובא בגושו ממרום ועשה מיד פירות כעץ ישן אין בו ערלה.

וכמו כן כתב ב"דרך אמונה" (שם) במעשה בנו של רבי יוסי דמן יוקרת, שאמר: "תאנה תאנה הוציא פרותיך ויאכלו פועלי אבא" (תענית כד ע"א) שהיו חייבים במעשר כיון שלא נחשבו לפירות נס [שפטורים ממעשר כמו שכתב הרד"ק (מלכים ב ד, ז) בשם התוספתא על נס אסוק השמן] כשמיהרו יציאתם.

(תורת חיים ע"פ חידושי הגר"ח"ק)

"וישאר אך נח" (ז, כג)

וישאר אך נח אך מיעוט, שאף הוא היה גונח דם הצינה (בראשית רבה לב, יא)

אומרים בשם הגאון רבי ישראל מסלאנט זצ"ל שאם חלק מהנוכחים מבקש לפתוח חלון לאיוורור וחלק מבקש לסגור מפני הקור, שומעים לסובלים מהקור [שהכל חולים אצל צינה (אורח חיים רעו, ה)].

נשאל רבינו, שהיום טוענים הרופאים שהחלון הסגור ירבה מחלות וחייבים לאוורר את החדר. אם כן, תהא יד המצדדים לפתוח את החלון על העלייה.

ענה: יש ללכת אחרי השכל הישר ואין לסמוך על המחקרים בעיניים עצומות.

היום אוצמרים כך, ולמחר ההיפך. בשעתו צידדו לעקור לילדים את השקדים [הפוליפים] כי הם גורמים רק בעיות ואין בהם כל תועלת. כיום הגיעו להבנה שיש בהם תועלת רבה, ומוציאים אותם רק בכורח גדול. והדוגמאות רבות.

(תורת חיים ע"פ כל משאלותיך)

על שי"ח

'שהצדיק אבד - לדורו אבד'

רבות אלפי ישראל ליוו למנחות את גדול דורנו מרן פוסק הדור הגאון רבי ניסים קרליץ זצוקלה"ה, שהיה ראש לדיינים ובתי ההוראה בארץ הקודש, ממנה פינה ממנו יתד לכל עולם הרבנות, המוציאים, פוסקי ההלכה ומנחילי הפסק.

להבחי"ח רבינו שליט"א היה מיוחד איתו לאורך כל שנות חייו. עוד משנות ילדותם ממש בצילו של הדור הגדול רבן של כל בני הגולה מרן הגאון החסיד בעל החזון איש זצ"ע, ולאחר מכן כשכינהו יחדיו בראשות כולל אברכים המפורסם בבני ברק 'כולל חזון איש' ואחרי זה בהנהגת הדור, כשרבינו שליט"א עומד לצידו של רבי ניסים, ומלווה אותו בכל הפרשיות אותם ניהל במסירות נפש ובנכין כפיים שאין בדומה לו.

במשך עשרות שנים, כל שאלה שהיתה בנושא חושן משפט ואבן העזר, היה רבינו משיב מיד, תלכו לר' ניסים ומה שהוא יגיד תעשו.

לא פעם הפליג רבינו על מדת הענווה והשתיקה שהיתה לטבע שני אצל רבי ניסים, כשהוא מציין כי כך בדיוק נהג החזון איש, וכי הוא הולך בדרכו. בשנים האחרונות עת היה מסובל ביסורים נוראיים, הירבה רבינו להעתיך בעדו, וכשהיה נכנס מי ממשפחתו היה מיד מתעניין בשלומו.

אי"ה בגליון זה, אנו מביאים עובדות ונהגות שהיו בין מרן שליט"א לבין להבחי"ח מרן הגר"נ זצ"ל, מרשימות מקורבים ובני הבית, בפרסום ראשון.

צהלי ורני מערב בני ברק

בערב חג הסוכות התקיים במעונו של רבינו מעמד מיוחד של 'הכתרה' לנכדו מקורבו הגאון הצדיק רבי גדליהו הוויגסברג שליט"א, לרב קהילת

שונה הלכות בתוך מערב בני ברק. במעמד השתתפו רבינו העיר שליט"א ומספר מצומצם של מקורבים, כשרבינו שליט"א מברך על המינוי ואף חותם על כתב ההכתרה.

במעמד, נשאו דברים רבני העיר ולאחריהם רבי גדלי' שליט"א, כשהוא עומד על הזכות הגדולה להיות ממזכיר הרבים, תוך כדי שהוא שוזר עובדות ונהגות אותם ראה מקרוב אצל גדולי הדור שליט"א וזצוק"ל, כשבכל אותם דקות רבינו שליט"א פוסק מתלמודו ומאזין לו בקשב רב.

רבי גדליה שליט"א זכה לשמש וללמוד בחברותא כל בוקר למעלה מעשרים שנה עם רשכבה"ג מרן הגר"א"ל שטיינמן זצוקלה"ה, ודלה ממעינו הטהור חכמה ומוסר, תורה ודעת, חלקם כבר הופיעו בספרו צדיק כתר יפרח, וחלקם עתידים לראות אור בסדרת ספרים אי"ה, ובעשור שנים האחרונות הוא זוכה לשבת יום יום בצילו של מרן שליט"א.

אנו במערכת 'דברי שי"ח' חייבים להגה"צ שליט"א, חובת הכרת הטוב אישית, על שמלווה אותנו קרוב לשמונת שנות הגליון, בעיצה ובתבונה, ומחכים אותנו מאמרותיו של מרן שליט"א, אותם הוא שומע ורואה מידי יום בשעות בהם הוא זוכה לשמש אותו בקודש פנימה. וזאת מלבד השיעור בדף היומי אותו אנו זוכים לשמוע מפיו כל ערב. נאחל לו מעומקא דליבא שיזכה להאריך ימים ושנים על ממלכתו, להנהיג את עדת קהילתו על מי מנוחות, ויצליח בכל אשר יפנה בלי שום תקלה ומכשול.

ברכת שבת שלום

יצחק גולדשטון

מהידידות של עשרות שנים בין רבינו מרן שליט"א לבין מרן פוסק הדור הגר"נ קרליץ זצוק"ל מדברים שאמור במועץ השנים

אחרי החתונה

אחר שרבינו נישא בשעה טובה, גר בשכירות עם הרבנית ע"ה ברחוב בלוי בבנין בן שתי קומות: בקומה א' היו שתי חדרים שבהם גרו משפחת הופמן (שהי' הבעלים של הבנין) והדורים של הגר"נ קרליץ שליט"א. ובקומה ב' הי' דירה גדולה בת שש חדרים, ובהם גרו: רבינו שליט"א וזוגתו, עוד אשה מבוגרת בשם גב' שפירא, הר' נתן שולמן [שכיהן אח"כ כראש ישיבה בסלבודקא] מרן הגר"נ קרליץ וזוגתו, ידידו ורועו הטוב של רבינו הגאון רבי דב (ברל) וינטרוב וזוגתו שליט"א (מפי חתן רבינו הגר"ש שטינמן, שהוסיף: יתכן שלא כולם גרו באותה תקופה ממש).

רבי נחום מאיר

רבינו דיבר על רבי נחום מאיר, שהיה תלמיד חכם גדול, והתעסק עם פסקי החזון איש וערך את קונטרס השביעית, וגם רבי זליג שפירא עסק בזה הרבה (הביאו רבינו בדרך אמונה סוף חלק ד')

שם המשפחה קרליץ

סיפר רבינו על מרן רבי ניסים, שאמו היתה אחות של החזון איש, ואביו רבי נחום מאיר החליף שמו לקרליץ בגלל המעבר של הגבולות, והוסיף רבינו עוד על אביו מרן הקה"צ זצ"ל, כשעבר את הגבולות שינה שמו שלוש פעמים, פעם אחת שינה שמו ליעקב ישראל גן עדן... והשני לכהנובסקי, כי מצא בבודים שלו שאחד מאבותיו חתם שמו בכזה שם (והוסיף) רבינו שאכן היה לו ספק שמא הוא ממשפחת כהנים, ולא ידע) והשלישי והאחרון קניבסקי.

השיעור של רבי נחום מאיר

סיפר רבינו שליט"א על אביו של הגר"נ, הגאון רבי נחום מאיר קרליץ זצ"ל, שהיה גיס של מרן בעל החזון איש זצוקללה"ה, שהיה לו קביעות לומר כל שבת בבוקר אחרי גמר התפילה לומר שיעור קצר מספר 'חיי אדם', ואחרי שנלב"ע החזון איש קבעו בבית הכנסת לדרמן שיעור כזה בשבת בבוקר, ומרן רבינו שליט"א נהג אחריו בזה, ומסר את השיעור במשך עשרות שנים.

הגיל של רבי ניסים

סח רבינו, שמרן רבי ניסים היה מבוגר ממנו בשני שנים, ולמד איתו באותו תקופה בישיבה בתפארת ציון, וגם זוכר אותו היטב שהיה מסתובב כמותו בצעירותו אצל מרן החזון איש. [ובימים אחרונים, אחרי שנפטר הגר"נ סיפרו לרבנו, מה שהתפרסם, שהחזון איש היה מעורב בשידוך של הגר"נ, ואחרי האירוסין, שאל חמיו הגר"נ קופשיץ את החזון איש, שהחתן מאוד שתקן וזה ממש חריג, והוא קצת חושש, הרגיע אותו החזון איש, אל תדאג, עוד ישמעו ממנו בכל העולם, ונהנה רבינו מאוד מעובדא זו המשקפת נכון את המבט של החזון איש עליו]

רבינו שולח אליו שאלות

בכל השנים היה רבינו שליט"א רגיל לשלוח שאלות בעיקר לשלוח גדולי עולם: בעניני הנהגת הדור שלח לחמיו מרן

הגר"ש אלישיב זצוק"ל ולמרן רשכבה"ג הגראי"ל שטינמן, ובעניני הלכה שלח הרבה להגאון רבי ניסים קרליץ זצ"ל. לפני כמה שנים, כשנפתח בבני ברק אחד מאולמות השמחה, על ידי ארגון שמגיע הרבה להיוועץ ברבינו, הגיע אחד השכנים אל רבינו והתלונן שסובל מאוד מהרעש של השמחות עד מאוחר בלילה, וביקש שרבינו יורה להם למנות שומרים שלא יסתובבו האנשים על יד האולם ולא יהיה רעשים, בהתחלה רבינו ניסה לומר לו שיסגור את חלונות הבית ולא יופרע, אבל הלה טוען שבקיץ זה לא שייך וכו' ובסוף אמר לו רבינו, תלך לר' ניסים קרליץ שהוא רב של העיר, הוא יכול להגיד דיעה בנושא.

[אגב, המשך העובדא היה שמנהלי האולם אמרו שרק מה שרבינו שליט"א יקבע, מקובל עליהם, רבינו לא רצה להתעסק בזה ואמר לשכן, אתן לך עצה טובה, תחשוב ותשקע בלימוד קודם שאתה הולך לישן, ומיד תירדם]

ברוך שחלק

רבינו פסק בשנים האחרונות שאפשר לברך ברכת ברוך שחלק על מרן הגר"נ. וגם לאחרונה שהיה במצב של שברי לוחות ה", אמר שאפשר לברך עליו.

מה יש לרבי ניסים לעשות בדור?

[אדר א' תשע"ט] דיברו עם רבינו, על מרן רבי ניסים קרליץ, שהוא חולה מאוד, ומסובל ביסורים בצורה שא"א לתאר, וגם לא יכול לדבר כלל וגם לא ללמוד באשר הוא חולה מאוד, ודיברו איזה תועלת יש לאדם מזה והגיב על זה רבינו בהתרגשות: לנו יש תועלת גדולה שהוא חי איתנו!! והוא גם הוא יש לו יש תועלת גדולה שהוא בודאי מהרהר בלימוד כל הזמן!!

כולל אברכים חזון איש

סיפר רבינו שכולל אברכים 'חזון איש' התייסד בחיי מרן החזון איש, והתנהל על ידי רבי שמריהו קרליץ (בנו של הגר"מ קרליץ ואח של הגר"ש קרליץ זצ"ל) ואח"כ ניהל את הכולל רבי נחום מאיר קרליץ, והיה אחראי בעיקר על צרכי הכולל והאברכים, ואחרי פטירתו נעשה בנו מרן הגר"נ זצ"ל אחראי בכולל.

בית דין קבוע

רבינו רגיל לעשות במוצאי שנת השמיטה, שטר פרוזבול אצל בית דין של מרן הגר"ש הלוי וואזנר זצוק"ל, כי כך נהג רבו מרן החזון איש בשמיטה האחרונה לחייו. ואחרי פטירת הגר"ש הלוי וואזנר הגיעו אל רבינו חברי בית דין של הגר"נ קרליץ, ואצלם עשה את שטר הפרוזבול, ואמר, הם נחשבים פה בית דין קבוע.

אוצר בית דין

הגר"נ זללה"ה חידש למעשה את הענין של אוצר בית דין בשביעית, שמינה אחראים לקטוף ולמכור את הפירות שביעית בלי רווחים, ומשלמים הוצאות למגדלים ועל ידי זה מתרבים שומרי השביעית, ורבינו מאוד סמך על זה, ומסופר כי בשמיטות הראשונות הרבנית ע"ה אשת חבר של

י"ג ומכירת י"ד, והרווח בזה שעל ידי שמוכרים כבר בי"ג לא צריכים לבדוק כל המקומות האלו לפסח, כי הם כבר בזמן החיוב בדיקה - אור לארבעה עשר - מכורים לגוי. ופ"א נשאל רבינו איזה שאלה בפרטי דין המכירה, ואמר לעיין בשטר של רבי ניסים ולפי זה לנהוג.

להטות את הקדירה שעל האש בשבת

רבינו הביא כמה פעמים את עדות של מרן הגר"נ זצ"ל בענין אם אפשר להטות את הקדירה מהאש בשבת, בלי להוריד, וזה לשון רבינו (מתוך רשימות בכתב ידו, הוראות ממרן החזון איש זצ"ל):

מבואר בספרו (חזון איש או"ח סי' ל"ז סק"א) שכירות שלנו דינן כאינה גרופה וקטומה ואם הורידו מהכירה אסור להחזיר, ומכל מקום לכופף את הקדירה ולשפוף מותר וזה לא נקרא שהורידו כל זמן שלא הורידוהו לגמרי, והרב ר' נסים קרליץ נ"י העיד שבסוף ימיו חזר בו וחשש להחמיר לכופף את המיחם וצוה לעשות כף להוציא מהמיחם. עכ"ל. וכן כתב רבינו שליט"א בספר גנזי שערי ציון, עמוד כ"ט אות כ"ז שמרן זצ"ל חשש בסוף ימיו להחמיר.

הגר"נ משמש סנדק בברית לנכד משותף של מרן רבינו שליט"א ולהבחל"ח רשכבה"ג הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל

להבחל"ח רבינו שליט"א היתה מוכרת בעצמה בביתה את הפירות, והתשלומים היו מעבירים לבית הדין.

אשה עניה שאספה כספים

סח הגר"א מן שליט"א: שרבו מרן שליט"א אמר לו שזוכר שפעם הגיע אשה לאסוף כסף בכולל אברכים חזון איש, ורבי ניסים הורה לה בחריפות לצאת מיד, וזה חוצפה גדולה ליכנס לפנים, והוסיף: וגם בפתח לא נכון שתעמוד, ואם היא רוצה לעמוד בצד היכן שעוברים, שתעמוד בצד ומי שרוצה יתן לה.

בלי מגזנים בחול ושבת

הנה בשנים הראשונות בבני ברק, רוב התלמידי חכמים היו בימות השבת בלי שום תאורה, כי לא רצו להשתמש בתאורה הרגילה שהוא על ידי חילול שבת, וכמו שעורר הרבה מרן החזון איש, ולעשות תאורה על ידי גנרטור עלה הרבה כסף, אך במשך הזמן רוב האנשים עברו להשתמש בשבת במאור כשר שלא נעשה בחילול שבת, ורבינו שליט"א עצמו בביתו וכן הורה בבית הכנסת לדרמן לא עשה שום תאורה, וישבו לאור מנורת לוקסים בלבד, וביאר הטעם, שאביו מרן הקהילות יעקב ז"ע לא רצה שיעשו מאור כשר בביתו ובית הכנסת שלו, כדי שישאר לפחות מקום אחד בלא חשמל כלל, שיכירו ויבחינו שיש דבר כזה.

ומהטעם הזה לא רצה רבינו שיעשו מזגן גם בימות החול בבית הכנסת, כי זה לא כבוד שבת שבחול יש מזגנים ובשבת אין.

וסיפר רבינו, הנה רבי ניסים עשה בכולל מזגנים ביום חול, ולבסוף גם בשבת עשה להם חשמל כשר וגם אור כשר. [ובחמש שנים האחרונות מכמה סיבות התקינו מזגנים לימות הקיץ בבית הכנסת וכן בביתו של רבינו, ופועל גם בשבת בחשמל כשר].

הנסיעה עם החזון איש

סיפר מרן שליט"א: החזון איש היה כמה פעמים בצפת, ואני הייתי עמו שני פעמים, פעם לפני בר מצוה ופעם אחר בר מצוה, וכן פעם שלישית שהוא נסע היה עמו ר' ניסים קרליץ (וסיפר כמה עובדות ממה שהיה שם, ואין כאן מקומו).

מכירת חמץ

רבינו שיבח כמה פעמים את מה שהנהיג מרן הגר"נ, שבמכירת חמץ לגוי בערב פסח, עושין שני מכירות, מכירת

ענין חמץ

בענין עיסה שנולד לה ספק טומאה

נדה ו' ב' תנן התם נולד לה ספק טומאה עד שלא גלגלה תעשה בטומאה משגלגלה תעשה בטהרה וכו' אב"י ור"ב דאמרי תרווייהו שלא תאמר בהוכחות שנינו כמו ב' שבילין דהתם חולין גרידא נמי מטמו אלא בנשען דתנן וכו'. והנה פשוט דנשען אינו אלא טומאה דרבנן לתרומה וכן פרש"י וכן בב' שבילין דמטמאין בבאו לישאל בב"א פשוט שאינו אלא טומאה דרבנן וכ"כ התו' בפסחים י' א' ומבו' מזה דאע"ג דלא נטמאת אלא טומאה דרבנן ומדא' טהורה מ"מ מותר לטמאותה טומאה דא' (אם נטמאת קודם גלגול), וכן מוכח בריטב"א שכ' לת' דהכא אמרי' עד שלא גלגלה תעשה בטומאה ובגיטין ספ"ה אמרי' משתטיל למים לא תגע בה אע"ג דהוא קודם גלגול ותי' דשא"ה דספק טומאת ע"ה היו

כחלה תלו' שאין לזרים לה שום טומאה אבל כאן היא טמאה ודאי ר"ל מדרבנן טמאה ודאי מספק אבל בטומאת ע"ה לא עשאוה אלא ספק עכ"פ מבו' דבשאר טומאה דרבנן חוץ מטומאת ע"ה מותר לטמאותו אפי' בטומאה של תורה ואע"ג דמדא' טהורה היא, ובאמת פלו' דאמוראי היא בירו' ע"ז פ"ד ה"ט ע"ש. והנה גבי תרומה פליגי בה אמוראי בפסחים ט"ז א' אי ר' חנינא סגן הכהנים מתיר לטמא בטומאה דא' אם כבר נטמאה בטומאה דרבנן וגם נחל' הפוסקים איך קי"ל בזה, אמנם אפי' אי נימא דתרומה אסור לטמאותו מדא' לדרבנן י"ל דדוקא תרומה דכתיב בה משמרת אבל טבל שכל האיסור אינו אלא משום דכתיב ונתתם ממנו לאהרן הכהן עשה שינתנו לאהרן בכהונתו זה ל"ש בנטמא בטומאה דרבנן דבלא"ה אין ראוי לאהרן בכהונתו ועי' תוד"ה נולד.

(דרך אמונה הל' בכורים פ"ח ה"י בה"ל ד"ה עיסה)

מעבד השב

רבינו הא היום ערב שמיטה צריך גשם, ומתקיים הנאמר בתורה וציויתי את ברכתי בשנה השישית. סיפר רבינו: חורף אחד לא היה גשם, והבד"ץ בירושלים הכריזו לומר תפלה על עצירת הגשמים. והנה כיבדו אותו להיות חזן במנחה בבית של החזו"א, ובא ושאל את החזו"א האם לומר את התפלה על עצירת הגשמים, החזו"א שאלו למה לומר תפלה זו, ענה לו שכך אמרו הבד"ץ, שאל אותו החזו"א למה הם אמרו, והשיבו כי אין גשם, אז אמר לו החזו"א אין גשם? אל תדאג עוד יהיה הרבה גשם!!! ולפתע באמצע תפלת מנחה ירד גשם זלעפות!!! ולאחר מנחה נכנס לחזו"א ואמר לו מופת אירע פה!! והחזו"א חיך.

(מנחת תודה)

(ר"ה תשס"ט) רבינו אמר שמזג האויר קריר היום, וכתוב בגמ' ב"ב קמ"ז א' שאם קר בתחלת השנה קר כל השנה. אמר רב זביד האי יומא קמא דריש שתא אי חמים כולה שתא חמי. עוד אמר שמעתי שירד גשם בלילה, כיון שהיו הרבה שומרי שמיטה מגיע להם שיהיה הרבה גשם. דרכו של רבינו שמיום ז' חשון [שכבר מבקשים מטר] מבקש שמיכה להתכסות בשינה ביום. היה פעם בתחלת חודש ניסן, שכבר היה מזג אויר חם במקצת, לבש רבינו הסוודר, ואמר כל עוד אומרים "מוריד הגשם", לובש עדיין הסוודר. בשב"ק פרשת ויחי כשהלך רבינו למנחה ירד גשם. אמר

יפה מראה

מטר וחצי, השחיל את ראשו וגופו מהחלון וקפץ החוצה מן החלון! ולאחריו האורח וירדו לבית הכנסת. למחרת, כשהגעתי לביתו, הוא ראה אותי וחיך תוך כדי שהוא מעיר לי 'למה נעלת אותי אתמול?... העובדה הזו נחרטה בזכרוני, שמעידה יותר מהכל על הקפדה בכל קוצו של יו"ד.

בתמונה: החלון [פתוח למחצה] בגובה כמטר וחצי, הסמוך לדלת הכניסה, שממנו קפץ רבינו לתפילת ערבית

בערב החג קיבלנו מאחד מנכדיו הגדולים של רבינו שליט"א עובדה מפעימה שיש בה כדי לעורר חיזוק אדיר לתפילה במנין ובזמן, גם אם הדבר לא תמיד קל, ואפילו אם נראה כבלתי אפשרי.

וכך סח לנו הנכד: היה זה בליל שבת חוה"מ סוכות תשמ"ה, הייתי ילד כבן חמש, באתי לבקר בסוכה של הסבא והסבתא. הסתובבנו בבית, ובשלב מסוים כבר התקרב שעת ערבית, סבתי הרבנית הצדקנית ע"ה אשת להבחל"ח רבינו שליט"א, הקפידה כל יום (מאז שהתחתנו כל הילדים), ללכת לבית הכנסת להתפלל בציבור שלוש תפילות ביום. כשהתקרב זמן התפילה, היא קמה וירדה לבית הכנסת.

ילד קטן הייתי והתלוייתי אליה, אלא שאצלי היה את מפתח הבית, ומשום מה בלי לשאול רשות, נעלתי את הבית, שלא ישאר פתוח, והשארתי את המפתח בחדר המתנה, ושכחתי שבפנים נשאר הסבא שליט"א שקוע בלימוד.

כעבור כמה דקות, רבינו שנשאר בסוכה יחד עם אדם נוסף ששהה אצלו מבחין בשעון שעל השולחן, כי בעוד מספר רגעים מתחילה תפילת ערבית. הוא שליט"א הקפיד מאז ומתמיד להתפלל במנין הראשון ארבעים רגעים אחרי השקיעה, ולא לאחר אותו בשום מחיר. זריזין מקדימים. הוא קם לכיון הדלת, אבל אז מגלה כי... הבית נעול בלי יכולת לצאת. לא היה לו שום מושג היכן המפתח.

בלי אומר ודברים, נטל כסא וקירב אותו לחלון הקטנטן שעל יד דלת הכניסה המפורסם (40 ס"מ על 40 ס"מ), טיפס בגובה

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✚ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 📠 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שולוחה-1586

קהילות 073-2757000 שולוחה-4310

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחה ממרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

מרן הגאון רבי נסים קרליץ זצ"ל

אנחנו עומדים היום לאחר שמחת תורה, אתמול היה שמחת תורה, ושמחנו עם התורה, שמחנו בתורה, וכששמחים בתורה הרי זה נותן הצלחה בתורה, כמו שאמרו באבות פ"ו שהתורה נקנית בארבעים ושמנה דברים ואחד מהם זה "בשמחה", אם יש שמחה יש הצלחה בתורה, ואם כן הייתה צריכה להיות הצלחה בתורה הלאה, והשמחה הייתה נמשכת, אבל לדאבונו עכשיו נהפכה השמחה לאבל, בפטירתו של מרן הגאון רבי נסים זצ"ל.

זו אבדה גדולה לכל הציבור מה שרבי נסים איננו, כיון שהייתה לו השפעה גדולה מאד, והשפיע מאד על כל הציבור, השפיע הרבה תורה, היה אומר הרבה שיעורים, דברי תורה, וכל דבריו היו בהסברה כל כך ברורה, שהכל הבינו את מה שהוא מדבר, וכבר מזה שנים רבות, כשהיה עדיין צעיר מאד והתחיל לומר שיעורים, שיעור בגמרא, הציבור מאד נהנה, שהבינו ברור, והכל היה ברור מאד.

והשפיע גם בספריו חוט שני, שיש בהם הרבה פסקי הלכות והדרכות והנהגות כיצד להתנהג בכל השטחים.

וגם היה מצליח עם בעלי דינים קשים, כשהיה סכסוך בין שני אנשים בעלי דינים קשים, שכל בית דין לא היה יכול להצליח לסדר את העניינים, הוא היה מסדר, והצליח לסדר דינים קשים, הייתה לו סייעתא דשמיא מיוחדת, וכוח מיוחד.

מהיכן הגיעו לו הכוחות האלה, כוחות השפעה כאלה, מאיפה זה הגיע, הנה הכישרונות זה דבר תורשתי, וגם אביו הגאון רבי נחום מאיר זצ"ל היה כישרוני ובעל הבנה מיוחד, כשלמד בסלבודקא ידעו עליו שהוא בעל הבנה מיוחד, זהו הכישרון, כישרון של הבנה, אבל ההשפעה שהשפיע, כל מיני השפעות, בכל השטחים, השפעה גדולה כל כך, בעניינים פרטיים וציבוריים, היה משפיע מאד, כידוע שהיו הרבה עניינים ציבוריים שהוא השפיע, דברים שאי אפשר לספר את הכל איך שהשפיע, מאיפה זה בא, זה בא בסייעתא דשמיא!

הבא ליטרה ולטהר מסייעין אותו

וכיצד זוכים לסייעתא דשמיא, חז"ל אומרים (יומא לח, ב) בא ליטרה מסייעין אותו, מי שבא ליטרה יש לו סייעתא דשמיא, כיון שהוא רוצה, בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו (מכות י, ב).

אבל זה תלוי בדרגה כמה האכזות של ה"בא ליטרה", כמה היא השאיפה, ועד כמה זה באיכות השאיפה, אם זה בכל הלב, ואם כל הנפש מסורה לזה, אם הבא ליטרה הוא בצורה חזקה מאד, אזי יש סייעתא דשמיא גדולה, בשביל זה יש סייעתא דשמיא.

ואצלו כבר בגיל צעיר מאד הוא היה בא ליטרה, ידוע לי, שגם בתור צעיר מאד היה בא ליטרה בצורה כל כך חזקה מאד.

ולאחר הבא ליטרה יש גם בא לטהר – שבא לטהר אחרים, זיכוי הרבים, ואם הבא ליטרה בעצמו מסייעין אותו, קל וחומר בא לטהר אחרים, מי שרוצה זיכוי הרבים ובא לטהר, ודאי שמסייעין אותו, וכשבא לטהר עם כל הלב ועם כל הכוחות בודאי יש סייעתא דשמיא גדולה, ובה זכה לסייעתא דשמיא המיוחדת שהייתה לו.

ומה זה נוגע לנו? לדעת שכל אחד יכול להיות כן, וזה תלוי בו, בעצמו, אם יהיה בא ליטרה ולטהר, יזכה לסייעתא דשמיא.

השפעת בעל תורה אמיתי

בפרט עכשיו שחסרה ההשפעה, החזון איש כותב באיגרת (קו"א ח"ג סב) שבסיבת בעל תורה אמיתי יש השפעה ניכרת, במקום שיש בעל

תורה אמיתי, אדם בעל מדרגה בתורה, אמיתי, יש ממנו השפעה, ורואים את ההשפעה, אפילו אם אינו מדבר כלום ואינו בא להשפיע כלל, עצם מה שהוא נמצא שם זה משפיע.

ובבני ברק החזון איש השפיע, שבני ברק היא עיר אחרת, מכוח ההשפעה של החזון איש, והוא לא דיבר לרבים ולא עשה "תעמולה", אלא ישב בביתו ולמד, וגם באו אליו להתייעץ עצות, אבל לא דיבר לרבים, והשפיע! יש הרבה ישיבות ולומדי תורה בבני ברק, מפני שהיה בה החזון איש, בעל תורה אמיתי, שהשפיע.

וכל אחד כמה שיהיה בא ליטרה, זה ישפיע עליו וגם ישפיע על הסביבה – על המשפחה ועל הסביבה שלו, שהוא יהיה "בעל תורה אמיתי" וישפיע בזה, ובידו של כל אחד ואחד להיות בעל תורה אמיתי על ידי שיתמיד בעסק התורה לפי כוחו.

הכוונה קובעת את חשיבות המעשה

כל אחד לפי כוחו ומצבו יכול לזכות למדרגות גבוהות, כמו שכתב המסילת ישרים בסוף הספר: "וכבר יכול להיות חסיד גמור איש שמפני צרכו הוא בעל מלאכה פחותה כמו מי אשר לא יפסוק מפיו הלימוד", היינו שיכול להיות אדם שעוסק במלאכה פחותה לפרנסתו והוא קדוש, כי הוא עוסק בזה מפני שיש לו משפחה שצריך לפרנס אותה, ונחשב עוסק במצוה, אם כוונתו מפני המצוה שבוה.

וכן בכל דבר שאדם עושה, יכול לחשוב עד כמה שיש בזה מצוה, כפי שהיה מעשה במרן המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוויןשטיין זצ"ל ששהה פעם בבית החולים לצורך איזה טיפול, והיה שם אח שטיפל בו, ואחז המשגיח בידו ואמר לו: דע לך כי אתה יכול לזכות הרבה, כי הרי אתה מטפל בי ובעוד אנשים רבים, והנך עושה בזה הרבה מעשים טובים, ואמנם זו גם הפרנסה שלך, אבל אל תחשוב על הפרנסה, אלא תחשוב שאתה עושה מעשים טובים, וזוהי המטרה בעבודתך, המעשים הטובים, כמובן גם יש לך פרנסה מזה, אבל העיקר זה המעשים הטובים, ואם תחשוב על זה ותזכור את זה, תזכה הרבה!

כלל הדבר, הכוונה קובעת את החשיבות של המעשה, ואם הכוונה היא המטרה הטובה שיש בזה, אזי המעשה הוא מעשה אחר לגמרי, והוא מצוה גדולה מאד, וזהו "בא ליטרה". וזכורני שנסעתי פעם עם נהג מונית ואמרתי לו כדברים הללו, שידע כי באמת הוא עושה חסד עם הציבור, שהם צריכים עזרה להביא אותם ממקום למקום, והוא עושה להם טובות, ואמנם הוא גם צריך פרנסה ולכן משלמים לו, אבל הוא עושה דברים טובים מאד, והסכים לזה.

אם אדם חושב על המעשה הטוב שהוא עושה, הרי הוא זוכה בזה, כי הכוונה קובעת את חשיבות המעשה, וכל מה שאדם עושה, אם יש בזה צורך טוב, וכוונתו היא על הצורך הטוב, זה נחשב לו למעשה מצוה, ובאופן זה אדם יכול להיות כל היום עוסק במצוה.

האפשרות להיות עוסק במצוה כל היום

זוהי מה שכבר הזכרנו מדברי הרמב"ם (בהלכות דעות ג, ג) שיכול להיות שאדם ישן והוא עובד את השם, השינה שלו היא עבודת השם, אם הוא הולך לישון מפני שהוא צריך לנוח, כי הוא עבד השם, ומחר יש יום ויש תרי"ג מצוות, בין אדם למקום ובין אדם לחברו, יש הרבה מעשים טובים שצריך לעשות, ואם לא ישן יהיה עייף ולא יצליח לקיים את מה שצריך, ולכן הוא הולך לישון, כדי שיהיה לו כוח לקיים את התרי"ג מצוות, אם זוהי כוונתו אזי השינה שלו היא עבודת השם, וזו עבדות שהוא חייב בה, כי השינה היא צורך העבודה.

ניצול כל רגע לעסק התורה

ולמעשה צריכים לנצל את הזמן לעסק התורה כמה שיכולים, ללמוד בכל רגע פנוי, ואם יש איזה זמן חצי שעה או רבע שעה או אפילו חמש דקות, צריכים לנצל את הזמן הזה וללמוד, שכל רגע יהיה מסודר ומנוצל, אפילו רגעים וזמנים קצרים, אפשר ללמוד בהם, כל אחד לפי כוחו כמובן, וכן האריך רבינו יונה באיגרת התשובה (אות יב-ג) בחובת ניצול הזמן לעסק התורה.

בין אדם לחברו ותפילה

וגם בין אדם לחברו, לקבל כל אדם בסבר פנים יפות (אבות א, טו), כשנמצאים בחברה, שיהיה סבר פנים יפות, זה עסק במצוה, ואהבת לרעך כמוך, שנותן הרגשה טובה לחברה שנמצא בה.

וגם תפילה, אשר כאמור זוהי עבודה מיוחדת שאינה פשוטה, להתפלל בכוונה, כבר סיפרתי לאחרונה המעשה שהיה באחד שבימים נוראים היה מתרגש ובוכה בתפילה, ובשנים מאחרות הפסיק להתרגש ולבכות, והיה אכפת לו מזה ובא לשאול מה לעשות, ואמרו לו שיתפלל בלי לחשוב על זה, ולא יחשוב לכוון כדי להתרגש, רק יחשוב פירוש המילים הפשוט ולא יותר, והוא עשה כן והתפלל עם כוונת פירוש המילים, וזה השפיע עליו מאד, שהתרגש ובכה יותר מכל השנים, על ידי פירוש המילים בפשטות בלי כוונות נוספות. כי אם חושבים להתרגש לא מתרגשים, רק בצורה טבעית, הרגש בא ממילא.

קביעות לימוד המוסר

אלו הם כמה דברים חשובים מאד, והעצה לכל זה היא כפי שאנו מזכירים תמיד, על ידי קביעות לימוד המוסר, קביעות יום יומית ללמוד קצת בספרי מוסר, וכבר הזכרנו ממרן הגראי"ל זצ"ל שאמר פעם כי אם לומדים חמש דקות מסילת ישרים בכל יום זה משפיע מאד, אפילו רק חמש דקות! אם זה דבר קבוע ותמידי זה משפיע, כמו שכתוב "אבנים שחקו מים" (איוב יד, טו), אם זה בצורה מעניינת כמובן, כי לימוד שמשמעם אינו משפיע. זוהי העצה.

אם כן יש לנו ברוך השם עצות ודרכים כיצד להתקדם בכל המעלות שצריכים, יהי רצון שנזכה לסייעתא דשמיא!

וכמו חייל בצבא המלך שהוא חייב לאכול ולישון כדי שיהיה לו כוח לעבודת המלך, והמלך מחייב אותו בזה, כי אלמלא כן הוא לא יוכל לקיים את תפקידו כחייל, והרי הוא עושה את מצות המלך בזה שהוא אוכל ובזה שהוא ישן, כך גם כל אחד ואחד שישן לצורך עבודת השם הרי הוא עובד השם בשניתו, וכך אפשר להפוך את כל מעשי האדם הגשמיים למצוות, על ידי הכוונה לשם שמים.

והרמב"ם כתב כן לגבי שינה, שיכול להיות עובד השם בשניתו, אכן גם בשאר צרכי הגוף אפשר לומר כן, כגון באכילה, כשאדם אוכל, אם הוא אוכל מפני שיש תרי"ג מצוות והוא עבד השם, ועבד חייב לאכול כדי לקיים את העבדות, שאם לא יאכל לא יהיה לו כוח, וזה חטא, וממילא הוא חייב בזה, וכשמתכוון באכילתו מפני שהוא חייב לאכול, כי זה צורך עבודת השם, הרי הוא עובד השם באכילה.

אם מטרת האכילה היא לא מפני שזה טעים, אלא שאם אין זה טעים הוא לא יכול לאכול, ולכן זה טעים כדי שיוכל לאכול, אבל המטרה היא לא ההנאה ותאוות האכילה, אלא עבודת השם היא המטרה, עם כוונה כזו הופכים את האכילה לעבודת השם!

וזה מה שאמרו חז"ל (יומא עא, א) הרוצה לנסך יין על גבי המזבח ימלא גרונו של תלמידי חכמים יין, היינו שמי שרוצה לקיים מצות ניסוך היין בזמן הזה שאין מזבח, שייתן יין לתלמידי חכמים לשתות, כי תלמיד חכם ששותה יין, כוונתו בשביל שיהיה לו כוח ללמוד ולעבודת השם, וכל אכילתו ושתיתו הם לשם שמים, ולכן זה עבודת השם, כמו ניסוך היין שהוא קרבן על המזבח וזו עבודת השם, כך הוא עובד את השם בשתייה, וכמו שכתב הרמב"ם שיש עובד השם בשניתו כך גם יש עובד השם באכילתו ובשתיתו, ובאופן זה הופכים את הגשמיים לרוחניים, בכל פעולה שאדם עושה.

וכן כשאדם הולך לתפילה, יש מי שהולך להתפלל ואינו חושב כלום, רק "מצות אנשים מלומדה" (ישעיה כט, יג), אבל יש מי שהולך וחושב שזו עבודת השם, ואם לא חושבים כלום זו סתם מצוה, אבל אם חושבים ומתכוונים לכך זוהי מעלה אחרת לגמרי! לחשוב שהוא עובד את השם בהליכתו להתפלל, כי הוא חייב בזה, והעבדות מחייבתו ללכת לתפילה, ואחר כך התפילה עצמה היא עבודת השם במדרגה גדולה יותר, תפילה בכוונה, ויש הרבה מדרגות בתפילה בכוונה.

ככה אפשר להפוך את כל הפעולות הפשוטות לרוחניות.

ההספד בהלוויית מרן פוסק הדור הגאון רבי נסים קרליץ זצוק"ל

המשנה אומרת בפרקי אבות שבשעת פטירתו של אדם אין מלווין אותו לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות אלא תורה ומעשים טובים בלבד, זה מה שמלווה את האדם, התורה והמעשים הטובים.

אנחנו עוסקים בהספד של אדם גדול מאד מאד, שמלווים אותו הרבה תורה והרבה מעשים טובים, תורה ומעשים טובים, ראשית מעשים טובים שעשה בעצמו, יראת שמים, מדרגה גדולה ביראת שמים, ותורה, הוא היה בעל תורה, דבוק בתורה, גדול בתורה, ועוסק בתורה בשלמות, תלמוד תורה כנגד כולם – מעלת התורה, אבל גם יראת שמים, היה בעל יראת שמים גדולה מאד, מה שהיה ניכר ובולט מאד, היראת שמים, וגם מידות טובות, הנהגה של מידות טובות, כל אלו הם דברים עיקריים וגדולים מאד, שהם זכויות עצומות וחיובים גדולים מאד.

וגם היה גדול בהוראה, להורות הלכה למעשה, זה מקצוע גדול, דבר גדול מאד ולא פשוט, הוראה, וכן בחינוך היה בעל הבנה מיוחדת בחינוך, וגם נדפס מדבריו בזה, איך מחנכים, איך שלא לקלקל ואיך מתקנים, איך מחנכים את הדור הצעיר, ילדים קטנים ומבוגרים, תלמידים, איך מחנכים אותם, זיכוי הרבים בחינוך.

כל זה הוא עשה והשפיע השפעה גדולה מאד, השפיע הרבה תורה, ויראת שמים, ומידות טובות, וגם חינוך והעמיד בעלי הוראה, בעלי הוראה גדולים, גדולי הוראה וגם מחנכים, זה מה שהוא היה ועשה, ועכשיו זה חסר לדור, למשפחה ודאי שחסר, אבל לכל הציבור זה חסר, ההשפעה הזאת שהייתה ואיננה עכשיו.

ועכשיו שחסרה ההשפעה, החיוב הוא על כל אחד ואחד מהציבור להתחזק בכל הדברים האלו, להיות מחוזק ולהוסיף חיזוק, כמו שאמרו בברכות ל"ב ארבעה צריכים חיזוק, ופירש רש"י תמיד ובכל כוחו, יש הרבה דברים שצריכים חיזוק, וכל אחד ואחד צריך לעסוק בחיזוק, והחיזוק הוא על ידי עסק המוסר, שבלי זה לא שייך חיזוק.

מן השמים ירחמו עלינו שנזכה כולנו להתחזק בכל מה שצריך חיזוק ונזכה שכבר יהיה בלע המוות לנצח ומחה השם דמעה מעל כל פנים, והמשפחה גם כן תתחזק בעזרת השם, כן יהי רצון.

לעילוי נשמת האשה החשובה
מרת **גיטה לורבר** ע"ה
בת הר"ר **יצחק שוואב** ז"ל
נלב"ע כ"ח תשרי תשע"ו - תנצב"ה

לעילוי נשמת מרן רבינו **שמריהו יוסף נסים קרליץ** זצוק"ל
בן הגאון הצדיק רבי **נחום מאיר** זצוק"ל
נלב"ע מוצאי שמחת תורה אור לכ"ג תשרי תש"פ - תנצב"ה

לע"נ המשפיע הגאון הצדיק המופלג
רבי **שמואל אהרן לידר** זצוק"ל
בן הרה"ח ר' **יצחק דוד** ז"ל
נלב"ע ל' תשרי תשע"ז - תנצב"ה

'פיקודי ה' ישרים משמחי לב' -
אימתי הן ישרים כשיוצאין מפי ישר
(מדברי מרן שליט"א ע"פ חז"ל
בילקוט תהלים)

ממגד גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א

פרשת נח

נאמר בישעיה (נז, טו) מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח, היינו שהקב"ה שוכן עם מי שהוא עניו, ובחובות הלבבות (שער הכניעה פ"ב) כתב שיש הרבה שמות לענווה, ומהם דכא ושפל רוח, ויש להבין מהו החלק המסוים בענווה שנקרא דכא. ונראה כי "דכא" פירושו מי שמדוכא בייסורים, כמו שמצינו בגמרא (ברכות ה, א) כל שהקב"ה חפץ בו מדכאו בייסורין שנאמר והשם חפץ דכאו החלי וכו' עיין שם, והייסורים מביאים לידי ענווה, כמו שידוע לאידך גיסא, שאם אדם חי חיים טובים בלי ייסורים עלול להיכשל בגאוה, כמו שכתוב (דברים ח, יב-יד) פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת ובקרך וצאנך ירביון וגו' ורם לבבך, כך גם להיפך מי שמדוכא בייסורים זה מביא לענווה, וזה נקרא דכא.

והנה בסוטה דף ה' איתא, "ואת דכא ושפל רוח" רב הונא ורב חסדא, חד אמר איתי דכא, וחד אמר אני את דכא, ופירש רש"י: אתי דכא - אני מגביהו עד ששוכן אצלי והיינו אשכון את דכא. אני את דכא - אני מרכין שכינתי אצלו, ע"כ, וצריך ביאור מה החילוק ביניהם.

ונראה שהוא על דרך מה שנאמר בנח (בראשית ו, ט) "את האלקים התהלך נח", ופירש רש"י כי באברהם לא נאמר כן אלא "אשר התהלכתי לפניו", כי אברהם היה מתהלך בצדקו מאליו, ואילו נח היה צריך סעד לתומכו. וכך גם יש לפרש "אני את דכא" - שצריך סעד לתומכו, כלומר שלא מספיק לו הייסורים לקבל ענווה, אלא צריך גם סייעתא דשמיא לזה, ועל ידי הסייעתא דשמיא יחד עם הייסורים זוכה לדרגה של ענווה, ואילו "את דכא" פירושו שהוא עניו על ידי הייסורים גם בלי סעד לתומכו.

(משניות רבינו שליט"א)

'זרע וקציר וקר וחם וקיץ והרף לא ישיבתו' ראיית ההשגחה בעונות השנה

כשמתבוננים בשינויי מזג האוויר, רואים כי הנה לגבי השמש והירח יש חשבוניות מתי יהיה ליקוי חמה או ליקוי לבנה וכיוצא בזה, אבל על הרוחות והגשמים אין חשבוניות לדעת מתי וכמה יהיו, ואמנם יש עונות קיץ וחורף, אבל אי אפשר לדעת כמה קור יהיה וכמה חום יהיה, ואין לזה הסבר על פי השכל, אלא רואים שיש השגחה.

ובתו של הסבא מקלם אמרה בשם אביה כי רואים את ההשגחה שלפעמים יורדים גשמים במשך ימים רבים ברציפות, ואילו השלג בדרך כלל אינו יורד ברציפות הרבה ימים, למרות שאין סיבה בדרך הטבע שלא יהיה כך, וזהו בהשגחה עליונה, שאם היה יורד הרבה ברציפות היה מזיק לבני אדם (יסודי הדעת

'את האלקים התהלך נח'

מדוע לא השפיע נח על בני דורו

מצינו שנקרא המבול על שם נח כדכתיב (הפסרת נח) כי מי נח זאת לי וגו', ומרן הרב מפוניבז' זצ"ל הביא מדברי חז"ל שכל עבודתו של נח היתה בינו לבין עצמו, ולא נתעסק עם בני דורו להחזירן למוטב, ויש להבין מדוע באמת לא נתעסק נח בזה להחזיר את בני דורו בתשובה.

ואולי הטעם שלא עשה נח כן, מפני שהיה ירא פן יושפע לרעה מבני דורו, כי הם היו רשעים ומושחתים במידותיהם, ואם היה לו עסק עמם היה נמשך אחריהם, וכתבעו של אדם שנמשך אחר חבריו ודעותיהם כמו שכתב הרמב"ם בהלכות דעות (ו, א), ולכן נהג נח בזה כדברי הרמב"ם שם שבמדינה שאנשיה רעים יצא למערות ולכוכים ולמדברות כדי שלא יושפע מהם. וכן כתב בחובות הלבבות (שער חשבון הנפש פ"ג בחשבון הי"ז) במעלת ההתבודדות ע"ש.

ובאמת ידוע כי אלו שגרים בסביבה של אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות, הרי הם מצויים בסכנה של השפעה רעה מסביבתם, אמנם בתקופת מרן החזון איש זצ"ל היו אנשים חשובים שהתגוררו בתל אביב ורצו לעזוב את המקום, ואמר להם החזון איש שישארו לגור שם, כי תפקידם הוא להשפיע על המקום לטובה, וכידוע באמת שאלו שזכו והצליחו לגדל את משפחתם במקום כזה, ולמרות הכל נשארו בני תורה ולא הושפעו מסביבתם, הם נשארו אחר כך מחוסנים לכל ימיהם מן ההשפעות הרעות, כי תקופה זו חיזקה וחישלה את נפשם על ידי שעמדו בהצלחה בניסיונות, אך מאידך גם היו רבים שלא עמדו בפני הרוחות הרעות והושפעו לרעה, ואפילו כאלו שבאו ממשפחות צדיקים מפורסמות, כמו שידוע על אנשים ידועים בציבור החילוני שמוצאם ממשפחות חשובות, ומאחר שהושפעו מסביבתם יצאו לתרבות רעה.

ויתכן שמטעם זה לא רצה נח לילך להשפיע על בני דורו, כי אמנם אברהם אבינו זכה להשפיע לטובה על בני דורו ולא הושפע מהם, אבל זה היה רק אצל אברהם אבינו בדרגתו הגבוהה, שלא היה צריך סעד לתומכו והיה מתהלך בצדקו מאליו כמו שכתב רש"י כאן, אבל נח היה בדרגה פחותה מאברהם, שהיה צריך סעד לתומכו, ולא היה מוגן כל כך מהשפעתם של בני דורו, ולכן לא יצא להשפיע על בני דורו להחזירם למוטב.

(משיעורי החומש תשס"ז)

'את האלקים התהלך נח'

צריך סעד לתומכו

(מס' הערות וביאורים ע"ס הרמב"ם)

'וימת הרן כו' בארץ מולדתו באור כשדים'**מסירות נפש על קדושת השם**

פירש"י ומדרש אגדה י"א שע"י אביו מת, שקבל תרח על אברם בנו לפני נמרוד על שכתת את צלמיו והשליכו לכבשן האש כו'.

אמרו חז"ל (בראשית רבה סג, ב) "אברהם לא ניצל מכבשן האש אלא בזכותו של יעקב, משל לאחד שהיה לו דין לפני השלטון, ויצא דינו מלפני השלטון להישרף, וצפה אותו שלטון באסטרולוגיאה שלו שהוא עתיד להוליד בת והיא נישאת למלך, אמר כדאי הוא להינצל בזכות בתו שהוא עתיד להוליד והיא נישאת למלך, כך אברהם יצא דינו מלפני נמרוד להישרף וצפה הקב"ה שיעקב עתיד לעמוד ממנו, אמר כדאי הוא אברהם להינצל בזכותו של יעקב, הדא הוא דכתיב לכן כה אמר השם אל בית יעקב אשר פדה את אברהם".

והדברים צריכים ביאור, וכי אברהם אבינו לא היה לו זכות להינצל בזכות עצמו, ומדוע היה צריך דווקא את זכותו של יעקב אבינו כדי לזכות לנס? ובפירוש "יפה תואר" (למהר"ש יפה ז"ל) על המדרש שם הביא מספר העקידה שביאר בזה "והא דלא ניצל בזכות עצמו משום שכן הוא משפטי השם אשר המוסרים נפשם על קידוש השם לא יינצלו כי טוב השלמות הגדול הזה... ולכן אברהם מצד עצמו הדין היה שישרף כי זה הטוב האמיתי לפניו, ורק בשביל יעקב שיצא ממנו שהוא שלשלת היחס ומיטתו הייתה שלמה, כדי שלא יבטל לכן ניצל". עכ"ד.

והיינו כי אברהם אבינו לא היה מפסיד כלום אם היה נשרף על קידוש השם, ואדרבה זו היא זכות ומעלה גדולה מאד למות על קידוש השם, שעל ידי זה זוכים לעולם הבא שאין לשער, ואברהם אבינו עצמו היה שמח וטוב לו אם היה נשרף ומת על קידוש השם, ורק מפני שהיה צריך להוליד את יצחק ויעקב שמהם יעמוד כלל ישראל, והרי כל העולם נברא בשביל ישראל, לכן מן השמים נעשה לו נס כדי שיוליד את יעקב ויהיה כלל ישראל, אבל הנס הוא לא לצורך אברהם אלא בשביל יעקב.

והנה לפי זה יש להעיר, שהרי מצינו בעוד מקומות שנעשו ניסים להציל ממיתה על קידוש השם, וכגון דניאל שניצל מגוב האריות וחנניה מישאל ועזריה שניצלו מכבשן האש, וצריך ביאור מדוע נעשה להם נס, הרי הטוב האמיתי בשבילם הוא שימותו על קידוש השם, ושם לא היה צורך של העמדת כלל ישראל, ומדוע הצילם הקב"ה מן המיתה.

ובספר העקידה כתב לבאר כי בכל מקום שנעשה נס היה טעם וצורך מיוחד בזה, ובדניאל חנניה מישאל ועזריה שניצלו ממיתה, הצורך בזה היה שיתקדש שם שמים על ידי הנס, וקידוש השם בחייהם היה יותר גדול ממיתתם, שנבוכדנצר ראה את הנס שנעשה להם ונתרבה כבוד שמים בזה, ואמרו בגמרא (תענית יח, ב) כי נבוכדנצר היה מלך הגון וראוי לעשות הנס על ידו, והיינו שהייתה לו זכות מיוחדת שיעשה על ידו נס כזה שיביא לקידוש שם שמים, אבל במקום שאין סיבה מיוחדת להצלה, באמת עדיף למות על קידוש השם, שזוכים בזה לעולם הבא שאין לשער.

(משיחות רבינו שליט"א)

***

והנה אומרים בכל יום "משיב הרוח ומוריד הגשם", שכל הרוח הנושבת, וכל הגשמים שיוורדים, אינם בדרך הטבע אלא בהשגחה, והקב"ה הוא שמשיב את הרוח ומוריד הגשם, ונתבונן, האם באמת כך אנו רואים את זה, וכי כשנושבת רוח ויורד גשם מיד נזכרים שזה לא בדרך הטבע, הן היום יש "חזאים" אם יהיו רוחות או גשמים, אבל מיהו הגורם את זה וכיצד הכל מתחיל, הרי זה בהשגחה ולא בדרך הטבע.

מי שרוצה לראות את האמונה יכול לראותה, ומי שאינו רוצה אינו רואה, וחיוזוק האמונה הוא היסוד לכל התורה כולה, כמ"ש 'בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה'.

(משיחות רבינו שליט"א)

'פרו ורבו'**מצות פריה ורביה בבני נח**

איתא ביבמות (סב ע"א) היו לו בנים בהיותו עכו"ם ונתגייר ר' יוחנן אמר קיים פרו ורבו ריש לקיש אמר לא קיים פ"ו, ופירש"י בדעת ר"י - שבני נח בני פריה ורביה נינהו דכתיב ויאמר להם פרו ורבו, והקשו התוס' שם - וא"ת דבפ' ד' מיתות משמע דב"נ לא מיפקדו אפריה ורביה וי"ל דהכא לאו בני חיוב פ"ו קאמר אלא כלומר שבניהם נקראים על שמם כדאמרין בסמוך ע"כ. וצריך ליישב דעת רש"י מקושייתם, ונראה לבאר לפי מאי דאמר' בסנהדרין (נט). כל מצוה שנאמרה לב"נ ולא נשנית כו', והיינו דעד מתן תורה היו ב"נ חייבים במצוה זו ולאחר מת"ת ניטלה מהם וניתנה לישראל, ומב' שם דמצות פ"ו נאמרה לבני נח ולא נשנית בסיני והיו מחוייבים בה ב"נ עד מת"ת, וזהו דקאמר' לפירש"י דמעיקרא נמי בני פ"ו נינהו, ומזה הגמ' באה ליתן טעם לסברת ר"י דעכו"ם שהיו לו בנים בהיותו עכו"ם ונתגייר קיים פ"ו ע"י הבנים שהיו לו בהיותו עכו"ם, ומשום דלא נימא אין הבנים נחשבים כבניו ולכן לא קים פ"ו, לזה מביאה הגמ' ראייה מדהו ב"נ חייבין בפ"ו עד מ"ת, אלמא דבניהם נחשבים לבניהם, וזהו גם לאחר מ"ת, דאף דאינם חייבים עכשיו בפ"ו אבל מ"מ הא מיהת לא נשתנה במ"ת שלא יהיו נחשבים לבניהם, ולכן קיים פ"ו בבנים שהיו לו בהיותו עכו"ם.

אך קשה דהא אותביה התם ר"י לר"ל מדכתיב בעת ההיא שלח בראדך בלאדן בן בלאדן וגו', והיינו דמוכח ממקרא זה דהבנים נחשבים בניו, ולהנ"ל הרי כבר מוכח כן מקרא דדברי תורה וכמשנ"ת, ומה הוכיח לו טפי מקרא דדברי קבלה.

וי"ל דס"ד דר"י דר"ל סובר שאין הכרח מכאן, די"ל שכך היתה המצוה לבני נח שיוולידו בנים, ואף שאין חשובים בניהם, ומקיימים המצוה בזה, אבל לישראל מצות פ"ו היא שהבנים יהיו בניו, וא"כ עכו"ם שנתגייר לא קיים פ"ו בבניו שקדמו לגרותו, ולכן הביא ר"י ראייה מדכתיב בראדך כו', אלמא דגם בעכו"ם נחשבים הבנים בניו.

אכן קשה לומר שיהא גדר המצוה בישראל שונה מבעכו"ם, דהא רק פרשה אחת נאמרה בתורה על פ"ו שנצטוו בה ב"נ ושוב לא נשנית לישראל, ולא נתחדש במתן תורה תו רק שב"נ נפטרו מחיובן וישראל נשארו בחיובן כמקודם, א"כ מהיכא תיתי שלאחר מ"ת ישתנה גדר הדין בזה.

ואפשר לפמש"כ הרמב"ם בפה"מ ס"פ גיד הנשה דאין אנו מחוייבים בשום דבר ממה שנצטוו בני נח, רק ממה שנאמר למשה בסיני, א"כ לפ"ז היה ציווי שני בסיני על פ"ו ובציווי זה

נסיון חדש, וכך עלה עוד ועוד, כך שעד הנסיון האחרון הוא כבר הגיע לדרגה הגבוהה ביותר, ואז הקב"ה נתן לו את נסיון העקידה. וזו כוונת רב לוי, שבדאי אין לדמות בין הנסיון הראשון של לך לך לנסיון האחרון של העקידה, אבל גם אין לדמות את אברהם אבינו בזמן הנסיון של "לך-לך" לאברהם אבינו בזמן הנסיון של העקידה! אברהם אבינו של העקידה זה אדם אחר לגמרי, זה אברהם אבינו אחרי שכבר עבר תשע נסיונות שמוכחם ועלה ועלה לדרגות אחרות לגמרי.

זהו האיני יודע של רב לוי, האם ה"לך לך מארצך" שלפי דרגתו בתחילה היה זה נסיון גדול מנסיון העקידה לפי דרגתו של אברהם אבינו בזמן העקידה, או שעדיין נסיון העקידה היה יותר קשה גם לפי דרגתו בזמן העקידה.

כל בחור חייב לדעת, שגם אם בשנה שעברה לא הצלחת אבל עכשיו יש לך אפשרות חדשה להצליח. ומכמה סיבות, האחד כי עכשיו אתה יותר מבוגר ממה שהיית בשנה שעברה, אתה מבין יותר טוב ממה שהבנת עד עכשיו. אבל יותר מזה, הרי למדת שנה שלמה, ועלית למדרגה חדשה, אתה לא אותו בן אדם, וא"כ הבן אדם שלפני שנה אולי הוא נפל, אבל עכשיו זה בן אדם אחר ועכשיו אתה יכול להחליט ולא ליפול!

ההחלטה העיקרית של בן תורה להתחזק בתורה באיכות וכמות ובאיזה דברים בן תורה מחליט - בתפילה, במידות, בתלמוד תורה, בחסד, אבל אי אפשר לדבר על הכל, אז נעסוק בתלמוד תורה שהוא כנגד כולם. כי ודאי שראוי לכל בן תורה להחליט להתחזק בתלמוד תורה, אבל כדי שנוכל להחליט על תלמוד תורה עלינו לדעת מה המטרה והתכלית שהקב"ה דורש מאתנו.

החפץ חיים אומר ע"ז דבר נורא, שכמו שיש מצות מצה בפסח ומי שלא אכל עבר על המצוה כך בתלמוד תורה לא רק שיש את המצוה ודברת בם ולא בדברים בטלים שזהו האופן של ביטול עשה, אלא אפילו אחד שלא מדבר דברים אסורים אלא שהוא רק לא לומד הוא כבר עובר על המצוה. שכל רגע שאדם יכול ללמוד והוא לא לומד אז הוא מבטל מצות תלמוד תורה, והוא מוכיח כן מהספרי. ואמנם זו היא מדרגה גבוהה מאד שרובם לא מצליחים לקיים, אבל לזה צריך לשאוף. אבל מ"מ יש דרגה שבדאי אנחנו כן יכולים לקיים, בשעת הסדרים לא לדבר דברים בטלים, לבוא בזמן לסדר, ללמוד קצת בין הסדרים, זה היעד והמטרה של בן תורה ביחס ל"תורה בכמות".

ולגבי הלימוד "תורה באיכות", צריך לקבל על עצמנו להיות שקועים בלימוד, ובדרגות הגבוהות ביותר. כמו שמובא בשו"ע בשם התרומת הדשן, שדן האם מותר להיכנס לבית הכסא או לבית המרחץ מתוך הלכה שלא פסוקה שהרי אדם עלול לחשוב שם בדברי תורה, ובתוך הדברים הוא כותב שם שאמנם ידוע שקשה מאד להסיר מליבו הרהורי תורה אפילו במקום הטינופת.

מתבאר שראוי לאדם להיות שקוע בלימוד בדרגה כזו שקשה לו להפסיק לחשוב עליה! היצר הרע של בחור ישיבה צריך להיות שבבוקר שהוא קם מהמיטה יהיה קשה לו שלא לחשוב בדברי תורה קודם ברכת התורה! זה צריך להיות היצר הרע של בחור ישיבה, שמשום שבליילה, כשהלך לישון, הוא חשב בתורה ונרדם מתוך איזה קושיא, א"כ בבוקר, כשהוא מתעורר, הוא צריך מיד לחשוב על קושיא זו.

זהו היעד שאליו צריך לשאוף, ולכל הפחות כשהולכים בדרך לחשוב בלימוד, ואף שבזמנם שקשה לחשוב, אפשר לחשוב בדברים קלים, בדברים שאין בהם מאמץ גדול, לחשוב על איזה קושיא טובה שנשאלה, שבה הוא מחובר לתורה. אלו דוגמאות להחלטות שכן תורה צריך לדרוש מעצמו בתחילת הזמן.

החלטה בר קיימא מחייבת בדיקה וחקירה ומאמץ אמיתי אבל למעשה כדי שלא ניפול, צריך לדעת גם מחליטים. לדוגמא - אברך מגיע כל בוקר עם ההסעה לכולל, וכבר ביום הראשון דברו לשון הרע ודברי זלזול על אחרים, ואז כאשר הוא ירד מההסעה הוא מרגיש רע מאד ומתחרט ומחליט שמחר הוא כבר לא ידבר, אבל למעשה מחר שוב הוא נופל בלשון הרע, והסיבה היא שבאמת זו לא הצורה הנכונה לקבל החלטה!

החלטה דורשת ראשית לבדוק מהו הגורם של הנפילה. למשל אם

ברשות הרבנים הגאונים שליט"א, וברשות כל התלמידים החשובים. **אנחנו** עומדים לקראת תחילת הזמן, וכמובן שלקראת הזמן החדש כל אחד חושב לקבל כל מיני החלטות טובות, איך יראה הזמן הבא עלינו לטובה, אבל יחד עם ההחלטות קיים גם חשש, למה שהפעם זה יהיה שונה מכל פעם? הרי תמיד אני מחליט, החלטות ושאיפות גדולות, ואחרי קצת זמן אני לאט לאט יורד מזה ולבסוף איני מקיים את מה שהחלטתי.

נדבר על הנקודה הזו, איך באמת נוכל לקיים את ההחלטות שקבלנו על עצמינו ולא נתייאש ח"ו.

חובת האדם להתעלות מדרגה לדרגה והחיובים משתנים לפי דרגת עלייתו

כתוב בחז"ל בפרשת נח, "חביב היה משה מנח, נח שמתחילה נקרא איש צדיק לבסוף נקרא איש האדמה, אבל משה שמתחילה נקרא איש מצרי לבסוף נקרא איש אלקים".

ואמר ע"ז מר"ר מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצוק"ל שכתוב במדרש יסוד גדול, יש חיוב על כל אחד ואחד מישאל שלא להישאר באותו המדרגה, חוץ מאשר לעשות מצוות ומעשים טובים צריך גם להתעלות, שחביב היה משה אצל הקב"ה משום שהוא עלה, ואם לא עולים יש בזה בעיה! כי בעצם באופן טבעי אדם צריך להתעלות, וכפי שכתוב בספר חובת הלבבות שחיוב קיום המצוות על בני אדם אינו שווה, וזה תלוי כמה הוא שייך להקב"ה, וכמה הוא מבין את הכרת הטוב שיש לו להקב"ה. **דהיינו שאפילו** שחיוב המצוות אצל כולם שווה, אבל יש דרגות באיכות המצוה, ברמה של קיום המצוה, באיך שעושים את המצוה. וזה תלוי אצל כל אדם, שכל אדם שעושה מצוות הוא עולה, וכיון שהוא מתעלה הוא נעשה בן אדם חדש, ואז כבר יש עליו חיובים חדשים, דהיינו אותם המצוות שהיו כבר מקודם אבל בגדר אחר, באיכות אחרת, כך שנמצא שהוא עושה את המצוה בדרגה חדשה.

והחפץ חיים מביא ראייה ליסוד הזה ממה שכתוב בפרשת עקב "ושמרת את מצוות ה' אלקיך **ללכת בדרכיו וליראה אותו**", "ללכת בדרכיו" פירושו מה הוא חנון אף אתה חנון מה הוא רחום אף אתה רחום, מדברי הפסוק כאן רואים שהלכת בדרכיו מגיע קודם ליראה אותו.

ומקשה החפץ חיים שבהמשך הפרשה כתוב להיפך "מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם **ליראה את ה' אלקיך וללכת בכל דרכיו**". ומבאר החפץ חיים, שכאשר אדם נמצא בתחילת החיים אז קודם יש לו חיוב של "ללכת בדרכיו" ורק אח"כ מגיע לדרגה של יראה. ואז שכבר זכה ליראה' יש לו חיוב חדש של ללכת בדרכיו, במדרגה אחרת, שיש הבדל בין ללכת בדרכיו בלא יראת שמים לבין ללכת בדרכיו לאחר יראת שמים, ולכן בתחילה כתוב קודם ללכת בדרכיו אבל אחר שזכה ליראת שמים כתוב שוב ללכת בדרכיו שזה דרגה חדשה בחיוב של ללכת בדרכיו.

וכן בהמשך הפסוקים כתוב "ליראה... **וללכת בדרכיו ולאהבה אותו**", ובסוף הפרשה כתוב "**לאהבה אותו וללכת בדרכיו**", וגם כאן הוא אותו הביאור, שאחרי שמגיע לדרגה של "לאהבה אותו" אז יש חיוב חדש של "ללכת בדרכיו" והיינו ללכת בדרכיו מה הוא חנון אף אתה חנון מה הוא רחום אף אתה רחום, אבל בדרגה אחרת של אהבה. מכאן שאדם כל חייו צריך להתעלות מדרגה לדרגה והחיובים שלו משתנים ע"פ דרגת עלייתו.

וכן לגבי אברהם אבינו מובא בחז"ל, "אמר רב לוי פעמיים כתוב לך לך, האחד שהקב"ה אמר לו לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך, וכתוב גם בעקידה לך לך לארץ המוריה, ואיני יודע איזה לך לך יותר חשוב".

ולכאורה צריך להבין, כיצד יתכן להשוות בין נסיון של לך לך לנסיון העקידה שבו אברהם היה צריך לעקוד את בנו יחידו, וללכת נגד כל המהלך של החיים שלו, שהוא זה שהפיץ שאין זה דרך התורה להרוג בשביל הקב"ה. ואיך רב לוי מסתפק מה היה הניסיון היותר גדול שעליו אברהם אבינו היה צריך להתגבר?

ושמעתי לבאר, שלאברהם אבינו היה את הנסיון ראשון של לך לך וכאשר הוא קיים אותו הוא התעלה מכח זה, ובדרגה החדשה היה לו

דברים גדולים.

אנחנו צריכים לדעת מה אנחנו, אנו בנים של ה' ובפרט מי שלומד תורה שהקב"ה משתעשע בו, אלו הבנים המיוחדים של הקב"ה, וממילא כשיודעים זאת החיוב שלנו שונה, וכפי שכתוב בחז"ל "והייתם לי סגולה מכל העמים שתיהיו קנויים לי ועוסקים בתורה ולא עוסקים בדברים אחרים", כך באמת היה צריך להיות.

ואת זה עלינו לשנן לעצמנו בתחילת הזמן, למה אנו לומדים תורה? כי אנחנו מיוחדים, כי קבלנו תורה, והחיוב שלנו והמטרה שלנו בעולם זה להיות קרוב להקב"ה להרבות כבוד שמים בעולם. וברמח"ל כתוב שתלמוד תורה זה האמצעי הגדול ביותר שמביא אותנו להיות קרובים להקב"ה. אנחנו צריכים להפנים, אנחנו קדושים ובנים של הקב"ה, היחידים שהתגברו ועלו מהחטא של אדם הראשון, יש לנו כח השפעה בעליונים, אנחנו מחויבים להפיץ תורה להרבות כבוד שמים, וזהו ע"י לימוד תורה, ותורה מקרבת אותנו להקב"ה יותר מכל המצוות, וזהו יסוד החסידות ושורש העבודה שלנו שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו ולמה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל.

מה היא המטרה שאני חי בעולם? התשובה, המטרה היא להיות קרוב להקב"ה, לקבל שלימות מהקב"ה, בגלל שאנחנו כלל ישראל ותורה היא הדבר הגדול ביותר שיכול להביא אותנו למטרה זו.

אדם צריך לדעת למה הוא לומד תורה, כי כשהוא לומד הוא מקיים את התכלית שלו בבריאה, ואם הוא לא לומד אז הוא לא מקיים את התכלית שלו בבריאה. אם אנחנו חושבים על הדברים ומבינים אותם, אז כשאנו מחליטים לבוא בזמן לסדר ולא לדבר דברים בטלים או בודאי בעז"ה נצליח לקיים את ההחלטות.

ונוסיף את דברי החפץ חיים שמדבר על ענין של ביטול תורה, אנחנו אומרים בתפילה "ותן חלקינו בתורתך", לכל אחד יש את החלק שלו בתורה, מה שלמד בבטן אמו ע"י המלאך, והקב"ה נותן אפשרות לכל אדם להגיע לכל חלקו בתורה שלמד, ואם יבזבז זמן אז חסר לו חלק בתורה שלו.

והחפץ חיים ממשיך משל: למלך שיש לו הרבה מטמונים והמלך נותן לאוהבו זמן לקחת את כל המטמונים במשך שלושים יום, ויש לו אפשרות באותו זמן לישון ולאכול אך לא לבזבז את הזמן, ואם יבזבז נמצא מפסיד את הזמן, הוא הדין אדם שמבטל תורה הוא מאבד חלקו בתורה.

אבל יש עוד בעיה שמונעת את האדם מלהצליח, שהוא חושב לעצמו הרי עשיתי את הדברים הגרועים ביותר, ופתאום אני יהיה המתמיד של הישיבה, פתאום אני יהיה צדיק, כולם יצחקו ממני, וגם אני יצחק מעצמי... אומר החפץ חיים, דע לך שיצר הרע כאשר אדם חושב לעשות דבר גדול אומר לו היצר הרע, מי אתה - הרי אתה לא שווה כלום, ואם אדם יודע שזה יצר הרע אז הוא מסיח דעת מהמחשבות האלו, תחשוב מה שחשבת קודם עם כל ההחלטות שהחלטת בצורה הטובה ואל תתפתה מהיצר הרע, הרי אתה בן של הקב"ה!

ויש עוד דבר אחד שיכול למנוע, שאדם חושב שזה עול וזה מאד קשה, ואדם חושב לעצמו איך אני יכול לקיים דבר כ"כ קשה, ללמוד כ"כ הרבה שעות, זה קשה.

ועל כגון זה היה אומר מורי ורבי ר' אהרן זצוק"ל שהנסיון מראה שמי שמקבל עול תורה זה נהפך להיות מתוק, והוא נהנה מהתורה.

וזה עיקר הדברים, אתם בחורים אחרים משנה שעברה שמחליטים להתעלות בתורה בכמות ובאיכות, חושבים על השורש, מה מונע אותי, מה זה תורה, ומבינים שאנחנו יהודים, ויהודי זה משהו מיוחד, אני בן אברהם, בנים אתם לה' אלקיכם, אני מהאומה היחידה שיכול להשפיע בעולמות, אני מהאומה היחידה שיצאה מחטא אדם הראשון, והעבודה שלי היא שונה לגמרי מאומות העולם, ובגלל זה העבודה שלי בעולם להתקרב להקב"ה, ואיך אני מתקרב - זה ע"י לימוד התורה.

אם כך מסתכלים על תורה, בעז"ה נוכל לקיים את ההחלטות, ולא ליפול ח"ו, והקב"ה יעזור לכולם להגיע למדרגות הגבוהות, לקיים את ההחלטות הגבוהות ותזכו להרבה סייעתא דשמיא שכל אחד יצליח ללמוד ולהיות גדול בתורה ויראה.

חברה מסוימת גורמת לך ליפול ואתה מחליט יותר לא לעשות דברים מסוימים מכח החברה, אז ההחלטה חייבת להיות להתנתק מאותה החברה, שזה הרי שורש הבעיה! החלטה צריכה בדיקה מהו השורש שמביא אותך לאותו מעשה שאינו רצוי, וכשאתה בודק את השורש אתה צריך להחליט מהשורש.

בחור מחליט לבוא בזמן לסדר א', ולמעשה הוא רואה שהוא קם בבוקר מאוחר ומתאחר לסדר א', ולמעשה הוא מחליט כל יום מחדש ולבסוף נופל. אז הוא צריך לעצור ולחשוב - למה הוא לא מצליח? ואז הוא שם לב שהסיבה היא בגלל שהולך לישון מאוחר. אז הוא מחליט לישון בזמן, אבל גם זה לא מצליח, עד שהוא מבין שהסיבה האמיתית שבגללה הוא לא מצליח היא בגלל שיש חדר אחד שבו יושבים מדברים כל מיני דברים אחרים, וכל פעם הוא אומר לעצמו שהוא יכנס לשמוע רק לכמה רגעים וזהו, אבל למעשה לבסוף הוא נמשך אחריהם שעה וחצי...

אז הוא מחליט שלא לדבר עימם כלל, אך הוא שם לב שהוא לא מסוגל והוא תמיד נגרר אחריהם. ואז הוא **תופס את הבעיה**, הוא בחור ששומע נייעס, ויודע מה קורה בעיתון, וזו הסיבה שהוא לא מסוגל להתאפק מלהיכנס לחדר שמדברים בו על מה שקורה. אז הוא מחליט שבשביל שיוכל לישון בזמן, צריך להפסיק לשמוע נייעס ולקרוא עיתונים ולהתנתק מהם לגמרי. רק זה יכול לגרום לו לבוא בזמן, ולכן זה נקרא "החלטה".

ולכן כדי לקבל את ההחלטה באמת, הוא צריך לשבת ולחשוב - האם אני מוכן להתנתק מהנייעס? האם אני מוכן להתנתק מהחברה? אני מוכן לקום בבוקר בכל מצב גם אם אני עייף? רק אחרי שהוא לקח בחשבון את כל מה שהחלטה דורשת ממנו ואז החליט יש תקוה שההחלטה תקויים, אבל בלי זה ההחלטה לא שווה כלום.

כאשר ברור לאדם שזה כדאי וחשוב לו אז יצליח בהחלטות

אבל יש נקודה חשובה שמפריעה להחלטה מלהתקיים, אדם צריך שיהיה לו ברור לו שמה שהוא מחליט לעשות זה באמת כדאי וחשוב לו, ואז עליו להתקדם ולראות מה גורם לו שאינו מקיים החלטותיו ולעמוד על שורש הסיבה המונעת אותו מלקיים את החלטותיו, אבל קודם כל להבין עד כמה חשוב אותו הדבר שהוא רוצה להחליט.

וזה מתאים עכשיו בתחילת הזמן, להעמיק ביסודות היידישקייט, ביסודות של היהדות, על כל הלימוד התורה שלנו, מי אנחנו? למה בכלל אנחנו לומדים תורה? נתחיל מ"הבראשית ברא", מי אנחנו? - עם ישראל, אני יודע מי אנחנו, ומה אנחנו מחויבים מכח מעלתנו, ומה התכלית שלנו בחיים - שזה לימוד התורה הקדושה.

אם בחור מחליט - אני רוצה ללמוד, ומעמיק בשאלה למה ללמוד, אז צריך להתחיל מההתחלה, לדעת מה זה כלל ישראל, צריך להעמיק בפרשיות שלנו, שהם פרשיות של בריאת העולם, הפרשה של נח, של אברהם אבינו.

הרמח"ל מסביר כי אדם הראשון לפני החטא הוא היה פאר הבריאה, ואם אדם הראשון לא היה חוטא הוא היה חי לעולם, והעולם היה מתקיים בשלימות כפי שהקב"ה רצה מלכתחילה. אמנם, למעשה הוא חטא, ולאחר החטא נכנסה טומאה בתוך הבריאה והבריאה ירדה פלאים פלאים ממה שהיתה בתחילה, והמין האנושי ירד מאוד לאין שיעור. אך עדיין האדם הראשון יכל היה לחזור לתיקונו והקב"ה נתן בחירה שיוכלו לחזור ממדרגה השפילה, והניח זמן לדבר, וכל אלה שיגיעו למדרגה העליונה הם יהיו השורש לעם הנבחר עם סגולה. ולמעשה אף אחד מכל המשפחות שהיו בארץ לא חזר למדרגה הראשונה, חוץ מאברהם אבינו שהוא זכה ונתעלה.

וזה אנחנו! אנחנו תולדותיו! אנחנו מהשורש של אברהם אבינו! לשורש הזה היו ענפים, ובזמן מתן תורה שהיה שש מאות רבוא ענפים, זה היה הגמר של כלל ישראל, אנחנו האומה היחידה שיש לנו הכח לחזור למדרגה גדולה למה שהיה אדם הראשון לפני החטא, אנחנו שונים מכל האומות! בעוה"ב לא תמצא שום אומה זולת ישראל, ולחסידי אומות העולם יהיו מציאות נפרדת שנספחת על ישראל, אנחנו צריכים לדעת שהמעשה שלנו משפיע על כל העולם, וזה כתוב בהמשך בתורה "קדושים תהיו, בנים אתם לה' אלקיכם".

והיה אומר מו"ר ר' אהרן זצוק"ל יסוד גדול, חייב אדם להתבונן ולהכיר חשיבותו ומעלתו וכפי מה שידע ויחשוב כך זה יתן לו את הכח לעשות

י"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות"
ניתן לשלוח חידושי תורה מגדולי ישראל ל:
k.gilyonot@gmail.com

גליון תורת רבותינו

ליקוטים מתורת מרנן ורבנן גדולי ישראל זצוק"ל ויבדלחט"א

נח תש"פ

ומהי אותה מחשבתו החושבת והמחשיבה ?
הוא החשיב את הכרם, לפני שאר האילנות. ובכך הוא הגיע לידי השתכרות והתחללות מאותו כרם נחשב.
וההקדמה הזו, גרמה לו, לבל יתבונן במה שהוא מחלל ופועל בהכנסת נטיעה לתיבה, ובל יפקח על מעשיו, - כבר בתחילתו. ועוד מצינו מענייניו של אותו כרם. התרגום יונתן בן עוזיאל וכן המדרש (נח רבה, לו, ד) בו ביום שנטע, בו ביום צמח. ובו ביום הבשיל בו כרם, וכבר עצר את יינו. באשר היתה זו נטיעה שבאה מגן-עדן.

ומעתה נתבונן נא, הנה כה הרבה 'פלאות-אלוקים' מתחוללים עמו ועם מעשי-ידיו ועם כל סביבותיו, ועדיין לא רואה נח לנכון, לפקח ולבחון את מעשיו, האם כוונתו בנטיעת הכרם, היה בו מחשבה טהורה למען הקרבת קרבנות. או שמא, אולי, מתחולל בקרבו "משהו" העלול להתגלות עליו, רק באחריתו. כי הינהו בלתי נמנע מלהשתכר באותו יין שגדל בניסים ובנפלאות...

ההתבוננות המוסרית, פוקחת עיניים סביבותיו

האיש המוסרי יודע ללמוד טוב. ולמוד ולשקול, את טיב מעשיו, לכל אורכם ורחבם, מתחילתם ועד-לסופם. ומכח לימוד מעשיו, הוא נוכח, שיש בהם "תחילה", ויש בהם גם "סוף". ומהשכלה זו, יידע אל נכון להתבונן בכל צדדי מעשיו, ולפקח בעיניים פקוחות על סיבותיהם המולדות, בתחילתן ובסופן.

כפי שהתפלל דוד המלך ע"ה, כאשר היה במערה, ואמר (תהלים קמב, ה) הבט ימין וראה ואין לי מכיר אבד מנוס ממני וגו'. מצבו של דוד המלך בהיותו במערה, היה, שהוא ממש לא הכיר, אף לא את-עצמו. הוא כבר לא ידע להתבונן לצדדיו, מה בצד ימינו. עד שהוא בעצמו חש, שאבד ממנו כל מנוס ומציל.

וכל זה למה ? באשר הוא-עצמו כבר איננו מכיר את-עצמו. ואת למדנו עתה, עד היכן עלול להגיע כל אדם ואדם, ואף זה

אלה תולדת נח נח איש צדיק. (פרשת נח, בראשית ו, ט)
מדוע כתוב 'איש צדיק' ולא 'צדיק'.

אלא אומר הגה"צ רבי חיים עזרא ברזל זצוק"ל נח בנה את עצמו להיותו צדיק כנגד כל הירידה שהיתה בדורו, והתורה מדגישה את תחילת בנינו שהיתה עם תיקון המידות הטובות והדרך-ארץ, להיותו 'איש' ואחר כך להיותו 'צדיק'.

חשיבות כל דבר נמדדת ב'הקדמה' וב'התחלה'

אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים היה בדרתיו את האלוקים התהלך נח. (פרשת נח, בראשית ו, ט)

ולהלן (ט, כ) כתוב: ויחל נח איש האדמה. ופירש רש"י: עשה עצמו חולין, שהיה לו לעסוק תחלה בנטיעה אחרת.

התורה מעידה עליו שהיה בתחילה במדרגה של 'את האלקים התהלך נח'. והגיע לידי 'איש האדמה'.

והאיך הגיע נח לידי כך ?

מבאר כבוד מו"ר מרן הגאון רבי דוד פוברסקי זצוק"ל, כי אילולי שהכניס - כבר בתחילת בואו לתיבה ! את הזמורות. לא היה מגיע מאז - אל סופו, שנעשה שיכור ואיש-אדמה.

שאמנם חפצו היה באותה עת, ליטע נטיעות בעולם לאחר חורבנו. אבל עצם 'הקדמתו' את נטיעת-הכרם, עוד לפני שאר הנטיעות הנחוצות לעולם. הוכיח סופו על תחילתו, שעוד מתחילה, כאשר הכניסם אל התיבה, היה טמון במחשבתו, איזושהי מטרה הנועדה לצורך אחר... ומזה התגשם הוא עם כוונתו, עד שנפל בנפילה מחוללת, מכל דרגתו.

ההתבוננות בכל דבר ב'התחלה'

את זאת לימדתנו התורה הקדושה, על דרכי פתיונות היצר את האדם - כבר מתחילתו.

הוא עושה מעשה, כמובן, לשם-שמים, אבל הוא רק 'מקדים' דבר אל דבר. אבל בכך, הוא גם "מחשיב" דבר לפני דבר.

הערב בשביל העלה זית ומוטב לה לטרוח ולא להיות ניזונת מנח.

עוד כל ימי הארץ וגו' וקור וחום וקיץ וחורף לא ישבתו (ח, כב)

כותב הגאון הגדול ר' שלמה פיישר שליט"א: פי' המלבי"ם, והחסד לאברהם כי קודם המבול לא נטה השמש במעגלו השנתי כ"ג מעלות וחצי מן המשווה לצפון ולדרום כמו שהוא עתה רק המסלול היה אז ג"כ על קו המשווה, ויעו"ש שביאר בזה מ"ש כאן עוד כל ימי הארץ וגו' וקור וחום וקיץ וחורף היינו כי עד עתה לא היה שינוי התקופות כי השמש הלך תמיד על קו המשווה ולא היה לא קור וחום ולא קיץ וחורף ומעתה שנטה השמש במסלולו במהלך השנתי ללכת על עגולת המזלות נוטה מן המשווה כ"ג מעלות וחצי יהיה קור וחום וקיץ וחורף עכ"ל.

והנה אם כנים הדברים נראה להוסיף לבאר ע"פ דרכם גם מש"כ עוד כל ימי הארץ וכן מש"כ יום ולילה לא ישבותו, כי הנה ב' שינויים הם בענין הימים מחמת נטיית השמש מקו המשווה, חדא השינוי במדינות הנוטות מן המשווה בין הימים והלילות שבחורף הלילה לווה מהיום ובקיץ היום לווה מן הלילה ואילו היה מסלול השמש תחת המשווה היה תמיד היום שווה ללילה.

וזהו שאמר הכתוב, יום ולילה ר"ל השינויים בין היום והלילה. ועוד שינוי יש שם במעל"ע גופא שאינו תמיד כ"ד שעות אלא לפעמים יותר ולפעמים פחות שזה תלוי בחשבון מצעדי המזלות כמ"ש המפרש פי"ב מהל' קדה"ח הל' ב' וכו'. אבל אילו היה מסלול השמש תחת המשווה הרי לא היה שינוי כלל בין הימים וכלם היו שווים כ"ד שעות במעל"ע וז"ש עוד כל ימי הארץ רמז לשינוי בין הימים עצמם וה"ק כל דברים אלו שנשתנו עכשיו שוב מעתה לא ישבותו ולא יהיה בהם שינוי ודו"ק.

מיהו גוף חידושו של המלבי"ם מופרך מגמ' ע"ז (ח', א) ת"ר לפי שראה אדה"ר יום שנתמעט והולך וכו' אמר אי לי שמא עבור שסרחת עולם חשך בעדי וכו' כיון שראה תקופת שבט וראה יום שמאריך והולך אמר מנהגו של עולם הוא הרי שכבר היו תקופות בימי אדה"ר [וכן יש להקשות ממולד כ"ט י"ב תשצ"ג כנודע].

ובר מין דין אינו נכון מ"ש המלבי"ם שלפ"ז לא היה אז קור וחום וקיץ וחורף כי הרי דברים אלו אינם תלויים רק בנטיית השמש מעל קו המשווה אלא בעיקר ביציאת מרכז גלגל השמש ממרכז הארץ שע"ז נוצר רום ושפל במהלכו ובימות החמה הוא מהלך רחוק מן הארץ ובימות הגשמים קרוב לארץ. אא"כ נאמר שגם שינוי זה של יציאת המרכז נתחדש רק מזמן המבול וצ"ע.

ויום ולילה לא ישבותו (ח' כ"ב)

כתב מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א: מהאי קרא ילפינן בסנהדרין נ"ח ב' דאסור לגוי לשבות כישראל, ואם שבת חייב מיתה, ולכן צריך הגוי לעשות בשבת מלאכה גמורה כי היכי דלא להוי גוי ששבת. ויל"ד בכמה ממלאכות שבת אי סגי

ההולך לפני ה', באם לא ישלוט בעצמו. כפי שנפל נח מהיותו במדרגת 'איש-צדיק', עד להיותו 'איש-האדמה'.

ועוד זאת הדגיש וחזר והדגיש כבוד מו"ר מרן זצוק"ל, שאכן, מאותו מעשה השכרות של נח, ואילך. פסקה התורה לספר ממנו, על אף שהיה חי אחר כך, עוד כמעט שלש מאות וחמישים שנה. באשר מאדם חולין, - לא תצא כל תורה בהמשך חייו.

האם כל עובד ע"ז מתו במבול

וימח את כל היקום וגו'.

כותב הגאון רבי יהודה אריה רפפורט שליט"א רב קהילת ברכת יוסף ומראשי ישיבת בית מתתיהו דהנה כ' הרמב"ם הל' ע"ז [פ"א ה"א], בימי אנוש טעו בני האדם טעות גדולה וכו', ע"י בכל דבריו שם, ומבוי' שהשתלשלות טעות העבודה זרה, התחילה בימי אנוש, שחשבו לעבוד את הקב"ה, דרך שעובדים את משרתיו, ועבדו את השמש והירח, בתורת משרתים לה', ואח"כ עבדו במחשבה זו, לצורות של שמש, ומזה השתלשל עד שעבדו ע"ז לשמה, בלי שידעו בכלל את ה'.

והקשה ח"א, הרי במבול מתו כל החוטאים, מלבד נח ובניו שהיו צדיקים, וא"כ כשבאים להסביר, השתלשלות העבודה זרה, היאך כיום יש עובדי ע"ז, מה אכפת לן מימי אנוש, והרי טעות זו נגמרה ונסתלקה מהעולם, במות כל אנשי המבול, ומעתה צריך לבאר, היאך לאחר המבול, החלה שנית הטעות.

אמנם י"ל, שב"נ לא מוזהר על שיתוף, ואינו מין, אי חושב לעבוד את הקב"ה ע"י אמצעי, וע"י בחזו"א יו"ד [ס"ב ס"ק כ' כ"א], שביאר, שכיון שיש קיום לשמירת ז' מצוות בני נח, גם אם מאמין בשיתוף, לכן לא מוזהר על שיתוף, ולפ"ז פשוט שאף אי אחד מבני נח, החזיק בטעות של אנוש, עדין היה כשר להינצל במבול.

אמנם עוד י"ל, עפ"י מש"כ אחי הגר"י שליט"א, בספרו לתשובת השנה, לדייק בד' הר"מ [פ"ג ה"ז] בהל' תשובה, שכ' ש"העובד" כוכב או מזל, כדי להיות מליץ בינו ובין רבון העולמים, ובשאר המינים שם כתב, "המאמין" וכו', ומדויק שרק העובד בפועל בשיתוף הוא מין, אבל המאמין וחושב שכך צריך לעבוד, לא נהיה מין במחשבתו בלבד.

מעתה יש ליישב בפשיטות, שאף בישראל מי שטועה בכך, ועדין לא עבד ע"ז, לא נחשב מין, והיו כשרים להינצל במבול.

ואתה קח לך מכל מאכל אשר יאכל (ו' כ"א)

כתב מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א: יל"ע מהו אוכל אשר יאכל מה בא ללמדנו, ולא עמדו המפרשים בזה, ואפשר דאוכל שהוא מוכן לאכילה ולא צריך בישול או כבישה וכיו"ב שאפשר לאוכלו מיד, שלא יכניס לתיבה אלא מאכלים הראויים כבר לאכילה ואינם צריכים תיקון.

ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה (ח' י"א)

כתב מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א: יש לשאול למה משמיענו הכתוב שה' זה לפנות ערב, וי"ל דהרי הביאה את העלה זית לרמז לו שמוטב יהיו מזונותי' מרורים כזית ולא ע"י אדם, ולכך באה לפנות ערב לרמז שגם טרחה כל היום עד

דעביד להו בכדי דלא להוי גוי ששבת.

רמש אשר הוא חי וגו', כירק עשב שהתירתי לאדם הראשון, נתתי לכם את כל.

כתב מרן הגר"ח גריינמן זצ"ל: ובתו' סנהדרין נ"ו ב' כתבו דהיינו להמית ולאכול הי' אסור לאדם ואשתו אבל אם מתה מאליה שריא ולכך הוצרך לאסור אבר מן החי, ולכאורה לפי"ז ראוי לפרש דעיקר האיסור הוא להמית, ואף כשאין דעתו לאכול, והא דאיי לא משמע כן לשון הגמ' לא הותר לו בשר לאכילה, ועוד הא הבל הביא מבכורות צאנו ומחלביהו, ומיהו י"ל דקרבנות שאני, ואכתי מצינו שלמך הרג את קין בחשבו שהוא חיה כמ"ש רש"י (ד' כ"ג), אלמא חיה שרי להרוג, ולא משמע שהיתה החיה רודפתו, ועוד הקשה הרמ"ה מהא דפרכינן בסוגיין מהא דמלאכי השרת צולין לו בשר, ולכן פירש הרמ"ה כפשטה דלא הותר לו לאכול בשר אפילו מתה מאליה אלא שאין זה איסור גמור כמו כל השבע מצוות, והיינו דנתחדש באבר מן החי לאיסור גמור שיהא נהרג עליו, ויעוי' במדרש דאיתא דאבר מן החי לא נאסר לאדם הראשון שהרי בלא"ה נאסר לאכול בשר, אבל ל"מ כן מסתיימת סוגיית הגמרא.

ונראה דאף לפירוש הרמ"ה לא היה רשאי להרגן שלא לצורך, דאיסור אכילת הבשר הוא משום שלא נמסרו לאדם להיות לו לאכילה, וכיון שנאסרו לאכילה ממילא לא יבוא להרגם ולא הוצרך לחדש איסור מיוחד להריגתם, ואמנם במאורע של צורך מיוחד רשאי להרגם.

ונראה דאף לפירוש תוס' כן דשורש האיסור הוא ולא חית הארץ לכם, ונאסרה אכילתם אפילו כשמלאכי השרת שחטום בשבילו שלא מדעתו, אלא דס"ל דבמתה מאליה לא נאסר, ולפי"ז ההורג לאכול ולא אכל לא עבר אלא על כוונת האיסור ולא על האיסור עצמו, והאוכל ממה ששחטו אחרים בשבילו שלא מדעתו עבר על האיסור עצמו.

כירק עשב נתתי לכם את כל (ט' ג')

מהכא ילפינן בסנהדרין נ"ט ב' היתר אכילת בשר, וכמש"כ ברישיה דקרא כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה. וכתב החדושים ובאורים דיש לדקדק למה לי סיפא דכירק עשב, ואין לומר דאי מרישא הו"א דוקא במתה מאליה שרי לאכול דא"כ אשר הוא חי למה לי, ונראה דאי לאו כירק עשב, הו"א דשייך צער בעלי חיים אף כשהוא לצורך האדם, אלא שהוא נדחה מפני צורך האדם, ויש מקום לבעל נפש להחמיר לעצמו, לכך כתיב כירק עשב לומר דכל שהוא לצורך האדם ראוי לחשבו כירק עשב.

אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו (ט' ד')

כתב מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א: בתרגום יונתן איתא ברם בשרא דתליש מן חיותא חיא בזמן דבנפשי' בה או דתליש מן חיותא נכיסתא ועד דלא נפקא כולא נשמטא לא תיכלון, ע"כ. ופירושו דמבואר כאן איסורא דאבר מן החי וכן אחר שחיטה כל זמן שהבהמה מפרכסת דהוא אסור.

וכתב המשך חכמה על דברי התרגום יונתן דאע"פ שדעת הפוסקים דמפרכסת מותרת ודלא כהרמב"ם, היינו משום הואיל ומי איכא מידי דלישראל שריא ולבן נח אסור, אבל קודם מתן תורה הוה אסור מפרכסת לדידהו, ומהאי טעמא כתב התרגום יונתן דאסור לאכול ממפרכסת אף דהאידנא שרי.

הנה מצינו פלוגתא בשבת פ"ז ב' אי איפקוד אתחומין במרה או לא נצטוו עד מתן תורה, ולכא' טעמא דמ"ד דלא נצטוו משום דהוצאה מלאכה גרועה היא ומבואר בתוס' שבת צ"ו ב' דבעי קרא מיוחד לאסור הוצאה דכתיב ויכלא העם מהביא וגו' ולכן ס"ל להאי מ"ד דכיון דעדיין לא גלי קרא מסתברא דרק מלאכות חשובות נאסרו אבל הוצאה שהיא מלאכה גרועה לא נצטוו, ולפי"ז יתכן דמלאכת הוצאה דגרועה לא סגי לגוי לעשותה כי היכי דלא להוי גוי ששבת. (ולפי"ז קשה על תי' האחרונים היאך שמר אאע"ה שבת והא גוי ששבת חייב מיתה, ומתרגמים דיצא בציצית לרה"ר ולהאמור ל"ש תי' זה. ועי' מש"כ לקמן בפר' תולדות).

מלאכת הבערה למ"ד ללאו יצאת, נמי יל"ד דלא סגי לי' לגוי אם יעשה בשבת הבערה כיון דאין בזה עשה דשביתה לשי' הרשב"א וא"כ לא סגי בזה, וכמש"כ הרמ"ה שלחי מצוה כ"ד דלא מהני לגוי שיצא חוץ לתחום עפ"מ ש"כ הרשב"א יבמות ו' ב' דליכא במחמר עשה דשביתה, ע"ש. וה"נ בהבערה דליכא עשה לא סגי בזה.

עי' בדעביד מלאכה ע"י גרמא [דבישראל לא תעשו כתיב, ושבייתה עלה קאי, ומשא"כ בבן נח, ועי']. ועי' אי עביד בשבת כעין הא דרמב"ן ויקרא פרק כ"ג פ' כ"ד ונראה לי דנצטוינו מה"ת להיות לנו מנוחה אפי' מדברים שאינם מלאכה שלא יטרח כל היום וכו' ע"ש ויל"ע בכ"ז לשי' הרמב"ם בפ"י מה' מלכים ה"ט דס"ל דיסוד איסור גוי ששבת שכל חידוש דת אסור ואם עשה אפי' יום מימות החול כשבת חייב מיתה, וא"כ אי"ז כגדרי מלאכות שבת דוקא.

יל"ד אי סגי לי' לב"נ שלא יהא בכלל גוי ששבת שיעשה מלאכה ע"י קטן (ויל"ע מנ"ח סוף מצוה כ"ד, ודו"ק) וא"כ איכא נפ"מ בזה. [ומיהו לא מתפרש דקרא אתי לזה רק נפ"מ בעלמא]. ולשי' האמרי בינה דאייתי באח"ע ח"ג פ"א גם כשאנו בנו. (מיהו באח"ע פליג בזה). ונמצא לפי"ז דבגוי שיעשה מלאכה ע"י גוי קטן נפיק מכלל גוי ששבת ובישראל שיעשה ע"י לא יעבור איסור. וא"כ ספק גוי ספק ישראל שדן במנ"ח מוסך השבת דף נ"ב ע"ב (טור ב') לענין מה יעשה בשבת יוכל לקיים שניהם ע"י גוי קטן. דע"צ דהוא ישראל שרי (ומדין אמירה לעכו"ם שבות י"ל, ועוד י"ל בזה ספיקא דרבנן לקולא. ועי'), וע"צ דהוא גוי הא נפיק בזה מכלל עכו"ם ששבת להנ"ל. מיהו לכ' אין נראה דיהני לגוי למיפק מכלל גוי ששבת ע"י אמירה לגוי קטן ואף כשהוא בנו שיעשה מלאכה.

יעוי' במנ"ח מצוה כ"ד שדן אי סגי לי' לצאת חוץ לתחום דלא להוי גוי ששבת, וצריך לאוקמי להאי ספיקא אי מהני לי' לצאת ולהוציא חפץ של ישראל עימו חוץ לתחום, דאילו גוי עצמו לא קני שביתה ומותר לישראל אחר להוציאו חוץ לתחומו של הגוי וא"כ לא יהני לי' שיצא חוץ לתחום דכל שלישאל שרי לאו מלאכה מיקרי, אלא צ"ל שמוציא חפצי ישראל שקנו שביתה כרגלי בעליהן.

כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה (ט' ג')

כתב רש"י שהשוה להם בהמות וחיות למאכל, ולא הרשה לאדם ולאשתו להמית בריה ולאכול בשר, אך כל ירק עשב יאכלו יחד כלם, וכשבאו בני נח התיר להם בשר, שנאמר כל

אשה זרוע לחים וקיבה.

היתר שחיטה דידהו בקורבניהם בחוץ לדידין לענין נבילה וטומאתה, לכא' ל"ש. ועי' היאך יאכלו בשלמים דידהו, למ"ד דמביאין, את המעיים והריאה דליהו אבר מן החי ולא שייך בזה מי איכא מידי דלישראל חזי, חולין ל"ב ב' ל"ג א', מיהו בלא"ה עי' לר"א בן יעקב, ולכא' לא קשיא.

ויחל נח איש האדמה ויטע כרם (ט' כ')

כתב רש"י שעשה עצמו חולין שהיה לו לעסוק תחלה בנטיעה אחרת. ובגמרא איתא היה לך ללמוד מאדם הראשון שלא גרם לו אלא יין, וכתב החדושים ובאורים דיש לעי' הרי חטאו היה קודם שטעם טעם היין, ואטו למ"ד עץ שאכל ממנו אדם הראשון חטה או תאנה היתה מי שייך לומר לאוכל חטה או תאנה שהיה לו ללמוד מאדם הראשון, וי"ל דלמ"ד גפן היה הרי להיטותו אחר היין גרם לו להכשל, [ואפשר שידע בחכמתו טעם היין עד שלא אכל מן הגפן, ושמא מהיין שסיננו לו מלאכי השרת כמ"ש סנהדרין נ"ט ב', או שהיו גפנים שלא בעץ הדעת], ולכאורה לא היה לו אלא יין מגתו שהרי בו ביום שנולד היה, ומשמע דגם מזה יש להמנע, א"נ שמא עץ הדעת היה משובח טפי.

כשאין אחר הוא מחויב

וימח את-כל-היקום אשר על-פני האדמה מאדם עד-בהמה עד-רמש ועד-עוף השמים וימחו מן-הארץ וישאר אך-נח ואשר אתו בתבה. (נח ז, כג)

הגאון הגדול רבי נחום פרצוביץ זצ"ל בשבע ברכות לבנו הגר"צ שליט"א אמר שהנה יש לשאול מפני מה נענש נח שלא הביא את האוכל לאריה זמן, הרי זה היה רק חסד מצדו לחיות, ואם אדם לא עושה חסד האם צריך להענש על זה.

ואמר שמבואר שאם יש אחד שצריך שיעשו עמו חסד, ורק אתה יכול לעשות לו את החסד, אז אי"ז התנדבות, אלא חובה לעשות את החסד, וכיון שרק נח יכול היה לעשות את החסד עם האריה ממילא הוא מחויב בחסד, וכשלא עושה חסד נענש. וה"ה סיום הגר"נ בבעל לאשתו שיש חסדים שרק הוא יכול לעשות לאשתו, וממילא זה לא רק נדבה לעשות את זה אלא זה חובה גמורה לעשותו לאשתו.

אברהם אבינו, מהיכן ההתחלה ?

ויחי תרח שבעים שנה ויולד את אברם את נחור ואת הרן. (פרשת נח, בראשית יא, כו)

עלינו להבין, איך זכה תרח עובד ע"ז כה גדול, כפי המתואר במדרשים אודותיו, להיות ה'אבא' של אברהם אבינו. אבי האומה הישראלית לכל הדורות, ובזכות אברהם שהיה 'אבא' של עם-ישראל הננו פונים אל ה' בכל תפילות כל הדורות: אלוקי אברהם.

אומר הגה"צ רבי חיים עזרא ברזל זצוק"ל כי אברהם אבינו היה הראשון שכיבד את אביו מאז תחילת בריאת האדם הראשון שהעריך וכיבד את אביו בכך שקרא לבנו נחור. ומכך שידע להעריך 'אבא' על כן זכה להיות 'אבא' מוערך עם ערכים בכל מה שהוא עצמו העריך בעולם.

נמצא דהיינו טעמא דהי' אסור לבן נח ולאבות לאכול ממפרכסת וכן הבני מעים מבהמה שנשחטה כיון דהוי שחיטת גוי דאינה מתרת את הבני מעים דדוקא שחיטת ישראל כשרה מתירה את הבני מעים באכילה וליכא איסור אבל נח שהי' דינו כגוי אין שחיטתו מתרת.

ועוד יש לומר טעמא דאסור להו מפרכסת, דקודם שניתנה תורה לא הי' כלל דין שחיטה וממילא אפי' אם שחט כדן לא אהני שחיטתו להתיר מפרכסת דהא הוי כאילו לא נשחט. ואע"פ שקיימו האבות כל התורה ושחטו כדן תורה מ"מ לא אהני שחיטתן בדין כיון דעדיין לא הי' דין שחיטה. [ואם נשאר להם משחיטתם לאחר מתן תורה ממה ששחטו קודם שניתנה תורה היו אסורין לאכול מזה. וכן י"ל דציצית ותפילין שעשו לעצמן האבות לא היו כשרים לאחר מתן תורה, וכן י"ל דקידושיהן שקידשו נשים קודם מתן תורה לא אהני ללאחר מתן תורה וכל ישראל היו צריכים לחזור ולקדש נשותיהן כדן לאחר מתן תורה, (ואף דלא משמע שהי' כן מ"מ זה מוכרח בדין)].

עוד י"ל דהא דאסור להם מפרכסת ובני מעים, אפי' אם הי' לאבות דין ישראל אפ"ה י"ל דלא תהני שחיטתן להתיר מפרכסת כשחיטת ישראל שמתרת, דנחלקו תוס' והרמב"ם בטעמא דשחיטת עכו"ם בעלמא אסורה דלדעת תוס' היינו טעמא משום שעכו"ם אינו בר זביחה לפי שלא נצטווה ולדעת הרמב"ם היינו טעמא דכתיב וקרא לך ואכלת מזבחך, וא"כ באבות אי הוו להו דין ישראל א"כ לא שייך טעמא דהרמב"ם דוקרא לך ואכלת מזבחך דהא ישראל הוו, אבל להתוס' דעכו"ם שחיטתו אסורה לפי שאינו בר זביחה הכא נמי האבות כיון שעדיין לא ניתנה תורה לא נצטוו על השחיטה ולא חשיבי בר זביחה.

וכן י"ל דבהני שהיו אחר שניתנה תורה והם לא קיבלו את התורה כגון בני משה שהיו עם יתרו בשעת מתן תורה (למ"ד שיתרו בא אחר מתן תורה) וכן מתים שהחי' יחזקאל דודאי דין ישראל הי' להם שהרי היו בני משה אבל אכתי לא קיבלו את התורה וא"כ לא חשיבי בר זביחה. מיהו יש לחלק דהם היו מחויבים לבוא להתגייר ולקבל עליהם מצוות וממילא דכבר השתא חשיבי בר זביחה, משא"כ האבות שלא היו מחויבים להתגייר ולקבל מצוות לא הוו בר זביחה ולכך אע"פ שקיימו את כל התורה והיו שוחטין אין שחיטתן מתרת את המפרכסת.

הנה במדבר הי' מותר לבני ישראל בשר נחירה, וכתב הרא"ש דלמ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה מ"מ צריך נחירה בסימנים, וא"כ ה"נ נחירה שהי' לבני ישראל במדבר היינו נחירה בסימנים. וכתב ה' דנחירה מותרת גם ע"י עכו"ם, ויל"ד האם ע"י נחירה שרי מפרכסת כמו בשחיטה של ישראל או"ד דבנחירה לא שרי אלא לאחר מיתה, ואת"ל דבנחירה אסור עד שתמות וכן הבני מעים אסורים משום אבר מן החי, א"כ יל"ד דגם אם נימא דהאבות דינם כישראל גם לקולא מ"מ אולי נימא דזהו כמו דין ישראל במדבר קודם שנכנסו לארץ, [אבל לא מסתבר כן אלא מסתברא דהם כדן ישראל לאחר שנכנסו לארץ], וא"כ אם אינם שייכים בזביחה אלא בנחירה ואם נחירה אינה מתרת אלא לאחר מיתה א"כ הבני מעים אסורים. ומסתבר דבאמת גם הבני מעים היו מותרים להם (וכן מפרכסת), וקצת ראי' שהיו אוכלים במדבר הבני מעים מעובדא דקרח שהביאה

ממרחן הגאון הגדול
רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א
ראש ישיבת 'יר אהרן'

עומק דעת

פרשת נח

גודל השפעת הסביבה

[והגם שכפי הנראה היו מעט עבירות בידו, שכן הגמ' בשבת (נ"ה ע"ב) מביאה כמה מן הצדיקים שמתו בעטיו של נחש כיון שלא היו כל עבירות בידם שיתכן שמחמתם מתו, ואילו שמו של נח אינו מובא ביניהם, אבל מ"מ צדיק תמים בדורו הכוונה שמהעוונות של אותו הדור הוא לא הושפע כלום, והם לא היו בידו ולכן דינו לא נגרר אחריהם להתחייב ג"כ כליה כמותם, ולכן יכול היה להימלט מן המבול].

והנה רש"י על מש"כ "בדורותיו" פי' על פי המדרש וז"ל, 'יש שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו היה צדיק, ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום', ועל פניו נראה שאיכא למ"ד שבאמת נח לא היה צדיק כ"כ, אולם לפי דברינו נראה שבאמת לא פליגי, שזה ודאי שביחס לאברהם אבינו לכו"ע הוא לא נחשב צדיק כ"כ, אבל עדיין בא הפסוק ומדגיש שהיה צדיק בדורותיו, דהיינו שעצם זה שהיה בדור מושחת כ"כ ואעפ"כ נשאר 'צדיק' ולא הושפע ממעשיהם בכהו זה, זה גופא מעלה גדולה ועצומה כ"כ שבשלה היה ראוי להינצל [והיינו דפליגי בהסתכלות הדברים, אך זה מבואר שלכו"ע צדיק תמים היה ביחס לדורו].

וכך ידוע מהחפץ חיים (עיין מאמר ציפית לישועה) שביאר את דברי הגמ' בפרק חלק (סנהדרין צח). 'אין בן דוד בא אלא בדור שכולו חייב או בדור שכולו זכאי', דהיינו שבדור שכולו חייב מי שהוא כולו זכאי מעלתו גדולה לאין שיעור ביחס למי שהוא כולו זכאי בדור שכולו זכאי. ואמנם החפץ חיים אמר את דבריו בדור שלו שאז הנסיונות לא התקדשו למה שיש היום, ואם בדורו הוא אמר כך, כ"ש בדורנו שישנם כ"כ הרבה נסיונות, מי שמצליח לשמור ע"ע זה מעלה עצומה שבדורנו הרבה יותר שייך ואפשר להשיג.

וזה מה שמוטל עלינו בזמן הזה, שאמנם באמת יש כ"כ הרבה בעיות שונות שלא היו בדורות עברו, וכל העולם הולך ומדרדר יותר ויותר והניסיונות רק הולכים ומתגברים, אבל צריך לדעת שככל שהניסיונות באמת קשים יותר, מ"מ זה גופא סיבה שאפשר להתעלות הרבה מאוד באופן שלא היה שייך כלל בדורות הקודמים שלא היו כ"כ הרבה נסיונות. ואפי' שבדור כזה אין לנו כ"כ השגה במעלות הנשגבות שהיו בדורות הקודמים, אבל עם כל זאת, דוקא בשעה כזו שהניסיונות גדולים ונוראים כ"כ מי שלמרות הכל מצליח לעמוד ולא ליפול, ומצליח להישמר מההשפעה הקלוקלת של הדור מעלתו גבוהה מאוד מאוד, ודווקא מחמת המצב הנוראי שישנו היום אפשר לזכות

"אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלהים התהלך נח" (ו ט) פרש"י 'ללמדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים' כוונת הדברים היא, שהלא כל העניין של 'תולדות' זה הדברים הבאים ומהווים את ההמשך לעצמיותו של האדם ולכן מעשים טובים שמגיעים ממנו עצמו נקראים בשם 'תולדותיו', שזהו דבר שהוא עצמו ילד והם מהווים את ההמשך שלו.

והרמב"ן כתב וז"ל, 'זכיר הכתוב שהיה זכאי ושלם בצדקו להודיע שראוי להינצל מן המבול שאין לו עונש כלל, כי הוא תמים בצדק, כי הצדיק הוא הזכאי בדיון, היפך הרשע' כוונתו לומר שאין הכוונה שהוא היה צדיק וזכה בדין ככל שאר הדינים שדנים את האדם, כלומר שבד"כ כשדנים אדם אם הוא צדיק או רשע, דנים באופן יחסי, אם רובו זכויות או חובות, אבל אצל נח לא היה זה רק שזכויותיו רבו על חובותיו, אלא היה 'צדיק תמים' דהיינו שהיה באמת שלם בצדקו.

ובהמש"ד כתב 'ואל יקשה עליך דבר רבותינו במתושלת, כי הכתוב לא יספר רק שאין צדיק ראוי להינצל מן המבול מכל הדורות ההם'.

ביאור דבריו שהצורה בה העולם נידון תמיד הוא אם באופן כללי הוא במצב טוב או לא, וכמש"כ הרמב"ם (פ"ג מהל' תשובה ה"ה) 'בשעה ששוקלין עונות אדם עם זכויותיו וכו' אם נמצאו עוונותיו משלישי ואילך מרובין על זכויותיו וכו' דנין אותו על הכל. ואם נמצאו זכויותיו כנגד עוונותיו אשר מעון שלישי ואילך מעבירים כל עוונותיו ראשון ראשון', עיי"ש. וכיון שבזמן נח המצב בעולם היה שרובו עוונות, ולכן התחייב הדור כליה, ואמנם במצב שכזה גם משהו שסתם כך נחשב כצדיק שמצד עצמו יש לו רוב זכויות, מ"מ כיון שבמיעוט דבר הוא כן הושפע מהדור, לכך בשעה שיש גזר דין מסוים על הדור מחמת עבירה מסוימת, מאחר והוא הושפע בעניין זה מכל הדור, הוא ג"כ נגרר אחר הדור להיענש עמו מפני שהוא אכן נגוע באותו העוון שעליו נענש הדור.

וזה הביאור בדברי הרמב"ן שמתושלת אע"פ שהיה צדיק, בכל זאת אם היה חי בזמן המבול היה נידון ביחד עם כל דורו למרות צדקותו, אלא שכמבואר בחז"ל הקב"ה התחסד עמו והוא מת שבוע ימים קודם המבול, ולולי זה אכן היה נידון יחד עם כל דורו והיה מת במבול, משא"כ נח שהיה צדיק תמים בדורותיו, ז"א שלא הושפע מכל אותו הדור כלום.

ולהגיע לדברים מאוד גדולים שבדורות הקודמים לא יכלו להשיג, מאחר ולא היה קשה כ"כ להישמר מהשפעת הדור כבדורנו.

והנה הצורה שבה הצליח נח להחזיק בדרגתו, ולא נגרר אחרי כולם ולמרות שכל העולם חטא, הוא הלך נגד כל דורו מחמת שהיה בטוח לגמרי בצדקת דרכו, ולכן אם אנו רוצים ללכת בדרכו של נח ולא להיות מושפעים מהמצב הנוראי של הדור,

עלינו לעבוד על הדרך הזו, שנתבונן ונבין היטב את צדקת דרכינו, וכמה שאנחנו מרוממים מכל העולם השפל שבחוץ, וככל שניטיב להבין ולהפנים שדרכינו היא היא הדרך הנכונה ואין בלתי, ושרק עבודת ה' היא התכלית והטוב האמיתי, ו'שכל שאר הדברים שיחשבו בני אדם לטוב אינו אלא הבל ושוא נתעה', כך נצליח ונזכה באמת להינצל מההשפעה הגרועה של הדור.

הקמת הברית שלא תשחת הארץ

"ואני הנני מקים את בריתי אתכם וגו' והקמתי את בריתי אתכם ולא יכרת כל בשר עוד מימי המבול ולא יהיה עוד מבול לשחת את הארץ" [בראשית ט, ט-יא]

הנה יש להקשות מכאן על דברי הרמב"ם (פ"ג מהל' תשובה ה"א) דכתב וז"ל, 'כל אחד ואחד מבני האדם יש לו זכויות ועונות, מי שזכויותיו יתירות על עונותיו צדיק, ומי שעונותיו יתירות על זכויותיו רשע, מחצה למחצה בינוני. וכן המדינה אם היו זכויות כל יושביה מרובות על עונותיהן הרי זו צדקת, ואם היו עונותיהם מרובין הרי זו רשעה, וכן כל העולם, עכ"ל. ומבואר בדבריו, שאם יצא העולם חייב מיד נשחתים כמו בדור המבול, ויש להקשות דהא יש ברית שלא יכרת כל בשר, ועי' בספר הליקוטים על הרמב"ם בשם ציוני מהר"ג שהאריך לתרץ את הקושיא.

ונראה בביאור הדברים, דהנה בדור המבול היו שני דברים, דין על האדם לפי רוב מעשים שזה נוהג לדורות, והיה עוד דבר, שהיה ניחום על מעשה בראשית כמו שכתוב (פ"ו פ"ו) "וינחם ה' כי עשה האדם בארץ", דזה היה נחמה על עצם הבריאה, דהרי האדם הוא תכלית הבריאה ואם הגיעו לדרגא של דור המבול היתה נחמה על בריאת העולם.

והנה בשעת המבול נאסרו בתשמיש, ונראה דלא היה זה רק דין של שעת צרה שלכך נאסרו בתשמיש, דהרי אף בעלי חיים נאסרו וכדאיתא ברש"י (פ"ח פ"ח), אלא נראה דהיסוד הוא דהרי העולם נברא בעשרה מאמרות וכדתנן במשנה באבות (פ"ה מ"א) ויעוין שם בביאור הגר"א ד'פרו ורבו' הוא אחד מעשרה מאמרות דזהו קיום של העולם. וקיום העולם הוא חלק ממעשה בראשית ואם בשעת המבול נאסרו כל העולם בתשמיש ע"כ יש הפסק בקיום העולם, ולאחר המבול היו צריכים עוד ברכה על פרו ורבו (כמש"כ בפ"ט פ"א) ולכאורה פירושו הוא דהברכה הראשונה התבטלה.

וכן כתוב אחרי המבול (פ"ח פכ"ב) "עוד כל ימי הארץ זרע וקציר וחוץ וחוץ ויום ולילה לא ישבתו" ופירש"י 'מכלל ששבתו כל ימות המבול שלא שמשו המזלות ולא ניכר בין יום ובין לילה', וענין המאורות הוא חלק ממעשה בראשית של "יהי מאורות ברקיע השמים", וע"כ דהמבול היה הפסקה בקיום העולם של עשרה מאמרות.

וא"כ נראה דעיקר הברית הוא על הענין השני שלא יהיה עוד פעם שביתה על מעשה בראשית. ונראה דזה נכלל בהברית של "ולא יהיה עוד מבול לשחת הארץ" וכן "ואת כל נפש החיה אשר אתכם בעוף ובבהמה ובכל חית הארץ", והיינו דהברית היה שהעולם ימשיך, ומה שכתב הרמב"ם הוא רק על הענין הראשון של הדין על האדם, אבל אין שום דין על הארץ וכן על הבעלי חיים, וע"כ דיש חילוק דמשפט של כל הדורות זה רק על האדם אבל בדור המבול היתה נחמה על קיום העולם של מעשה בראשית, ולזה יש ברית שלא תהיה שביתה בקיום העולם, ונכלל בזה שלא ישחת הארץ, דהדין להשחית את הארץ הוא לא מצד הדין על האדם אלא משום הנחמה על מעשה בראשית, אפילו יהיו רוב העולם רשעים מ"מ העולם יתקיים, והיו תמיד מקצת צדיקים שימשיכו את העולם.

[נתפרסם בספר כמטר לקחי אסופות חידושים מגדולי ראשי הישיבות]

מתוך דברי רבינו, לאחר מסע הלווית מרן הגר"נ קרליץ זצוק"ל

ר' ניסים היה אחרון הפוסקים שהתקבלו דעותיו והתחשבו בדעותיו, כח גדלותו הוא שמלבד שקיבל דרך הלימוד ודרכי הפסיקה ממרן החזו"א זיע"א, כח פסיקתו התקבל והיה בעל דעה, וזה מגיעה רק מגדלות אמיתית בתורה. (היה פעם אחד שאמר הגמ' זה החזו"א והשו"ע זה הגרש"ז) הוא לא היה סתם מורה הוראה אלא פוסק, שהעמיד פסקיו משורש הסוגיות ויכל להכריע בדברים קשים ביותר מתוך בהירות גדולה כדרכו של החזו"א. יכול אדם לקבל דרך מרב מסוים אך דעתו אינה דעה אלא הוא אוסף של ידיעות, ומרן זצוק"ל מלבד העמדת והמשכיות דרכו של החזו"א והעמדת דיינים חשובים ומורי הוראה, הוא היה עם כח של דעה עצמית ועם כתפיים רחבות בפסיקה, וכהיום אין כבר אנשים עם כזה כח.

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עטרת שלמה

פרשת נח תש"פ

ויבן נח מזבח לה' וגו'. וירח ה' את ריח הניחוח ויאמר ה' אל ליבו וגו'. (ח', כ'–כ"א).

מלשון הכתוב מבואר דהשבועה שנשבע הקב"ה שלא יוסיף עוד להביא מבול על הארץ באה מחמת הריח ניחוח של הקרבנות שהקריב נח.

ונראה לבאר הטעם שקרבנות הם טעם לקיום העולם, ובכחם למנוע את השחתת העולם, דבמשנה באבות תנן על שלושה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, והקרבנות הם הם עמוד העבודה, על כן הקרבת הקרבנות בכוחם להעמיד את קיום העולם ולמנוע את השחתתו ואיבודו. ונעניין בפירוש הרע"ב וברוח חיים שכתבו כעין זה.

ונראה להוסיף בזה ביאור, דהנה איתא בהז"ל דלא נחתם דינם של דור המבול אלא על הגזל, וביאור הדבר יש לומר, דהנה במדרש (במדבר פי"ב) איתא דקודם מתן תורה לא היה אלא את עמוד של גמילות חסדים, ועל עמוד זה בלבד היה העולם עומד, ולפי זה יש לבאר דכיון שהשחתתו דרכם וזוהי ביטול כל ענין של גמילות חסדים, ממילא לא היה לעולם עמוד להיות עומד עליו, וזהו הביאור שלא נחתם דינם אלא על הגזל, ר"ל שבגזל נכלל ביטול כל ענין גמילות חסדים.

ונראה דזה גם ביאור הענין שהוטל על נח בתיבה לטרוח ולדאוג לזון ולפרנס את כל הבהמות והחיות, שבוה היה עשיית חסד בשלימות, ובוה תיקן את ענין עמוד של גמילות חסדים, ועל ידי זה חזר עמוד של גמילות חסדים שעלו יהא העולם עומד.

ולפי זה יש להוסיף ולבאר, דלכן מיד כשיצא הקריב קרבנות, דרצה בזה לייסד את עמוד העבודה, שיהא גם את עמוד העבודה יהא העולם מתקיים גם על עמוד זה, ולא רק על עמוד של גמילות חסדים לבדו.

ויאמר אלוקים אל נח זאת אות חברית וגו'. (ט', י"ז). וכתב ברש"י, הראהו הקשת ואמר לו הרי האות שאמרת.

הא דהוצרך להראות לנח את מראה הקשת, ולא הספיק במה שאמר לו שהקשת היא אות ברית, יש לומר בזה, על פי מה שאמר אאמו"ר הגאון זצ"ל ששמע מאא"ז מרן הגר"ז זצ"ל שאמר בשם אביו רבנו הגר"ה זצ"ל על דברי הגמ' במנחות דף כ"ט ע"א, תנא דבי רבי ישמעאל, ג' דברים היו קשין לו למשה, עד שהראה לו הקב"ה באצבעו, ואלו הן, מנורה, וראש חודש, ושרצים, ואמר הגר"ה דהטעם שדברים אלו נמסרו למשה בראיה, הוא משום דדינם של דברים אלו חלוק משאר דיני התורה, דכל דיני התורה, יש להם פרטים איך שהדבר צריך להיות, וכמו בהדם, שצריך להיות ענף עץ עבות, שיש בזה פרטי דינים, אבל אין דין של צורה מסוימת, והצורה היא דבר דמיונא, אבל דברים אלו, דינם חלוק הוא משאר דיני התורה, שיש בהם דין של צורה, וכגון מנורה, שבמנורה יש דין מיוחד

עשה לך תבת עצי גופר וגו' ואני הנני מביא את המבול וגו'. (י', י"ד–י"ז).

הנה בסדר הכתובים מבואר דמקודם נאמר לנח הציווי לבנות את התיבה, עם כל פרטיה ושיעורה, ורק אח"כ אמר הקב"ה לנח שהוא מביא את המבול, ושיבא אל התיבה בשביל לינצל מן המבול, וצריך ביאור דכיון דכל התיבה באה בשביל הצלת נח מן המבול, אם כן היה ראוי לכתוב מתחילה את גזירת המבול, ואח"כ לצוותו על בניית התיבה, במטרה שתהא לו דרך להינצל מהמבול, והרי קודם שנאמר לו גזירת המבול, למה יש לצוותו על בנין התיבה כלל.

עוד צ"ב דהנה כתוב עשה לך תיבת עצי גופר, וכתב רש"י, עצי גופר, כך שמו, ולמה ממין זה, ע"ש גפרית שנגזר עליהם להמחות בו. וצ"ב שהתיבה נקראת ע"ש הגפרית שבה נידונו ונענשו אותן אלו שלא נכנסו לתיבה, ואיזה שייכות יש לעונש ולאופן הענישה אל התיבה, והלא התיבה תכליתה היא להצלת נח, ומה התיבה שייכת להעונש, ולמה נקרא שמה על שם אופן הענישה.

אכן הביאור בזה נראה, דהנה רש"י בפסוק י"ד הביא דברי חז"ל, הרבה ריוח והצלח לפניו, ולמה הטריחו בבנין זה, כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה ק"כ שנה, ושואלין אותו מה זאת לך, והוא אומר להם עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם, אולי ישובו. ומבואר דעיקר תכלית התיבה לא הייתה בשביל הצלת נח, דלהצלח הרבה ריוח והצלח לפניו, ולא היה צריך להטריחו בבנין התיבה, ועיקר תכלית בנין התיבה, היה בשביל להתרות ולהזהיר את בני דורו ולעוררם לשוב בתשובה.

מעתה יש לבאר למה נאמר הציווי על בנין התיבה עוד קודם שנאמר עצם גזירת המבול, דכיון דעיקר בנין התיבה לא בא בשביל הצלת נח מהמבול, אלא בשביל לגרום להם לשוב בתשובה ולהנצל מכליון, ותכלית התיבה היה בעצם בנייתה, בלא שתשמש להצלה, על כן נאמר הציווי על בנין התיבה כדבר בפני עצמו, ולא בתורת היכי תימצא של הצלה, וגם נאמר מיד אחר שכתוב קץ כל בשר בא לפני, שבוה נאמר עצם הגזירה שהקב"ה עתיד להענישם ולהביא עליהם פורענות, בלא שנתפרש מהו העונש, אלא רק נאמר שהם רשעים ועתיד להביא עליהם פורענות, ומיד נאמר לו לבנות תיבה, דזהו באמת עיקר תכלית בנין התיבה, לעוררם לתשובה.

ובזה גם מבואר היטב למה נקרא שמה על שם הפורענות, דכיון דתכלית בנייתה הוא בשביל להתרות ולהזהיר מפני העונש והפורענות העתידה לבא עליהם, על כן גם היא נקראת על שם הפורענות, והעונש ואופן הענישה שייכים הם להתיבה, דהתיבה נבנתה להתרות ולהזהיר מפני אותן העונשים.

ומסויים של 'תבנית', ויש בה דין של 'תבנית', ליעשות בתבנית של מנורה, ואמנם יש לה מידות ושיעורי וגובה, ושבעת קנים, וכל פרטי הדינים, אבל דינה הוא ליעשות ב'תבנית' של מנורה, וכבר האריך בזה בחידושי מרן רי"ז הלוי פר' תצוהו, ועל כן גם היה צריך שיהא נמסר למשה 'תבנית' המנורה, ומסירת התבנית היא על ידי מראה, שמראין לו התבנית, וכן הוא בכל שאר הדינים שנמסרו למשה בראיה, שמטעם זה שדינם תלוי הוא בצורה מסוימת, על כן היו צריכין לימסר ולינתן למשה בראיה, שמסירת הצורה היא על ידי מראה, שמראין את הצורה, ועל כן מסירתם צריכה ליעשות ע"י שמראין אותן, משא"כ שאר דיני התורה, אין בהם דין של צורה מסוימת, אלא רק את פרטי הדינים, והצורה הוא דבר דממילא, לכן אין צריך להראות אותם, אלא ליתן את פרטי הדינים.

ועל דרך זה יש לומר גם כאן בענין חברית על המבול, דהנה זכירת חברית שלא יהיה עוד מבול על הארץ תלוי בראיית הקשת וכמו שכתוב לעיל ונראתה הקשת בענן, וזכרתי את בריתי אשר ביני וביניכם וגו' ולא יהיה עוד המים למבול לשחת כל בשר, הרי דזכירת חברית תלוי הוא במראה הקשת בענן,

וכיון שהוא דבר התלוי בראיה, על כן גם מסירתו היה על ידי ראייה, ולכן הוא שהראה הקב"ה לנח את הקשת.

ויהי כל ימי נח תשע מאות שנה וחמישים שנה. (ט', כ"ט).
הנה המבול החל כשנה היה בן שש מאות שנה, ואחר המבול חי עוד שלוש מאות וחמישים שנה, והמבול עצמו היה י"ב חודש כמבואר בעדיות פ"ב, והעירו המפרשים דא"כ נמצא דשנה זו של המבול חסרה בחשבון ימי נח. וכתבו דכיון שלא שמשו המאורות באותן י"ב חודש, אינה נמנית במנין שני חייו. ובפשוטו חיינו דומן שלא שמשו המאורות אינו חשוב זמן להימנות.

אכן נראה לבאר בזה, דהנה בבריאת המאורות נאמר 'והיו לאורות ולמועדים ולמים ושנים', ומבואר דקביעות השנים תלויה היא במהלך המאורות ברקיע השמים, ולפי זה אם יש זמן שהמאורות אינם משמשים בו, ממילא אינו נכלל בחשבון של שנה, ואם כן יש לומר דעל כן אותן י"ב חודש של ירידת המבול שלא שמשו בהן המאורות, אינם נכללים בכלל קביעות של שנים, ואינם נמנים לשנה בפני עצמה, ועל כן לא נמנתה שנה זו בכלל שנותיו של נח.

אור התורה

מתוך דברים שנאמרו בישיבת 'בית מדרש עליון'

במעמד סיום ו' שסי"ם עם סדרי זרעים וטהרות - מוצאי יום הכיפורים

שמחה וזכות להשתתף במעמד הגדול של ששה סיומים של כל הש"ס יחד עם לימוד המשניות של סדרי זרעים וטהרות, שנלמדו על ידי בני החבורה שיחיו, שזהו סיום של כלל תורה שבעל פה.

הזמן הזה שאנו נמצאים בו שהוא מוצאי יום הכיפורים, הוא זמן מיוחד של תלמוד תורה והוא זמן מיוחד של שמחת התורה, הוא זמן מסוגל לתלמוד תורה, ביום הכיפורים נתנו הלוחות השניות למשה רבנו והוא מסרם לכלל ישראל, שני לוחות הברית הם כלל כל התורה שבעל פה, ועל מחרת יום הכיפורים כתוב ויהי ממחרת וישב לשפוט את העם, שזהו למסור את התורה וללמדה לכלל ישראל.

זמן זה הוא זמן מיוחד של שמחת התורה, כמו שכתוב במשנה בתענית (דף כ"ו ע"ב) שלא היו ימים טובים לישראל כט"ז באב וכיום הכיפורים, ובגמרא שם כתוב טעם השמחה משום דאית ביה סליחה ומחילה ויום שניתנו בו לוחות האחרונות, הרי מבואר בדברי הגמרא שהשמחה של יום הכיפורים הוא שמחה של תורה כי הוא שמחה על קבלת לוחות השניות, ונראה כי מה שהגמרא מונה את שני הטעמים על השמחה של יום הכיפורים הם לא שני טעמים נפרדים לגמרי אלא מסתבר שהטעמים שייכים זה בזה, דשני העניינים של סליחה ומחילה וקבלת לוחות האחרונות, אינם שני עניינים נפרדים שהיו באותו יום, אלא הם ענין אחד והם מצטרפים יחד והשמחה על המחילה וסליחה מצטרפת יחד עם השמחה של קבלת לוחות השניות, אם כן למדנו שעכשיו זהו הזמן הראוי לשמחה של תורה.

כתוב בפוסקים שבמוצאי יום כיפור יש להתחיל לבנות את הסוכה, ומעשה היה עם הגר"א שבמוצאי יום כיפור קרא לאחד מתלמידיו ולמד איתו מסכת סוכה, ואמר לו הגר"א ' כבר קבענו יתד במקום נאמן'. וצריך להבין, איך לימוד הלכות סוכה הוא קביעת יתד של בנין סוכה, והביאור הוא, כי הפנימיות של סוכה, זה הלכות סוכה, הפנימיות של סוכה, זה התורה של סוכה.

הגר"ה מוואלוז'ין מבאר את הפסוק 'כי נר מצוה ותורה אור', שהמצוות הם רק בגדר נר, אבל האור הוא בא מהפרשה שהם כתובים בתורה, התורה של המצוה זהו האור של המצוה, וזה כולל את כל התורה שבעל פה עם כל העמקות של מצווה זו, שכל זה הוא האור של המצוה, ועל כן הפנימיות של סוכה הוא מסכת סוכה, וזהו שאמר הגר"א שעל ידי לימוד הלכות סוכה הוא קבע יתד של סוכה במקום נאמן.

רק שיש הבדל, שסוכה ממש היא דירת עראי, והשונה הלכות סוכה הוא בונה לעצמו דירת ארעי שעומדת לתמיד, דירה שעומדת וקיימת לעד.

כתוב בפוסקים בענין שמחת תורה, שמיד עם גמרה של תורה צריך להתחיל בקריאת פרשת בראשית, כך גם בסיום זה, מיד עם גמר הלימוד של סדרי אלן, יש מיד להתחיל בלימודים נוספים, שלא לנוח ולא להפסיק בין פרשה לפרשה, אלא מיד להתחיל ולשנות פרקים ומסכתות אחרים, ויזכו כולם לפתקא טבא ולהתחיל ולסיים מסכתות וספרים רבים אחרים.

הדברים נערכו מתוך שיעור הנמסר בעש"ק בישיבת "עטרת שלמה - קרית הישיבה"

את השיעור במלואו ניתן לשמוע בקול השיון

5703353@gmail.com : ניתן לקבל את השיעור במייל: 03-6171001-1-1-7-5 (מס' הרש)

הארה מוסרית

עומק דבר ולקח טוב במהות הפרשייה

מאוצר שיחותיו של המשגיח הגה"צ רבי משה אהרן ברוורמן שליט"א
פרשת נח ה'תשע"ט
גיליון מס' 22

תחל שנה

שהינן ימי הקדמה לשנה, כאן אנו שוב עומדים בראשיתה של שנה עצמה, לחיות עם בראשית.

הנה נצרך דעה שיש להתחלה חשיבות מיוחדת בקביעת הצלחתו במשך מעשי פעולותיו, כך זה בהתחלת יום וכך זה בתחילת כל מעשה, הכל הולך אחר ההתחלה.

דוגמא לזה מש"כ תוס' (ברכות ז.) 'שאמרו שם על קרא דקאמר בלעם 'מה אקוב לא קבה קל' מלמד שכל אותן ימים לא זעם, וכמה זעמו רגע וכו', רגע כמימריה'. והק' תוס' שם וא"ת מה ה' יכול לומר בשעת רגע, וי"ל כלם, אי נמי מאחר וה' מתחיל קללתו באותה שעה ה' מזיק אפי' לאחר מכן, עכ"ל. היינו שמעשה נמשך בו כוח התחלתו.

לא הזמן מתחיל אלא האדם מתחיל

וצריך הכא להקדים שעל האדם מוטל ברור עצמי, שידע שלא הזמן מתחיל, אלא אני מתחיל האדם הינו מתחיל. הרי בעולם הזה מתחלפות תקופות וזמנים, תקופה חולפת ובאה לה רעותה תקופה נוספה, לא התחלה זו כוונת המכוון, המעלה היא התחלה שהאדם מתחיל תקופה, הוא מתחיל מתוך כוונה שיהא לפעולתו השלימה בהמשך התעסקותו, אז יש לאותה התחלה מעלה, והיא מושפעת מכוונת האדם רצונו ושאיפתו, והיא מסייעת לכל המעשה שהוא השלמת אותה התחלה, אדם שהוא בעצמו מתחיל זמן ומסכת מתוך שאיפה להשלים הרי זה מכוון את הדרך לכל המשך לימוד שתושפע ויימשך מראשית דרכו התחלתו.

'התחלה' פירושו שמה שפועל ועוסק עתה, הוא מתוך מחשבה וידיעה שיהא לזה המשך, שעיסוק הימים הבאים הינן המשך להיום, ואז נחשב כל כאחד ומחשבתו בראשית נמשכת על כולה, הכוונה שהתכוין השאיפה שהייתה

בעמדנו בימים אלו גם לאחר ימים מופלאים, ובאשר בהם מרגיש האדם שזכה בקנייני רוח גדולים, הרי עלינו דעה מה מעמדו התמידי של האדם ואשר ממילא מוטל עליו בכל מצב.

והנה הארת דרך עיקרית היא, שגילו לן חז"ל 'יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום' (קידושין ל:) וכיון והוא מתגבר עליו בכל יום הרי המובן דאף במצב הכי מעולה ואף ד'דידן נצח' מקודם, הרי כל זמן היה מספיק אם אותו יצר באותו כוחות בא עליו שוב מאי גרע תמול משלשום, אך באשר אינו כן כי אין זו יצר דאז, אלא בא כאן חדש בכוח מוגבר שלא הכרת ולא שיערום אבותינו, כי הינו מתגבר עליו, וצריך הינך כוחות מוגברים כנגד כוחות היצר.

ועוד אמרו, (ברכות ה.) 'לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, שנא' 'רגזו ואל תחטאו', נצחו מוטב ואי לא ניצחו יעסוק בדברי תורה. ופרש"י שיעשה מלחמה עם יצר הרע, 'ודומו סלה' יום הדומיה הוא יום המוות שהוא הדומייה העולמית, עכ"ל. כתיב כאן 'לעולם' בכל מצב זקוקים ל'ירגיז' למלחמה, ולא נתפרש כיצד היא המלחמה, ולשון ירגיז יצר טוב על יצר הרע משמע שיגדל כוח יצר הטוב שידחה וימנע יצר רע.

מעתה נמצאנו למדים כי כל עבודתנו בימי האיתנים אינה שווה במאום אל עבודת דבר יום ביומו שכל יום יצרו של אדם מתגבר עליו להורגו, וממילא מה נאמר ומה נדבר, אלא כי כאן מגיע מהותם של ימים, ומקלקלת את השורה, וכדלהלן.

תחילת שנה. תחילת זמן.

עומדים בתחילת שנה, בימים אלו אנו פוצחים את השנה ומתחילים את פסיעתנו הראשונות בה, לאחר כל ימי הקודש

עמו בתחילה הרי"ז נחשב מחשבה ורצון כלפי הכול שהכל נמשך אחר מחשבה ראשונה.

ומצינו דברים מופלאים בסידור הגר"א בפירוש 'אבני אליהו' לתפילת שלש רגלים, וז"ל 'ברוך וכו', מפני שכל התחלת דבר הוא יותר מחצי והיא כוללת כל חלקיה, והיא שקולה כנגד כולה, ונקרא ראש וראשון, לכן משה שהוא ה' הסרסור ליתן תורה לישראל תחילה על ידו, הוא שקול כנגד ששים ריבוא וכן במצוות מילה שבה נצטוו קודם לכל המצוות היא שקולה ככולם, וכן ציצית ושבת וכו', לכן יש בה מעלה מיוחדת במי שהוא נצטווה תחילה, כי בכל אחד מהן חלק מכל תרי"ג שיאמרו, כי הן ראשונות לכולן, וכיון והן נעשין מכוח ידיעת שאר המצוות הרי כי הם בתוכם שקולות ככולן, וכאילו קיבל על עצמם עשיית שאר כל המצוות בקבלם עשיית המצווה הראשונה. משה רבנו קיבל עבור כלל ישראל התורה, ובכ"ז שקול הוא כולן, כיון והוא ה' הראשון להם. וזה הטעם דברכה ראשונה שקולה כנגד כל י"ח ברכות ע"כ תוכן דברו בשנויים, עיי"ש.

ופירוש דברו, שהערה"ז בנוי מתקופות והתקופה השניה באה מצד עצמה, אמנם מהות ההתחלה שהאדם מתחיל והוא עוסק בעניין של ההתחלה, וביאורו שעוסק בדבר שיהי' לו המשך והשלמה שיתאחד חלק האחרון בהתחלה, גם הסוף ישלים ההתחלה, ונחשב כל העניין אחד כי מצורף הוא לזה, ובזה יש הסגולה והמעלה שהשקעתו ב'ראשית' ימשך וישפיע על כל מה שיעשה לאחריה מפני שהמעשה בעצמותו הוא מיוחד שיהי' לו המשך ויתאחד עם הימים דאחרי, ועם העבודה דאחרי.

תרי"ג מצוות מחוברות

ובזה ביאר לן רבינו ז"ל כי תרי"ג מצוות אי"ז כל מצווה באנפיה, אלא כי מציאות שלימה שמשלימה אחת ברעותה, מילה שהיא מצווה ראשונה שבגוף אין הכוונה שזה המצווה הראשונה שקיבלו, ולא כחלק הראשון, אלא כי תחילה וראשית לכל המצוות, וע"כ יש שייכות במעשה ראשון למעשי האחר, וכן משה באשר אי' אנו דנין אם משה הוא החלק הראשון במקבלי התורה, אינו מובן כי ככל ישראל קיבל התורה ונכלל בעדיהם, אלא כי דנין אנו כראשית ותחילת כל מצווה ומצווה א"כ משה נמי ראשית ותחילת מקבליה הוא, ודו"ק ותשכח. והיינו ששלימות מדרגתו של משרע"ה הייתה בגלל היות כלל ישראל

במדרגתם במדרגת קבלת התורה, שאז הוא מקבל התורה בעבורם והוא הראשון והראש להם. ואסבר לן רבי אברהם בן הגר"א שהתחלה כזו, בכוחה להשפיע על כל חלקי ההמשך, שהיא כבר כוללת אותם 'והיא כוללת כל חלקיה' ואף זאת שהיא 'שקולה כנגד כולה' כיון ובזה קובע איכות דרגת תלמודו כולו, והרי כאילו זוכה במה שאפשר לזכות בכולה, 'ונקרא ראש וראשון' שאינו דבר לעצמו אלא הוא ראש וראשון למה שבא אחריו, ואמר ש'הוא יותר מחצי' לכא' המובן הוא, שאם אדם זכה כבר ללמוד או לקיים ולעשות כבר את חצי פעולתו הרי מובן שקנה קניין חשוב בתורתו ובמעשיו, ואם העמיד את ההתחלה על מעלה ודרגה חשובה, הרי זה קובע בו ומשפיעו בו 'יותר מחצי'.

ד' קנני ראשית דרכו

במה דברים אמורים, בעמדנו בתחילת שנה יראה לתקן בעצמו ולקנות קניין בקודש, הצריך תיקון להצלחת תלמודו, כי העניין הוא התחלה מתוך כוונת הלב ורצון לעשות ולפעול מתוך התמסרות לתורה, מתוך הכרת ערך התורה, שכעת הוא ב'ראשית' של תקופה של מסכת, ובאמת כך ינהג בהתמסרות מיוחדת כזמן 'ראשית' באופן שלא יושפע ויחות מהמפריעים, וזה לפחות הימים הראשונים שכנתבאר שהינן קובעים לכל השנה, שאם ועכ"פ הכין מצידו את ההכנה וההכשרה שיוכל לזכות אכן ב'תקופה' וב'מסכת' שעתה עומד הכן אליה על הצד היותר טוב ברוחניות ובגשמיות, ובזה הוא הינו חזק. כי באשר חזין אנו כוח מהות ההתחלה שהיא קובעת ומשפעת מעמד הכלל כולו, הנה בוודאי כי בעמדנו בימי הראשונים והפוצחים את השנה, הרי כי מחובת עצמותו להחזיק בכוח ובכל עוז הדברים הראויי חיזוק, שימי אלו יהיו חתומים בחותם שמירתם, והעיקר הוא בוודאי התמסרות ערך התורה בראשיתו של זמן, כי לא מספיק החלטות, זקוקי' למעשי מלחמה ברע, וצריך להזדרז במסירות ערך התורה, מסירות האישיות ונתינת הלב במתנה לעיון התורה, זה הכוח שנותן עלייה בתורתו ית', ואז תופס יותר מחצי ושקול כנגד כולו, כי אזי בכוחו לתפוס כל המשך הימים הארוכים, ובסייעתו ית' נזכה לשנת עלייה והתעלות מרובה בתורה ועבודה, שנת יעמוד כהן לאורים בירושלים, אמן ואמן סלה.

רשימות תלמידים

משיעורי מרן הגאון רבי דוד פיינשטיין שליט"א

פרשת נח תש"פ

ראש ישיבת בית יחזקא

באשר ידענו קפידתו הגדולה של מו"ר שליט"א על דקדוק הדברים והעמדתם בקומת צורתם שתהי' כפי שנאמר ע"י בדיוק רב, והגם שאיננו מבקשים פטור לנפשינו, ידענו כי קיום כל שיעור חובתנו שיהיו הדברים בדקדוק לדעתו של מו"ר שליט"א זה אין בידנו, וזהו אשר נודיע בזאת, כי כל הדברים אינם אלא כפי שיעור הבנת הכותב ולפי דעתו, ונקוה כי במודעה רבא זו נסיר מעלינו שלא יהי' הקולר תלוי בצוארנו בכל זה, ידעו הלומדים כי רק רשימות תלמידים יש כאן, ותו לא.

כי מלאה הארץ חמס (בראשית ו')

עיין בפירוש רש"י, שלא נתחתם דינם אלא על הגזל. ומקורו בגמ' סנהדרין דף ק"ח ע"א.

והנה מדקאמר ד'לא נתחתם דינם אלא על הגזל', מבואר דגזר דינם של דור המבול להשטף ולהאבד היה מחמת חומר האיסור דגזל, וכעין מה דאמרו במדרש ויקרא רבה פל"ג סימן ג', משל לסאה שהיא מלאה עונות, מי מקטרג בה, גזל.

אמנם בפירוש רש"י לקמן על הפסוק 'ומשם הפיצם ה' על פני כל הארץ' כתב, וזה לשונו – וכי אי זו קשה, של דור המבול או של דור הפלגה, אלו לא פשטו יד בעיקר, ואלו פשטו יד בעיקר להלחם בו, ואלו נשטפו, ואלו לא נאבדו מן העולם. אלא שדור המבול היו גזלנים, והיתה מריבה ביניהם, לכך נאבדו, ואלו היו נוהגים אהבה וריעות ביניהם, שנאמר 'שפה אחת ודברים אחדים', למדת ששנאוי המחלוקת וגדול השלום, עכ"ל.

ואשר מזה נראה, דעצם גזר דינם של דור המבול להשחת מן הארץ לא היה מחמת עצם עבירתם על איסור גזל, אלא מחמת חטאים אחרים שהיו בידם, אלא שאם היו נוהגים אהבה וריעות ביניהם, היה השלום מגין עליהם שלא יאבדו בעוונותיהם, אמנם מכיון שהיו גזלנים, והיתה מריבה ביניהם, לא היתה להם זכות השלום שתגן עליהם, ולכך נאבדו.

באופן דנמצא, דהגזל והמריבה שהיתה ביניהם על ידי הגזל, לא היו הסיבה לגזר דינם להשטף ולהאבד, אלא היו סיבה שלא תגן עליהם מידת השלום כמו שהגינה על אנשי דור הפלגה.

ואך את דמכם לנפשותיכם אדורש וגו' (בראשית ט')

עיין בפירוש רש"י דקאי על השופך דם עצמו.

ולכאורה היה נראה לבאר, דהא דנקט הכתוב שופך דם עצמו קודם לשופך דם חברו, היינו משום דעון המאבד עצמו לדעת חמור יותר מעון הרוצח את חברו, דעל המאבד עצמו לדעת נאמר שאין לו חלק לעולם הבא (הובא ב'פני יהושע' ב"מ דף נ"ט ע"א), מה שאין כן ברוצח נפש חברו, שאף על פי שחייב מיתה, מכל מקום לא נאמר בו שאין לו חלק לעולם הבא.

אלא דהרמב"ם בפ"ז מדעות ה"ג כתב, וזה לשונו – אמרו חכמים, שלש עבירות נפרעין מן האדם בעולם הזה, ואין לו חלק לעולם הבא, עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים, ולשון הרע כנגד כולם, עכ"ל. ומבואר דעון 'שפיכות דמים' הוי בכלל העבירות שהעובר עליהן אין לו חלק לעולם הבא, ואם כן בעל כרחך דמה שנאמר במאבד עצמו לדעת שאין לו חלק לעולם הבא, אינו ענין מיוחד במאבד עצמו, אלא הוא הדין במאבד נפש חברו שאין לו חלק לעולם

הבא, וזה דלא כמו שכתבנו דבענין זה הוא דחמיר עון המאבד עצמו לדעת מעון הרוצח את חברו.

אכן נראה דעבירות אלו שנאמר בהן שהעובר עליהן אין לו חלק לעולם הבא, היינו דוקא ברגיל לעבור עליהן [וכמשמעות לשון הרמב"ם בפ"ג מתשובה ה"ו – ואלו שאין להן חלק לעולם הבא וכו', ושופכי דמים ובעלי לשון הרע, ע"כ], אבל אם אינו רגיל לעבור עליהן, אינו מאבד חלקו לעולם הבא מחמתו, ואם כן שפיר יש לומר דבזה הוא דחמיר מאבד עצמו לדעת מהרוצח את חברו, דהמאבד עצמו לדעת – אף על פי שלא עשה כן אלא פעם אחת – אין לו חלק לעולם הבא, מה שאין כן ברוצח את חברו, שכל שאינו רגיל בכך, יש לו חלק לעולם הבא.

וראיה לזה, מהא דאיתא בבבא מציעא דף נ"ט ע"א, ובסנהדרין דף ק"ז ע"א, דדרש רבא, מאי דכתיב 'ובצלעי שמחו ונאספו וגו' קרעו ולא דמו (תהלים ל"ה), אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, גלוי וידוע לפניך, שאם היו קורעין בשרי לא היה דמי שותת לארץ, ולא עוד, אלא אפילו בשעה שעוסקין בנגעים ואהלות פוסקין ממשנתן ואומרים לי – 'דוד, הבא על אשת איש מיתתו במה'. ואני אומר להם, הבא על אשת איש מיתתו בחנק, ויש לו חלק לעולם הבא, אבל המלכין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא, ע"כ. הרי להדיא דהבא על אשת איש יש לו חלק לעולם הבא, ואם כן תיקשי להרמב"ם דכיל לגילוי עריות בכלל העבירות שהעובר עליהן אין לו חלק לעולם הבא, ובעל כרחך צריך לחלק, דהגמ' מיירי בבא על אשת איש פעם אחת, ובזה הוא שאמרו דאף על גב דחייב מיתה, מכל מקום יש לו חלק לעולם הבא, אולם הרמב"ם שמנה את העבירות שהעובר עליהן אין לו חלק לעולם הבא, מיירי ברגיל לעבור עליהן, ושפיר כייל בהדיהו עון גילוי עריות, שהרגיל לעבור עליה אין לו חלק לעולם הבא.

***

והנה הרמב"ם בפ"ג מתשובה ה"ד כתב, וזה לשונו – ויש עבירות קלות מאלו, ואף על פי כן אמרו חכמים שהרגיל בהן אין לו חלק לעולם הבא וכו', ואלו הן, המכנה את חברו, והקורא לחברו בכינויו, והמלכין פני חברו ברבים וכו', עכ"ל.

ומבואר דהא דהמלכין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא, הוא רק ברגיל בכך, ואשר לפי זה נמצא דהמלכין פני חברו ברבים אינו חמור מהבא על אשת איש בענין זה, דהא בתרווייהו אם רגיל בהן אין לו חלק לעולם הבא, ואם אינו רגיל בהן יש לו חלק לעולם הבא, וזה לכאורה דלא כהמבואר בגמ' בב"מ ובסנהדרין שם, דבזה הוא דחמיר המלכין פני חברו ברבים מהבא על אשת איש, דהבא על אשת איש יש לו חלק לעולם הבא, והמלכין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא.

אכן נראה, דהא דקאמר להו דוד – 'הבא על אשת איש מיתתו בחנק, ויש לו חלק לעולם הבא', אבל המלכין פני חבירו ברבים אין לו חלק לעולם הבא', אין כוונתו לומר דעון הלבנת פנים חמיר מעון אשת איש, אלא כוונתו לומר דאותם ה'נכים' שמלבינים פניו גריעי ממנו, שהם רגילים בהלבנת פניו, ועל כן אין להם חלק לעולם הבא, מה שאין כן דוד עצמו, אף על פי שבא על אשת איש, מכל מקום יש לו חלק לעולם הבא, לפי שאינו רגיל בעון זה.

שוב ראיתי בתוס' סוטה דף ד' ע"ב (ד"ה היא) שהקשו אהא דאיתא בגמ' שם דהבא על אשת איש היא תצודנו לדינה של גיהנם, ואהא דאיתא בגמ' חגיגה דף ט' ע"ב דהבא על אשת איש נטרד מן העולם, וזה לשונם – וקצת קשה מפרק הזהב דאמר הבא על אשת איש מיתתו בחנק ויש לו חלק לעולם הבא. ויש לומר, דהתם מיירי כשעשה תשובה, עכ"ל.

והיינו דמפרשי, דאין כוונת דוד לומר דעון הלבנת פנים חמיר מעון אשת איש, אלא כוונתו לומר דאותם ה'נכים' שמלבינים פניו גריעי ממנו, שהוא עשה תשובה על חטאו, ועל כן יש לו חלק לעולם הבא, והם לא עשו תשובה על חטאם, ועל כן אין להם חלק לעולם הבא.

וזה על דרך מה שביארנו, דהחילוק בין חטא דוד לחטא ה'נכים' אינו בחומר החטא עצמו, אלא שהתוס' פירשו שהחילוק הוא שדוד עשה תשובה על חטאו, והם לא עשו תשובה על חטאם, ואנו ביארנו שהחילוק הוא שהם היו רגילים בחטאם, ודוד לא עשה כן אלא פעם אחת.

אמנם מדברי התוס' שם מבואר דנקטו דהבא על אשת איש – אף על פי שאינו רגיל בכך – אין לו חלק לעולם הבא, שהרי פירשו הטעם שיש לדוד חלק לעולם הבא, לפי שעשה תשובה, ומשמע דאילו לא היה עושה תשובה, לא היה לו חלק לעולם הבא, אף על פי שלא חטא אלא פעם אחת, וזה דלא כמו שנתבאר בדעת הרמב"ם.

שופך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלקים עשה את האדם (בראשית ט')

והנה בפשוטו נראה דהא דכתיב 'כי בצלם אלקים עשה את האדם' הוי נתינת טעם לאיסור שפיכת דם האדם, אמנם רש"י פירש, וזה לשונו – אם יש עדים המיתוהו אתם, למה, 'כי בצלם' וגו', עכ"ל. אשר מזה נראה דמה שאמר 'כי בצלם' וגו' הוי נתינת טעם לחיוב המיתה של ההורג אדם, ולא לעצם איסור שפיכת דמו.

ויש לומר הביאור בזה, דהנה לעיל גבי שופך דם עצמו, פירש רש"י, וזה לשונו – 'ואך את דמכם', אף על פי שהתירי לכם נטילת נשמה בבהמה, את דמכם אדרוש מהשופך דם עצמו, עכ"ל. ומבואר דלענין נטילת נשמה בבהמה היה צריך היתר מיוחד, וקודם היתר זה היתה נטילת נשמה אסורה אפילו בבהמה, והרי היתר זה נאמר רק בבהמה, ולא באדם, ואם כן הרי גבי אדם אין צריך ליתן טעם לאיסור שפיכת דמו 'כי בצלם אלקים עשה את האדם', דתפוק ליה דלא גרע מבהמה דקודם ה'היתר' היה אסור לנטול נשמתה, אף על פי שלא נעשית ב'צלם אלקים', ועל כרחק דהטעם ד'כי בצלם אלקים עשה את האדם', אינו נתינת טעם על עצם איסור שפיכת דם האדם, אלא על חיוב המיתה האמור בו.

ויקח אברם ונחור להם נשים, שם אשת אברם שרי, ושם אשת נחור מלכה בת הרן אבי מלכה ואבי יסכה (בראשית י"א)

עיין בפירוש רש"י, ד'יסכה' זו שרה, על שם שסוכה ברוח הקודש, ושהכל סוכין ביפיה. ועוד, 'יסכה' לשון נסיכות, כמו 'שרה' לשון שררה. ומקורו בגמ' מגילה דף י"ד ע"א, וסנהדרין דף ס"ט ע"ב.

ולפי זה מבואר ששרה בתו של הרן היתה. וכן הוא מבואר בפירוש רש"י להלן בפרשת וירא, על הפסוק 'וגם אמנה אחותי בת אבי היא', דבת אחיו היתה, וחשיבא בת אביו משום ש'בני בנים הרי הן כבנים'.

והנה גבי מלכה כתיב 'ושם אשת נחור מלכה בת הרן', אולם גבי יסכה, שהיא שרי, לא כתיב 'שם אשת אברם שרי בת הרן', וכאילו מעלים הכתוב בתו של מי היתה, ורק כשהזכיר הכתוב את שם אשת נחור, שהיא מלכה בת הרן, הזכיר שהרן זה היה 'אבי מלכה ואבי יסכה'.

וגם להלן כתיב 'ויקח תרח את אברם בנו, ואת לוט בן הרן בן בנו, ואת שרי כלתו אשת אברם בנו' וגו', הרי דרך גבי לוט מפרש הכתוב שהוא היה בן בנו הרן, אבל גבי שרה נאמר רק 'אשת אברם בנו', ולא נזכר כלל שגם היא היתה בת בנו הרן, ודבר זה אומר דרשני.

ויתכן לבאר הענין בזה, על פי מה שהובא משמיה דא"י הגרי"ז זצ"ל על הפסוק בסוף פרשת חיי שרה 'ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה ותלד לו את זמרן ואת יקשן' וגו' (בראשית כ"ה), שיש חילוק בין ישמעאל לבין שאר בני קטורה, דישמעאל היה נחשב מתחילה בנו של אברהם, ורק אחר שנאמר לאברהם 'כי ביצחק יקרא לך זרע' (בראשית כ"א), אז הופקע ישמעאל מלהיות בכלל 'זרע אברהם', אמנם הפקעה זו הועילה רק לגבי אברהם, שלגביו לא יחשב ישמעאל מעתה כבן, אבל ישמעאל גופיה שפיר נחשב עדיין בן אברהם, דעל זה לא הועילה ההפקעה, מה שאין כן שאר בני קטורה, שנולדו אחר שנאמר לאברהם 'כי ביצחק יקרא לך זרע', ולא היו נחשבים מעולם בני אברהם, הרי הם מופקעים לגמרי מלהיות בני אברהם, אפילו לגבי עצמם.

וזהו שכתוב בדברי הימים א' א' – 'בני אברהם יצחק וישמעאל' וגו', 'ובני קטורה פילגש אברהם ילדה את זמרן ואת יקשן' וגו', 'ויולד אברהם את יצחק' וגו', דיצחק וישמעאל נחשבים לגבי עצמם 'בני אברהם', וזהו דכתיב 'בני אברהם יצחק וישמעאל', אמנם לגבי אברהם לא נחשב ישמעאל כבן, אלא רק ביצחק לבדו יקרא לו זרע, וזהו דכתיב 'ויולד אברהם את יצחק', אבל לגבי שאר בני קטורה, שהם מופקעים לגמרי מלהיות בניו של אברהם אפילו לגבי עצמם, לא נאמר בהם 'בני אברהם', כי אם 'בני קטורה'.

ונמצינו למידים מכל זה, דיחוס האב לבן לשוויי 'אביו', ויחוס הבן לאב לשוויי 'בנו', תרי מילי נינהו, ושפיר יתכן שיהא נחשב בן האב לגבי עצמו, ומכל מקום לא יהא נחשב בן האב לגבי האב.

ואם כן יתכן גם להיפך, שיהא נחשב בן האב לגבי האב, ולא יהא נחשב בן האב לגבי עצמו.

ויש לומר דזהו שחילק הכתוב כאן בין מלכה שהיא 'בת הרן', לבין יסכה שאינה 'בת הרן', ומכל מקום חשיב הרן 'אבי מלכה ואבי יסכה', דלגבי הרן חשיבי תרוייהו בנותיו, אבל לגבי עצמן חלוקין הן מלכה ויסכה, דמלכה חשיבא בתו של הרן גם לגבי עצמה, מה שאין כן יסכה לא חשיבא בתו אלא לגבי הרן, שהוא נחשב אביה, אבל היא אינה מתייחסת אחריו להיות נחשבת בתו.

ויש לומר הביאור בזה, דמכיון שנשאת שרה לאברהם, נתייירה ונעשית מ'אנשי בית אברהם', ושוב אינה מתייחסת אחר אביה הרן, כדין גר שנתגייר דכקטן שנולד דמי, אולם לגבי הרן עצמו לא הופקעה מליחשב בתו, ואף על גב דבגירות דעלמא אין הגר מתייחס לאביו כלל, ואין הגר נחשב 'בן' גם לגבי האב, מכל מקום בגירות זו של שרה לא הופקעה הרן מליחשב אביה, אלא רק היא הופקעה מליחשב בתו.

שואלין ודורשי

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגאון הגדול רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי מרכז פתח תקוה

גיליון צב, פרשת נח תש"פ | נכתב ונערך על-ידי אחד השומעים ובאחריותו

ה'חברותא' - הרמאי וההפסד

טעות רווחת בעולם היא המחשבה כי אין קשר בין עשיית עבירה או השגת דבר במרמה להפסד וכישלון. הגדילו לעשות אלו הטוענים כי הם אכן רואים בעיניהם שישנם אנשים המשקרים או מרוויחים ממון וכיו"ב שלא בדרך הישר.

במדרש (שחר טוב תהלים ז, יא) מובא כי בשעה שהכנים נח לתיבה את השדים ובעלי החיים, ידעו כל הנותרים בחוץ כי סופם לכליה ואבדון. ובא אליו 'המרמה' וביקש גם הוא להיכנס לתיבה. אמר לו נח: נצטוויתי שלא להכניס אלא זוגות וכיון שאתה יחידי אינך יכול להיכנס.

יצא ופגש את 'פחתא' - ההפסד ובקשו להיות לו לזוג, ועל ידי כן יוכלו שניהם להינצל.

שאלו הפחתא מה תיתן לי אם אהיה בן זוגך, והבטיחו שייתן לו את כל מה שמרוויח, ובעקבות ההסכם הזה ביניהם נכנסו אל התיבה כזוג ואף ניצלו.

מסיים המדרש "הו שאומרים כל מה שמרמה מכנים, בא פחתא ומפסיד".

נמצינו למדים דמזמן נח ואילך נקבעה מציאות בעולם שאין רמאות ללא הפסד, וכל מה שמרוויחים על ידי שקר ומרמה בהכרח שמפסידים אותו לבסוף. אלא שמאחר וההפסד איננו תיכף ומיד אלא רק לאחר זמן, היצר מצליח לתעתע במחשבת האדם ולא לקשר בין ההפסד והשקר, וחושב שהרוויח מהשקר, ורק מחמת סיבה אחרת הפסיד או הצטער לבסוף.

בכי התינוק - שלא תצליח לישון

וכן כאשר נהנה באיסור, יסבבו משמים שלא ירוויח מהנאה הזו, וכנגד זה ייגרמו לו צער ומרירות. אך היצר ידאג שלא יקשר ביניהם ויחשוב שאמנם נהנה באיסור וקרה לו משהו אחר שאף גרם לו צער.

המשגיח הגר"ד סגל אמר לי כי לעתים מתלוננים אבות שאינם יכולים לישון כראוי מחמת בכי התינוק ומסיבות שונות והאמת היא כי מה שאינם יכולים לישון אינו 'בגלל' שהתינוק בוכה, אלא להיפך התינוק בוכה 'כדי' שלא יוכלו לישון.

כיון שלקח שינה באיסור כאשר לא קם בזמן לתפילה או הפריע לחבר לישון וכיו"ב, וחשב שירוויח שינה, סיבב הקב"ה - לעתים לאחר מספר שנים - שישלם על השינה שלקח שלא בהיתר, ויאלץ לקום באמצע הלילה ולא לישון בשלווה. כיון שאין מושג של רווח מעבירה, אם ישנת לא בהיתר תשלם על כך, וכן על כל

מה שנראה שמרוויחים כביכול ואינו בהיתר, משלמים על כך ומפסידים את זה לבסוף.

שטייגען בחזרת הש"ץ - חטיפה מהקב"ה

בעניין זה יש להביא את המובא במדרש רבה (במדבר כב, ו) על מי שחשבו שהם מרוויחים חכמה, גבורה ועושר שלא בדרך הישר ולבסוף הפסידום.

"שני חכמים עמדו בעולם, אחד מישראל ואחד מעובדי כוכבים. אחיתופל מישראל ובלעם מאומות העולם ושניהם נאבדו מן העולם. וכן שני גיבורים עמדו בעולם, אחד מישראל ואחד מאומות העולם, שמשון מישראל וגלית מאומות העולם ושניהם נאבדו מן העולם. וכן שני עשירים עמדו בעולם, אחד מישראל ואחד מאומות העולם, קרח מישראל והמן מאומות העולם ושניהם נאבדו מן העולם".

ומבאר המדרש שכל אלו נאבדו ולא נשאר להם כחם ועושרם הרב "כיון שלא היה מתנתם מהקב"ה אלא חוטפין אותה להם". כאמור מאחר שהשיגו את חכמתם, כוחם ועושרם שלא בדרך הישר אלא "חטפו" אותה, הפסידוהו לבסוף.

ואמנם חטיפת גבורה מובנת כאשר עשו זאת שלא בדרך המותרת כגון מכוח התעמלות בשבת או שלא בצניעות וכדו', וכן חטיפת עושר ניתן להבין שהשיג עטשרו בגזל או מרמה וכדו' אך יש להבין מה שייך 'לחטוף' חכמה.

וביאר מרן הגר"ח קניבסקי ב'טעמא דקרא' (בלק כ"ד) "כיון שהבטיחו חז"ל יגעתי ולא מצאתי אל תאמין (מגילה ה, ב), לכן אם לא לומד בדרך שהקב"ה רוצה אל תאמין שחכמתו תעמוד לו. וכגון הלומד בתשעה באב ובימי אבלות שאסור ללמוד בהם... וכן הלומד בליל שבת לאור הנר (שנאסר שמא יטה) או לאור חשמל שנעשה באיסור ע"י ישראל, או שלומד בעת חזרת הש"ץ וקדיש - כל זה נקרא שחוטף חכמה לעצמו - ולכן חכמה כזו לא תצליח".

ישנם הקוראים לעצמם 'מתמידים' ומנצלים את זמן חזרת הש"ץ ללימוד, כיון שהוא כעין 'זמן מות' שהרי לא צריך לומר בו כלום, רק לענות ברוך הוא וברוך שמו ואמן.

ואמנם הדבר אסור בתכלית כמבואר בשו"ע (קכ"ד, ד) "כשהש"ץ חוזר התפילה, הקהל יש להם לשתוק ולכווין לברכות שמברך החזן ולענות אמן. ואם אין תשעה שמכוונים לברכותיו, קרוב להיות ברכותיו לבטלה. לכן כל אדם יעשה עצמו כאילו אין תשעה וזולתו, ויכווין לברכת החזן".

ואכן בעינינו חזינו כי המתמידים הגדולים, הן מרן

הגר"ש זיע"א ויבדלחט"א מרן הגר"ח קניבסקי וכל גדולי ישראל אשר היו יראים מאוד על איבוד זמנם לריק, לא העלו על דעתם לפתוח ספר ולעיין בו בחזרת הש"ץ, אלא רק שתקו וכיוונו לברכות שמברך החזן.

ואותם אלו המתפארים על הספקים שלמים שהצליחו להפיק מזמן חזרת הש"ץ וכיו"ב מתבאר כאן כי חכמה זו נחשבת כחכמה חטופה אשר תאבד מהם, ולא ירוויחו ממנה מאומה.

אכן כנגד המנסים להשיג הנאה ורווח באיסור, זועק הפסוק "למה זה אתם עוברים את פי ה' והיא לא תצלח" (במדבר יד, מא) שפירושו כי אם עושים כנגד רצון ה' לא מצליחים, ולא רק שבעולם הבא מפסידים, אלא למעשה גם בעולם הזה לא מרוויחים כלום.

ואמנם כבר התבאר במשנה (אבות ב, א) כי הדרך להינצל מחשבונות מוטעים שכאלו בחישוב מעמיק "לעולם הוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, ושכר עבירה כנגד הפסדה" ולהבחין כי מכל שקר נגרם הפסד, ואין חוטא נשכר. "יתכן שהפסדו יתגלה רק לאחר זמן אך לעולם עבירה גוררת הפסד ואין דרך להשיג בחטף ובמרמה שום דבר שבעולם.

הצלה לפי ערך ניסיונות הדור

ביזכרונות במוסף לראש השנה מעלים מה שזכר הקב"ה את נח בהצלתו מהמבול "וגם את נח באהבה זכרת ותפקדהו בדבר ישועה ורחמים... ככתוב בתורת משה עבדך ויזכור אלוקים את נח".

יש לבאר מדוע הובא דווקא זכרוננו של נח ולא את מה שזכר הקב"ה צדיקים אחרים כגון "ויזכור אלוקים את רחל" (בראשית ל, כב) ו"ויזכור אלוקים את אברהם וישלח את לוט" (שם יט, כט). נראה בזה שהקב"ה בא ביום הדין לזכור את עם ישראל לטובה, ולמרות שרואה שאין בהם צדיקים גדולים כדורות קדומים, בכל אופן אנו מתחננים שיעלה זכרוננו לפניו לטובה כעין שזכר את נח והצילו.

שהרי נח אמנם היה איש צדיק תמים אך "יש הדורשים שרק בדורו היה צדיק, ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום" (רש"י ה, ט) ולמרות שלא היה צדיק כל כך גדול, אף על פי כן הצילו הקב"ה מפני שלפי דרגת בני דורו נחשב כצדיק.

כך אנו מתחננים להיזכר לטובה, שהרי אמנם אין בדורנו צדיקים גדולים כראשונים והתנאים ועוד

<<<

למעלה בקודש, אך כיון שדורנו דור עקבתא דמשיחא מלא בניסיונות רבים ועצומים עד אין ספור, לכן אנו מבקשים שתחשב צדקתנו בפרופורציה הראויה לבני דורנו השפל ולניסיונות דורנו ואז יזכרנו הקב"ה לטובה ולברכה.

על מה נינוה זכתה להינצל

בפרשתנו נראה מדוע זכתה נינוה שהיתה עיר גדולה מלאה בגוים חוטאים כפי שקראנו בהפטרות יום הכיפורים, שישלח אליהם הקב"ה שליח מיוחד - יונה בן אמיטי בכדי להצילם ולהשיבם בתשובה. המלך הראשון בהיסטוריה היה נמרוד, כמבואר ברמב"ן (ט.י) "הוא המולך תחילה כי עד ימיו לא היו מלחמות ולא מלך מלך, וגבר על אנשי בבל עד שמלך עליהם". הוא מרד והמרד את כל העולם כנגד הקב"ה, עד שנעשה סמל לרשעות "על כן יאמר על כל אדם מרשיע בעזות פנים, יודע ריבונו ומתכוון למרוד בו כנמרוד גבור ציד לפני ה'". (רש"י שם ח).

וכיון שבני ארצו שמעו בקולו והלכו בדרכו, וראה אשור כי בניו שומעים לנמרוד ורוצים לבנות את המגדל בכדי למרוד בקב"ה, יצא אשור מהארץ ההיא והלך אל מקום אחר (שם יא). כלומר כיון שחשש לחינוך בניו, עזב את המקום מתוך מסירות נפש, שהרי קודם חטא הפלגה גרו כולם במקום אחד, וכשהחליט לעזוב אותם הלך למקום שממנו ובלבד שלא לוותר על חינוך הילדים. וממשיכה התורה ואומרת שבנה לעצמו ערים חדשות לגור בהם עם בניו "מן הארץ ההיא יצא אשור ויבן את נינוה" ומפרש רש"י "היא נינוה שנאמר בספר יונה ונינוה היתה עיר גדולה לאלוקים".

בזה התגלה מי היה המייסד של נינוה, ומה היה המניע שגרם לו להקימה. וכנראה שבזכות מסירות הנפש של הסבא של יושבי העיר, החליט הקב"ה שער שהוקמה בכדי להינצל מכפירה בקב"ה ראויה להתראת קודם שייהרגו, לכן שלח להם הקב"ה נביא בכדי לעוררם לחזור בתשובה.

השקעה לדורות

עוד השקעה שהניבה פירות רבים לדורות עולם נראית בהמשך הפרשה אצל הרן (מדרש רבה לח, יג). לאחר שהושלך אברהם לאור כשדים וניצל מהאש, שאלו את הרן אחיו: במי אתה מאמין, באברהם או בנמרוד, וענה ואמר "משל אברהם אני". מיד השליכוהו לכבשן האש, ונשרף. "וימת על פני תרח אביו... באור כשדים". במבט חיצוני, נראה שהפסיד ממה שאמר "משל אברהם אני", שהרי נהרג ועוד בצורה טראגית שכזו שמת בחיי אביו, ומבואר בזוהר הק' כי היה הראשון בעולם שמת בחיי אביו.

אליבא דאמת, הוא זכה לנצח וכל הכלל ישראל יצא מחלציו, באמצעות משפחה מפוארת לדורי דורות, שהרי בתו היא שרה אמנו, ואבותינו הקדושים יצחק הוא נכדו ויעקב נינו. וסיבב כך הקב"ה מאחר ואינו שוכח מסירות נפש. ולא רק כאשר מוסר נפש ממש בהריגה למען כבודו יתברך, אלא כל התמסרות והקרבה למען שמו יתברך מניבה שכר עצום.

וכידוע, הרבה יותר קשה לחיות על קידוש ה' מאשר למות על קידוש ה', כיון שמסירות נפש למיתה זהו ניסיון של דקות בודדות בלבד ותו לא, אך 'לחיות' על קידוש ה' זו עבודה ללא הפסק, יומם וליל ללא לאות, ועל-ידי זה ירבה השכר ויגדל עד מאד.

הלכה למעשה

משולחן ראש בית ההוראה

במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

מוריד הגשם

שאלה: עם התחלת הזכרת גשמים עלה דיון בביהכ"ס מהו ההיגיו הנכון באמירת 'משיב הרוח ומוריד הגשם', בקמץ - הגשם או בסגול - הגשם. תשובה: דעת רבינו הגר"ש"א לאומרה בקמץ - הגשם, ואף שמעתי מפ"ק כי כך בוודאי נהג גם ה'משנה ברורה'. וכן דעת האגרות משה (א"ח ד - מ, טו).

ומה שכתבנו הוזכר פעמים בקמץ (קהלת י ב) ופעמים בסגול (שיר השירים ב, א), הוא מאחר שכאשר מוזכר הגשם באמצע משפט יש לאומרו בסגול, אך כשנזכר בסוף משפט, יש לאמרו בקמץ. ובברכת 'מחיה מתים' הוא משפט בפני עצמו ולא כפתיחה להזכרת "מכלכל חיים", כמוכח מפסיקת השו"ע (קיד, י) שאם שכח לאמרה "אם נזכר קודם שסיים הברכה, יאמר במקום שזכר" כיון שלא נתקן דווקא לאמרו כפתיחה למכלכל חיים, אלא רק שובץ מקומו של הגשם קודם הזכרת הפרנסה, אך כששכח יזכירו במקומו כיון שסוף סוף הוא הזכרה בפני"ע, ולכן יש לאמרו בקמץ.

ותן טל ומטר - בן א"י השוהה בחו"ל

שאלה: בן ארץ ישראל השוהה בחו"ל בזמן ששואלים כאן על הגשמים ושם טרם התחילו, כיצד ינהג למעשה בתפילתו שם. תשובה: אם דעתו להישאר שם עד ימות החמה, דינו כבן חו"ל לעניין זה וישאל רק משישים יום לאחר תקופת תשרי, אך אם שוהה שם לתקופה קצרה ובדעתו לשוב ארצה, יבקש בשמע קולנו 'ותן טל ומטר' ובברך עלינו יאמר 'ותן ברכה'.

שאלה: האם עדיף שיאמר 'ותן טל ומטר

לבני ארץ ישראל".

תשובה: לא. יאמר בשמע קולנו כנוסח הרגיל "ותן טל ומטר", ואמנם גם אם הזכיר זאת בברך עלינו, אינו חוזר.

שאלה: האם יש לחלק בין אם טס לחו"ל קודם ז' בחשוון או לאחר מכן.

תשובה: דינו שווה בין אם יצא מהארץ לאחר שהתחיל להזכיר בארץ לבין אם טס קודם ז' חשוון שלא התחיל להזכיר כלל.

ש"ץ בן ארץ ישראל

שאלה: האם יש עדיפות שלא יהא שליח ציבור בשהותו בחו"ל בימים אלו, כיון שמוזכר אחרת מהם.

תשובה: כשמתפלל בלחש ישאל גשם בשמע קולנו ובזכרת הש"ץ יגיד 'ותן ברכה', ואין מניעה בכך"ג לשמש כש"ץ.

בן חו"ל השוהה בא"י

שאלה: בן חו"ל השוהה בארץ ישראל בימים שבין ז' חשוון לששים יום מתקופת תשרי, האם שואל גשמים בברך עלינו. תשובה: אם דעתו להישאר כאן עד פסח ואף אם יהא כאן רוב ימי הגשמים נידון כבן א"י ומוזכר בברך עלינו, ואם אין דעתו להישאר, ישאל בשומע תפילה.

שאלה: במהלך החורף ייסע ויחזור כמה פעמים, אך נידון לגבי שאלת גשמים. תשובה: כפי שנוהג לגבי יו"ט שני, אך אם יהא כאן כל ימות הגשמים למרות שנוהג ב' ימים טובים, ישאל כבן ארץ ישראל.

שאלה: מי שיישאר כאן עד פסח אך שומר יו"ט שני ושכח ולא שאל גשם, האם עליו לחזור לראש התפילה.

תשובה: כיון שהוא נוהג יו"ט שני, בדיעבד נדון כבן חו"ל ולא יחזור לראש התפילה.

בית הוראה הכללי
ירושלים

בראשות
המו"ק רבי בנימין זאב זצ"ל

מוקד ההלכה שע"י בית ההוראה

0722-133-466

לקבלת הגיליון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

כללי השתתפות

- א. יש לשלוח רק חומר מוקלד בורד למייל המערכת.
- ב. הדברים מתפרסמים רק בשם אמרו, ולא בעילום שם או ר"ת.
- ג. ניתן לשלוח רק עד 1000 מילים בלבד.
- ד. ניתן לשלוח רק עד מוצש"ק שלפני השבת שבו מתפרסמים הדברים.
- ה. אין המערכת מתחייבת לפרסם את החומרים.
- ו. יש קדימה למי ששולח מוקדם, וכפי שיכיל הגליון.
- ז. כמו"כ יש קדימה למי שעדיין לא פורסם מתורתו.
- ח. ניתן לשלוח רק וארט אחד לפרשה.

מתורתם של בונים

ליקוטים מתורת אברכי הכוללים שליט"א

פרשת נח תש"פ

"ויעש נח ככל אשר צוה אותו אלקים כן עשה" (ו, כב).

וברש"י זה בנין התיבה. ומבואר דנח נצטווה לבנות את התיבה ובנה אותה ובכך קיים את ציווי הקב"ה.

וצ"ע דבסוכה נב ע"ב כתב רש"י ד"ה וכהן צדק הוא שם בן נח ונקרא חרש וכו' ע"ש בנין התיבה שבנה עם אביו, והדברים צ"ב דמכיון שנח נצטוו לבנותה א"כ הו"ל לבנות בעצמו ואיך בנה אותה יחד עם בנו, ובתחילה היה נ"ל דנח עשה את בנו לשלוחו לבניית התיבה אך ז"א דהא קי"ל אין שליחות לעכו"ם.

והנראה לומר בזה דהנה ידוע מש"כ האחרונים דאיכא תרי גווני מצות חדא עצם עשיית המעשה ע"י הגברא שהיא גוף המצוה כגון מצות תקיעת שופר או נטילת לולב וכדו', וגוונא אחרייתא של מצוה שעיקרה היא בתוצאת המעשה כפריעת בע"ח וכדו', והא דאמרין דאין שליחות לעכו"ם הוא דוקא היכא דעצם העשייה היא המצוה אבל היכא דהמצוה היא התוצאה שבמעשה שפיר מתקיים המצוה ע"י עכו"ם.

ומעתה א"ש דהנה בניית התיבה הייתה מצוה שנצטווה בה נח כדכתיב "אשר צוה אותו אלקים" וכמ"ש בפרקי דר"א פכ"ג ובהעמק דבר כאן, ומצוה זו הייתה בתוצאת המעשה ולא עצם הבנייה, וא"כ שפיר נתקיים המצוה ע"י שם שבנה בשליחות אביו.

אמנם רש"י להלן (פסוק יד) כתב וז"ל: עשה לך תבת, הרבה ריוח והצלה לפניו ולמה הטריחו בבנין זה כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה ק"כ שנה ושואלין אותו מה זאת והוא אומא להם עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם אולי ישובו עכ"ל, ומבואר בדבריו דלא כהנ"ל והיינו שאין המטרה בתוצאה שהתיבה על תילה בנויה, אלא עצם ההתעסקות והבניה של התיבה זהו קיום המצוה, וא"כ שוב קשיא כנ"ל איך נתקיימה מצוה זו ע"י שם, בעוד שנח נצטווה ולא בנו.

והנראה בזה דהנה ידוע דברי הקצוה"ח סימן קפ"ח בשם תשובת משאת בנימין (וכ"ה בש"ך סימן רמ"ג) דחידש דאף דאין שליחות לעכו"ם מ"מ מכותי לכותי איכא שליחות, ומעתה ניחא הא דעשה נח את שם בנו שליח והדבר נחשב כאילו נח עצמו בנה דהא כותי לכותי איכא שליחות, אולם יקשה לדעת הב"ש (אהע"ז ס"ה ס"ט) דס"ל דאף כותי לכותי אין שליח, ומעתה יקשה לשיטתו איך בנה שם את התיבה כאשר נצטוו בזה נח אביו.

וי"ל בזה עפ"ימש"כ המחנ"א (שלוחין ושותפין סי"א) דישאל הבונה מעקה ע"י עכו"ם אוצן יכול לברך עליו על עשיית מעקה, ואע"פ שאין עכו"ם נעשה שליח לישראל, מ"מ שאני פועל דידו כיד בעה"ב כמבואר בב"מ ושפיר חשיב כאילו הוא עצמו עשאו, ועיי"ש דלפי"ז ביאר דברי הראב"ד (הובא בכס"מ פ"א מתרומות) דאם כותי מירח הפירות עבור ישראל חייבים בתרומה ואע"פ דאין שליח לעכו"ם, וכתב דהראב"ד איירי כשמרחן ע"י פועלים כותים דידם כיד בעה"ב וחשיב כאילו מרחן בעה"ב עצמו.

ומעתה י"ל דשם בן נח היה פועל אבור נח וחשיב כאילו נח עצמו בנה התיבה ושפיר קיים ציווי הקב"ה.

והדברים מדויקים נפלא בקרא דכתיב "עשה לך תבת" ומדויק דלא

כתיב 'עשה אתה', והיינו דלא נצטווה שהוא דוקא יבנה אלא כל שהתוצאה היא שהתיבה נעשתה ע"י פועל ש"ד כיון דיד פועל כיד בעה"ב וחשיב שפיר כאילו נח עצמו בנה התיבה.

(הרב אליהו סנדומירסקי שליט"א - ירושלים)

"ויהי באחת וישש מאות שנה בראשון באחד לחדש חרבו המים מעל הארץ ויסר נח את מקסה התבה ויבא ויהנה חרבו מני האדמה: ובהחדש השני בשבעה ועשרים יום לחדש יבשה הארץ"

וכתב רש"י - חרבו. נעשה כמין טיט, שקרמו פניה של מעלה: יבשה. נעשה גריד כהלכתה, ע"כ. וצ"ב הלשון 'כהלכתה', שהרי לעולם לשון זה משמש בהוראת שמירה על שורת הדין, ואיזה דין והלכה יש ליבשה שתתייבש.

ונראה, דהנה גם במעשה בראשית וגם לאחר המבול לאחר שהיו פני הארץ מכוסים במים, נראתה היבשה. אלא שחילוק יש ביניהם, במעשה בראשית כתיב - "יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה", ולעומת זאת לאחר המבול כתיב - "והנה חרבו פני האדמה". וכתב הספורנו עה"פ יקוו המים - "לא שיבשו כאשר חשבו רבים, ואמרו שיובש חלק הארץ המגולה קרה בכח מערכות השמים. אבל צוה שיקוו אל מקום אחד, ולא יעברוהו. ובכן גבהו מן הארץ ואינם נופלים עליה, כאשר יעיד החוש. כאמרו "גבול שמת בל יעבורון בל ישובון לכסות הארץ", עכ"ל.

ומבואר דבמעשה בראשית המים לא יבשו, אלא רק נקוו אל מקום אחד. והדבר מפורש יותר בתהלים (קד) - "תהום כלבוש פסיתו על הרים יעמדו מים: מן גערתך ינוסון מן קול רעמך יחפזון: יעלו הרים ירדו בקעות אל מקום זה יסדת להם: גבול שמת בל יעברון בל ישובון לכסות הארץ". וכתב שם רש"י - מן גערתך ינוסון. כשאמרת "יקוו המים", ומאותו הקול יחפזון ונקוו אל מקום אשר יסדת להם, ע"כ. ואשר על כן עלו הרים וירדו בקעות, וכמש"כ שם המצודות - יעלו הרים. בעת נסעו הלכו בדרך מהלכם על ההרים חוץ מטבע המים ומשם ירדו אל הבקעות ולא נשארו שמה כטבע המים רק הלכו אל המקום הזה אשר יסדת להם, ע"כ.

ומבואר, דכשנקוו המים אל מקום אחד לא היה זה באופן שהם נתייבשו ונשארו רק בים, אלא הם נסו ונחפזו מגערת הקב"ה במאמר "יקוו המים" דרך הרים ובקעות - שלא כדרך הטבע - אל מקום זה יסדת להם. אלא שעדין רצו המים לחזור אל מקומם ולכסות היבשה, ואז הוסיף הקב"ה וקבע להם גבול בל יעברון בל ישובון לכסות הארץ. באופן שנמצא שטבע המים לילך למקום נמוך נקבע רק ע"י האיסור והגבול שקבע להם הקב"ה שלא ישובו לכסות הארץ, ולא במאמר יקוו המים הראשון. וכן מבואר בפרקי דר"א פ"ד, ע"ש.

כל הנ"ל במעשה בראשית, אבל במבול [שהיה כעין בריאת העולם מחודשת], לא היה כן, אלא מה שנתגלתה היבשה לא היה באופן של יקוו המים, כלומר שילכו דרך הרים ובקעות, אלא רק ע"י שהתייבשו לאט לאט והלכו ממקום גבוה למקום נמוך, וזהו מההלכה והאיסור ששם להם הבורא ית' של "גבול שמת בל יעבורון בל ישובון לכסות

הגליון מוקדש לרפואת:

יגאל בן שרה

גליון רכ"ה - פ' נח

ד' מרחשון התש"פ

רמת - השרון

משיחותיו של מו"ר הגאון הגדול רבי יעקב אדלשטיין זוקללה"ה

ליבו וא"כ רואים אנו שהוא חכם גדול, אלא נקרא כסיל ע"ש מקצועו שתפקידו להפוך אנשים לכסילים, למשל שמתקן מוצרי חשמל נקרא חשמלאי, ובן אדם שעובד בעצים נקרא חרש עצים כן היצה"ר נקרא ע"ש תפקידו לעשות אנשים לכסילים. והוא מטמטם את מוחו של האדם ומטשטש את זה בצורת מאמר בעיתון חילוני או בצורת מודעה מלוכלכת ברחוב, ובכל המקומות האלה נמצאים חילותיו של היצה"ר וע"ז דורשת הגמרא קשה יצה"ר, שאפילו יוצרו קראו רע.

ממשיכה הגמרא ואומרת ת"ר אמר ר' שמעון בן לקיש: יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו שנאמר "צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו וגו' והאלוקים לא יעזבנו בידו" ותמוה שיש בני אדם שנמכרו כ"כ ליצה"ר ואעפ"כ הם חיים, אלא לאמיתו של דבר הם מתים, הם לא חיים כמו בני אדם כי יצרו של אדם מתגבר עליו ומבקש המיתו. אדם שמכור ליצה"ר נקרא מת והרשעים בחייהם קרואים מתים והכלל הזה שיצרו של אדם מבקש המיתו זה בכל אדם בין אם הוא בעל כשרון ובין אם הוא מתמיד ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו שנאמר "והאלוקים לא יעזבנו בידו".

מעשה בר' זלמן מוולאז'ין והיהודי שנעלב

ומסופר על הצדיק ר' זלמן מוולאז'ין, תלמיד הגר"א, שהגר"א אמר עליו שהוא אינו אדם, כלומר כמו מלאך, ועל אחיו ר' חיים שהוא ממש בן אדם. ומסופר עליו שפעם אחת ישב בבית המדרש ולמד ולידו ישב אחד מעמי הארץ ולמד משניות דמאי (דהיינו פרות עם הארץ) ניגש אותו אדם לר' זלמן ואמר לו חידשתי חידוש והשמייע לו אותו ראה ר' זלמן שהחידוש בלי טעם אמר לו בלשון ליטאית שהיו רגילים לומר במקום ש"ן סמ"ך דהיינו במקום פירוש, פירוס אז השיב לו פרותיך פרות דמאי. נעלב אותו עם הארץ והלך לביתו, אח"כ חשב ר' זלמן מה עשיתי הלא ביישתי אותו יצא החוצה ולא מצאו, חיפש אותו בעיר והכריז על אותו אדם שהוא רוצה לבקש ממנו מחילה ולא מצאו, יצא לר' זלמן התיאבון ונחלש. הרגיש בזאת חותנו ושאל מה זה, סיפר לו ר' זלמן על אותו מעשה.

הקב"ה, יצר הרע עצמו ובעל חובות הלבבות. בעל חובות הלבבות מקדיש הרבה דפים בשביל לתאר את היצה"ר ואת גל הרע שבו.

ומסופר על חסיד אחד שפגש בגדוד שחזר מהמלחמה ובידו שלל רב אמר להם החסיד: שבתם מהמלחמה הקשה ועדיין עומדת לפניכם המלחמה הגדולה והיא מלחמת היצר וחילותיו. דקדק ואמר היצר וחילותיו כי היצר הרע איננו לבד יש לו הרבה חיילים וממשלתו פרושה בכל רחבי תבל בכל מקום בעולם ואפילו למקומות המבוצרים ביותר יש לו כניסה.

מעשה ברבי מרדכי ובמלך הזקן והכסיל

ומסופר על הרבי מרדכי שישב תקופה בבית הסוהר על שהחסידיים נהגו בו כמלך, כשיצא ר' ישראל מבית הסוהר אמר כעת הבנתי מה שכתוב בקהלת על היצה"ר מלך זקן וכסיל. ואמר ר' ישראל תינח מה שכתוב שהוא זקן מכיוון שהוא קיים מבריאת העולם וכן הוא נמצא בתינוק מיום היוולדו לעומת היצר הטוב שבא לאדם רק בגיל בר מצווה, אבל למה הוא נקרא כסיל הלא רואים בדיוק להיפך שהוא מצליח לפתות ולהטעות ח"ו מהדרך הישרה. ואומר ר' ישראל שכשישב בבית הסוהר בחדר בודד בא אליו יצר הרע וניסה להשפיע עליו, אמר לו הרבי טיפש, בשלמא אותי הכניסו לכאן בכוח אבל אתה למה באתה הנה, ומי מכריח אותך, האם הוא לא כסיל? !

ואנחנו צריכים לראות בזה דבר מוסרי שהיצה"ר לא נמצא רק באדם החופשי והפשוט אלא אפילו באותו אדם הנמצא בין כותלי בית הסוהר המנותק מהעולם גם אצלו נמצא היצה"ר עד כדי כך ממשתלו חזקה.

'כסיל' על שם מקצועו. שהופך בנ"א לכסילים

ר' שמחה זיסל מסביר את הפשט בפסוק מלך זקן וכסיל שהכוונה ע"ש מקצועו כי באמת הוא חכם מאוד כדכתיב "והנחש היה ערום מכל אדם" וידוע שכשאדם הראשון היה בגן עדן, שהוא המקום המקודש ביותר, לא יתכן שבאדם שנמצא שם יהיה יצה"ר בתוך

מלך זקן וכסיל

מו"ר זקללה"ה, ערוך מתוך הספר

'לקט שיחות וביאורים'

הכרזת מלחמה על היצה"ר דרך לימוד מוסר

הגמרא בקידושין דף ל' אומרת קשה יצה"ר שאפילו יוצרו קראו רע שנאמר "כי יצר לב האדם רע מנעוריו" לא רק אנחנו התלמידים ומוריהם ולא רק חז"ל קראוהו רע אלא אפילו הקב"ה קראו רע, עד כדי כך שנחתם שמו מהקב"ה שהוא רע. על יצר הרע הזה שכולם מעידים עליו שהוא רע אנחנו מכריזים מלחמה, אנו לומדים מוסר ומכריזים מלחמה נגדו.

עצם ההכרה שיש יצה"ר הרי זו נחמה

באמת זה דבר קשה אבל יש בזה נחמה כיוון שיותר גרוע לאלה שלא יודעים שיש יצר הרע ויצר הטוב, מסכנים אלו אוכלים, שותים, רצים, ישנים ועובדים כבהמות ובכלל לא יודעים שיש כזה דבר שנקרא יצה"ר, ועצם הדבר שאנחנו יודעים שיש כזה דבר והקב"ה מעיד עליו זו חצי נחמה.

הגמרא במסכת סוכה אומרת שליצר הרע יש שבע שמות ביחס למשה שהיו לו עשר שמות, כל שם מורה על מהותו של אותו בן אדם או אותו חפץ. משה רבינו היה כ"כ גדול עד כדי כך ששם אחד לא הספיק לתארו וזו דוגמה לצד הטוב אבל ליצה"ר יש שבע שמות שמורים על הרע שבו ועל מידותיו הגרועות. הסבא מקלם אמר פעם אחת שאת היצה"ר אף אחד לא הכיר בשלמות חוץ משלושה;

הגר"א מנחם את ר' זלמן

ר' חיים מוואלוויץ יעץ לאחיו שיסע לגאון. כשנכנס אמר לו הגאון כתוב יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו ולולא הקב"ה עוזרו אין יכול לו, ולכאורה קשה מה הפסוק מחדש לנו, ואומר הגר"א שהפשט הוא, מתי עוזרו? שעשה את כל מה שביכולתו ואינו יכול להגיע יותר אז הקב"ה עוזרו, וכן אתה עשית כל מה שביכולתך לעשות כדי למצוא את אותו בן אדם ואע"פ כן לא מצאת אותו אז הקב"ה עוזרו ומוחל לו. דברים אלו ניחמו מאוד את ר' זלמן על שבטוח היה שכעת נמחל עונו. ופרק זה בא ללמד אותנו שאנו צריכים לעשות את כל מה שביכולתנו כדי להשיג את התורה ורק אז נזכה לקבל את הסיעתא דשמיא המלאה מהקב"ה.

פגיעה בשר התורה

ומסביר הגר"א, בספר אבן שלמה, את כל העבודות הקשורות לכך שאדם צריך לעמוד על עצמו בכדי לשבור המידות הרעות. אם אדם הוא בעל גאוה - ישפילנו, בעל תאוות אכילה - יצום, וכל זה למי שלא עוסק בתורה לשמה, אבל למי שעוסק בתורה לשמה הרי התורה משפיעה עליו ומוציאה ממנו את המידות הרעות.

וכיון שכן, רואים אנו את כוחו של היצה"ר שמפתה כ"כ לביטול תורה הוא לא בא ישר לבחור ישיבה ומתעו לחלל את השבת כי בזאת לא יצליח, אלא פוגע קודם ב'שר התורה' שהוא המקום הקשה במלחמתו כמו במלך בשר ודם שכשנלחם הוא מנסה לפגוע קודם לכל בשר הצבא, כך גם היצר הרע מנסה לפגוע קודם בשר התורה וע"י שפוגע בו הרי האדם מסור בידו. וע"כ נכנסים בזמן לסדר, וכעבור שעה תופס היצה"ר אחד שאיננו בחור טוב ומפתהו לצאת מן האולם ולעלות לפנימיה, וע"כ נכנס גם חשק בידי השני ללכת. ורואים שע"י שפגע היצה"ר במקום הקשה של אותו בחור דהינו בשר התורה הרי לא רק הוא כבר מסור בידו אלא שע"י כן הצליח לפגוע בשר התורה של חברו ועוד מספר בחורים.

וצריך לדעת במי להלחם, התחלנו זמן חדש וגם יצרו של אדם מתחדש עליו וא"כ נתחיל גם אנו לחדש את כוחותינו נגד היצה"ר לשמור על הסדרים ועל התפילות ונקוה להרבה סייעתא דשמיא והצלחה, אכ"ר.

על התורה ועל העבודה

מו"ר זצלה"ה, שיחה בפני אברכי בימ"ד גבוה להוראה ברמה"ש ח' אב תשס"ב ערוך מתוך כתביו של הרב יוסף ישראל הלר שליט"א

לקראת זמן חורף

מחודש אב אלו "השבתות האחרונות של השנה ובד"כ מפטירין הפטרה מעין הפרשה, כי מי נח זאת לי", 'הביטו אל אברהם', ובאלו הפרשות שלפנינו ההפטרות קשורות לתקופת השנה: ג' דפורענותא ושבע דנחמתא והן לא קשורות לפרשה. והטעם לזה הוא, משום שאלו הימים, מטרתם ללמדנו את ההנהגה הנכונה שבכוחה למנוע את האירועים שארעו בהם בימים ההם – שהיו בבחינת "פרא למוד מדבר" וכל העברות המוזכרות בחזון ישע"י בן אמוץ, וכן הפטרות ז' דנחמתא, מעוררות אותנו לתקן את הגורמים לאותם עונשים.

"נחמו נחמו עמי ... כי לקתה כפליים בכל חטאותיה" ויל"ע הרי אין לוקים בכפלים? ומתרץ רש"י שכיון שהחטא היה כפול כך העונש גם הוא נכפל. והרד"ק פירש דיש כאן ב' נבואות - "נחמו" הראשון הוא כנגד בית ראשון ו"נחמו" הנוסף הוא על בית שני ועוד פירש עונותם כפולים - עונם ועון אבותם. כלומר, יש עונות שבאים מכח האבות ויש את התוספת של הבנים. ואפשר לפרש הכל בכפילות ועל אותו הדור; "דברו על לב ירושלים", "חטא חטאה ירושלים".

ועל אף שזהו שם עיר, מכל מקום יש בשם זה גם מהות. דהנה, שמה של ירושלים מורכב מ"שלם" - "מלכיצדק מלך שלם" ואברהם אבינו קרא למקום ה' יראה, ובתרגום שם מובא - "ירושלם". ועוד רואים שיש כפילות הרמוזה בסיום השם ירושלים. וצריך להבין

ענין זה. אלא צריך לומר שיש בירושלים שני ענינים:

אחת המעלות היתה מעלה של תורה והיא שייכת למי שקיבל איש מפי איש את התורה, אבל אברהם אבינו הוסיף תוכן של הקרבת קרבנות. והנה בלשכת הגזית ישבו סנהדרין ולימדו תורה לישראל - בבי"ד הגדול. שם ישב מי שהכי חכם בפלפול הסוגיות וידעת הלכה, (ואגב צריך לדעת שלימוד הקיצורים [קיצורי ההלכות] בלבד, יש בזה חסרון בצורתא דשמעתתא).

"שמחתי באומרים לי בית ה' נלך" ובמדרש מובא, ששונאיו של דוד המלך אמרו כן, שידעו שביהמ"ק יבנה שלא בחייו. ושם כתב דוד המלך "כי שמה ישבו כסאות למשפט כסאות לבית דוד" – ענין המשפט והתורה וענין הקרבנות ועל ענינים חשובים אלה, חטאו בני".

האחד הוא - שלא בירכו בתורה תחילה. ומפרש הבית הלוי, שלמדו איך לקיים בלבד ולא על מנת ללמוד וזה אבידת **חשיבות התורה**, וערך לימוד התורה ירד. הדבר השני בו חטאו, הוא **עבודת הקרבנות**. עבודה זו נפגמה, מכח זה שהכניסו צלם בהיכל - צרתי לביתי, וזהו "חטא חטאה ירושלים" - **בכפליים**.

ובחורבן בית שני, רשב"ג - ראש הסנהדרין ור' ישמעאל כ"ג, הם היו הראשונים שבעשרה הרוגי מלכות וגם זה כנגד שני הענינים של ירושלים - תורה וקרבנות. ושבתות השבעא דנחמתא מלמדות אותנו כיצד לתקן.

וידוע מה שכתב ה'נפש החיים' שחורבן בית המקדש לא תלוי היה במלחמה, שזה ענין לפוליטיקאים - הגורם האמיתי לחורבן הוא ה"חטא חטאה בכפלים". וזהו שיצתה בת קול ואמרה לטיטוס: 'קמחא טחינא טחנת' והביאור הוא שחורבן לבית בני ישראל הוא הגורם לחורבן הבית. שמתוך שאין שכינה בתוכם - הפך בנין ביהמ"ק להיות בנין של אבנים.

וכל אחד ואחד יעלה אצלו את ערך התורה והתפלה ששני אלו הם הענינים של חורבן ירושלים וכן אלו שניים מהעמודים המחזיקים את העולם.

וידבר משה

דרשות הגאון ר' משה נתן יונגרייז זצוק"ל

עיונים בפרשת נח

נמסר בישיבת "אור ישראל" תש"ס

בגדר איסור מאבד עצמו לדעת

א] כתיב (ט, ה) 'ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש וגו', ופירש רש"י 'ואך את דמכם - אף על פי שהתירתי לכם נטילת נשמה בבהמה, את דמכם אדרוש מהשופך דם עצמו. לנפשותיכם - אף החונק עצמו אף על פי שלא יצא ממנו דם', ומקורו בסוגיא בב"ק (צא, ב).

והנה אע"פ שמבואר בפסוק שאסור לאדם להרוג את עצמו, אע"פ כן אינו מחויב מיתה וכדין רוצח שהורג אחרים, וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ב מרוצח ה"ב) וכן ההורג את עצמו, כל אחד מאלו שופך דמים הוא ועון הריגה בידו וחייב מיתה לשמים, ואין בהם מיתת ב"ד, עכ"ל. ובאבי עזרי הלכות דעות (ג, א) ביאר שאין הכוונה שהוא חייב מיתה בידי שמים, אלא הפירוש שהעונש על דבר זה הוא מגדרי שחר ועונש שדינם מסור לשמים, אבל אינו חיוב מיתה בידי שמים ע"ש.

ומקור הדבר שדינו מסור לשמים מבואר ברמב"ם (הל' רוצח שם ה"ג) שכתב 'ומנין שכן הוא הדין, שהרי הוא אומר שופך דם האדם באדם דמו ישפך וכו', את דמכם לנפשותיכם אדרוש זה ההורג עצמו וכו', ובפירוש נאמר בשלשון לשון 'דרישה', הרי דינם מסור לשמים, ומבואר שהמקור שדינו מסור לשמים הוא ממה שנאמר את דמכם לנפשותיכם 'אדרוש', ולשון דרישה כלפי הקב"ה מורה שדינו מסור לשמים.

והנה ביארו בזה (לתורה ולמועדים' להגרש"י זיין) שלא מצינו במובן של תביעה על עבירות שבין אדם למקום לשון 'דרישה' אלא רק לשון 'פקידה', ואילו במושג 'דרישה' משתמשים על תביעה שבין אדם לחבירו עד דרוש אחיך אותו וכדומה. וכאן במאבד עצמו לדעת כתוב הלשון 'אדרוש', ומתבאר שגדר האיסור לאבד עצמו משום שהקב"ה תובע מהאדם שהוא מאבד דבר שאינו שלו, דהוא עצמו שייך ומשועבד להקב"ה והיינו כעין גזל ותביעה של בין אדם לחברו.

ונראה להוכיח דבר זה מדברי הרמב"ם (פ"א מרוצח ה"ד) שכתב בזה"ל, ואפילו רצה גואל הדם לפטרו שאין נפשו של זה הנהרג קנין גואל הדם אלא קנין הקב"ה וכו' עכ"ל, ומתבאר שאיסור רציחה ואיבוד הנפש הוא במה שגזל כביכול את הקב"ה באיבוד קניינו של הקב"ה.

ועי' ברדב"ז (פי"ח מסנהדרין ה"ו) שכתב שיש קצת טעם במה שאי אפשר לחייב אדם בעונש ובקנס ע"פ הודאתו, וז"ל ואפשר לתת קצת טעם לפי שאין נפשו של אדם קנינו אלא קנין הקב"ה שנאמר 'הנפשות לי הנה', הילכך לא תועיל הודאתו בדבר שאינו שלו, ומלקות פלגו דמיתה הוא, אבל ממונו הוא שלו ומש"ה אמרינן הודאת בעל דין כמאה עדים דמי וכי היכי דאין אדם רשאי להרוג את עצמו כן אין אדם רשאי להודות על עצמו שעשה עבירה שחייב עליה מיתה לפי שאין נפשו קנינו עכ"ל. וניחא שבמאבד עצמו שייך לשון 'דרישה' דהוא כעין תביעה של בין אדם לחבירו.

וקשה בהא דמצאנו בחז"ל בכמה מקומות שנראה שיש אופנים מסוימים שהותר לאדם לאבד עצמו לדעת: בכתובות (קג, ב) איתא, ההוא יומא דאשכבתיה דרבי נפקא בת קלא ואמרה כל דהוה באשכבתיה דרבי מזומן הוא לחיי העוה"ב. ההוא כובס כל יומא הוה אתי קמיה, ההוא יומא לא אתא, כיון דשמע הכי סליק לאיגרא ונפל לארעא ומית, יצתה בת קול ואמרה אף ההוא כובס מזומן הוא לחיי העולם. והקשו למה הוא מזומן לחיי העולם הבא הא עבר על איסור חמור שאיבד עצמו לדעת. וכן קשה מההיא בקידושין פא, ב. ובמה שמצינו במדרש רבה תולדות פ' ס"ה, וכן ממעשה דברוריה שהובא בגמ' ע"ז יח, ב, ע"ש.

ובשו"ת שבות יעקב (ח"ב סי' קי"א) כתב ליישב דאע"פ שאסור לאבד עצמו לדעת אך מ"מ אם עושה כן בדרך כפרה מותר, ועל כן צדיקים אלו דנו עצמם למיתה וזכו לחיי עולם הבא. אולם לפי המבואר שאין האדם בעלים כלל על נפשו ולפיכך אסור לו לאבד עצמו וכפי הנראה בדברי הרמב"ם וברדב"ז הנ"ל, א"כ לכאורה פשוט שאף אם יהיה לו כל הטעמים שבעולם אינו רשאי להמית את עצמו שהרי אינו בעלים על עצמו מה שייך שיעשה דין לעצמו, וצ"ע.

ומצאנו דוגמה לדבר בעובדא מהגאון ר' יצחק אלחנן זצוק"ל לגבי אשה שנשלחת לקנות ע"י בעלה, ונאבד כספה, ופסק דלא מהני מה שהתייאשה האשה מהממון כיון שאין היא בעלים על היאוש, וה"נ האדם אינו בעלים על נשמתו לדון אותה ולפסוק עליה מיתה ודו"ק.

מי גרם לכם שתאבדו - ארבעה דברים

ב] במדרש רבה בראשית רבה (כו, א) 'כתיב (תהלים א) אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים, אשרי האיש זה נח, אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד וכו' בשלשה דורות בדור אנוש ובדור המבול ובדור הפלגה וכו', כי אם בתורת ה' חפצו אלו שבע מצוות שנצטווה, ובתורתו יגהה יומם ולילה שהגה דבר מתוך דבר, אמר מה טעם ריבה הקב"ה בטהורים יותר מטמאים, לא שהוא רוצה להקריב מהן קרבן, מיד ויקח מכל הבהמה הטהורה', ע"ש.

ולכאורה צ"ב מה שייכות הקרבת הקרבנות לתיקון המבול שהיה נצרך הדבר כל כך שמיד כשיצא מהתיבה יוכל להקריב קרבנות, ובפרט צ"ב, שמבואר במדרש שכבר מעיקרא הקב"ה ציוה עליו שיכניס מהמינים הטהורים יותר מהטמאים, בכדי שיתבונן ויאמר מפני מה צווי הקב"ה וריבה בטהורים יותר מן הטמאים אלא להקריב מהן קרבן. וצ"ב למה היה נצרך התבוננות מיוחדת לזה.

ונראה דהנה במדרש רבה (משפטים פ' ל') איתא על הפסוק (משלי כט, ד) 'מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יחרסנה', מלך במשפט יעמיד ארץ - אלו ישראל וכו', ואיש תרומות יחרסנה אלו דור המבול שלא היו עושין את הדין, ראה מה כתיב בהם (איוב כד) חמור יתומים ינהגו יטו אביונים מדרך, א"ר אחא בקש הקב"ה ליתן להם ארבעה דברים, תורה ויסורין ועבודת קרבנות ותפלה ולא בקשו, שנאמר (שם, כא) ויאמרו לאל סור ממנו אלו היסורין, ודעת דרכיך לא חפצנו זה תורה, ומה שדי כי עבדנו אלו הקרבנות, ומה נועיל כי נפגע בו זה תפלה, אמר להם הקב"ה מי גרם לכם שתאבדו מן הערב של העוה"ז ומן הבקר של העוה"ב, מפני שלא קבלתם את התורה שיש בה דין וכו' עכ"ד.

ובזה יש לבאר את סמיכות הפסוקים שלאחר מתן תורה, שבסוף פרשת יתרו כתיב, 'אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשון לכם, מזבח אדמה תעשה לי וגו' בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך'. ואח"כ בסמוך מתחילה הפרשה 'ואלה המשפטים' וגו'.

ונראה לבאר את סמיכות הפסוקים, שלאחר קבלת התורה נאמרו כל הדברים הנ"ל שרצו לתת לדור המבול כדי שלא יהיה מבול, והם הדברים שהם קיום העולם: 'לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב' - עניינו הוא קבלת יסורין כדאיתא במכילתא (יתרו, פ"ו) 'ר"ע אומר לא תעשון אתי, שלא תנהגו בי כדרך שאחרים מנהגין ביראותיהן, שכשהטובה באה עליהם הם מכבדין את אלהיהם וכו', וכשהפורענות באה עליהן הם מקללין את אלהיהם וכו', אבל אתם אם הבאתי עליכם את הטובה, תנו הודאה, הבאתי עליכם את הייסורין, תנו הודאה וכו' ע"ש. היינו שהצטוו בזה שלא יבעטו ביסורין.

ואח"כ נאמרו מצוות הקרבנות 'מזבח אדמה תעשה לי זבחת', ואח"כ נאמרה התפלה 'בכל המקום אשר אזכיר את שמי', ואח"כ נאמר 'ואלה המשפטים וגו' שזה לימוד משפטי התורה והזהירות בממון חברו, ועל זה נחתם גזר דינם.

ומבואר א"כ שאם דורו של נח היו שומרים את הד' דברים האלו היו מונעים המבול והיה המשך קיום העולם, שהרי המשפטים מלמדים לתקן את מה שלא שמרו משפטים שבין אדם לחבירו וחמסו זה מזה. ייסורים מלמדים שצריך האדם להכניע את עצמו ותאוותיו בפני ה' יתברך. וכן הקרבנות באים לתכלית זו, וכמו שהביא הרמ"א בתורת העולה שהכליות והחלב אשר עליהן מקטיר המזבחה, כדי למעט כלי העצה והמחשבה שהסכימו בחטא, וזהו נגד דור המבול שנאמר עליהם (ו, ה) 'כי יצר מחשבות לבו רק רע כל היום'. ותפלה היא ג"כ כנגד שמירת המחשבות להיות דבוק בהקב"ה, וכמו שאמרו (יבמות קה, ב) המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה.

ומעתה מבואר היטב למה היה נצרך להקריב קרבנות מיד ביציאתו מהתיבה, וכן שהקב"ה כבר מעיקרא ציווה על נח להביא יותר מהטהורים בכדי ללמדו שמיד בצאתו מהתיבה יקריבם לה' יתברך, משום שהמבול בא על מה שלא קיבלו את המתנה הנפלאה של הקרבת הקרבנות. ואם מעיקרא היו מקבלים דבר זה, היה נמנע מהם המבול שהרי בכך היו מתקנים את מה שנאמר עליהם 'כי יצר מחשבות לבו רק רע כל היום', ונמצא א"כ שתכלית הבאת המבול הייתה לתקן יצרם ומחשבותיהם הרעים, וענין זה מתקיים ע"י הקרבנות, וד"ק.

בענין השבועה שנשבע הקב"ה שלא יביא עוד מבול על הארץ

ג] בהפטרה לפרשה כתיב (ישעי' נד) 'ברגע קטן עזבתך וברחמים גדלים אקבצך וגו' כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבר מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי מקצף עליך ומגער בך'. (ובשבועות לו, א) אמר רבי אלעזר לאו שבועה, הן שבועה. בשלמא לאו שבועה, דכתיב ולא יהיה עוד המים למבול, וכתיב כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי וכו', אמר רבא והוא דאמר לאו לאו תרי זימני ע"ש. וכתב הרא"ש (שם) דהיינו כשמתכוון לשם שבועה כמו שהקב"ה אמר לשם שבועה.

וכתב הרא"ש ש'שני פסוקים הללו הביא רב אלפס, וראיתי בגמרות תרי קראי אחריני דלא יכרת כל בשר עוד ממני המבול ולא יהיה עוד המים למבול. ואין נראה לי לא כגירסת הספרים ולא כג' רב אלפס אלא הני תרי קראי שאמר הקב"ה לנח כשבנה מזבח והקריב קרבן וערבה עליו מנחתו, והבטיחו שלא ישחית עוד עולמו, דכתיב וירח ה' את ריח הניחוח וכו' כי יצר לב האדם רע מנעוריו ולא אוסיף עוד להכות כל חי כאשר עשיתי, והנך תרי לאוין אמר הקב"ה לנח לשם שבועה כי לא רצה נח לעסוק בפריה ורביה עד שנשבע דכתיב וכו' ע"ש בכל דבריו.

והנה ברש"י על הפסוק (בראשית ט, ט) 'ואני הנני מקים את בריתי אתכם ואת זרעכם אחריכם', שנאמר לנח כשאמר לו הקב"ה את זאת הקשת שלא יהיה מבול, 'ואני הנני' - מסכים אני עמך, שהיה נח דואג לעסוק בפריה ורביה עד שהבטיחו הקב"ה שלא לשחת את העולם עוד, וכן עשה. ובאחרונה אמר לו הנני מסכים לעשות קיום וחזוק ברית להבטחתך, ואתן לך אות.

ואולם לעיל (ח, כא) על הפסוק 'וירח ה' את ריח הניחוח ויאמר ה' אל לבו לא אסף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע מנעוריו ולא אסף עוד להכות וגו', כתב רש"י 'לא אסף. ולא אסף' - כפל הדבר לשבועה, הוא שכתוב אשר נשבעתי מעבור מי נח, ולא מצינו בה שבועה אלא זו שכלל דבריו והיא שבועה, וכן דרשו חכמים במסכת שבועות'.

וכתב החת"ס (על ההפטרה) שהיו שתי שבועות א. אחר שהריח את ריח הניחוח ואמר הקב"ה שלא יוסיף עוד להכות, ב. בפרשת הקשת 'ולא יכרת כל בשר עוד ממני המבול' וכמו שכתב רש"י (שם). ולכאורה צ"ב כיון שכבר הייתה שבועה א"כ למה צריך שוב עוד שבועה.

והנה בב"ב (עד, א) מבואר שהיה טענה על רבה בר בר חנה שמע בת קול שאומרת 'אוי לי שנשבעתי, ועכשיו שנשבעתי מי מפר לי', והגמ' אומרת שכינו אותו בכינויי גנאי משום שהיה צריך להפר את השבועה, ואמרין, והוא סבר דלמא שבועתא דמבול הוא. דשמא איירי בשבועה שנשבע הקב"ה שלא יביא עוד מבול היא. ורבנן שטענו על רבב"ח סברו שא"כ למה אמר הקב"ה 'אוי לי' שנשבעתי הרי הוא דבר טוב שנשבע לא להביא מבול על העולם. [ועי' במל"מ (פ"ו מהל' שבועות ה"ז) שהקשה למה חשש להפר את השבועה, הא אם השבועה היא מה שנשבע לנח שלא יביא שוב את המבול, א"כ איך יהיה מופר אם יגיד מופר לך, הרי כבר פסק הרמב"ם (שם) שצריך להפר בפניו ועתה אין נח עומד לפניו עיי"ש בתירוצו].

ובחת"ס מבואר שבאמת זה היה הפחד של נח שחשש שמא שהקב"ה יפר את השבועה, ולכן קיבל שבועה נוספת שזה יהיה לדורות עולם, וביאר החת"ס שנח חשש משני טעמים חדא, דאפשר שהיינו רק כל זמן שיש צדיק בעולם, ועוד, דאפשר שאע"פ שאין הקב"ה מכה אך אם אפשר שאם יהיה בעולם מקרה לא יציל ה' יתברך ע"ש. ולפיכך נח לא רצה לעסוק בפריה ורביה וכמו שנתבאר מדברי הרא"ש, ולכן הבטיחו הקב"ה שלא יהיה מבול גם בדורות הבאים. ויוצא שההבטחה זו היא עם שבועה לעולם.

והחת"ס (בתורת משה) מבאר דבר נורא, דלכאורה צ"ב למה אין ישראל נגאלים, ואע"פ שאינם ראויים לגאולה שלימה, אך כשם שנגאלו מגלות ראשונה ושניה, שיגאלו לפחות גאולה זמנית. ומבאר החת"ס שההבטחה הייתה שתהיה גאולת עולם כי הרי כתוב 'כאשר נשבעתי מקצוף עליך ומגער בך', היינו שהגאולה תהיה גאולת עולם, ולפיכך בהכרח צריכים ישראל להזדכך עוד בגלות עד שיהיו ראויים לכך. וביאר שזה הייתה טענת רבנן שהיה לרבב"ח להפר את השבועה הזו שהרי היא מונעת אותנו מהגאולה, אך סברת רבב"ח דאפשר דהקב"ה התפסם שבועה זו בשבועה שלא יהיה עוד מבול, ואם יפר שבועה זו תופר גם השבועה שלא יהיה מבול.

והפסוק ממשיך (שם) 'כי ההרים ימושו והגבעות תמוטנה וחסדי מאתך לא ימושו', ונראה הכוונה בזה, דהנה אבות ואמהות נקראו הרים וגבעות (מד"כ, טז), וכן פירש רש"י (שם) שזה כוונת הפסוק 'הרים וגבעות', וכוונת הפסוק לומר שאם זכות אבות תמה וזכות אמהות התמוטטה, לכו ועסקו בחסד וזה יעורר את מידת החסד שיזכו אע"פ שתמה זכות אבות.

וזהו מה דאיתא בעירובין (פו, א) 'רבי מכבד עשירים רבי עקיבא מכבד עשירים. כדרש רבא בר מרי ישב עולם לפני אלוים חסד ואמת מן יצארוהו (תהלים סא, ח), אימתי ישב עולם לפני אלוים בזמן שחסד ואמת מן יצארוהו', ופרש"י 'אימתי ישב עולם - בזמן שיש בו עשירים, שגומלין ומזמנין מזונות לעניים, והם יצארוהו'. היינו שע"י גמילות חסדים העולם עומד ומתקיים.

טעם שלא התפלל נח על בני דורו

ד] ובעיקר מה שנאמר 'כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבר מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי מקצף עליך ומגער בך'. לכאורה צ"ב למה מי המבול נקראים 'מי נח' הרי נח ניצל ולא היה במבול, ומבארים (עי' בתורת המנחה בפרשת צו, ועוד) שזה נקרא 'מי נח' משום שהיתה טענה על נח שלא ביקש רחמים על בני דורו כמו משה רבינו, וכבר כתב המגלה עמוקות שענין זה נרמז בפסוק 'ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת' ד'מחני' אותיות מי - נח, ונרמז בזה שנח לא אמר כך ולא התמסר כמשה רבינו ע"ה להציל את דורו.

ובאמת צ"ב למה נח לא התפלל על בני דורו, ונראה שנח סבר שאחר שנגזרה גזירה התפילה כבר לא תעזור, אך משה רבינו ע"ה לא עשה חשבונות, אלא התחנן שוב ושוב לפני ה', עד שאמר לו הקב"ה אל תוסף, כי עוד תפילה אחת אני אענה לך, והנה יש הרבה צרות, צריך תפילה, צריך תהילים, וכל אחד צריך לדעת שהתהילים שלו, בדיוק הם, יכולים לעזור, ואפשר שבעוד תפילה אחת כבר היית נענה, ולכן צריך להתפלל בכל לב כדי שהצרה לא תקרא על שמו.

נשיח בחוקיר

מתורתו של מרן פוסק הדור רבינו נסים קרליץ זצוק"ל

פרשת נח תש"פ

שידוכים במשנת רבינו

הוראות בנושאי שידוכים ושלוס בית

כפי שהשיב רבנו לשואלים רבים בשעת קבלת קהל

א

מהו גדר "נושא אשה לשם ממון"

אחד בא להתיעץ בקבלת קהל אצל רבינו בענין שידוכים לביתו והתלונן שאפילו בחורים ממוצעים דורשים הרבה כסף מצד הורי הכלה, אמר רבנו: החזו"א היה מראה לאנשים שדורשים כסף את הרמ"א באבן העזר סי' ב' סעי' א' וז"ל "ומי שעושה כן אינו מצליח ואין זיווג עולה יפה כי הממון שאדם לוקח עם אשתו אינו ממון של יושר וכל העושה כן נקרא נושא אשה בשביל ממון" עכ"ל. והוסיף לשאול אם כן לפי זה האם לא להתחייב כלום? והשיב רבנו: הגדר הוא שאם היה מתחתן איתה בלי הכסף, מותר לו להתחתן, אע"פ שהם נותנים כסף, וזה לא נקרא נושא אשה לשם ממון.

אחד מהרבנים היושבים שם הוסיף ואמר בפני רבינו: אני זוכר שרבנו אמר פעם לבחור אחד יותר מזה, שבאמת עדיף שידוך בלי כסף בכלל. הגיב רבינו ואמר: נכון. כך ראיתי בהקדמה של אחד מספרי גדולי הדור הקודם, שכתב על עצמו שהציעו לו הרבה הצעות של שידוכים ואחד מהשידוכים היתה משפחה עשירה ואדם אחד נתן לו עיצה לא להיכנס לשידוך הזה אלא לקחת אשה דווקא ממשפחה שאינה עשירה, והגדול הזה שיבח את העצה הזו, ואמר על עצמו שאם היה נכנס לשידוך ההוא, מסתמא הוא כבר לא היה לומד. כיון שמגיע הזמן שהכסף נגמר אבל הצורך להרבה כסף נשאר כי התרגל. אבל עכשיו שלא התרגל הוא יכול תמיד להמשיך ללמוד.

ב

שיחה של רבינו עם בחור בתקופת שידוכים

שאלה: אני בתקופת שידוכים ואני רוצה לבקש ממני שאפגש איתה שתלבש כיסוי ראש כמו שצריך, ושתהיה צנועה, איך הרב ממליץ להצליח בזה? תשובה: אי אפשר לגשת לפגישה ולהתחיל לדרוש דרישות שלא בטוח יצליחו. צריכים לפני שנפגשים לברר אם יש לה יראת שמים וגם מידות טובות. וממילא אשה

כזו שיש לה שני דברים אלו תעשה רצון בעלה מה שיבקש ממנה אחר כך. שאלה: אם כן למה יש כ"כ הרבה נשים יראות שמים ומידות טובות שאינן לבושות בצניעות כמו שצריך? תשובה: זה בגלל שבעליהן אינן דורשים זאת מהם.

ג

שאלה: נפגשתי עם נערה ואני רואה שהיא בעלת אופי יותר חזק ממני, ואני טיפוס יותר רך ועדין, האם זה סיבה להוריד את השידוך? תשובה: זה לא סיבה להוריד את השידוך, בתנאי שתדברו על זה מראש, ולא תמיד אופי חזק מעיד על בעיה במידות, וגם אופי חלש אינו בעיה כאשר הוא מגיע ממידות טובות.

ד

שאלה: בתורה נאמר "והוא ימשול בך" (בראשית ג, טז), זאת אומרת שכך גזרה חכמתו שיהיה הטבע בעולם. וברמב"ם (פס"ו מאישות הי"ט) כתב וז"ל: "וכן ציוו חכמים שיהיה האדם מכבד את אשתו יותר מגופו ואוהבה כגופו". ולכאורה נראים הדברים סותרים זא"ז, מצד אחד "הבעל מושל" ומצד שני "הבעל צריך לכבד ולאהוב"? תשובה: דברי הרמב"ם משתלבים היטב עם הפסוק, והסביר רבינו: מה זה קשר נישואין? "אם הוא בן תורה זה קשר נישואין לצורך קשר רוחני, אבל אם אינו בן תורה אצלו זה רק קשר גשמי".

המשיך רבינו והסביר: "קשר נישואין הוא קשר של נתינה, כאשר הבעל נותן לאשה את מה שהיא צריכה, הרי הוא גורם שהיא תהיה מאושרת, ובאופן טבעי אם האשה מאושרת, היא גם תתן לו את ה"והוא ימשול בך".

אם הבעל ישקיע בכבוד הראוי לאשה, ובפרט בתחילת הנישואין, האשה בהמשך תעשה בשבילו גם דברים שמאוד קשים לה.

ה

שאלה: בזמן של כעס זרקתי שעון יד של אשתי ונשבר, האם עדיף לזרוק את השעון שלא יהיה בידי מזכרת עוון, או שעדיף לשמור כדי לזכור מה קורה שלא שולטים בכעס? תשובה: עדיף לשמור את השעון.

ו

שאלה: קיבלתי על עצמי תענית דיבור, מה לעשות כאשר אשתי צריכה ממני משהו, האם לענות לה? תשובה: אינני מבין בכלל את השאלה. הרי מה זה תענית דיבור? לא לדבר מה שלא צריך. אם כן, פשוט וברור שצריך לענות לאשה.

ז

אמר רבינו לאחד שמטפל בשלום בית: צריך לדעת שלפעמים הקשיים בחיי הנישואין נובעים מקשיים שהיו בילדות וגורמים לחוסר בשלות רגשית, וניתן לתקנם על ידי שיחות ולפתח את הרגש לאט לאט, עד שחוזר למצבו הנכון.

היה מקרה אחד קשה, שרבינו התעקש להמשיך להשכין שלום, והסיבה כי הרגיש שיש לבעל די כוחות נפש להתמודד ולכן אם יתן גט יעשה עוולה.

ח

בחור ירושלמי נכנס לרבינו וביקש הדרכה לחתונה, אמר רבינו היות ואינני מכירך, אינני יכול להדריך אותך, כי בשביל להדריך צריך להכיר באופן אישי כל אחד, ולדעת מה צריך להשמיע לו. הבחור התעקש שרבינו יתן לו עצה כללית. אמר לו רבינו: "הסדר מאוד חשוב לחיים".

ט

נשאל רבינו בשיעורו בפרקי אבות: האם ראוי לאברך להוריד את הפח כדי לעבוד על מידת הענווה? והשיב רבינו: "יכול להיות בעל גאווה שמוריד את הפח בגאווה...." הוסיף הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל: סיפרו בסלבודקא שבחורים אמרו לר' אייזיק שר שכדי לעבוד על מידותיהם הם לוקחים "גלילה" שזה היה אז בזיון. ור' אייזיק אמר להם "האם גם חמישי אתם לוקחים...?".

י

נשאלה הרבנית אשת חבר ע"ה, מה יש לה לומר על רבינו? והשיבה "מה יש לדבר בכלל, כולו קדוש וטהור". והוסיפה ואמרה "תמיד רבינו ראה מה טוב, לדוגמא, כשהגיע הביתה וראה שיש בלגן במטבח, חיפש מה טוב, למשל החמיא שהילדים כבר הלכו לישון". נשאלה הרבנית האם רבינו החמיא על האוכל שהוא טעים? השיבה הרבנית: פעם אחת האוכל נשרף, ואמר שהוא דווקא אוהב אוכל שרוף.

יא

אחד מבני הבית שם לב כמה פעמים, שכאשר רבינו התעקב בקבלת קהל, והארוחה היתה מוכנה בזמן, והרבנית כבר התחילה לאכול לפניו, היא המתינה לרבינו, וישבה עימו עד שסיים לסעוד. בשנים האחרונות הרבנית היתה מפצירה ברבינו לאכול והיתה אומרת לו "עסנ איז א רוחניותדיגע זאך" [האכילה זה דבר רוחני].

יב

רבינו תמיד תמיד לא היה יוצא מהבית מבלי להודיע לרבנית להיכן הוא הולך. ואפילו כשיצא להתפלל קבוע בשעה מסוימת. גם לעת זקנותו ממש, כשכל פסיעה לקחה לו כוחות, וארע פעם ששכח להודיע, וכבר הגיע לדלת, חזר שוב על עקבותיו, ולא הסכים שמלווהו יכנס להודיע במקומו, אלא הוא עצמו גרר את רגליו במאמץ רב וחיפשה בחדרי הבית כדי להודיע לה.

(מרשימות תלמידו הרב אברהם ברנשטיין שליט"א)

וכתב בספר חוט שני (אה"ע שעה"צ אות קיג) בשם החזון איש, שבחור שלא נזהר בזמן השידוכים מאיסור יחוד או נגיעה חס ושלום, יהיו לו אחר הנישואין בעיות. וסיפר הגאון רבי נסים קרליץ, על חתן וכלה שלפני החתונה הלכו באופן שאינו צנוע, ולאחר יותר מעשרים שנה, נתבע בנם לדין על מעשי מרמה וזיופים של כספים שעשה, ותלה זאת הרב ששורש הסיבה היא – ההתנהגות של הוריו בחוסר צניעות לפני הנישואין. ועל כן יש למעט ולקצר עד כמה שאפשר בפגישות שלפני הנישואין.

בחור נמוך בשידוכים ורוצה ללכת עם נעלים שמגביהות אותו אמר רבינו זצוק"ל שמותר משום שאם היתה רוצה דוקא גבוה היתה יכולה לבדוק (קונטרס יוסיף לקח)

הדרכות והכוונות הליכות והלכות בדיני גזל

שו"ת ממרו פוסק הדור רבנו נסים קרליץ זצוק"ל

ש: מדוע דווקא גזל מקטרג בראש?

ת: חז"ל אומרים "סאה מלאה עוונות מי מקטרג בראש הגזל" והטעם הוא כי יש כאן מקטרג, כאשר יש נגזל יש מקטרג, קיים בעולם מישהו שמקפיד עליו, וקטרוגו של הגזלן עולה.

ש: ישנם גזילות קלות שאדם דש בעקיבו והם שייכים לגזל הרבים, ואמרו חז"ל שהגזל את הרבים יעשה בהם צרכי רבים, מהם צרכי רבים?

ת: שיתרום לבית הכנסת, (ולכאורה עדיף לבית הכנסת שיש בו ציבור גדול של לומדים ומתפללים) ואפשר גם לתרום לעוד מקומות כמו בית חולים.

ש: הנוטל כלי מגמ"ח כלי עבודה, או כלי רפואה, ואינו משיב את הכלי בזמן, האם משום כך שיהודים אחרים יכלו להשתמש באותם ימים, נחשב לו הדבר כגזל את הרבים, ועליו לעשות צורכי רבים?

ת: הוא בכלל גזל את הרבים אך אין זה גזל ממש, והוי כעין גזל, אבל בהחלט זה דבר חמור מאוד.

ש: הנוטל ספר ולא השיבו למקומו ואחרים טרחו מחמת כך לחפשו ולא מצאו ונאבד מזמנם האם ישנו מושג של גזל זמן שאיבדו לרבים, וא"כ איך שייך יעשה על כך תשובה?

ת: זה גרמא שעיי"כ נגזל זמנו, ומרן הסטייפלער זצוק"ל כבר כתב על חומרת הדבר שלא משיבים את הספרים למקומם, וראוי שיעשה משהו לצורך הרבים לתשובה.

ש: בחור ישיבה נטל מנה נוספת בחדר אוכל ונגרם מכך שנחסרה מנה לבחור שבא אח"כ, בשעה שהאוכל יהיה מעוניין להשיב את מה שנטל האם ישיב לבחור או לשיבה? ת: הוא גזל את שניהם.

ש: תלמידים מגיעים לישיבה בתחילת הזמן ותופסים מקום לחברותא או לחבר האם מותר או שנכלל בחב לאחריני?

ת: כאשר תופס לחברותא מותר כי משמעות הדבר שתופס לעצמו, אך אין לתפוס לאחרים.

ש: המוכר דירה לחבירו ומספר לו רק את המעלות שלה ולא מזכיר את החסרונות האם אפשר לטעון אח"כ מקח טעות?

ת: אם הלוקח לא שאל אודות החסרונות אינו יכול לטעון מקח טעות.

ש: המבקש לתלות מודעה בלוח מודעות ברחובה של עיר ואין לו מקום אלא על מודעה של חבירו, האם מותר?

ת: הרי יש להמתין לזמן שרגילים לתלות על המודעות הישנות, כגון שבוע ימים.

ש: ומדוע שלא נאמר כי התולשה את המודעה הראשונה לוקח סיכון שאפשר שיכסו את המודעה שלו או יורידה גם לאחר יום אחד, ואם כן, אני יהיה זה שקיימתי את הסיכון שההוא לקח מראש...?

ת: מרן מביט בתמיה ועיניים חודרות: אבל הוא מקוה כי יש בעולם גם אנשים ישרים...

ש: האם מותר להסתכל בעיתון שבת יבט דואר של השכן, הצצה קלה, המדובר בעיתון כשר מצד עצמו?

ת: מסתבר שאפשר, כי מה איכפת לו שמסתכל, ואמנם יש שמקפידים על כך, אבל באופן רגיל אין צורך לחשוש לכך.

(נלקט מתוך ראיון שנתן רבינו זצוק"ל למוסף ש"ק יתד נאמן תשע"ג)

עשה לך תבת (ו, יד)

וברש"י: הרבה ריוח והצלה לפניו, ולמה הטריחו בבנין זה? כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה ק"כ שנה, ושואלין אותו 'מה זאת לך', והוא אומר להם 'עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם', אולי ישובו.

ובגמ' סנהדרין ק"ח: "שהיה נח הצדיק מוכיח אותם ואמר להם דברים שהם קשים כלפידים"

דרך התוכחה בזמננו

מתוך מכתב מרבינו זצוק"ל

הרב ש. י. נסים קרליץ

רמת אהרן

רח' ר' מאיר בני ברק

בס"ד יום כ"ו תמוז תש"מ

הנני להעיר הערה כללית בנוגע לתוכחה בכלל ולבני ביתו בפרט. אמרו חז"ל כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים תאמר להם בלשון רכה, ותגיד לבני ישראל לזכרים דברים קשים כגידין. והיינו שהמוכיח חייב להבין דרגת המקבל וכוחו כמה ובאיזה צורה הוא מסוגל לקבל ולפי זה לאמר לו. וקבעו בזה, לנשים הדרך היא תאמר לבם בלשון רכה.

מזה נלמד בדורינו שירדה חולשה לעולם ואין בני דורינו מסוגלים בדרך כלל לדברים קשים כגידין, דרך התוכחה היא אמירה בלשון רכה. וכל שכן כשהדברים אמורים בנשים. ואמרו חז"ל הא דאמרי רבנן שלשה דברים צריך האדם לומר בתוך ביתו וכו' צריך למימרינהו בניחותא כי היכי דליקבלו מיניה. והכוונה בזה שתועלת הדברים הם כשנעשים מתוך קבלת הדברים בהבנה ולא כשהם נעשים רק מתוך פחד ואימה יתירה. ולזה הדרך הוא רק למימרינהו בניחותא, שעל ידי זה הדברים מתקבלים. ולכן צריך האדם לפקח על הדברים הצריכים תיקון בביתו. ולהתבונן הרבה בזה איך ומה לתקן ואיך להשפיע. והכל הוא שיהא בניחותא וללכת בזה לאט לאט כדי שיקבלו ממנו.

ש.י. קרליץ

כשנמצאים בין תלמידי חכמים יש יותר חיוב תוכחה!

בעת כהונתו של רבנו ברבנות בית הכנסת 'הליגמן', כשהיה עולה לתורה לא היה הגבאי קורא בשמו המלא רבי שמריהו יוסף נסים'. נשאל רבינו: מדוע לא תיקן את הגבאי?

והשיב: "כשהתחלתי את הרבנות שם, אמר לי מרן הסטיפלר זצוק"ל שאני פטור מלהעיר, לכן פטרתי את עצמי גם מזה..."

עוד אמר רבינו: "כשהייתי דורש בין קבלת שבת למעריב, היתה לי 'עבודה' כי לפעמים הייתי צריך לעורר על משהו, ולאחר הדרשה בני התורה אמרו שדיברתי מידי חריף, ומאידך, בעלי הבתים היו 'בולעים' את זה".

והדגיש רבינו, "אמנם לא תמיד צריך להוכיח, אך כשנמצאים בין תלמידי חכמים יש יותר חיוב תוכחה". (הליכות שני)

איר הוכיח החזון איש?

אחד אמר לרבינו, שאומרים על החזון איש שלא היה מוכיח. אמר לו רבנו: בעיני ראיתי כמה פעמים איך החזון איש מוכיח. אמנם לא היה מוכיח ממש, אבל היה מוצא את הדרך למחות ברמז, במי שהיה צריך.

וסיפר רבנו: "בדידי הוה עבדא. במוצאי שבת אחת ניגש אורח מבוגר לחזו"א ושאל: 'למה לא אומרים "ויתן לך" בצבור?' והחזון איש הורה לומר 'ויתן לך' בצבור.

אך אני לא אמרתי, והחזון איש הרגיש בזה. אחרי התפילה ניגש אלי ושאל: 'היכן נאמר ב"ויתן לך" מאמר חז"ל מהגמרא?' כך הוא רמז לי, שאם אני לא אומר, הרי אני פורש מהציבור". (שם)

בענין להוכיח אדם ע"י גינוי

כבוד ... בדבר שאלתו אם מותר להשתמש בכינויים של גנאי כדי - להשפיע על מעשיו לטובה. אין להשתמש בכינויים של גנאי, כי אפשר להשפיע בצורה יותר נכונה, ואפילו אם יש צורך להסביר לו את רוע מצבו, יש לעשות את זה בצנעה ובצורה מכובדת. (מתוך מכתב רבינו י"ד אייר תשמ"ב)

דיני ותן טל ומטר

שאלה: אמר "ברוך ... שומע תפילה" ונזכר שלא אמר טל ומטר, מיד התחיל לומר "ברך עלינו... ותן טל ומטר לברכה", ונזכר שלא היה צריך לחזור רק להשלים טל ומטר לפני "רצה", מה עליו לעשות?

יסוד השאלה הוא האם זה עצמו נחשב כאילו אמר טל ומטר באריכות וימשיך "רצה", או שמא היות שהתכוון לשם ברכת "ברך עלינו" נחשב עקירה מברכת "שמע קולנו", ועכשיו צריך להמשיך הברכות כסדרן "ברך עלינו... ותקע בשופר...".

תשובה: אע"פ שכשאמר "ברך עלינו" התכוון לשם ברכה, אעפ"כ עכשיו יכול לכוון שיהא רק לתשלום של ותן טל ומטר (באריכות), שהשלימו לאחר ברכת "שמע קולנו", וימשיך ברכת "רצה".

שאלה: ש"ץ ששכח לומר ותן טל ומטר לברכה בערבית, האם מותר לו לומר קדיש אחר שמו"ע?

תשובה: מותר, כיון דאמירת הקדיש הוא בשביל הציבור.

שאלה: אדם שלא הזכיר מטר בימות הגשמים ונזכר אחר שהתחיל לומר רצה שדינו שחזור לברכת השנים אם לא עקר רגליו, והוא אוחז בשמו"ע בין שמו"ע ליהיו לרצון, היכי דיינין ליה, אם כאדם שסיים תפילתו שעונה לקדיש ולקדושה, או כיון שדינו לחזור לברכת השנים כדי להזכיר ותן טל ומטר ומשם צריך לגמור את השמו"ע, הו"ל כאילו אוחז באמצע שמו"ע לפני ברכת השנים שאסור לענות שם לקדיש ולקדושה?

תשובה: אם נזכר לפני שגמר תחנונים הרי שהוא עומד עדיין באמצע התפילה, וחייב לחזור לברכת השנים, ובודאי שלא יענה קדיש וקדושה, ואף אם נזכר אחר שענה איש"ר ועדיין לא גמר תחנונים מ"מ חוזר לברכת השנים דהרי עדיין לא עקר רגליו לגמרי.

נשמח לקבל עובדות, הנהגות, מכתבים, והספדים

על רבינו זצוק"ל

ניתן לשלוח למערכת קובץ גליונות

k.gilyonot@gmail.com

מרת פוסק הדור הגאון רבי ניסים קרליץ זצ"ל

בעת ששורקדו עם הספרי תורה במוצאי שמחת תורה, ששו במרומים בהגעת הס"ת הגדול והטהור מרת פוסק הדור שמריהו יוסף ניסים זצ"ל, אשר כל ימיו היו יחידה אחת ליחדך, בתורה ויראת שמים טהורה, משחר נעריו ועד זקנה ושיבה לא פסקה תורה והלכה ועבודה בית מדרשו.

והוא הגבר אשר הקים על, צדקה ומשפט בכל ארץ הקודש בהקמת בתי הדינים בטהרתם, ובתי הוראה ללמד את בני ישראל הלכה והוראה. ופסקיו האירו לדורות הבאים בספריו חוט שני על כל חלקי שולחן ערוך, אשר מהוים אבן פינה לכל הבא בשערי הלכה והוראה.

והיותו האדם השלם במידות נאצלות בכח הבלגה ובכח הסבלנות לשמוע כל עני ודכא רוח, להיות לבו ער לכל צער וצוקה, ולכל עניני הדת על תילה, בנועם אמריו, ובנעימות מעשיו.

יתן ה' שיהיה מליץ יושר בעדנו אשר זכינו להיות במה לחידושויו בהוצאת הגליון "נשיח בחוקיך" במשך למעלה מארבע שנים.

ויה"ר שנזכה בקרוב לביאת משיח צדקינו ולתחית המתים בקרוב.

נביא כעת מהנהגתיו ומהליכותיו ואי"ה עוד חזון למועד להאריך בזה עוד למען יעמדו לימים רבים.

תולדותיו בקצרה

אבל כבד ירד על עולם התורה והשיבות עת הגיעה הבשורה הקשה והמרה על הסתלקותו של פוסק הדור הגאון הגדול רבי שמריהו יוסף ניסים קרליץ זצ"ל ראש כולל 'חזון איש', בעל ה'חוט שני' וחבר מועצת גדולי התורה של 'דגל התורה' והוא בן 93.

בשנים האחרונות חלה ונחלש, ואושפז מספר פעמים בבית החולים, בעקבות חולשתו אף עבר להתגורר בבית בנו הרב מרדכי קרליץ ראש עיריית בני ברק לשעבר ברחוב רשב"ם בבני ברק שם המשיך בשקידתו בתורה ובהלכה.

בערב יום הכיפורים אושפז בבית החולים 'מעייני הישועה' בבני ברק בשמחת תורה עבר החיאה מספר פעמים והערב מוצאי החג השיב את נשמתו ליוצרה שסביב מיטתו נמצאים בני המשפחה והתלמידים.

הגר"נ קרליץ זצ"ל שימש כראש בית הדין הגדול בעיר בני ברק, ראש כולל חזון איש, רב שכונת רמת אהרן, וחבר מועצת גדולי התורה של 'דגל התורה'.

בעומק עיונו בתורה היה נחשב לאחד מגדולי פוסקי הדור בדור האחרון, לפתחו היו נוהרים רבים בשאלות הלכה והכרעות ציבוריות.

וכל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה'.

פוסק הדור הגאון רבי שמריהו יוסף ניסים קרליץ זצ"ל נולד בקוסובה שבבלרוס, לאביו הגאון רבי נחום מאיר קרליץ זצ"ל ולאמו מרת בתיה ע"ה, אחותו של מרן הגראי"ש קרליץ בעל ה'חזון איש' זצ"ל.

בשנת תרצ"ו עלה לארץ הקודש יחד עם הוריו. בצעירותו למד בישיבת 'תפארת ציון', ואחד מרבותיו היה ראש הישיבה הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל. לאחר מכן המשיך את לימודיו בישיבת פוניבז' שם המשיך לשקוד על תלמודו.

בהגיעו לפרק האיש מקדש נישא לרעייתו מרת לאה קרליץ ע"ה, בתו של הגאון רבי צבי קופשיץ זצ"ל מירושלים ונינת מרא דארעא דישראל הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל שנפטרה בשנת תשע"ה.

ברבות השנים מונה לשמש כר"מ בישיבת ויז'ניץ בבני ברק תפקיד אותו מילא במשך כמה שנים שם העמיד תלמידים רבים.

הגר"נ זצ"ל נודע כאחד מענקי התורה בדורו, שהיה בקי בכל חלקי התור, למרות ניסיונות שונים להסתיר ידענותו הגדולה. עוד בנעוריו נודע כבקי מופלא אשר קיבל באופן מושלם את תורת רבותיו גדולי הדור ובראשם מרן החזון איש זצוק"ל העריכוהו עד למאד ודברו על מעלותיו כממשיך מסורת הרבנות.

בשנת תשי"ט עם פטירת אביו מונה לשמש במקומו כראש כולל חזון איש וכרב בית הכנסת הליגמן, שהיה מבתי הכנסת הראשונים בעיר התורה והחסידות בבני ברק.

בשנת תשכ"ח הקים את בית דין צדק בבני ברק בברכתו ובעידודו של מרן הגרי"י קנייבסקי בעל ה'קהילות יעקב' זיע"א שהפך ברבות השנים להיות בית הדין הפרטי הגדול בעולם והוא מונה עשרות דיינים בכמה הרכבים. מתקיימים בו מספר דיני תורה ביום בנושאי אישות וממונות, והוא אף עורך גיורים, לצד מתן הכשרים למכשירי

הרב קרליץ עמד בראשות בית הדין עד חודש אייר תש"ע אז פרש מבית הדין ותחתיו מונה חתנו הגאון רבי שריאל רוזנברג.

הנהגתו הציבורית החלה בחודש שבט תשל"ג עת נאם בכנס כנגד היתר האח והאחות של הרב שלמה גורן ז"ל, בשנת תש"ם חתם עם מרן ה'אבי עזרי' ו'הקהילות יעקב' על מכתב כנגד השבועון החרדי "צופר".

בשנת תשל"ז מונה לשמש כחבר במועצת גדולי התורה של אגודת ישראל שם היה חבר לצד גדולי האדמו"רים. עם הקמת מפלגת 'דגל התורה' בשנת תשמ"ט על ידי מרן ראש הישיבה הגראמ"מ שך זצ"ל צורף לשמש כחבר במועצת גדולי התורה של דגל התורה.

לאחר הפילוג הגדול ביהדות החרדית היה שותף הגר"נ זצ"ל בגיבוש הסכם האיחוד מחדש בין דגל התורה ואגודת ישראל.

לצד גדלותו הבלתי רגילה בתורה ומוסר והתמדתו יומם וליל בלימודה, יחד עם הרבצת התורה והגיעה הרבה בהכנת שיעוריו ופסקיו, פתח את דלתות ביתו ושערי ליבו לכל איש מצוק ומר נפש, ביתו הדל והרעוע והמט ליפול היה כתובת לכל הלך ועני אשר ידעו כי מלבד אשר יזכו לסעוד את ליבם בבית הרב יזכו לטללי תחיה בדברי עידוד ונוחם אשר יצאו מעומק אוהבן של ישראל.

דיבורו הנעים והחביב לכל אחד ואחד מישראל שפגש, מגדולי התורה והיראה אליהם חרד חרדה גדולה ועד לקטן שבישראל שאת חיבתו ואהבתו גילה בחיוך שובה לב, הביאו רבים מאלו שפנו לברכתו ועדיין לא שלמים היו באמונתם ויראתם להתחזק בשמירת המצוות ודקדוק ההלכה.

התחלת השיעורים

מספר הרה"ג ר' יוסף צבי רינהולד שליט"א: רבי ניסים בעצם למד בכולל פוניבז' ולא בכולל ע"ש החזון איש, גם אחיו רבי יהושע תנחום שם למד, רק הוא ישב בהליגמן עם רבי אברהם צבי לייכטמן.

רבי דוד פוברסקי היה לו חכמה, מסתמא מרבתינו, להכיר ולהעריך ולרומם כל אחד לפי טבעו ויעודו, לכן שם עינו על רבי ניסים על אף שלא ישב בישיבה וכולל, הוא גם היה מוסיף לאברכים כסף על מה שנתנו בכולל של הישיבה, וכאשר הרב מפוניבז' אמר לרבי דוד שאברכים שאלוהו אם יוכל לומר להם שיעורים בהלכות שביעית, והשיב להם: רבי ניסים יכול ללמד זאת, לכו אליו. והרב התפעל מ"ההמצאה" הזו שאברך שקט שלומד הלכות וקרוב לחזון איש ילמד זאת ברבים, רבי דוד מצא את ההזדמנות לומר "מילה טובה" לרב מפוניבז' שידע להעריך משקלו של מילה של רבי דוד: וכה אמר לו רבי דוד: למה רק בהלכות שביעית, בכל ההלכות הוא יוכל ללמד, אז מינה אותו הרב מפוניבז' מיידית ללמד בכולל פוניבז' הלכות שביעית ומשם יצא אורו לכל ההלכות תוך כדי צינעותו.

כבוד אבי רבי מרדכי רינהולד שליט"א אמר לי, שהעניות היתה כה גדולה שהיינו אוספים כסף למחיתו של רבי ניסים בין האברכים בכולל. ועוד סיפר לי פעם שאברכים הרגישו "חוסר" שאין איש הלכה משכמו ומעלה, ורבי ניסים מילא להם את זה

עם מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל

אחד מאותם יחידים סגולה היה מרן הגר"ש זצוק"ל הרבה משא ומתן' בהלכה היה למרן הגר"ש זצוק"ל עם יבלחט"א גדולי ההוראה בדורנו.

כשהגיעה לאזנו של מרן הגאב"ד הגאון רבי נסים קרליץ זצ"ל השמועה בכ"ח תמוז תשע"ב על עלייתו של מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל לשמי רום הוא התבטא נסתלקה תורה מישראל מעט אחרי זה הוא התבטא בהערכה על מרן הגר"ש זצוק"ל כל כולו היה תורה וכל התורה היתה פרוסה לפניו.

מקורביו מספרים לנו כי פעם בשיעורו כשלמד את דברי המשנה באבות בן מאה כאילו עבר ובטל מן העולם אמר בהאי לישראל הרב אלישיב שאני אבל זה יחיד בדורו. הערכתו הרבה התבטאה בכך שבכל מכתביו ההלכתיים חפץ מרן הגר"ש קרליץ זצ"ל שמרן הגר"ש זצוק"ל יצרף חתימת יד של פוסק הדור לקבע הדברים במסמרות.

בני ביתו של מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל מספרים כי מרן זצ"ל שלח הרבה שאלות חמורות שהגיעו למעונו לבית הדין דבני ברק כמו כן הפרוזבול שהיה עורך אפילו אחרי שערך לפני בי"ד שבאו לביתו אמר מדי שמיטה שיש שיטה בפוסקים שצריך לתת לפני בי"ד החשוב שבדור וכך כל שנת שמיטה שלח לברר מי הדיינים שיושבים עם מרן הגאב"ד זצ"ל כבית דין החשוב שבדור' באותו הרכב לתת לפניהם את הפרוזבול שלו. כמו כן במכירת חמץ למרות שמכר כל שנה גם בפני רבנים אחרים שהגיעו למעונו לצורך המכירה הקפיד לשלוח כל שנה לבית הדין דבני ברק. רבינו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל נודע כמי שהיו כל ספרי השו"ת מונחים לו בקופסה פעם שח ת"ח אחד עם מרן הגר"ש זצ"ל על עיון ובקיאות בפסק והזכירו את שמו של מרן הגאון רבי נסים זצ"ל אמר לו מרן הגר"ש זצ"ל דע לך עיקר הפסק זה כוח הסברה היום לא יכולים לפסוק בכוח הסברה בלבד היחיד שיש לו אפשרות לפסוק בכוח הסברה זה רבי נסים קרליץ זצ"ל.

מי שהיה השליח ואיש הקשר בין גדולי ההוראה פעמים רבות היה הגאון רבי אריה דביר שליט"א בשיחה עמנו הוא מספר על כמה מהפרשיות ההלכתיות שנידונו מהכא להתם

היה זה לפני כעשרים שנה בשנת תשנ"ה קבוצת אנשים שקנו דירות בפרויקט חדש בעיר עמנואל היות ונפל הפרויקט באו לבנק טפחות ואמרו אנו יודעים שהפסדנו ורצו להסתמך על ההיתר עיסקא ולא לשלם לבנק ובנק טפחות אמר שזה מסמך דתי' שהם לא מחויבים לו הגיעו למרן הגר"ש זצ"ל והוא אמר כי אם זה לא מחייב מבחינה משפטית והם טוענים שהם רואים בהיתר עיסקא' רק מסמך דתי' הוא לא שווה כלום ולא מציל את ציבור לקוחות הבנקים מאיסור ריבית באותם ימים הגיעו מהנהלת בנק ירושלים למעונו של מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל וחתמו על ההתחייבות שמקבלים על עצמם מבחינה משפטית כל אותה עת בנק טפחות לא רצה לשנות את דעתו ורק אחרי לחצים ציבוריים שינה את דעתו ומכיוון שהם נותנים משכנתאות רבות הבינו שזה יותר משמעותי מה יקרה אם חלילה יתנו משכנתאות לפרויקט דירות והפרויקט יפול ישבתי עם מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל על נוסח היתר עיסקא' ובשלב מסוים הוא אמר לי סע לבני ברק למרן הגאון רבי נסים זצ"ל ותשב עמו ותדון גם עמו על הנוסח ישבתי עם רבי נסים זצ"ל על כל הפרטים וחזרתי לירושלים והצלחנו לנסח נוסח של היתר עיסקא' שהיה מקובל על דעת שני גדולי ההוראה הגר"מ שטרנבוך שליט"א דרש להכניס תיקון נוסף בנוסח ומרן הגר"ש זצ"ל סבר שלא צריך להכניס את הסעיף הזה ואז הציע מרן הגר"נ זצ"ל שאת הסעיף יוסיפו אחרי החתימה כתוספת נפרדת ומרן הגר"ש זצ"ל נהנה מהרעיון ושבח.

מקרה נוסף הייתי בורר באחת הישיבות בירושלים בתנאי הבוררות היה כתוב להתייעץ בכל פרט עם מרן הגר"ש זצ"ל ויבלחט"א הגר"נ זצ"ל ובאחד מהפרטים כשהלכתי להתייעץ עם שניהם נחלקו דעותיהם כשאמרתי זאת למרן הגר"ש זצ"ל אמר לי שמסתמא כוונתם היתה שמרן הגאון רבי נסים זצ"ל יכריע כי הוא עדין יושב בדיו' ואני לא חזרתי למרן הגר"נ זצ"ל והוא טען שמסתמא כוונתם היתה שמרן הגר"ש יכריע כי הוא מבוגר יותר ונודע שמו בישראל כגדול הפוסקים שבתי למרן הגר"ש והוא אמר לי שמן הסתם מרן הגר"נ טוען כך בגלל מעשה שהיה עם מרן החזו"א בסיפור של בוררות אבל לדעתי המעשה לא דומה לנידון הזה נסעתי שוב לבני ברק ומרן הגר"נ אישר את הדברים ואמר כי באמת הורה כך בגלל המעשה עם החזון איש ואם מרן הגר"ש סבור שהוא לא דומה ההכרעה צריכה להיות כמוהו כזה היה יחסו המיוחד של מרן הגר"נ זצ"ל לרבינו מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל שניצב בראש סולם ההלכה של כלל ישראל.

רבינו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל הכריע מידי יום ביומו בכל עניי הלכה ובשאלות קשות שהגיעו להכרעתו מהאח ומרחבי העולם היהודי כולו במקרים רבים בקש לשמוע את דעתו של מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל ואף את חוות דעתו של מרן הגר"ש וואזנר שליט"א היתה תקופה שרבים הורו לעצמם היתר ללכת לערכאות בלי היתר מפורש מבית דץ קבוע כמפורש בשולחן ערוך היו גם בתי דינים' שצצו פתאום ונתנו היתרים או אברכים שהושיבו שלשה שאינם דיינים מומחים כדי להנפיק היתרים כאלו ואז יצא מכתב מיוחד בר"ח אייר תשנ"ח בו נכתב לכבוד הרבנים החשובים שליט"א וכל הציבור הקדוש חומרת איסור הליכה לערכאות מבוארת בשו"ע חו"מ סי' כ"ו כי הבא לידון בערכאות הרי זה רשע וכאילו חירף וגידף והרים יד בתורת משה רבנו ע"ה ובתנחומא איתא שכל מי שמניח דיני ישראל כפר בהקב"ה תחילה ואח כ כפר בתורה והנה בעוונותינו הרבים למרות שהעון חמור ביותר איש הישר בעיניו יעשה ומבואר בשו"ע שם דאף כשבעל דינו אלים אין לילך לערכאות אלא אם נוטל רשות מבית דין והיות והיו מכשולים בענין נתינת היתר לפנות לערכאות לכן הננו לקבוע ולהבהיר ולהודיע א היתר לפנות בערכאות ינתן רק בכתב ודק על ידי דיינים מנוסים אחרי חקירה בבחינת אם ברור לך כבקר וגם אם ברור לך כאחותך ב במקום שיש לערער על פסק הבוררות שניתן ע"י תלמידי חכמים יש לפנות לדיינים גדולי תורה כדלעיל ועל ידם יקבע אם יש כאן מקום להתיר הליכה לערכאות כשהצד השני מסרב לדין תורה ובאנו על החתום למען משפטי ד' אמת יוסף שלו' אלישיב שמואל הלוי וואזנר נסים קרליץ

היתה זו הוראתו של מרן הגר"ש זצ"ל ששלשת גדולי ההוראה שבדור יהיו חתומים על המכתב הזה כדי לקבוע מסמרות ולסגור פרצות בנושא שהיה כל כך עקרוני עבור מרן זצוק"ל.

במספר מקרים שלחני מרן הגר"ש זצוק"ל לברר את דעת מרן הגר"נ זצ"ל כי הוא אחז שבדברים שאינם כתובים במפורש בחזון איש מרן הגאב"ד יודע להכריע מה היתה דעת מרן החזון איש בנושא ומאד סמך עליו ותמיד רצה לשמוע את הכרעתו היו שאלות חמורות השייכות לקדושת הבית היהודי ששלח אותי לברר את דעת מרן הגאב"ד ומאידיך היו מקרים שמרן הגאב"ד שלח אותי עם שאלות לשמוע את הכרעת מרן הגר"ש זצ"ל בנושא כשהוא הציג בפני שאלה תיאורטית כביכול שלמעשה היתה שאלה בהכרעת הדין בתיקים מסוימים שנידונו בבית הדין כשידע ששאלות אלו מן הסתם היו בתיקים אצל מרן הגר"ש זצ"ל בשנים עברו כשישב על מדין ורצה לשמוע את הכרעתו בידעו את נסיונו בפסקי דין את בקיאותו בכל התורה ואת כוח הכרעתו כפוסק הדור הכרעת החזון איש.

מתלמידיו ובני ביתו של מרן הגאב"ד זצ"ל שמענו על שאלות לגבי כתיבה בספר תורה שהיו אחרונים שהחמירו לכתוב בצורה מסוימת ומרן הגר"ש רצה לדעת את דעת מרן החזון איש זצ"ל בנושא שלא התפרש בספר ושלא לשאול את מרן הגאב"ד את ההכרעה של מרן החזון איש בנושא או כשהיה חשש של נפולות בעופות ואחרי שהשוחטים הראו למרן הגר"ש הסרטה הוא לא הכריע וביקש שמרן הגאב"ד יסע לבדוק לצורך ההכרעה ואז מרן הגאב"ד נסע יחד עם הגאון רבי שריאל רוזנברג שליט"א ראב"ד הבית דין וקיבלו את הכרעתם כיצד לנהוג בנידון.

היה מקרה נוסף שהתפרסם בזמנו על צורך בגביית עדות' ומרן הגר"ש שלח את בני המשפחה שבית דינו של מרן הגאב"ד יעשה את הגביית עדות.

אחד מן היושבים לפני הגאון רבי נסים קרליץ זצ"ל רבה של רמת אהרן בב"ב הקפיד לכתוב כל מילה ומילה היוצאת הגאון זצ"ל אירע שנשאל הגר"נ שאלה חמורה ומורכבת ונענה הגר"נ ואמר כי שאלה קשה זו אין לי עליה תשובה ויש לעלותה אל תל תלפיות של דורנו ה"ה רבינו זללה"ה כמובן שאותו תלמיד שישב לפניו רשם כדרכו אף את מילותיו אלו במדיוק במחברתו, לימים לפני כשנתיים ימים מסר הלה אין רשימותיו לעורך מקצועי שיערוך את התשובות בכדי להדפיסם עלי ספר כשהגיע העורך לתשובה זו העיר את תשומת לבו של אותו תלמיד כי מאחר שלמעשה על שאלה זו לא מוזכר תשובה שמא אי"ז מתאים להדפיסה באו זה נענה אותו תלמיד ואמר כי שאלה זו ככל השאלות שיש לו יש לה לפנות אל שולחנו של הגר"נ ואכן כשהגיעו הדברים לאוזני הגר"נ נענה ואמר כי אדרבה יש תשובה לידע ולהודיע כי זו שאלה חמורה מאד ולא שייך מדורנו מי שישב עליה מלבדו של רבינו מרן זללה"ה

בשמיטות הקודמות מאז שמיטת תשמ"ז בה הונהג אוצר בית דין' על ידי בית דינו של מרן הגאב"ד זצ"ל סמך מרן זצ"ל ידו על האוצר בית דין' ואף תלמידו ונאמן ביתו הגאון רבי יוסף אפרתי שליט"א שימש כחבר הבית דין באוצר' במשך כמה שמיטות עוד בערב השמיטה הקודמת כתב והצטרף למכתבו של מרן הגאון רבי נסים זצ"ל במכתב שהתפרסם ביתד נאמן' הנני מצטרף לדברי הגאב"ד שליט"א לחזק שמירת שביעית גיבורי כוח ותוצרתם תחולק כדין על ידי בתי דינים שפקיע שמם בהלכות אלו אשרי חלקם של גיבורי כוח.

שמענו מהגאון רבי יצחק מרדכי הכהן רובין שליט"א מהר נוף שהיה מעורה בנושא שהוא זוכר כשעלתה פרשת הזאבו שנידון זה עלה שולחנם שולחן מלכים מרן הגאב"ד רבי נסים קרליץ זצ"ל זכר את הוראתו של מרן החזון איש זצוק"ל בעניין שטען שיש בבהמות מזן זה שינוי במסורת שבידינו לגבי סימני בהמות כשרות רבנו מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל הקפיד מאוד על פי זה שבשר בהשגחת שארית ישראל יהיה נקי מחשש בהמות אלו באותם ימים אמר לו מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל שלמרות שלעניין עיקר

ההלכה יש החולקים על מרן החזון איש בנידון זה אבל הכשר לציבור בני תורה מדקדקים אין לו להכניס בהמות בחשש זה וכשהתפרסם הנוסח של הוראותיהם בעניין זה ביקש ממנו מרן הגר"ש זצוק"ל להעביר את הנוסח למרן הגאב"ד הגר"נ קרליץ זצ"ל ורק אחר כך אישר לפרסמו ברבים למה כוונתכם מה חלק ומה כשר.

את צאצאיו שנישאו ועברו לגור בעיר בני ברק היה שואלם הגר"ש אלישיב בפירוש כשהגיעו לבקרו את מי אתה הולך לשאול והביע דעתו שיש לשאול רק את הגר"נ קרליץ כי הוא לא משנה מהמקובל וכי הוא כבר הוחזק לרב הפוסק שבעיר בני ברק. ומדי פעם התעניין האם רבי ניסים קרליץ עדיין עונה בעצמו לשאלות ושמו לשמוע שאכן הוא ממשיך לפסוק בביתו בכל יום לשואלים.

כששאלוהו על רבנים אחרים צעירים יותר גם אם היו מתלמידי הגר"נ קרליץ או מת"ח שהיו באים לרבינו לירושלים לשאול הרבה והכירם אמר שאינו מכיר התברר מצורת עניינתו שאינו רוצה לקחת אחריות על פסיקה של אף רב והתבטא הרבה פעמים רבי ניסים הוא הרב המקובל והמוחזק ומצד חזקתו וותיקותו צריך לסמוך עליו (השקדן)

סיפר הגרא"צ ישראלזון, נכדו של מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, שאירע פעם באחת הבריתות שהשתתף בהן הגר"ש אלישיב, שהמתין אנשים רבים כדי לשאול את מרן שאלות. אחד הנכדים רצה להקדים אנשים שלא לפי התור ושאל את הגר"ש אם אפשר. ענה לו הגר"ש: "אצלי, שאני לא משועבד לציבור, אני יכול להחליט שאפשר להקדים, אבל מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל, שהוא הרב של בני ברק, הוא משועבד לציבור. שם יש זכות של סדר לפי התור".

בעת שקיבל מרן הגר"נ קרליץ את התקף לב בחודש אב תשנ"ז, אמר מרן הגר"ש לנכדו, שמרן הגר"נ לוקח הרבה דברים בכלל ישראל ע"ע, וכדמה שכבר שנים לא היה דבר כזה שלקח אדם א' כל כך הרבה על עצמו.

בעת שהתקיים כינוס כנגד היתר הממזרים בשעתו, אמר מרן הגר"נ במחאה, שהרי מרן הגר"ש ישב על התיק והכריע שאין בו ממש.

צמח מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל

תקחו את הגר"נ קרליץ

סיפר בן רבנו הגר"מ שטינמן שליט"א שאביו הגרא"ל היה מוסר בכל ליל שבת שיעור בדברי שיר בהל' שבת, ובשנת תשי"ט היה שנת שמטה ורצו לשמוע שיעורם בהלכות שביעית, אמר להם רבנו שיקחו את הגר"נ קרליץ, והוא הסכים ולימד איתם את הלכות ע"פ סדר הרמב"ם, וכך כבר המשיכו בכל השמיטות הבאות.

הזכות לראות את פוסק הדור

באחת ממערכות הבחירות שנערכו בעיר אלעד נערך עצרת בחירות גדולה בכבודה של עיר בהשתתפות גדולי הדור בראשות מרן מנהיגי הדור הגרא"ל זצוק"ל ויבלחט"א מרן פוה"ד הגר"נ קרליץ זצ"ל, בזמן הכינוס גדולי הדור לא ישבו זה לצד זה, אולם לאחר הכינוס אמר מרן הגרא"ל זצ"ל כי ברצונו ללכת לראות ולומר שלום למרן פוה"ד זצ"ל, ואז פרץ בבכי חרישי ואמר כאן בעולם הזה אנו זוכים לראות את פניו של ר' ניסים, אבל בשמים מי יודע אם נזכה להתקרב לראותו, ויהי המקום לחרדת אלוקים. (מפי הרב ישראל פרידמן שליט"א עורך מוסף ש"ק יתד נאמן)

בכנס בוגרים של ישיבת "ארחות תורה" בהשתתפותו של מרן רה"י זצוק"ל, הוכרז ע"י המנחה שמרן פוסק הדור הגרנ"ק זצ"ל בדרך לאולם, מיד נעמד מרן זצ"ל וקם לכבוד התורה דקות ארוכות על אף חולשתו הגדולה כשבני הישיבה מקבלים שעור חי בגודל מעלת כבוד התורה.

ראו את תלמידיו

עם הסתלקותו של הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל, הגיד עליו רעו רבנו הגראי"ל, שהיה 'קדוש מרחם', אך בעיקר הזכיר את ה'העמידו תלמידים הרבה' שלו, על כמותם, בעיקר על איכותם. אם תרצה ללמוד על גדלותו של העץ, הדגיש, ראה את פירותיו. איך ניתן ללמוד על גדלותו של הגרמ"י ליפקוביץ - מתלמידיו ואם תלמידיו הם הגר"נ קרליץ והגר"ח קניבסקי, הרי זה מעיד על הרב, על העץ, על שורשיו, על גזעו האבות. (מתוך מוסף שב"ק ית"נ מסעי תשע"א)

כאשר כולל חזו"א עבר למשכנו החדש בקומה העליונה בתקופה הראשונה, התנהל בהיכל הכולל הישן כולל לחושן משפט בראשות הרה"ג ר' מרדכי קרליץ. לאחר תקופה ביקשה ישיבת 'מרבה תורה' ללמוד במקום ומרן הגרנ"ק זצ"ל אישר להם אבל לא הסכים ליטול מהם דמי שכירות, באומרו: מה הם עושים? הם הרי לומדים תורה. היינו, מה לי בני הכולל שלי ומה לי ישיבה של אחרים אם לומדים תורה, ומדוע שאקח דמי שכירות. מרן הגראי"ל שטינמן זצ"ל באחר משיעוריו סיפר זאת, ושיבח דבר זה מאד שמרן הגר"נ זצ"ל לא הסכים לקחת דמי שכירות. (מוסף ש"ק י"נ חיי שרה תשע"ד)

מודה על האמת

באחת משיעוריו הקבועים של רבינו מרן הגראי"ל זצוק"ל שנאמר בביתו מדי שבת בשבתו בשעת רעוא דרעוין שוחח רבינו זצ"ל על ענין מודה על האמת, כמה זה קשה לאדם להודות בטעות ולומר טעיתי, וסיפר שהחזו"א אמר שמכיר רק שלשה שהיו מודים על האמת, וביניהם מרן הגר"ח זצ"ל, ובעל ה"שרידי אש", והמשיך

רבינו ובדורינו אני מכיר אחד שמיוחד בזה מאוד זה מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל שלא חושש על כבודו כלל, ומודה על האמת. (מפי נכדו מקורבו הרב דוד שפירא שליט"א)

תפילה על גדולי הדור

בעשרות שנים האחרונות היה רגיל מרן רה"י זצ"ל לבקש ג' פעמים ביום בסוף תפילתו על גדולי הדור שיאריכו ימים ושנים בבריאות איתנה מתוך דאגה לעתידו של כלל ישראל, וסח מרן הגראי"ל שהוא מתפלל על מרן הגריש"א והגר"ח זצ"ל והוסיף ראיתי את מרן הגרנ"ק כמה שהוא חלוש והדור זקוק לו אני מתפלל עליו כסדר. (מפי נכדו הג"ר אליעזר שטינמן שליט"א)

בית דין צדק

בחנוכת הבית דין צדק בבני ברק בראשות מרן פוסק הדור הגר"נ קרליץ זצ"ל במשכנו ברחוב הרב שך הגיעו להשתתף רשכבה"ג מרן הגראי"ל שטינמן זצ"ל ומרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל ומרן הגר"ש ואזנר זצ"ל, במעמד נשא רבינו הגראי"ל זצ"ל בחשיבות בית דין לעיר, ולענין בית דין בתורה מבואר כשערי העיר.

כמו"כ נהג מרן זצ"ל למכור את חמצו אצל מרן פוה"ד זצ"ל, והי' שולח קופסאות למכירת חמץ, וכן את הפרוזבול היה עורך בבית דינו של מרן הגר"נ שזהו בי"ד החשוב בדורינו.

בדרכי ההוראה

רבנו הגרא"ל שטינמן זצ"ל אחז שרבנו נסים הוא הפוסק האמיתי וגאון ההוראה (כאיל תערוג)

באחד משעוריו של מרן רה"י בפרקי אבות דיבר על נושא של דיין בבית הדין ואמר שדיין צריך להיות בקי בש"ס ופוסקים ואמר שכך זה מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל וכך זה גם יבלחט"א מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל. (מפי הרב בן ציון פרידמן שליט"א)

לאברכים שהיו מתעצבים עם רבינו מרן הגרא"ל זצ"ל היכן לשמש ולקבל דרכי ההוראה היה מייגע ללכת למרן פוה"ד הגר"ק זצ"ל, וגם לאחר שמרן הפסיק לקבל קהל, הורה ללכת לתלמידיו גדולי ההוראה לקבל מהם דרכי ההוראה. (מפי הגר"ר יהושע נקנסקי שליט"א ראש כולל מורשה ודעת ב"ב)

גם בלימוד מראות הורה לנכדו שילך ללמוד אצל מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל באמרו דספק דאורייתא לחומרא (מפי נכד מרן זצ"ל הגר"ר ישעי' כהן שליט"א מר"י עטרת שלמה לצעירים)

פעמים רבות שלח מרן רה"י זצ"ל את השואלים בדבר הלכה ובנושאים אחרים להוועץ עם מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל, סח תלמידו מקורבו של מרן זצ"ל ה' לי קביעות מידי שבת להכנס למרן זצ"ל לשאול את ספקותי בהלכה ובכל חלקי התורה, כשרבינו משיב אחת לאחת, אולם כשנסתפק מה לענות ה' עונה לי כסדר, זה תשאל לר' נסים. (מפי הגר"ר מאיר שטיבל שליט"א ראש ישיבת תל אביב)

כמו כן הורה לאחד השואלים, את כל שאלותיך תשאל לר' נסים הצדיק. (מפי הרב יחיאל פרקוביץ שליט"א)

אמר ר' שמואל איינשטיין בשם רבנו זצ"ל, שר' נסים זה כמו משקה 777 ששותים קצת וזה חריף מאוד, כך אצלו הוא אומר בקצרה כמה מילים וזה חריף מאוד. (כאיל תערוג)

35 דקות אחרי השקיעה

הראה רבנו לתלמידיו, מכתב ששלח לו הגר"נ קרליץ, שהחזון איש הורה שאפשר למול תינוק בשבת אם נולד 35 ד' אחרי השקיעה [בליל שבת]. (אילת אהבים עמ' ה', וראה באעלה בתמר מתורת החזון איש אות ל"א מה שציין בזה וע"ע בס' מילה שלמה עמ' תמד)

קיום העולם

שח רבנו הגרא"ל, העיד הגר"נ קרליץ, שהחזון איש אמר לו כמה פעמים, שמה שאמרו שקיום העולם הוא על ידי לימוד התורה שבכל רגע ורגע, היינו גם על ידי השינה של תלמידי חכמים ולומדי תורה, כשישנים כדי שיהיה להם כח להמשיך ללמוד (אעלה בתמר מתורת החזון איש עמ' נה)

חוט שני

שח הגאון ר' נתן רוטשילד שליט"א, רב הקהילה החרדית בעפולה, ומרבי ישיבת גאון יעקב, שבהיותו פעם אחת אצל מרן זצוק"ל, דיבר עם מרן על כך שהוא מוסר שיעור בהלכות שבת בביהמ"ד בשיכון ה' בב"ב והתיעץ עם מרן באיזה ספר מומלץ לומר מתוכו את הפסקים המתחדשים בזמנינו, שאינם נמצאים בספר המשנה ברורה, והשיב מרן זצ"ל תסתכל בספר של ר' נסים "חוט שני" שם תמצא את הפסקים הנוגעים לזמנינו. (נשיח בחוקיך)

מוכן לעלות שש קומות

כשחלה רבינו מרן פוסק הדור זצ"ל ונאלץ לשהות במנוחה בבית בנו הרב מרדכי קרליץ שלי"א נערך שם כינוס גדולי הדור של "מפעל הש"ס" מארח הכינוס היה מרן פוה"ד זצ"ל, משום כך נעתר מרן רשכבה"ג זצ"ל לבא להשתתף בכינוס, בהגיעו לשם נתברר למרבה הצער שהמעלית התקלקלה והכינוס נערך בקומה שלישית, מקורביו של מרן זצ"ל חשבו שאולי יחזור לביתו מפני הקושי שהיה לו אז לעלות מדרגות, השיב מרן זצ"ל "בשביל ר' נסים אני מוכן לעלות גם שש קומות". (מפי הרב יצחק רוזנגרטן שליט"א ושאר המקורבים של מרן זצ"ל שהיו שם)

דברי מרן הגר"ק על מרן הגר"א"ל הובאו במק"א.

בהלוייה של התורם

יום שישי. על דלת ביתו של מרן הגאון רבי נסים קרליץ זצ"ל מתדפק יהודי, מעטפת כסף נתונה בידיו. הדלת נפתחת והאיש נכנס אל חדרו של רבי נסים. "תרומה עבור כולל חזון איש", אומר הלה למרן זצ"ל. ברכת יישר כוח מלווה את האיש בדרכו החוצה.

שבוע חולף, יום שישי קרב ובא, שוב נצרר כסף במעטפה ובהגיע יום שישי עושה היהודי את דרכו לבית מרן למסור את התרומה עבור אחזקת כולל חזון איש. המעשה חזר על עצמו מדי יום שישי במשך שנים ארוכות.

לאחר שנים רבות באחד הימים צעד מרן הגאון רבי נסים ברחובות בני ברק בהיותו שקוע בלימוד. תוך כדי הילוכו הסיח דעתו מכיוון הדרך, ולפתע בלי שהתכוון כלל להגיע למקום זה, מצא את עצמו ברחוב ירושלים. עוד לפני שהספיק לשוב על עקבותיו, נקלע להלוויה שעשתה את דרכה ברחוב. מרן כמובן הצטרף אל המלווים כפי שמורה ההלכה.

עודו צועד והנה ניגש אליו אחד המלווים. היה זה היהודי אשר הגיע מדי ערב שבת לתרום כסף עבור אחזקת הכולל. נרגש ותמה פנה אל מרן הגר"נ זצ"ל בשאלה: "כיצד ידע הרב להגיע אל הלוויה?". רבי נסים לא הבין את שאלתו, והשיבו בפליאה: "לא ידעתי ולא התכוונתי למאומה, רגלי הוליכו אותי לכאן מבלי משים, ומכיון שנקלעתי להלוויית המת המשכתי ללוות כדת וכדין".

"הרי זו השגחה מיוחדת משמים!" התרגש היהודי. "הנפטר דן - הוא שתירם את הכסף לכולל חזון איש מדי יום שישי, ומאחר שרצה להישאר עלום, עשה אותי שליח להעביר את כספו מדי שבוע זה שנים רבות. והנה לפתע רואה אני את הגאב"ד משתתף בעצמו בהלווייה!".

מששמע זאת מרן הגר"נ זצ"ל אמר: "ההסבר לזה הוא, שזכות החזקת התורה של אותו נפטר היא זו שגרמה שאזכה לגמול עמו הכרת הטוב המגיעה לו, ובזכות זו נקלעתי לרחוב ירושלים ללא צורך, רק כדי שאוכל ללוות אותו בדרכו האחרונה! (משולחנם של גדולי הדור)

תפקיד בגמ"ח

סיפר רבה של אחוזת ברכפלד הגאון רבי ישראל זיכרמן שליט"א: אברך שאל את מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל, לגבי הצעה שקיבל מהבנק, להפקיד את כספי קצבת הביטוח הלאומי בבנק כתכנית חיסכון לילדים.

שאלו הגר"ק: "ולמה לא תפקיד בגמ"ח?" ענה האברך שהבנק נותן לו רווחים. ענה לו הגר"ק: "לא כך מחתנים ילדים".

משיצא השואל הסביר הגר"ק: "וכי כמה ירוויח מכל הרווחים הללו? הרי אין בזה כדי לחתן ילד אחד. אלא גם אז יצטרך להגיע לסייעתא דשמיא, נו, וכי את חלק הרווחים של הבנק הקב"ה לא יתן? אדרבה, כשיפקיד בגמ"ח ועי"ז יעזור ליהודים אחרים, יעורר עליו רחמים, ומידה כנגד מידה יעזרו גם לו!".

ג'ניבת דעת

פ"א הזדמן בעל המעשה לתפילת שב"ק בצא"י רמת אהרן (מקום רבנותו של מרן הגר"נ) לרגל שמחת אויפרוף של חתן ממשפחה חשובה מהשכונה. מרן הגר"נ ישב על מקומו, וסבר בעל המעשה שהוא שינה ממנהגו והתפלל במנין זה ולא כותיקין, לכבוד השמחה, וניגש אחרי התפילה ואמר זאת למרן הגר"נ, אה! ודאי הרב הגיע במיוחד לכבוד... [אולי המחותנים גם היו קרובי משפחה עם מרן]. ואז התכרכמו פניו של מרן הגר"נ מאוד, ואמר לו: לא. פשוט קמתי מאוחר. ואז כנראה מחשש מדין גניבת דעת חזר ואמר זאת לכל אחד מהמחותנים ומהאורחים שעבר לידו להגיד "גוט שבת, ומזל טוב" שהוא לא התכוין להגיע לכבוד השמחה, רק קם מאוחר...

חושב ראשון

מספר הרה"ג רבי אליהו שפירא שליט"א, מדייני ביה"ד ומרבני ישיבת נתיבות חכמה, על מרן הגר"נ קרליץ:

אאמו"ר סיפר לי אחר הלווית רבינו כי 40 שנה היה שואל קטן כגדול את מרן, הרבה פעמים היה נראה לו צד מסוים ובא לרבינו כעצה טובה, והגר"נ השיב לו תשובה הפוכה ממה שחשב, אך תמיד ראה כי לבסוף צדק ודבריו היו ממש בחינת 'אלוקים ניצב בעדת קל'.

בסגנון דומה שמעתי ממור"ר הגר"י סילמן כי שנים ראשונות כשעשה שימוש חכמים אצל מרן הגר"נ לפעמים תמה על החלטות מסוימות שנראו לו תמוהות, אך בכל פעם! נוכח לדעת לבסוף כי ר' ניסים המושכל ראשון שלו אמת!!

בענין אוצר בית דין כשעלתה המחשבה לעשות אוצר בית דין והדבר היה כרוך בכמה קולות כמו משקל מדויק לסחורה, ומשכורות ראויות לעוסקים, היו רבים ביניהם מתלמידי החזו"א שפקפקו בענין, אך רבינו בכח הכרעתו הורה להתיר, מתוך מחשבה שזו הדרך היחידה בה ניתן לגרום בדורנו לבעלי מטעים לגרום לשמירת שמיטה ולכן ראוי להתיר כמה גדרים כדי לרומם את שומרי השמיטה.

צוהבות והליכות

אברך צעיר נגש לבקש ברכה מרבנו, לאחר שברכו במאור פנים הוסיף ואמר לו שידע שצריך ללמוד גם קצת בבית שהאשה תראה מקרוב ותרגיש שהוא לומד

ידוע לכל אלו שזכו להתפלל במחיצתו איך שהי' עומד בחזרת הש"ץ ומסתכל בתוך הסידור, גם בזקנותו מתוך קושי לדפדף בסידור הי' עוקב ומסתכל כל חזרת הש"ץ מתוך הסידור.

רבנו פעל הרבה בענין שמירת השבת ביפן [קו התאריך] שכידוע הי' בזה בלבול גדול לפני דור, והכריעו בזה החזו"א והגר"ז עפ"י המבואר בראשונים שיום השבת ביפן היא ביום ראשון של הגוים ולא ביום השבת ולא כמו שידוע שם להמון העם ומצא שהם שומרים שבת ביום שישי במקום ביום השבת, ורבנו חרד מאוד על חילול השבת ועקירת השבת והמועדים שם, ועוד שהיו נוסעים לשם משגיחי כשרות של הכשר ידוע להשגיח על מפעלים הנמצאים שם [באיי הפיליפינים] ומחוסר ידיעה נהגו כמון העם שם וחיללו שבת בפרהסיא, ורבנו הי' הראשון לכתוב מכתב ברור בעיתון ביחד עם מרן הגר"ח

קנייבסקי שיבלחט"א וכפי שנדפס אח"כ בחוט שני המכתב עם הוראות ברורות בזה ומפה המפרטת את המקומות שבהם יום השבת מאחר יום אחד אחר ארץ ישראל, ולאחר כמה שנים חזר וחתם על קול קורא להיזהר מאוד מחילול שבת במקומות אלו שבקו התאריך, וכאב מאוד שיש עמי ארצות שטועים ושמים שבת ביום שישי, ובזכות פעולתו בזה נתעוררו עוד ת"ח ועסקו בסוגיא זו לראות נכוחה איך שמבואר בראשונים מה שפסקו והורו החזו"א והגר"ז בשעתו לשיבת מיר ששהתה שם.

עובדא הוה בבית החזו"א שבישלו עופות לאחר מליחה והוברר שלא עשו הדחה כנהוג אחר המליחה בשלושה כלים אלא רק שטפו את העופות במים תחת זרם מים, ושאלו את החזו"א כדת מה לעשות בעופות, שאל החזו"א מי שטף את השטיפה ההיא, אמרו לו שר' ניסים ה' השוטף, אמר החזו"א א"כ העופות בסדר, כלומר אפשר לסמוך על שטיפתו.

מתוך הדחת

בשנים שלאחר נישואיו התגורר מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל ברח' הרב בלוי בבני ברק, בדירה של 4 חדרים, בה התחלקו ארבע משפחות - בכל חדר התגוררה משפחה: בחדר אחד גרו הרב והרבנית עם ילדיהם. בחדר השני גרה משפחת הגאון רבי חיים קניבסקי. בחדר השלישי משפחת הגאון רבי עמרם זקס, ובחדר הרביעי משפחת הגאון רבי ברל וינטרוב. היו שם 2 מטבחים ו-2 שירותים שהיו משותפים לכולם. כך חיו בהסתפקות במועט ובשמחה! ואף אחד לא הרגיש 'צר לי המקום'.

בדירה זו היתה מרפסת, ובערב בא הסטייפלר זצ"ל ללמוד עם בנו רבי חיים שהיה באותה עת בשנה ראשונה לנישואיו. בצד אחד של המרפסת ישב הסטייפלר עם בנו ובצידה השני ישב רבנו זצ"ל ולמד עם הגאון רבי שלמה זלמן אולמן. באותן השעות היתה קביעות לימוד של הנשים, הרבנית ע"ה עם אשת רבי חיים קניבסקי ע"ה בלימוד ספרי הלכה מוסר ויראה.

אף בתוך החדר גרו בצפיפות. גם מיטות לא היו לכולם לישון עליהם בלילה. לחלק מהילדים סידרו 'מיטה' ע"י שהניחו שורה של כסאות שהוצמדו לקיר או לארון; אפילו מזרונים לא היו לכולם, ועל הכסאות הניחו שמיכה, וכך ישנו בלילות.

בהמשך אותה תקופה פתח רבינו זצ"ל את בית דינו הגדול על פי עצתם ובקשתם של גדולי ישראל, מרן הסטייפלר ומרן הרב שך, ודיוני בית הדין התנהלו בתוך הבית. היו גם דיונים שהתחילו בשעות ערב מאוחרות כשהילדים כבר נמו את שנתם, ולעיתים התעוררו הילדים מהקולות הרמים של בעלי הדין. כך חיו, בהסתפקות במועט, וכלל כלל לא הרגישו צימצום או מחסור, כל משפחה שמחה במה שיש לה, אף שהיו משפחות ברוכות ילדים.

והעיד על כך בנו של רבינו, הגאון רבי אברהם ישעיהו קרליץ שליט"א רבו של בית המדרש הליגמן (שאף הוא היה בין הישנים על הכסאות), שאף במצב זה הם לא הרגישו הרגשה לא טובה, או הרגשת מסכנות, אלא ההרגשה היתה שזו התקופה המאושרת שלנו!

איך נראה דין

סיפור רבנו הגר"נ קרליץ זצ"ל: "לאחד הדיונים בבית הדין הגיע בעל דין שאינו שומר מצוות, שהסכים לקבל דין תורה. לאחר זמן פגשתי אותו, והיה ניכר עליו שהתחיל לשמור מצוות. שאלתי אותו מה השפיע עליו, והשיב: 'אמנם אף אחד לא דיבר איתי על כך, אבל

כשראיתי איך מתנהל דין תורה, כיצד הדיינים שוקלים ודנים בזהירות רבה כל פרט ורק האמת עומדת בפניהם, הדבר הותיר בי רושם עז ולכן חזרתי בתשובה".

פעם נשאל רבנו, מדוע בבית דינו אין משתיקים את בעלי הדין כאשר הם עוברים את הגבול. נענה רבנו והשיב: "כאשר בעלי הדין שקועים בויכוח סוער, בלהט הויכוח נשמעים דברים רבים שלא נאמרו קודם. וככל שהם מדברים יותר, בדרך כלל ניתן לתפוס מי מדבר אמת ומי דובר שקר"...

שח חתנו של רבנו הראב"ד הגאון רבי שריאל רוזנברג שליט"א: "רבנו עמד על כך שצורת ישיבת הדיינים לא תהיה באופן המשדר ריחוק, ואמר: 'צריך שבעלי הדין ירגישו ששומעים אותם'. לכן לא הסכים שיהיה שולחן נפרד לדיינים, ועד היום הדיינים ובעלי הדין יושבים סביב שולחן אחד".

פעם נשאל רבנו: כאשר באים לבית הדין שני אנשים שנראים כיראי שמים, איך אפשר לדעת מי הרמאי ומי דובר אמת? בתחילה שתק רבנו, אבל לאחר שהפצירו בו נענה ואמר: "ה' שם בפיו של הרמאי שיכשל בלשונו ויאמר טענות שיש בהן הודאת דין" (עי' פירוש הגר"א על הפסוק [משלי כב יב] "עיני ה' נצרו דעת ויסלף דברי בגד" - "עיני ה' שומרים את הצדיקים לבל ישכחו את הדעת, ודברי הרמאי הוא מסלף בכדי שיודע רמאותו"). שאלוהו: "ומה עושים כשזה לא קורה?". לאחר שתיקה ארוכה השיב רבנו: "במקרה כזה הדין צריך לפשפש במעשיו ולעשות תשובה, בראותו שלא מסייעים לו מן השמים..."

לשמוע את השני

פעם שח מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל לבנו הגאון רבי אברהם ישעיהו שליט"א: "היום היה בבית הדין דבר 'מענין': לאחר אחד מדיני התורה, ראיתי ששני בעלי הדין קיבלו והבינו את פסק בית הדין, וזה דבר נדיר... בדרך כלל לאחר פסק הדין יוצא כל אחד מבעלי הדין בהרגשה שהוא הצודק, ומה שקיבל את דברי בית הדין זה 'לפנים משורת הדין'. אבל היום, שני בעלי הדין יצאו מרוצים וקיבלו את פסק הדין".

והסביר רבינו: "חושבני, שהסיבה טמונה בכך שאף על פי שזמן מה לאחר תחילת הדיון כבר הבנתי מה צריך לפסוק, בכל זאת נתתי להם להמשיך לדבר, והקשבתי להם במשך כשלוש שעות. ומכיון שהם הרגישו שמבינים אותם באמת, לכן קיבלו את הפסק בלב שלם".

לא להוסיף הנאות

והנה שמו הקדוש ברוך הוא לאדם במקום שרבים בו המרחיקים אותו ממנו יתברך, והם הם התאוות החומריות, אשר אם ימשך אחריהן הנה הוא מתרחק והולך מן הטוב האמיתי" (מסילת ישרים, פרק א')

פעם בכה ילד בבית מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל על שלא הסכימו לשים לו סוכר בכוס החלב. רבנו התעניין לפרש הבכי. כשהסבירו לו את פשר הענין, ניגש אל הילד, פתח עמו בשיחה ואמר לו: "מילא מי שאין לו תאבון, מובן מדוע הוא צריך להמתין את האוכל, אבל מי שכבר יש לו תאבון - בשביל מה הוא צריך להוסיף עוד טעם?!"

שח אותו ילד, שכבר בגר הרבה מאז: "על אף שעברו שנים רבות מאז, הדברים שנאמרו בחן מיוחד עדין עומדים בזכרוני והשפיעו עלי מאוד".

אחד מתלמידי רבנו בירר בפניו הלכה לגבי ברכה על גביע גלידה - האם יש לברך 'מזונות' על הגביע. נענה רבנו ואמר: "מעולם לא אכלתי גלידה... אבל כמדומה שאלו שאוכלים גלידה אינם מתכוונים לגביע".

כיבוד אב

הגאון רבי נסים קרליץ לא היה באופורף של חתנו שנערך בירושלים. סיפר לי אותו חתן, ידידי הרה"ג צבי זלזניק שליט"א: "שנים לא ידעתי מה פשר העדרותו של חמי, התפלאתי על מה ולמה? לימים הסבירה לי אשתי, כי לרבינו היתה אמא זקנה שחששה להשאיר שבת שלמה לבדה, לכך ויתר רבי נסים על השתתפותו בשמחת האופורף ונשאיר לשבות בבני ברק. (נר לשולחן שבת)

תאורת חלום

שמעתי ספור מדהים מאשת חבר לרבינו רב ניסים זצוק"ל, היא ספרה שהיה שבת שהתארחו בדירה ליד אחד מהבנים, דירה עם גרטרור ומים של שבת. ורב ניסים לקראת החשיכה יצא ללמוד במרפסת לאור תאורת חירום שהיה שם. היא התפללה, אבל נזהרה לא להפריע לו בלימוד.

וכך היה גם בשעות אחה"צ, יצא ללמוד במרפסת לנגד תאורת חירום. במוצ"ש התברר לכולם מדוע. בטעות אחד הנכדים שסידר את הדירה עבורם שכח להעביר את התאורה למצב של שבת. והקב"ה שמר על רב ניסים לבל ייכשל באיסור של חילול שבת.

אהבת הבריות

מעשה היה ביהודי שבור ומר נפש, שנכנס לבית רבינו בזמן הלחץ ביותר של ערב בדיקת חמץ, ודרש לערוך את ליל הסדר דווקא אצל רבינו.

רבינו קיבלו במאור פנים, ולא הסכים בשום אופן להניאו מכך, בקבעו: "הוא יישאר כאן!". מובן שאותו יהודי ערך את ליל הסדר על שולחנו של רבינו, כשרבינו דואג לכל מחסורו ומתייחס במאור פנים לכל שאלותיו ובקשותיו. אך לא זו בלבד, אותו יהודי היה תושב חו"ל, ולאחר היום טוב ראשון הוסיף וביקש מרבינו שישב עמו לסעודת ליל הסדר שני. גם לזה הסכים רבינו, וישב וסעד עמו כל סעודות יום טוב שני...

לנוכחים בבית באותם ימים, היה שיעור חי באהבת הבריות (הליכות שני)

קבלת קהל

בעבר לא הסכים רבינו לקבוע בביתו זמני קבלת קהל כלל, כדי לאפשר לבאים להיכנס בכל שעות היום.

גם אחרי שקבעו שעות מיוחדות לקבלת קהל (וזאת אחרי שהפציר בו הגאון רבי יהודה שפירא זצ"ל, שלמען בריאותו עליו להסכים לזמנים מסודרים לקבלת קהל), דואג רבינו להדגיש בכל הזדמנות שהשעות הרשמיות הן רק למען הסדר הטוב, אבל מי שיש לו שאלה יכול לבוא בכל שעות היממה. לא אחת מתבטא הוא ואומר: "אצלי הדלת פתוחה כל היום".

שח נאמן רבינו הרה"צ רבי ישראל רנד שליט"א: "יום אחד ראיתי פתק על דלתו של רבינו: 'זמני קבלת קהל', ותמהתי מאוד. שאלתי רבינו לפרש העניין, כי ידעתי שאין אצלו מושג של זמני קבלת קהל. השיב רבינו: 'אלו הזמנים שבהם אני חייב להיות'...". ואכן רבינו היה מקפיד שזמן זה יהיה פנוי מכל התחייבות אחרת.

שח רבינו: "בעבר היו מעירים אותי בשעות המאוחרות מאוד של הלילה, לפחות פעם בשבוע. כשאמר לרבינו שיש אנשים המנצלים את טוב לבו, ומגיעים גם בשביל שאלות

שאינן דחופות, בשעות מאוחרות או בזמנים שרבינו עסוק בתלמודו ובהכנת שיעוריו, השיב ואמר: "הרי צריכים גם קצת לסבול..."

גם בשעות שלמד בביתו, כשנשמעו דפיקות בדלת, היה רבינו ממחר מיד בעצמו לפתוח את הדלת. באומרו: "אולי יש למאן דהוא שאלה דחופה?".

"הזמן שלי הוא של הציבור!"

מסירותו של רבינו לציבור הינה עד קצה היכולת. מעיד על כך הגאון רבי יוסף מאיר שליט"א במעשה:

"חמי הגאון רבי גרשון כהאן זצ"ל, מרבני צרפת, ביקש להגיע לארץ במיוחד, לבירור שאלה הלכתית סבוכה, וביקש ממני לתאם מראש זמן אצל רבינו כדי שיוכל לסדר את הטיסה ליום זה. כשבאתי לרבינו, הייתה זו תקופה עמוסה מאד, ורבינו לא יכול בשום אופן לקבוע זמן מסוים, באמרו: 'הזמן שלי הוא של הציבור, ואיני יכול להתחייב על זמן מסוים'."

בלילות שבת היו רגילים לסעוד על שולחן רבינו בחורי ישיבות. שבת אחת כשראה שלא הגיעו, שאל: "מדוע אין היום אורחים?".

רבנו קבע עם יהודי שיבוא לביתו בשעת לילה, ולבסוף הלה לא הגיע. למחרת בבוקר, פנה רבינו אל נאמן ביתו הרה"ג ר' אברהם ישעיהו קרליץ שליט"א ואמר: "לא ישנתי כל הלילה; חששתי שמא לא פתחו לאותו יהודי את הדלת. הייתכן שבבית שלי לא יתנו למישהו להיכנס?!" (הליכות שני).

שליח הנפש

הייתי במכירת חמץ אצל הגאון רבי נסים קרליץ כמה שנים, באחד השנים, אני זוכר בבוקר, יש יהודים שמחמירים והם רוצים שמכירת החמץ שלהם תהיה עם קנין חצר גמור של הגוי. אז הרב נתן את המרפסת ויהודים שנשאר להם חמץ גמור היו משאירים שמה. והגיע יהודי נחמד והביא חבילה עם בייסקוויטים ובשעה של המכירה הוא בא ושם את זה על השולחן של הרב, זה לא היה עטוף כמו שצריך וכל השולחן התמלא באבקת בייסקוויטים... היה מחזה לראות את השלווה של הרב, אמר אין שום בעיה, תביאו איזה סמרטוט, תנקו. נקו, זרקו הכל, הכניסו את זה לעוד שקית והכניסו את זה למרפסת.

לשמה צם השני

מעשה שהיה בשעתו בימי החורף בעת מלחמת המפרץ. אותה שנה שחונה היתה, לא ירדו גשמים, ורק עם סיום המלחמה בימי הפורים החלו לרדת גשמי שפע. באמצע ימי החורף קרא מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל לעצרת התעוררות בעקבות עצירת הגשמים בבית הכנסת ברמת אהרן בב"ב. הציבור גדש את בית הכנסת לשמוע דברי התעוררות. מרן הגר"נ זצ"ל לא האריך בדיבור, כדרכו הוא עורר בקצרה על החובה לשפר את המעשים ולדעת כי מאת ד' היתה זאת עצירת הגשמים וחובתנו להשתפר.

לאחר כחמש דקות סיים את דרשתו והכניס עמד להסתיים. הקהל נעמד על רגליו בכוונה לצאת, ואז לפתע הס הושלך בבית הכנסת. הגבאים ביקשו שקט כי מרן הרב שכח לומר דבר נוסף. הציבור התיישב שנית על מקומו, מרן הגר"נ זצ"ל עלה שוב על מדרגות ארון הקודש, הוציא נייר מכיסו ואמר:

"היום בבוקר מצאתי בתיבת הדואר שלנו מכתב מיהודי, הכותב שהיות והלילה תתקיים עצרת התעוררות בבית הכנסת, הוא מבקש לעורר דבר אחד או שניים שאולי הרב יעיר עליהם וישמיע את הדברים בפני הציבור. ואני אקריא את הקטע הראשון שבמכתבו (אנו לא מצטטים ממש את המילים של הכותב):

"היות ולאחרונה עורכים שמחות בבתים כמו שבע ברכות ואירוסין, והשמחה מתחילה בשעה מאוחרת, לא לפני עשר בלילה, ומסתיימת לתוך הלילה ואחרי חצות ליל - השירה והקולות מפריעים לשכנים. הרי בכל שכונה ובכל בניין אפשר למצוא ילדים הזקוקים לשינה, מבוגרים, חולים ועוד, שהשינה חשובה להם מאד. אני מבקש האם הרב מעוניין לעורר על כך שיפסיקו עם ההפרעות הללו?". (נכון שבדרך כלל בכל בניין זה קורה פעם אחת בשנה או בשנתיים, אבל בכל זאת זה מפריע, ומפריע מאד. א.ח.)

מרן הגר"נ זצ"ל סיים את ציטוט המכתב, ואז פניו האדימו, ללא גוזמא. הוא הגביה את קולו בקול זעקת כאב עצורה, ואמר: "בעיקרון הוא צודק בהערה שלו. אבל, אם השכן שלך עושה שמחה ולך היא מהווה הפרעה - על כך אנו צריכים לערוך התעוררות! כאשר השני עושה שמחה אנו צריכים לשמוח עמו בשמחתו, להרגיש את השני בשמחתו!"

מרן הגר"נ זצ"ל שתק, וירד ממדרגות ארון הקודש ופניו חיוורות מצער. הכינוס הסתיים. (א' חפץ, מוסף שבת קודש שופטים תשע"ה, מפי הגרא"מ שוורץ שליט"א)

זמן מרן הגר"ש לאזנר זצ"ל

מעשה נפלא מספר הרה"ג רבי ישעי' קרליץ שליט"א, אחיינו ומקורבו הנאמן של מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל. פעם התנהל נושא ציבורי, שמרן הגר"ש אלישיב, הגרא"ל שטיינמן, הגר"ש ואזנר, זצ"ל, מרן הגר"נ זצ"ל היו בדעה אחת להתנהג בדרך מסוימת, אך היו כמה מזקני חכמי הדור זצ"ל שהביעו דעה נוגדת.

בצהרי יום בהיר הגיע שליח ממרן הגר"ש ואזנר לבית מרן הגר"נ, ודבריו בפיו: היות והיום אחה"צ אמורים לבוא לביתו של הרב ואזנר התלמידי חכמים הנ"ל לביקור, וכפי השערות, בואם הוא בנושא העומד על הפרק, כיוון שכך מבקש הרב ואזנר שרבי נסים יבוא גם כן להשתתף באותה פגישה, כדי לדון בצוותא בנושא ולהביע את עמדתו, שהיא עמדת מרן הגר"ש והגרא"ל, והשתתפותו של רבי נסים תסייע לכל הענין - כך ביקש השליח בשם הרב ואזנר.

מרן הגר"נ זצ"ל שמע את הבקשה בכובד ראש, ולא הגיב. השליח יצא את הבית. עם יציאתו אמר לי מרן זצ"ל: "מה יש לי ללכת? הרי אין בכך תועלת, ולא תהיה שום תועלת בהשתתפותי!"

לא הבנתי את כוונתו. חשבתי כי מתכוון שאין לו מה ללכת, כי גם אם יבוא ויאמר את דבריו לא תשמע דעתו במשמעות שלה. אך מרן הגאב"ד המשיך והסביר לי: "לא תהיה תועלת בהשתתפותי, כי אותם תלמידי חכמים שבאים לרב ואזנר הם מבוגרים ממני, ולכן לא אדבר מולם כי אין זו הדרך שאפתח את הפה כיוון שהם מבוגרים".

שתק הרב והרהר אח"כ אמר בקול: "אבל הרב ואזנר מבקש, ורצוני למלא גם את בקשתו, אז אעשה כך: הביקור אמור להיות היום בשש אחה"צ. אני אבוא אל הרב ואזנר בשעה חמש ואדבר עימו בענין, ואעשה מה שביכולתי להועיל ולסייע לו".

כך עשה. הוא הגיע למעונו, והם דברו בארבע עיניים ונפרדו. (לפני הכניסה לחדרו, מרן הגאב"ד זצ"ל הוריד את מעיל החורף והניחו בחוץ. עם צאתו הוא ניגש למתלה, הוריד את המעיל והתחיל ללבוש. היה קשה לו, ומרן הגר"ש ואזנר הורה למלווהו בעדינות: תסייע לו. המלווה ידע שהרב לא מעוניין שיסייע לו, אבל הרב ואזנר העיר לו: נו... הוא מיהר, כי

לא היתה לו ברירה, וניגש מיד לסייע מעט. הרב ואזנר נוכח לראות איך הרב מסיט אותו הצידה במרפקו, כמי שפוקד עליו 'הרף'. מרן הגר"ש ואזנר ראה והבין לליבו, וחיך בקורת רוח על מנהג ענוותנותו של ידידו מרן הגר"נ שיבלחט"א).

עוד מספר הרב קרליץ שליט"א: אחת האסיפות של 'קופת העיר' היתה במעונו של מרן הגר"נ זצ"ל. מפאת עומס המקום הצר העבירו את האסיפה לבית הכנסת צא"י הסמוך, בקומת קרקע. מזמין האסיפה מרן הגר"נ הגיע, ורבני קופת העיר גם הגיעו, והשעה היעודה כבר חלפה, ומרן הגר"נ שהמתין, עמד ליד השולחן ולא התיישב. כך עמד במשך כעשרים דקות על רגליו החלשות והמתין לנאספים שהגיעו בזה אחר זה.

העסקנים האחראיים רצו מאד להתחיל כבר את האסיפה, והם לחשו לי שכדאי כבר להתחיל. התקרבותי למרן הרב שעמד על רגליו ואמרתי לו: רוצים להתחיל את האסיפה כיוון שחלפו עשרים דקות מהשעה הנקובה. ואז הוא אמר לי משפט חריף שלא הכרתי: "כאן אני בעל הבית!" כמי שאומר: אל תאמרו לי דעות. השתוממתי ולא הבנתי מה כוונתו ומה מטרתו, וכך נשאר לעמוד על רגליו עשר דקות נוספות ולא דיבר מאומה.

לפתע נכנס מרן הגר"ש ואזנר. הוא המתין שהרב ואזנר יעלה לשולחן המזרח, ואז התיישב גם הוא. קשה לי לתאר למי שלא ראה את המעמד, איך שמרן הגאב"ד בזקנותו עומד על רגליו במשך כחצי שעה וממאן להתיישב ולפתוח את האסיפה...

זיכרון את הרב

מרן הגאון רבי נסים קרליץ זצ"ל מעולם לא הסכים בשום אופן לקבל שכר טרחה עבור דיני התורה. עם כל זאת, עובדה הוה, כפי שסיפר בן רבנו הגאון רבי אברהם ישעיהו שליט"א, שרבנו לא הביע התנגדות לקבל.

היה זה בסיום דין תורה בין אברך לאיש עסקים, שבסופו יצא האברך חייב בדין. איש העסקים הניח צ'ק על השולחן, וכמוהו עשה גם האברך. רבנו לא נגע בצ'קים, אך גם לא דחה את קבלתם. לאחר שהלך איש העסקים, פנה האברך לרבנו ושפך את מר לבו ואמר: "אמנם אני מקבל על עצמי לקיים את פסק הדין במלואו, אך אין לי מושג מנין אתחיל להשיג את הסכום, כאשר בקושי יש לי למחית ביתי".

רבנו, שכאב את כאבו, אמר לו: "הבה נראה כיצד אפשר לעזור לך. ראשית כל, הנה הצ'קים שעל השולחן הם בשבילך...", תוך כדי כך הזיז את הצ'קים לכוונו של האברך, "מלבד זאת יש בידי כסף כדי לחלק לאברכים", והוציא לו סכום נכבד. "ומלבד כל זאת, יש בידי גמ"ח כספים, ואוכל להלוות לך סכום נוסף..."

בסופו של דבר, האברך יצא מבית רבנו כאשר כמעט כל הסכום הנדרש בידו. (נשיח בחוקיק שמות תשע"ז מתוך 'הליכות שני')

במה להתחזק

מספר הגאון רבי אליעזר הלוי טורק שליט"א: רגיל אני לספר שפעם עליתי למעונו של דודי מרן הגאון רבי נסים קרליץ זצ"ל, ביום בו היו אמורים להתכנס בבית מדרשו בני קהילה מסוימת לכנוס חיזוק, בעקבות מספר צרות שארעו בקהלתם באותה תקופה.

קודם האסיפה הגיע יהודי לייעץ לרבי נסים על מה ראוי שיחזק את הנאספים... התפעלתי אז מענותנותו הגדולה, כיצד הקשיב למייעץ בשיוון נפש ובחיוך פשטני, כאילו הדבר מקובל ומתבקש מאליו.

אחרי שהלה עזב את הבית, התעניינתי אצל רבי נסים על מה הוא אכן מתכוון לדבר, או יותר נכון באיזה תחום סבור רבנו שיש לחזק את הכלל.

השיב לי רבי נסים בפשטות אופינית: "וכי צריך אני לומר במה להתחזק?!! הלא חז"ל נתנו לנו הוראות ברורות - 'מה יעשה אדם וינצל מחבלי משיח, יעסוק בתורה ובגמילות חסדים'. והלא תורה בלא תפילה אינה שוה כלום! ממילא יש לנו שלשה דברים שראוי להתחזק בהם: תורה, תפילה וגמילות חסדים. מה יש לי להוסיף על דבריהם".

דבריו החדים הדהדו באזני זמן רב: "תורה בלא תפילה אינה שוה כלום!" אולם דבר נוסף למדתי מדבריו, את המסקנה היוצאת מדברי חז"ל מפשוטם וממשמעם, שכאשר יש צורך בחיזוק יש לחזק את ענין התפילה, שהוא אחד הדברים העומדים ברומם של עולם ובני אדם נוטים לזלזל בהם. התפילה היא מהדברים הנצרכים לחיזוק בכל עת.

על הרב דסלר

סיפור הגר"נ: אאמו"ר רבי נחום מאיר זצ"ל למד בחברותא עם הרב דסלר זצ"ל בימי בחרותם בתקופת היותם בבית התלמוד תורה בקלם בתחילה למד אאמו"ר בסלבודקא וכשהגיע לשם לתקופה רבי דניאל מובשוביץ הי"ד שהיה אז מבכירי התלמידים בקלם ישן עמו יחד באותו חדר באכסניה ושמע ממנו בהתפעלות גדולה על מעלת הת"ת בקלם אאמו"ר שלח לבקש להתקבל לשם אם כי שהיה אז צעיר כבן כ' שנים בלבד ובקלם היו התלמידים מבוגרים יותר י' דניאל היה גדול ממנו ב' שנים בערך רגם שעצם הקבלה לת"ת היתה קשה אבל ר' דניאל המליץ עליו ולבסוף קיבלוהו עד שהתקבלה התשובה שהסכימו לקבלו נסע ללמוד אצל ר' ירוחם פמיר ושם שהה זמן אחד בת"ת בקלם הרב דסלר היה הצעיר שבכולם והיה קטן מאאמו"ר בג' שנים וכנזכר למדו בחברותא כל זמן היות אאמו"ר בקלם. [א"ה עי' מכתב ניוחמים שנשלח בהסתלקות ר' הירש ברוידא בשנת תרע"ג נדפס בכתבי הסבא ותלמידיו ח"א עמ' ער שר' נחום מאיר בין חותמין] הרב דסלר היה הרבה שנים באנגליה אבל מעולם לא הושפע מכך ונשאר תמיד קעלעמר בכל מהותו בא ובתש"ז הגיע הרב דסלר מגיטסהד לכהן כמשגיח בפונביץ' לאחר ג' חודשים חזר לגייטסהד לביקור אצל תלמידיו אבל השפעתו כבר הורגשה בישיבה הוא יצר ממש מהפיכה האוירה השתנתה הרבה והבחורים חשו התעלות רוחנית גבוהה ע"י שיחותיו גם הצעירים נהיו רצינים יותר שיחותיו היו בדברים עמוקים אבל עם כל זה היו בבהירות מאד והצליל לדבר ללב השומעים עד שחשו הנאה וטעם בדברים היה לו כח הסברה מיוחד המשונה ריקע הסברה הוא היה בעל כשרון גדול ולכל דבר היה ניגש ברחבות הדעת ברייטקייט ויך להעמיד ולהגדיר הדברים כמו שצריך יעדן זאך איז גיווען אוועק גישטעלט היה מביא לפעמים גם מספרי מחשבה של החסידות כמו ספרי ר' צדוק הכהן אבל היה אומר הדברים בשפה בשפראר של מוסר.

השקפתו הבהירה בעיניי השעה העומדים על הפרק וכדו' לא נבעה אצלו מגישה של קנאות לא היה אצלו התפעלות של קנאות אלא הכל נבע אצלו ממהלך של מחשבה בשיחותיו מעולם לא חזר על משפט פעמיים בנוהג שבעולם כשאדם חפץ להטעים לשומעים את דבריו הוא חוזר על הדבר מספר פעמים באופנים שונים בכדי שגם מי שלא שמע לב בפעם הראשונה יוכל להבין אבל אצל המשגיח הדברים היו בהירים וברורים וכל משפט היה מחושב מראש איך בדיוק לומר ולא הוצרך לחזור כלום והיה מתח אצל התלמידים שלא יפסידו שום דבר הוא היה גברא רבא היה לו קשר מיוחד עם מרן החזון איש שהחשיב אותו וכיבדו מאד בזכות אאמו"ר זכיתי לקירבה יתירה אצל המשגיח וקבע עמי ועם רבי שלמה זלמן אולמן (שליט"א) שהיה מאד מקורב אליו והוא הציע את הקמת החבורה ועוד א' מתלמידי הישיבה שיעור ברמב"ן על החומש והתחלנו מתחילת בראשית גם בזה הלימוד היה ניכר בכוחו המיוחד מה לומר ואיך מה להגדיר ומה להבליע ושהכל יראה פשוט. (רש"ת. - ספר זכרון למכתב מאליהו)

לפרסם אמת

מספר הרה"ג רש"ל בהזדמנות שאלתי את מרן הגאון רבי נסים קרליץ שליט"א מדוע ישנם גדולים שכמעט ולא שמענו מהם מופתים והרי המופתים מגיעים מכח התורה למי יש כח התורה אם לא למרץ האחיעזר ומדוע לא מתגלגלים סביבותיו מופתים. והשיב יש מי שהקב"ה רוצה לפרסם אותו אם כבר לפני שנה נמנו וגמרו שבמופתים אין כלום אז כיצד ממשיך התחום הזה.

הנהגות שכתבו צ"י רבינו לזכר צבור בן עליה

בעזה"י מוצש"ק וישלח אור ליום י"ד כסלו

יש להתנות בין שני הצדדים

א לפקח על עצמו בפיקוח נמרץ שלא ילך הזמן לבטלה באופן כזה שירגיל עצמו ללמוד בשקידה רבה ועצומה כדי שיזכה בע"ה להתעלות במעלות התורה והיראה כאחד מגדולי ישראל

ב להשגיח על עצמו בשמירת הסדרים סדר א' הוא זמן התפילה לזרז עצמו להשכים בבוקר לכה"פ רגעים קודם זמן התפילה תיכף כשאנעור משנתי להתלבש בזריזות ולא מתוך עצלות ולזכור בשעת מעשה שהוא מזרז עצמו כדי לילך לעבודת המלך מלכו של עולם הקב"ה

ג לילך בזריזות להשיבה להניח התפילין וקודם הנחת התפילין לומר הנני מכוין של קודם הנחת התפילין בכוונה זא לשמוע פירוש המילות

ד להתפלל בכוונה בנחת מתור הסידור שלא לסבב העיניים אל שום מקום בעת התפילה

ה שלא לחלוץ התפילין במהירות

ו לקבוע מקום לתפילה להתפלל על אותו מקום דוקא בין בימי החול בין בשבת

ז בשעה שהש"ץ מתחיל ברוך שאמר' עליו להיות כבר על מקומו מעוטר בתפילין שלא להסתובב באמצע התפילה זא מברוך שאמר עד גמר התפילה שלא לעזוב את מקומו

סדר ב'

א לראות להיות מן המקדימים ובאים ועכ"פ שלא לאחר בשום אופן סדר השיבה זא בשעה תשע עליו להיות בהשיבה

ב ותיכף בבואו להשיבה לישב על מקומו ולהתחיל ללמוד ולא להסתובב בין הספסלים ולא ממקום למקום

ג להשגיח על עצמו בשמירה מעולה שלא לדבר בשום אופן דברים בטלים קודם שיתחיל ללמוד

ד לראות שהלימוד יהיה בעיון שלא לרמות את עצמו ללמוד בקול וכל דבר שקשה לו להבין לחזור בתוך הגמרא כמה פעמים מפני שאותיות מחכימות ואם אחרי היגיעה עדיין לא יבואר לו הדבר אז עליו ליקיים לא הביישן לימד זא שלא להתבייש ולשאול אצל גדול ממנו או מחבירו הכל לפי הענין

ה בעת השיעור להשתדל להיות מן המעוררים לשמוע היטב וכל דבר שלא יבואר לו ככל הצורך לבקש מהר"מ להסבירו עד שיבין הדבר על בוריו

ו לחזור על החידושים שנאמרו בשיעור

ז תפילת מנחה לילך על מקומו להתפלל בכוונה היינו לשמוע פירוש המילות לשמוע בעת שהש"ץ אומר קדיש וברכות שמו"ע וקדושה ולענות אמן ויש"ר

ח להתנהג בדרך ארץ בעת אכילה

ט להזהר בעת אכילה שלא לאכול בדרך רעבתנותא

י לברך ברכת הנהנין וברכת ענט"י וברכת המזון בכוונה ז"א לשמוע פירוש המילות

נמסר ע"י בנו של רבינו - הגאון רבי אברהם ישעיהו קרליץ שליט"א רבה של בית המדרש הליגמן מרכז בני ברק.

'אלמה צם הכעל בחברותא, הצינר להבית לא יתפיר!'

הרב משה מיכאל צורן מצטט מתוך דבריו של הגאון רבי יצחק זילברשטיין שנאמרו במהלך השנים על מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל.

רבה של השכונה הסמוכה לרמת אהרן בה כיהן כמרא דאתרא, הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, סיפר שהגאון רבי נסים זצ"ל היה רגיל לומר שלהיות דיין אין פירושו לעשות גיטין, ולדעת את הלכותיהם המסועפות, אלא להשתדל עד כמה שאפשר להחזיר את השלום לבית היהודי. הוא-עצמו סיפר, שהוכיח פעם לאיש שבא להתגרש מאשתו, מדוע הוא אינו מטה אוזן לדבריה, שהרי היא מדברת בשכל ובהגיון, והשיב לו האיש, שהגאון אינה מרשה לו לעשות זאת...

בהקשר זה סיפר לנו הגר"ז, שאשה אחת באה לבית דינו של הגר"נ קרליץ ואמרה שהיא רוצה להתגרש מבעלה. לשאלת הגאב"ד על מה ולמה, השיבה האשה ואמרה שלפני חתונתה סיפרו על בעלה דברים נפלאים, ואמרו עליו שהוא תלמיד חכם, ויושב ולומד בהתמדה, והנה עכשיו היא רואה שאין הדברים כך. 'אני מאוכזבת מאוד מבעלי, ולכן ברצוני להתגרש', אמרה.

צריכים רק לנסות ולחשוב לרגע בכוחות-עצמנו מה הפתרון שניסה הגר"נ להציע לאשה, כדי להשיב את שלום-הבית אל כנו. דומה שגם לאחר כל הניחושים לא נצליח לדמיין בראשנו את גודל התמסרותו של רבי נסים לענייניו של אותו בית.

"ואם אקבע חברותא עם בעלך, תסכימי להישאר עימו, ולא להתגרש?" שאל הגאון. האשה השיבה בחיוב. וכך הווה. הגאון קבע ללמוד מדי יום עם הבעל, והבית ניצל מגירושין.

הכל מודים ויודעים שזמנו וסדר-יומו של הגר"נ לא היה פנוי כל כך להצעות על חברותות חדשות, ולמרות הכל בגלל החשיבות העצומה בהשכנת שלום בית בין איש לאשתו, היה מוכן לקבוע חברותא עם האברך ההוא ולשבת ללמוד איתו מדי יום ביומו.

זו היא גדלותם של גדולי ישראל האמיתיים, ומהם ילמד כל אחד ואחד על חשיבותו של שלום-הבית, ועד כמה מעוניין הקב"ה בהשכנת שלום בבית היהודי. ולכן, בראש ובראשונה, צריך האדם - בידועו את ערכו של שלום-הבית - להשקין שלום בביתו-הוא, ויעשה מאמצים לכבד את רעייתו.

אבל יתירה מזאת; אם הוא שומע על בית פלוני שהשלום בו נפגע, ויש לו יכולת לסייע בענין - יגזול מזמנו על מנת להחזיר את שלום-הבית. אם גאון כהגר"נ קרליץ מצא את הזמן לכך, על אחת כמה וכמה שחובה זו מוטלת עלינו, ואין אנו מורשים להתחמק ממנה.

חז"ל לא הסתפקו בכך

הגאון זצ"ל הירבה לדבר על כך שהאימה שאדם מטיל בתוך ביתו, משפיעה לרעה לא רק על הילדים, אלא גם על כל בני הבית. בכינוס חיזוק בענייני הצניעות, אמר הגאון שאנשים רבים תמהים מדוע הם אינם מצליחים להחדיר את הצניעות בביתם-הם.

'הרי אנחנו מדברים כל כך הרבה על הנושא הזה, ומסבירים לנשותינו ובנותינו את ענין הצניעות, ולמרות הכל הדברים אינם מתקבלים, והן ממשיכות להתלבש שלא בצניעות. מדוע ולמה זה קורה? - שואלים רבים.

והשיב הגר"נ קרליץ ואמר, שאחת התשובות העיקריות לכך תלויה במאמר חז"ל מאוד מוכר, ומן הסתם אין יהודי אחד שאינו מודע לו. במסכת גיטין (ו' ב') שנינו: 'שלושה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשיכה, עשרתם, ערבתם, הדליקו את הנר'.

אבל חז"ל אינם מסתפקים בהוראה זו, אלא מוסיפים עוד משפט, שנעלם משום-מה מתודעתם של רבים: 'וצריך למימרנהו בניחותא, כי היכי דליקבלו מיניה'. מה כתוב כאן? - זעק הגאון עד אחרית ימיו; אם אדם לא אומר את הדברים בניחותא, הדברים לא יתקבלו. כלל זה נטבע בדברי חז"ל הקדושים, ואי אפשר לערער עליו בכה-זה.

והנה, למרות שדברי חז"ל אלו מוכרים ומפורסמים עד מאוד, יישומם בבית לוקה בחסר. "עצתי לכל האנשים התמהים על כך שענייני הצניעות אינם מתקבלים בבתיהם, למרות דברי-המוסר שהם מנסים לצקת בנושא זה, שינסו לבדוק את עצמם האם הם מעבירים את הדברים בניחותא, אם לאו", אמר הגר"נ קרליץ.

הבצל מבקש לנקות שוב...

דווקא בגלל היותו יושב במשך שנים רבות בראש ההרכבים של בית הדין, נחשף הגר"נ קרליץ לתופעות לא-רצויות הנראות לפעמים בבתי ישראל, ותבע מהציבור לשנות את גישתו. זה קורה למשל, אמר הגר"נ, כאשר עקרת הבית עבדה קשה מאוד לקראת פסח, ניקתה וקרצפה כל פינה, וסידרה את כל הבית דבר דבור על אופנו, והנה בליל בדיקת חמץ מגיע בעלה הביתה, ומפני חומרות כאלו ואחרות הוא מבקש מאשתו שתוציא שוב את הכלים והבגדים מהארונות, ותנקה הכל מחדש.

הגר"נ מחה בתוקף על הנהגה זו, והביע דעתו שאסור לתלמידי חכמים להתנהג כך. 'וכי בשביל שיש לך חומרה כלשהי, תבוא ותכביד על רעייתך שהתאמצה כל כך לנקות את הבית? וכי אינך חושש שאשתך יכולה להתעלף למשמע הבקשה הזו?! - זעק.

הגר"נ הסביר שדבר זה כרוך גם באיסור של 'לא תרדה בו בפרך'. ובכלל, הטעים הגאב"ד, דרכם של תלמידי חכמים היא להתנהג בעדינות וברוך עם כל מי שבא איתם במגע, על אחת כמה וכמה שיש להם להיות מנומסים ואדיבים כלפי נשותיהם, ולא להכביד עליהם בדרישות-שווא!

הלא כך מסבירים - הטעים - את עובדת היותו של הארון מצופה מבפנים ומבחוץ בזהב, ובתוכו היה עשוי מעץ. הארון מסמל כידוע את התורה ואת חכמיה, ולכן חלקי הפנים והחוץ שלו צריכים להיות מצופים בזהב. אבל, בתוכו היה הארון עשוי מעץ - כדי לא להכביד על נושאי.

אם גם תוכו של הארון היה עשוי מזהב, היה משקלו כבד מאוד, ולא נאה ולא יאה הוא הדבר שהתורה תכבד על נושאה. ומכאן נלמד גם אנחנו, אמר הגר"נ קרליץ, שדרכם של ת"ח היא לנהוג בנעימות, ולא להיות לטורח על אף אדם באשר-הוא.

'האם לפרסם שאלתי היתה?'

ואגב, נספר כאן עוד את שסיפר לנו רבה של אחת הקהילות החרדיות, שכאשר התגלתה אצל רעייתו המחלה הנוראה, ניגש אל הגאון רבי נסים, ושאל האם כדאי לפרסם זאת בציבור, כדי שירבו בתפילות אודותיה.

הגר"נ השיב שלא יפרסם, 'כי הציבור יתיאשו, ולא יתפללו', ואם זה המצב - עדיף שלא לפרסם כלל, שהרי אם הדבר יודע לקהל, רפואתה תהיה כבר בגדר נס גלוי, מה שימעיט את סיכויי ההחלמה, שהרי הנהגת השי"ת בעולמו היא לא להרבות בנסים גלויים.

הת"ח ההוא ציית כמובן לדברי הגאון, וכמעט עד הרגע האחרון לא ידע אף אחד ממחלתה של אשתו. אפילו חמותו, אימה של החולה, שבאה לבקרה בתכיפות, לא ידעה מכך, עד לימים האחרונים שלפני הפטירה.

אבל, ואת זה הדגיש בפנינו רבה של הקהילה, אשתי האריכה ימים לאחר גילוי המחלה יותר מ-5 שנים, שבמהלכן הצליחה לבנות עולמות שלמים, גידלה את ילדיה במסירות ובחמימות, קיימה מצוות ללא ספור, עד שהגיע הרגע שבו לקח הבורא-עולם את נשמתה.

והוא ממשיך ואומר בכאב-לב: ואם בתקופה הראשונה שלאחר גילוי המחלה, הייתי מודיע 'שלמרות דברי הרופאים - היא תחיה עוד 5 שנים, האם היו מאמינים לי?! הלא הכל היו נדים לי בראשם, ומתייאשים מהתפילה! והנה המציאות עלתה על כל דמיון, ונכון שבסוף היא נפטרה לבית עולמה, מתוך קידוש השם נורא, אבל הבה נעצור לרגע את מרוצת החיים, ונתבונן:

אם ללא תפילות הציבור המשיכה הרבנית לחיות עוד 5 שנים, שוו בנפשכם מה היה קורה אילו הציבור מתפלל עבורה מתוך אמונה שלימה בכוחה של התפילה? הלא בהחלט אפשר להעלות על הדעת שהיא היתה מאריכה לחיות עוד 10 שנים, ואולי הרבה יותר, ואולי אף היתה מתרפאת לחלוטין ממחלתה הקשה! - ולכל זה התכוון הגר"נ בהוראתו!

'אני חושש לכבוד שמים יותר מהגר"נ קרליץ?'

אחד היסודות המובהקים של העם היהודי, שבזכותו החזיקו מעמד גם היהודים הפשוטים בתקופות הקשות ביותר, היה אמונת חכמים. אמונה מוחלטת בכל הוראה שיצאה מפי גדולי ישראל שבכל דור ודור. אמונה זו התחזקה עוד יותר, כשהכל ידעו וראו בחוש את יראת-השמים של אותם גדולי ישראל.

השתתפתי, סיפר אחד הדרשנים הידועים, יחד עם הגאון רבי יהודה סילמן בדיון אצל הגאון רבי נסים קרליץ. הדיון נסב אודות מקרה חמור במיוחד, והשאלה היתה האם לתת לבעל-דין ארכה מסוימת כדי שיוכל לתקן את אשר עיוות. הגר"נ קרליץ סבר שאפשר לתת לו ארכה, ואילו הגר"י סילמן הביע את דעתו שצריך לאלץ את בעל הדין לסדר הדברים באופן מידי.

באותו יום, לאחר הדיון, הייתי בביתו של הגר"י סילמן, וכשהזכרתי לו בדרך-אגב את דעתו בנידון ההוא, עצרני הגר"ס ואמר: "לא. לא. גם אני סובר עתה כדעתו של ר' נסים".

וכשהבעתי לפניו את פליאתי, ושאָלְתִי מה קרה באותן שעות ספורות שחלפו מעת הדיון בביתו של הגר"נ, שהביא לשינוי דעתו, אמר לי הגר"ס משפט מופלא שנחרט במוחי:

"אם יהודה סילמן חושש לכבוד שמים יותר מהגאון רבי ניסים קרליץ, זה מצביע על משהו לא בסדר..."

והרי הכל יודעים שדעותיהם של הגר"נ קרליץ והגר"י סילמן באותו נידון, נגזרו שתיהן מהשאיפה לקדש את שמו יתברך בעולמו, אלא שהגר"נ גרס שהקידוש שם שמים ייצא לפועל אם ניתן לבעל-דין ארכה נוספת, והגר"ס היה בדעה אחרת. ועל זה אמר הרב סילמן מה שאמר, שאם אני חושש לכבוד שמים יותר מאשר הגאון שליט"א, זה מעורר מחשבה... אמונת חכמים במיטבה ראינו כאן.

שאר אלון

שח לנו ידידינו הרה"ג רבי חיים יהושע שאר ישוב ראש כולל בעיר רחובות- ביום לאחר פטירת מרן נגור"ק זצוקללה"ה ישבתי בבית כנסת בעיר רחובות כשלפתע נכנס יהודי מבוגר מיוצאי תימן, וכשראה אותי אמר לי 'הא ר' ניסים נפטר' ר' ניסים נפטר'- שאלתי אותו מאיפה הוא מכיר את ר' ניסים, והוא סיפר: לפני הרבה שנים הזמינו אותי לדין תורה אצל ר' ניסים, אמרתי להם שאני לא יכול להפסיד יום עבודה ליסוע לבני ברק, אמר לי ר' ניסים אז תבואו לביתי בלילה שם נשמע אתכם. ואכן הגענו לביתו של ר' ניסים בלילה, הלילה היה לילה גשום וסוער, והדיון לקח זמן רב, לאחר הדיון ירדתי לרכב בכדי לחזור לרחובות, אך אויה, הרכב נתקע ללא יכולת להתניע ולשוב לרחובות, מזג האוויר הסוער בחוץ הקשה מאד גם לבחון את התקלה, ר' ניסים שראה זאת, קרא לי לשוב אליו הבית והפציר בי להשאר ללון בביתו בבני ברק, מחוסר ברירה כך עשיתי, אלא שלא היה די בזה, ר' ניסים הכין לי מרק חם והגיש לי לאכול, הציע לי מיטה ודאג גם אח"כ להביא לי עוד שמיכה שלא יהיה לי קר ח"ו. מסיים אותו יהודי (שגדל בצעירותו ברחביה- שערי חסד) בבוקר אמרתי לר' ניסים אתה הממשיך של ר' שלמה זלמן אוירבאך זצ"ל, ר' ניסים ענה לי בחיוך 'מה אתה מחלק תפקידים?!'.

רשימות הרה"ג ר"ם שליט"א

בס"ד, כ"ב תשרי תש"פ.

היד רועדת... לא הייתי מעז בכלל. אבל כבר כמה פנו אליי בשעה קלה זו שעברה מהפטירה. טוענים שאולי המונע את הזוית שלו, הוא קצת נכלל בלא מספיד כהלכה.

אקדים. אין לסמוך בשום אופן על דבריי הנכתבים מזכרוני הדל. וללא ספק יכללו טעויות. אני רק מקוה שאם יש טעות, יתקנוה, ומיני ומינייהו תסתיים שמעתתא.

ועוד אקדים להתנצל, אני כותב כל פעם מעט, וזה יקח מעט זמן עד שאסיים.

אכן שכן הייתי. בית ליד. כמה עשרות שנים. גם ש"צ ומג"ש בבית מדרשו. גם מתייעץ על כל צעד ושעל, לא רק בהלכה. ובכל זאת לא זכיתי ללקק אפילו כטיפה מן הים.

את הזויות הציבוריות אשאיר לגדולים וטובים ממני. לתאר ולבאר איך האיש הצנוע והביישן הכרוני הזה, שכמעט לא היה מסוגל לפתוח פה, קם בגיל 40 בערך והקים בית דין, אולי הגדול והחשוב בעולם. בנה מהמסד את כל סדרי בתי דין חרדיים.

היה בו זמנית עמוד הדיינות, עמוד ההוראה, רבם של רוב מנין ובנין של המוצ"ם בדורינו, ראש הכולל, מבחינה מסויימת, החשוב בעולם, רב ביהכ"ס, רב שכונה, חבר בכל מיני

מועצות החכמים של הדור. ובשנים האחרונות זכה גם להנחיל את עיקרי תורתו בספריו. וכל זה רחוק מאד מלמצות אפילו ברמיזה בעלמא.

כאמור, כל זה יתואר ויבואר על ידי המומחים. ולאנשים קטנים יש מקום רק להוסיף מהזוית הקטנה והפרטית. **כל מה שכתוב כאן, או בידי הוי עובדא, או ראיתי בעיניי**, או לכל הפחות שמעתי מכלי ראשון. ויודע אני בעצמי שהעובדות שכאן, מועטות הן, וברובן חסרות חשיבות, ולעומתי יש מאות ואולי אלפי אנשים ששימשו הרבה מאד, ויודעים דברים יסודיים עד מאד, וקריאה יוצאת אליהם, **אם כל אחד ירשום לפחות מעט מהזכור לו, יוצר אוצר שלא יסולא בפז.**

א.

אפתח בסיפור על חכמת הנפש הנוראה שלו. רבינו כמובן מימיו לא קרא ספרי חולין וחכמה, ולא יותר מדי דן עם מומחים. שכלו הישר ודעת תורתו עם נקיות מידותיו עמדו לו להגיע לעומקן ודיוקן של דברים בכל תחום שהוא.

היה תלמיד שהיה לו לחץ מהחברה (חרדה/פוביה חברתית), ובדרך כלל מטפלים בכגון זה בחשיפה איטית, ואני יכול ומוכן לנסות. לקרוא לו בסדר, שיאמר לי משפט אחד, וכל השטח יהיה ריק. ויום אחר כך מישהו יעמוד בריחוק ד' אמות וכו' וכו'. אבל לא על אחריותי.

האבא אמר שישאל את רבינו. הוא שב ואמר שהרב מתנגד. האבא הציע לי לדבר עמו בעצמי. כך עשיתי. והרב מסביר לי שלשאר החרדות שבעולם אכן מתאים להיחשף לאט לאט עד שיעבור. אבל לחרדה חברתית זה לא יעזור, ורק יקלקל. כי אם אדם פוחד מחושך למשל, הרי כאשר יהא ליד החושך, ולא יקרה כלום, החוויה שלו תהא שחושך לא מפחיד. וכן על זה הדרך בפחד גבהים, או ממקומות סגורים וכו' וכו'.

אבל חרדה חברתית, בדמיון שלו, לועגים לו. וכאשר הוא ידבר מעט, בראש שלו מה שיקרה, באמת יקרה אסון. הוא בפירוש יחוש שלעגו לו וכו'. ולכן זה עלול לקלקל במקום להועיל.

הרב הציע לטפל בדרך אחרת בעזרת כח האחריות. [לקבוע לו חברותא עם ילד, שישלמו לו, והוא יהיה המסביר. אני מקצר בחלק הזה].

יש לי ידיד פסיכולוג שעבד אז [אולי גם היום] עם עזר מציון [ר' משה ו']. סיפרתי לו את ההוראה הזו וראיתי שהוא משתומם ונדהם. ההוא אמר לי שעד לא מזמן כל העולם חשב כמוני. שבחרדה חברתית מטפלים כמו בשאר החרדות [כמובן לפי האסכולה שעובדת כך]. וממש לאחרונה חוקר אחד יצא נגד זה ובדיוק מאותו טעם של הרב, וממש רק כעת שיטתו התקבלה "רשמית". הוא לא האמין איך רב בישראל חסר כל השכלה וגישה לנושא, מסוגל לשלוף זאת מהשרוול.

ב.

בשולי הסיפור הזה. סיפרתי את זה בשעתו לא' שעוסק הרבה בשלום בית והדרכה לחתנים, ממש ממייסדי התחום הזה [ר' הערשל ק'], והוא אמר לי שאני לא מחדש לו כלום. הוא בקשר עם הרבה מאד מומחים, וראה כבר שאצל הרב הוא מקבל את העצה הכי ישרה. [באמת אחר כך שמתי לב שהוא מגיע לרב הרבה מאד. אני מקוה שהוא יפרסם מאוצרותיו].

ג.

קשור למשהו שכתבו. הוא היה עושה סוכתו בחצר. והיה עושה בערב סוכות [או בע"ש חוה"מ] עירוב חצירות, שבדרך כלל היה כרוך בתיקונים במחיצות. אני חשבתי שמשמעות הדברים שלדעתו אין לסמוך על העירוב השכונתי, למרות שזה נעשה בפיקוחו המלא.

שאלתיו, והוא אמר שהוא עושה רק לרווחא דמילתא. והא ראיא שבשכונה הוא הולך עם המשקפיים. [את זה אני לא זוכר אם הוא הוסיף בעצמו, או א' אמר זאת בפניו ושתק].

ועוד בענין הסוכה. רבינו היה מגיע לביהכנ"ס למנחה וקבל"ש, ובין קבל"ש לערבית, היה טורח ושב לסוכתו עד מעריב.

אגב. הוא היה מגיע לפני מנחה, למרות שהוא כבר תמיד היה אחרי מנחה גדולה. היה נראה לי שטעמו כדי לא לסמוך על קולות באיסור לעבור לפני המתפלל.

ז.

גם אני ראיתי בוחן אברך ת"ח מהשכונה בשו"ע יו"ד. דומני את כל השו"ע ברציפות. זה היה בבין הזמנים, במשך כמה ימים אחרי מעריב. הם ישבו על א' הספסלים זה לצד זה, והרב שאל שאלה א' מכל דף. הוא רק דפדף, וכהרף עין שאל.

ה.

באותו ענין. הייתי נוכח בשעת מעשה. אברך א' מהשכונה הציעו לו להיות רב של בית הכנסת קטן. האברך אמר שאין לו שייכות להוראה וסירב בכל עוז. טענו לו שאין מצפים ממנו להורות, רק לנהל את בית הכנסת, לברר מראש בכל חג ומועד את מה שצריך, לקבל יפה אנשים, למסור דרשות וכדו'. סוף דבר הלכו יחד לרבינו.

רבינו אמר שהאברך צודק. אין כזה דבר רב, אפילו הכי קטן, שלא מתעסק בהוראה. הרי ישאלו ועם הזמן הוא יתחיל לענות, ויכול להיות מכשול. האברך שאל מה צריך ללמוד. הרב ענה "אורח חיים ויורה דעה" ! האברך שאל גם שחיטה וטריפות. הרב ענה, כן. הכל ! לאור זה האברך אמר למשלחת בפני הרב, שהם מבינים שזה יורד מהפרק.

הרב חיך ואמר שבכל זאת במקרה הזה, שברור לגמרי והוא יתנה את זה שהוא לא אמור להורות, יש כמה קולות שאפשר להקל לו. ואלו הן. א) הוא יכול לקבל עליו ללמוד שו"ע, 3 שעות בכל יום, [דומני עד שיסיים], ולהתמנות מראש על סמך זה. הוא הוסיף שיום א' בשבוע זה חייב להיות הלכות שבת. ב) באו"ח ילמד רק עם מ"ב, וביו"ד רק עם באר היטב. [מה שאין כן במוסמך אמיתי להוראה וכידוע]. ג) הוא לא צריך להיבחן....

ז.

רבינו היה רב בית הכנסת. בפינה של בית הכנסת קבועה לוחית קטנה שנאמר בה שאסור להתפלל בפינה זו מפני השירותים שלמעלה. כשלמדתי ענין זה, היה נראה לי קצת זה. הלכתית זה בוודאי מותר. יש הענין של הטי"ז הידוע, אבל מסתבר שזה רק בשמו"ע, ולא בגדר איסור. מקומי באיזור ההוא, וזה היה נוגע לי למעשה הרבה. [לפעמים מפני הדחק אני אומר שם פסוד"ז וילדים מצביעים לי בתקיפות על המודעה...].

שאלתי את הגבאי אם זה על דעת הרב, הוא אמר שר' ניסים הוא לא רב במובן הרגיל. הוא הרי לא מתערב. הוא עונה כששואלים. בכל בית כנסת שהוא נמצא. לדעת הגבאי יותר נכון לומר שזכינו שבבית הכנסת מצוי לנו בקביעות מורה הוראה גדול... עכ"פ אין סיבה להניח שההודעה הזו היא על דעתו.

ניגשתי אחרי התפילה ושאלתיו על כך. הוא הלך עמי למקום וקרא את הלוחית הזו, כראה זאת לראשונה. ואמר לי שהוא היה מנסח שלא כדאי להתפלל שמו"ע בפינה זו.... [אני שב ומזכיר שלא לסמוך חלילה בשום אופן להלכה על דבריי. זה רק סיפורים].

רבינו היה מחמיר מאד באיסור אמירה לעכו"ם שנפרץ מעט אצל המון העם. יש כמה הוראות מופלגות בענין הגנרטור, ואין כאן מקומם, ובכלל, יבוא הרב שנקר ויעיד.

זכורני שנה אחת שהיתה טעות בשעון של המזגנים, והתברר ביום כיפור בבוקר השכם שלא יהיו בכלל מזגנים כל היום. היה אז שרב אמיתי, וכולם עם טליתות בתענית ותפילות מאמצות וכו'. נכנסו אצלו, הוא היה במנין שבביתו. והורה שלא להקל כלל בשום אופן של רמיזות וכדומה. הוא אמר שיש בתי כנסיות רבים בבני ברק, ומי שזה פיקוח נפש בשבילו שיילך לבית כנסת אחר.

5.

סיפר לי א' הגבאים של הותיקין, שלמרות שרבינו לא יוזם כלום, פעם הוא ניגש אליו בחוה"מ ואמר לו שראוי לשלוח את פלוני. כי פלוני שר קצת בהלל.

שמעתי פעם שיש סתירות לזה מהנהגתו בהזדמנויות אחרות, ואיני יודע ליישבם.

ה.

קצת באותו ענין. פתחו בית כנסת חדש בשכונה. לשחרית בשבת אין בעיה להביא מתפללים, מספיק שזה בזמן השני... [אגב. בבית מדרשו הוא לא הרשה בשום אופן מנין בזמן השני]. אבל, לקבלת שבת לא באו. העלו רעיון לעשות קבלת שבת "שמחה" (בנוסח ק'), וביקשוני להיות הש"צ בקביעות.

שאלתי, ואמרתי שזה מנגינות של יהודי שלא נוהג כשורה. הוא אמר לי, מי זה, ק' ? אישרתי. הוא אמר שזו לא בעיה. [ושלחני לעיין בתשובה הידועה של האג"מ בעניינו או דומה לו]. ואם יטען מישהו ש"חדש אסור מן התורה", גם זו לא טענה, שהרי אצל החסידים שרים מאז ומעולם בקבלת שבת, וגם אם זה מעט יותר, זה לא בגדר "חדש".

אבל יש בעיה בעצם העובדה שבאים לבית כנסת בעיקר לשיר. ולכן צריך לעשות שיעור קבוע בין קבלת שבת לערבית, שנמצא שבאים גם לשיעור. כמובן כיבדנו אותו. אבל הוא שלח מישהו למסור שיעור או שניים.

6.

כעבור כמה חדשים, ליל הסדר, רצו הלל דערבית עם ניגונים קצת יותר מהרגיל. חששנו מההלכה של ממהרים. שאלתי, ואמר שאלו שמתפללים עם ניגונים, בשבילם, לקצר בניגונים, זה להרוס את התפילה, ולא לזה כוונת השו"ע למהר.

י.

עבר עוד קצת זמן. א' מיקירי השכונה טען לי שאולי זה דבר טוב, כל המנין הזה, [מספק את זה בכשרות לנערים], אבל לי אישית זה גרוע מאד. זה עלול להזיק בשידוכי הילדים. שבתי ושאלתי. אמר לי "אז איתו אל תשתדך..."

יא.

לסיום ענייני בית הכנסת. במשך שנים לא היה ותיקין בבית הכנסת בשבת. הרב התפלל במנין הרגיל. מן הסתם כחלק מחובתו לרבנות. למרות שבימי חול הקפיד מאד על תפילה כותיקין. וכמובן לא חסרים מנייני ותיקין גם בשבת. כשהתפנתה הקומה הראשונה ונוסד ותיקין בשבת בבית הכנסת עצמו, עבר הרב להתפלל שם.

אגב. הרב הקפיד מאד על ילכו מחיל אל חיל. היה לו חברותא עם יהודי א' שהיה מסיע אותו הרבה. הם למדו משניות בדרך כלל. וממש כהרף עין בסיום הקדיש האחרון הרב כבר היה מתחיל את הלימוד. [היה נראה שלא ניחא לו לענות על שאלות ברגע הזה].

בתקופה האחרונה שהיה בביתו, טרם עבר לבית בנו ר' מרדכי, היה מניין לערבית במוצ"ש בביתו. סיפר לי א' שעליתי עמו להתפלל שם, שמאז שראה איך רבינו מתאמץ בשארית כוחותיו לעמוד בעלינו, הוא קיבל חיזוק עצום להקפיד על כל הלכות תפילה כראוי.

יב.

הרב לא הוה סבירא ליה לעשות קידושים בבית הכנסת. אבל הוא לא מחה והניח לעולם כמנהגו. אבל הוא אישית לא השתתף אף פעם. אולי זה קשור גם לאופיו או סיבות אחרות. אבל לענ"ד זו היתה הסיבה העיקרית. מיד בתום התפילה צעד לביתו. ממילא כמובן מעולם לא דיבר בקידושים, וקשה היה לדעת אם הוא מכיר בכלל משהו. בין השאר, לכן טען הגבאי זצ"ל שאין הוא "רב" במובן הרגיל...

יג.

כמה עובדות הקשורות לשיעור דף היומי. בשלהי תשנ"ז היה סיום הש"ס ועלתה הצעה לייסד שיעור. מאידך טענו שמכיון שזה ממש יומיים לפני ר"ה וכל תקופת החגים, ויש אנשים שבתקופה זו לא מתפללים באיזור הבית, אולי עדיף להתחיל אחרי החגים. שאלתי את הרב (הוא החלים אז מאירוע מוחי או לבבי) ואמר דבר טוב לא דוחים. להתחיל מיד. והוסיף שהרי מאותה סיבה יכול להיות בתקופת החגים אנשים שנמצאים דוקא אז באיזור....

יד.

הוא נשא דברים בסיום המסכת הראשונה או השניה. בזכרוני משהו שאמר אז. שלכאורה השמחה היא לגמרה של תורה. אבל הרי מצוה ללמוד תמיד ומצוה זו לעולם לא נגמרת. אלא שיש שתי מצוות בלימוד התורה. והגית יומם ולילה. ומלבדה ושננתם, מחודדין בפיך. ידיעת התורה. ומצד מצוות והגית, באמת לא שייך אף פעם לעשות שמחה לגמרה של אותה מצוה, אלא שמחת הסיום קשורה רק למצוה של ידיעת התורה, שכשמסיימים מסכת אחת, זה סיום של ידיעת חלק א' מסויים מחלקי התורה, ועל זה באה השמחה והסעודה.

טו.

בסיום המחזור השני שלנו, אב תשע"ב, ביקשוו להשתתף בכמה מהמעמדים המרכזיים ולא נענה. סיפרו לי בני ביתו שנכנסו ובאו אצלו כמה עסקנים חשובים ושאלוהו האם יש לו התנגדות ללימוד דף היומי. הוא אמר להם: חס וחלילה, אלא שתש כוחו, וידוע לו שיסיימו בשיעור שבבית מדרשו ובכוונתו להגיע לשם. ואכן זכינו שכך היה.

טז.

עומדים לסיים בשיעור 3 מחזורים, ובס"ד כל אותם 22 שנים השיעור לא התבטל כמעט אף פעם אחת. רק אחת ויחידה. ביום הלוויית מרן הגריש"א זצ"ל. היתה אפשרות להקדים את השיעור ולהגיע עם רכב צמוד. הרב הורה לבטל בדווקא. ולתלות פתק בולט שהשיעור מתבטל עקב ההלווייה של גדול הדור. זו היתה הפעם האחת והיחידה שלא היה שיעור.

5.

בערב ת"ב הורה להתחיל כמה דקות לפני חצות, ואז אפשר לסיים גם אחרי חצות. בזכרוני [לא בטוח במאה אחוז] שבשבת ערב ת"ב, ודומני שגם כשהיה זה ט' באב, הורה למסור אחה"צ.

אמר לי שאם השיעור של מוצאי ת"ב לא מוכן עדיין ויש לחץ של זמן, אפשר להכין כבר מהשקיעה. [מסתמא מדין רבים צריכים לו].

6.

וובדות שונות כשכנים. על הארת הפנים וירידה לעולמו של הילד. נסתפקנו על איזה משחק הרכבה לילדים בש"ק. שלחנו את הילד עצמו [לחנוכו לשאול] עם המשחק לשאול. שב הילד ואמר שהרב הסתכל על המשחק ושאל אותו אם יש לנו עוד משחקים. כשהילד אמר שיש, הרב אמר לו שעדיף לשחק במשחקים האחרים...

שוב מעשה שלא היה לנו דגים לסעודת שבת. לא זוכר איך זה קרה. היה לנו איזה דג בקופסת שימורים. שלחנו ילד לשאול אם יש דרך לפתוח בשעת הדחק. הילד שב ואמר שהרב הסביר לו שגם אם יש אולי איזו דרך, אבל כל הענין של דגים זה לכבד את השבת, ולכן למרות שבדרך כלל השבת מתכבדת על ידי אכילת דגים, אבל השבת הזו תתכבד יותר באי אכילת דגים, כשלא יפתחו קופסאות שלא בהידור.

ושוב מעשה בנער שהחל להתגלח והשיג איזו מכונת גילוח ששברו לה איזה חלק, והחברים אמרו שבכהאי גוונא זה כשר לכל הדעות. שלחנו אותו עם המכונה. הוא שב וסיפר שהרב שאל את היושבים לפניו לשימוש, אם מישהו מוכן לבדוק זאת על שערות ידו. מישהו "התנדב" והרב התבונן בתוצאות הגילוח ופסק מה שפסק [לא זוכר אם להיתר או לאיסור].

בדרך כלל כשביקשו ברכה לילד, הוא לא היה מברך שתהיה ת"ח, אלא ה' יעזור שתהיה בריא ויהיה לך כח וחשק ללמוד, וממילא תהיה ת"ח. [לא מילה במילה כמובן].

נכנסתי פעם לפני בר מצוה עם הנער לקבל ברכה. ואמרתי לרב שאני רוצה לחסוך ממנו הטירחה לבוא לבר מצוה, אם היה לו צד כזה. את זה למדתי מאבי מורי ע"ה, אבל אין כאן מקומו. בשעת מעשה הוא בירך ולא אמר כלום. אבל אחיינו הרב אי"ש, יד ימינו המסור, אמר לי למחרת שבאמת הרב כבר אמר לו לבוא בערב לקחתו לבר מצוה. ואחר כך אמר לו בהקלה גדולה שב"ה חסכו לו את הטירחה.

פעם אחרת, לפני חתונה נכנסתי עם החתן ובירך וכו'. ובכל זאת הופיע לחתונה במאמץ רב וטרח לרקוד מעט וכו'.

7.

היתה לי הזכות במשך כמה שנים לרשום את הדרשות. שבת הגדול ושבת שובה. וב"ה הוא היה מאד מרוצה. זה משובץ בהקדמות לספרים, והוא עצמו השתמש בזה. בדרך כלל רשמתי ראשי פרקים בשעת הדרשה ואחר כך עבדתי על זה בלילה, ובבוקר הייתי מכניס אצלו לביקורת.

שנה אחת כשבאתי בבוקר עם הדרשה מודפסת, הוא שמח מאד, ואמר לי שהרבנית כבר מחכה לזה בקוצר רוח... [הרבנית ע"ה היתה אשה גדולה עד מאד בזכות עצמה, ולא מן הנמנע שראוי לייחד עליה כמה דיבורים].

היתה לי גם הזכות להגיה חלק מהספרים ולבקר מעט בעת העריכה. כשהיה נגמר ספר היו שותים לחיים בביתו. היה קצת מעמד. הרב הוכמן שליט"א היה מזמין אותי כשהייתי שותף, אי משום ההגהה, אי משום החומרים שמסרתי. [מסתמא שמי השתחל בתודות לא' או שניים מהספרים]. ופעם אחת, דומני חוט שני על פסח, הרב התעקש לרשום הקדשה קצרה בכתב ידו. ממש במאמץ עצום, (וזה באמת כמעט לא קריא...).

עוד בקשר לספרים. בטח הרב הוכמן שליט"א יספר כבר את כל הפרטים. מה שאני זוכר, כשהרב היה מאד חולה ולא מסר שיעורים, בא אליו הרב הוכמן והציע לו לכתוב שיעורים מהקלטות ורשימות. הרב נענה וקבע איתו לשבת כמה בקרים בשבוע. הרב היה שותף מלא לכל תהליך הכתיבה. הרב הוכמן היה מגיע מוכן כהוגן, והרב היה עובר עמו על הכל ומשלים וכו'.

זה לא יאומן שאחרי שכבר היה כמעט לאחר מעשה, הוא זכה להכין יותר מעשרה כרכים מלאים וגדושים בהלכות שבת וריבית ויו"ט וחול המועד ופסח וימים נוראים ושביעית וכו' וכו'.

אחד הדברים שנחרטו מאד בזכרוני, בתקופה שהייתי קצת מעורה, שבדרך כלל העריכה היתה לא מספיקה מבחינה מקצועית. זה היה ענין של עוד קצת זמן שאפשר היה לבשל היטב שיהא ברור כשמש בצהרים כראוי לספר יסוד כזה. אבל דוקא הרב הוא זה שכל הזמן דאג מה יילד יום, ודחק להספיק עוד ועוד. אני עצמי נתבקשתי לומר לפניו לא פעם שכדאי להמתין מעט ולערוך יותר טוב, אבל בנחרצות הוא לא קיבל. [דומני שהוא סבר שהחלק של עריכה, יוכלו לבוא אח"כ תלמידיו מכירי תורתו ולבאר, אבל מה שלא יכתב תהא אבידה שאינה חוזרת, ובכלל הגיע להוראה ואינו מורה].

יש לי קרוב ת"ח גדול [הגראי"ש בן הגר"ח"ש] שכתב ספר חשוב על ריבית. הוא בא לבקש הסכמה. הרב אמר לו שהוא ממעט בנתינת הסכמות ובעיקר בספרי הלכה למעשה. אבל היות שהוא עצמו כותב כעת על ריבית, על כן הוא מזמין אותו להצטרף לקביעות עם הרב הוכמן, ושביתור מי שלמד היטב את הענין, הוא "יסייע" בכתיבת החוט שני, ואז הוא יתרשם באופן יסודי ואולי יוכל לתת הסכמה. [הוא באמת כתב לו הסכמה מפליגה מאד].

מענין לענין. אני עצמי כתבתי איזה ספר, סיכומים במסכת גיטין. והדפסתיו בתחילת תשנ"ד. ביקשתי ממנו הסכמה, והוא אמר לי שהוא מנסה בתקופה ההיא להימנע מנתינת הסכמות, וכבר עומד בזה כחצי שנה, ומבקש שאמחול לו. מחלתי בלב שלם. בכל זאת כעבור כמה ימים, הספר כבר היה בדפוס, ונקראתי לביתו וקיבלתי הסכמה נאה. הוא חש משום מה שהוא כן "חייב", ולמרות שאני ויתרתי, הוא לא ויתר לעצמו. בגלל סיום ההדפסה, נאלצתי להדפיס את ההסכמה על מדבקה, ולהדביקה בכל ספר.

כ.

על ימי צעירותו אינני יודע הרבה. עוד יבואו היודעים ויספרו. אני זוכר רק פעם אחת שדיברתי איתו משהו למעשה בהלכות סוכה. [דומני שהנידון היה האם נהגו לחוש לחומרת המג"א שיהיו דפנות שלימות ללא הסתמכות על הקולות המיוחדות של סוכה]. והוא אמר שבבחרותו סייע לבנות אצל החזו"א, ולא חשו לזה. (כמובן דבריי אינם למעשה!).

ועוד סיפור סיפר לי אבי מורי ע"ה. נדיב א', מסתמא מר גזונדהייט, תרם להגאב"ד דפוניבז' סכום נכבד להקים קרן גדולה עבור קבוצת אברכים. הם היו אמורים לשבת בבימ"ד נפרד, וכל שבוע אחד מהם ימסור חבורה. ויקבלו מילגה חודשית גדולה. הרב זצ"ל הכניס לחבורה את רבינו. היתה תמיהה גדולה. מכיון שלמרות שרבינו היה מתמיד מבהיל, אבל לא פצה פה מעולם, לא היה נראה שהוא מסוגל לדבר, ולא היה בטוח שיש לו בכלל מה לומר.

[הרה"ג ר' יוסי לנדו, אמר לי שאביו מרן הגר"ד ישב עם ר' ניסים בפוניבז' 4 וחצי שנים על אותו ספסל, וכל אותו שנים לא שמע ממנו אפילו לא מילה אחת!]. כשלמדו בישיבה בבא קמא, הוא ישב במקומו סדרים מלאים, פעמים רבות אף בלא חברותא, וכשכל הישיבה חיתה מהסברות של ר' שמואל, הוא שיין עשרות פעמים את המסכתא עם טור ב"י וש"ע הלכות נזקי ממון, עם כל הנו"כ עד החזון איש, חזור ושן.

ניגשו אל הרב לתמוה על כך. הרב אמר נחיה ונראה. הגיע תורו של ר' ניסים, והנה הוא התגבר בדוחק על ביישנותו ומסר חבורה מקיפה ויסודית ביותר. ותהום כל העיר !! באו לספר לרב מפוניבז', והוא חיך בהנאה.

השתתפתי פעם בכינוס לרמ"ם ומשגיחים. דיבר שם המשגיח הגה"צ ר' דב יפה זצ"ל. הנושא שלו היה שיש תלמידים שיש להם נטיית לימוד שונה מהמקובל. ואם הם רציניים בדרכם לפעמים יש להניח להם. [הכל לפי הענין כמובן]. אחרת את שלהם יקחו להם, ודבר אחר לא ייצא מהם. ואמר משפט נורא, שניים מגדולי הדור, היינו מפסידים אותם אילו היו נוהגים בהם בכפייה.

האחד הוא ר' חיים קנייבסקי שישב וגרס ש"ס ופוסקים בבקיאאות, וחכמת רבותיו עמדה להם להניח לו לנפשו. והשני הוא ר' ניסים שישב וגרס גמרא עם פוסקים, והרב מפוניבז' היה חכם להבין את אשר לפניו.

כא.

בענין כח השתיקה שלו. שהיה בזה חד בדרא ממש. מסתמא יחיד בדורותיו. סיפר לי ידיד נאמן שהיה קרוב אצל הרבי בעל הנתיבות שלום מסלונים. הרבי דיבר עם קבוצת תלמידים ואמר להם שהוא מתפעל מכח השתיקה של הרב קרליץ. במיוחד הוא יוצא מהכלים כשיש אסיפה שנתית של מפעל הש"ס, ודנים על התכניות לשנה הבאה, החומר וההספקים. וכשמגיע לתכניות השולחן ערוך, כולם יודעים שר' ניסים יאמר את דברו וזה מה שיתקבל. ההספק המדויק הראוי לכל סימן, ואיזה תוספות לצרף לחומר הנדרש, ועל זו הדרך. ובכל זאת תמיד דנים, והרבה אומרים דעה, למרות שאין להם שייכות לנושא. והרב קרליץ יושב ודומם שעה ארוכה. עד שפונים אליו, ואז הוא אומר כמה מילים, וזה מה שנסגר ללא עוררין.

ר' שלום נח מספר: לא יכולתי להתאפק ושאלתי אותו בהתפעלות, הרב קרליץ מאין לקחתם את כח השתיקה שלכם? ואתם חייבים לשמוע וללמוד היטב את מה שהוא ענה. הוא חיך, והמשיך לשתוק...

סיפר לי אחיין שלי שהתארח אצלו מדי פעם לסעודות שבת. שבדרך כלל חוץ ממה שהיה מברר בתחילת הסעודה אם כל אחד מהאורחים קיבל חלה, מצידו, לא הוציא הגה מפיו כל הסעודה. רק האורחים היו באים עם שאלות בהלכה או בפרשת השבוע, ואז הוא ענה בקצרה.

כב.

עוד כל מיני הוראות קטנות כפי המזדמן. נכנסתי עם זוג בשאלה חמורה בעניינים מסוימים. לאחר ששאלתי את השאלה, הוא אמר לי תלך איתם להרב וואזנר. עשיתי כך, אבל זה ממש הדהים אותי. מעולם לא נשמע מפיו כדבר הזה.

שאלתי את א' מגדולי המקורבים, הוא הסביר לי שבשאלה מסויימת זו הרב מחמיר נגד הרב וואזנר שמיקל. הוא ראה שהשואלים אינם מתלמידיו הקבועים, וזכותם לשאול איזה רב שרוצים, ולכן לא רצה להחמיר עליהם בזמן שיש בידם אפשרות ללכת לרב מובהק שמיקל בזה.

כג.

היה לי בשעתו מייל מסוג מסויים. בין השאר החזקתי אותו כי התנדבתי לענות שאלות במייל בארגון של בעלי תשובה. שנותנים לשואל מייל של אברך שיענה לו קבוע. שאלות קלות שכל חרדי פשוט מלידה כמוני יכול לענות.

היתה שואלת אחת, עולה מרוסיה שלפעמים היו לה שאלות קשות. כשהיו כאלו, הייתי שואל בשמה את הרב זצ"ל. זה כלל עניינים של גירות לחומרא ועוד הרבה דברים, חלקם חמורים, רובם קלים מאד. כשהתחתנה הוא כתב לי מכתב המלצה עבורה. [הוא ציוה עלי לחתום הראשון, והוא מצטרף].

בכל אופן כשהחל החיזוק בענייני הגדר מהרשת, באתי לשאול האם לא להדר ולנתק לגמרי. השתמשתי בזה גם לפרנסה, אבל בדוחק היה אפשר להסתדר. הוא אמר לי, אצלך זה הידור לנתק? ומי יענה לאשה מרוסיה? אלא שצריך להיות מוגן היטב, ואני לא מבין בזה, תשאל את הרב סילמן אם ההגנה שלך טובה. כך עשיתי. [עם הזמן הוכרתי להרחיב מעבר לנטו מייל, שאלתי שוב ואמר לי שוב לשאול את הרב סילמן. ואכן עשיתי בדיוק ככל אשר הורני].

כז.

אולי יש שזוכרים שר' ר"ה הוציא ספר על בראשית, והגר"נ יצא נגדו במכתב חריף. אבל יש המשך. ר' ר' רצה להוציא ספר על שמות. הוא רצה לבוא לר' ניסים לשאול אותו מה ניתן לעשות כדי שיוכל להוציא ספר כשר. הוא ביקשני לבוא עמו והלכתי. לא זוכר כבר איך בכלל הגעתי לזה. לפני כן לא הכרתי אותו. [דומני שהוא הלך קודם להגרש"א שטרן והוא ביקשני להשתתף בזה].

כל בני הבית וכל המקורבים אמרו לנו שחבל על זמננו. זה לא יילך. אבל הרב מדה אחרת היתה עמו. הוא אמר בוודאי אפשר לתקן. צריך למנות מישהו מטעם בתי הדין של בני ברק [שלו ושל הרב וואזנר] שיבקר כל חלק בספר, ור"ה יתחייב למחוק ככל אשר יורוהו. ואם הממונה יאשר שהכל כדת, הוא יתן לו מכתב תמיכה והסכמה. והרב וואזנר הסכים לזה.

הרב שאל אותי אם אני מסכים להיות ממונה מטעמו, והסכמתי. הוא הדריך אותי לקבל סכום גבוה לשעה, כיאות לממונה מטעם בתי דין. ושלא להתרפס כלל וכלל. [ר' היה אדם מאד עוצמתי ותובעני. זה לא היה קל].

עברתי על כל פרשה בספר, ומחקתי כיד ה' הטובה. רק הוצרכתי להסביר לו מדוע. אבל הוא נהג מאד יפה. אני לא מאריך בפרטים הטכניים שלא חשובים כל כך. הוא כמעט גמר את שמות והיו לו כבר סקיצות לויקרא, אבל הוא נפטר טרם סיים, והמשפחה החליטה לגנוז.

לקראת סיום הספר, הוא קרס ואיבד הכרה. כך נשאר עד לפטירתו. בני המשפחה חששו אולי היתה פגיעה בכבוד הרב, איזו התבטאות נגדו. ביקשוני לבוא עמם לבקש מחילה, שיסיר קפידתו. הרב הרגיע אותם מאד שאין לו שום קפידה, ואדרבא הוא הרי בא לתקן. וכל כך ניסה לתת להם הרגשה נעימה, שאמר להם שבעצם למד עמו כילד והם היו בגדר חברי ילדות וכדומה.

כח.

נערך דין תורה בביתו הפרטי. משפחה מכובדת, אולי סודות כספיים. הרב ביקשני לסייע לו לתאם זמנים ולרשום קצת דברים. [יש סיבה מדוע ביקשני. אבל זה לא בגלל שכנות בעלמא. אבל זה לא לפירוט].

אני זוכר דבר מופלא. אולי כבר פירסמתי את זה פעם. לפני הפסק הסופי הוא הקריא מה הכיוון שלו ורצה לשמוע שוב את כולם. כולם היו מרוצים חוץ מא' שמצא עצמו מאד נפגע לדעתו שלא כהוגן בגלל אי דיוקים בטענות וכו'. בכל זאת הוא אמר להגר"נ שהוא מאמין באמונה שלימה שיהודי כשר הולך לבית דין מובהק וציית דינא. והיות שזה רצון ה', אין בדעתו להתווכח יותר והוא בוטח בה' שימציא לו את מה שמגיע לו.

הגר"נ ממש התרגש מזה ובירכו מעומק ליבו שבאמת יראה זאת בעיניו. פגשתי את היהודי הזה לאחר כמה שנים ושאלתי מה מצבו. הוא סיפר לי שהוא עובד רק כמה

שעות בנחת, בתנאים נוחים מאד, והוא התעשר בצורה מופלגת שאין לתאר ואין לשער. הוא שאל אותי אם אני זוכר איך הגר"נ בירכו, ואמר שהוא תולה הכל בברכה זו.

כ.

סיפור לי ר' מנחם ויינברג ששאל את הרב אם יש ענין לנסוע לכותל בחוה"מ. הרב אמר שזה ענין גדול. הוא שאל האם הרב נוסע, הרב אמר שהיה רוצה אבל צרכי הציבור שצריכים אותו בעיר, קודמים.

אגב. ר' מנחם הזה יהודי יקר שעושה/עשה הכל על פי דברי הגר"נ. הגר"נ הורה לו לממן ספרי תורה אחרי השריפה בצא"י. ומימן. הגר"נ אמר לו שהתפקיד שלו בעולם זה לסייע למתגיירים. והלה ממלא את "תפקידו" בשלימות ממש. מארח ומלווה עד הגיור. מחתן אצלו בבית וממשיך ללוות אחרי הגיור. לר' מנחם היקר הזה יש מאות סיפורי מופת. אולי בהזדמנות אבקשו לספר קצת מסודר.

כ.

בענייני חינוך. בתחילת דרכי כמחנך התייעצתי עמו הרבה על חינוך. פעם אחת שאלתי משהו והתבטאתי בתוך הדברים על התלמידים "הרי הם לא ילדים" ! הוא תפס בידי ואמר לי בניגון "הם כן ילדים" !

ברגע אחד השתנה לי כל המבט לתמיד ! אמרתי לו פעם אחרי כמה שנים שמאז ירדו לי רוב השאלות. הוא חיך והסכים שזה מוריד הרבה שאלות.

כ.

עוד בענייני חינוך ותלמידים. היתה תקופה שהיינו מקבלים רק מספר מסויים של תלמידים לשנה. לאחר סגירת ההרשמה הגיעו 2 תלמידים ולחצו מאד. האחד היה תלמיד מצוין ממשפחה חזקה, והשני תלמיד חלש וממשפחה פשוטה מאד. היה נראה לנו שהיות שההרשמה סגורה, את השני ודאי לא נקבל, רק על הראשון היה קצת נידון. שלחו אותי לשאול, הן שאלות מסויימות על התלמידים והן מצד פריצת הגדר.

הוא אמר לי התלמיד הראשון שהוא תלמיד מצוין ובעל קשרים וכו', אין כדאי לפרוץ הגדר עבורו, הוא כבר יסתדר. אבל התלמיד השני, החלש, שיהיה לו קשה למצוא מקום, בשבילו נכון לפרוץ הגדר.

כ.

עוד בענייני חינוך. היה תורי ללכת לישיבה לסעודה שלישית. והיה גשם שוטף מאד. שאלתי האם אני חייב ללכת במצב כזה. שאל אותי למה ללכת. אמרתי שיש שתי סיבות. הא' שהנערים ללא שומר, והשניה שמי שמגיע אומר דבר תורה שיתבטל.

אמר לי הסיבה הראשונה איננה מספיקה, שכן אף שנכון שלא להשאירם לכתחילה לבד, אבל כשזה מזדמן זה טוב. הם לומדים להתבגר באמת, לא בגלל המשטר. אבל הסיבה השניה צריכה בירור האם ניתן להשלים את הדבר תורה ביום ראשון. אמרתי שלא. אמר אם כן אתה מחוייב ללכת. ואם תאמר שהרי החליפה תיהרס בגשם ותצטרך לקנות חדשה, זה עדיין לא מצדיק ביטול תורה דרבים.

ואז הוסיף ואמר לפני שתתחיל את הדרשה תספר להם את זה גופא, שהיה גשם והורו לך ללכת בגלל החשיבות. אמירה כזו יכולה לעורר אותם להבין את חשיבות הדברים. [אני אמרתי שאיני יודע אם להם זה עזר, לי זה בוודאי עזר להבין וגרם לי להשקיע בזה כראוי. אלו השיחות שמתפרסמים בין השאר גם כאן].

פ.

עוד בעניינים הנ"ל. ראש הישיבה אצלינו ביקש מר"מ א' שיודע קצת לנגן לבוא עם כלי נגינה למסיבת חנוכה. אותו ר"מ אכן הגיע עם הכלי ההוא (המכונה גיטרה רח"ל) ושר ודיבר עם התלמידים. חתן רבינו, הרב אוסטרן, היה אז ר"מ בישיבה והעיר על כך. עיקר ההערה היתה שהכלי ההוא משמש באמריקה אצל היפיס וכדומה, וזה סמל של מופקרים.

רה"י אמר לו לשאול את חותנו. הוא הציע שחותנו מסתמא יחמיר, אולי כדאי לשאול אחרים. רה"י אמר שהכל הוא שואל את הגר"נ, ואם יאסור נקבל בשמחה. הגר"נ אמר שאינו מכיר כלי זה, ומכיון שכל השאלה היא בדווקא עליו, בעצם אין ראוי שיורה בזה. אבל יחרוג ממנהגו, ומורה שמותר וכדאי. והוסיף שהוא כל הזמן במגע עם הבריות ויודע כמה בעיות יש הנובעות מחוסר שמחה ורוגע בימי הנעורים, וכמה זה חשוב לעשות בזה פעולות.

פא.

יש משפחה שאני קצת מכיר ושאלו אותי הרבה עליהם לצורך שידוכים. אני ידעתי שבבית יש שם הרבה מתח ומריבות. שאלתי האם אני חייב לומר או לרמוז. אמר לי כל עוד שזה לא ידוע אצלינו בבית דין, [כלומר המריבות לא כל כך גדולות ונוראות], אינך חייב וממילא אסור לך לומר כלום.

פב.

עוד מעשה שראיתי בעצמי. בליל שבת אחרי מעריב אמר הרב לא' ממלוי, הזכירו אותך השבוע בבית דין. מה קרה? ראש ישיבה א' פיטר את המשגיח שלו באמצע הזמן והיה דין תורה על כסף. רה"י אמר בין השאר שהמשגיח מחנך לפי גויים. כי הבחורים פרצו לחדר של המשגיח ומצאו שם ספר של גויים בענייני חינוך. לשאלת הרב אמר המשגיח שאברך א' שעוסק בחינוך המליץ לו על החוברת הזו. [חוברת של גוי איטלקי אחד בענייני משמעת. עצות טכניות מופלאות]. והמלווה הנ"ל הוא הממליץ.

האברך אישר שזה נכון. למשגיח הזה היו בעיות משמעת והוא חשב שהספר הזה יכול לעזור לו. הרב שאל למה לך להמליץ לו על ספר גוי, המבלי אין משלנו. האברך אמר שאין. ונתן לרב כמה דוגמאות מהספר, והרב הסכים שזה ספר חכם ומועיל ושקשה למצוא לו תחליף.

ובכל זאת אמר הרב, המשגיח ההוא הודה לו שלא הבין בכלל את הספר... וגם לא היה לו את השכל שספר כזה לא מחזיקים על המדף בחדר שלו בישיבה. לכן עדיף שאתה תקרא ספרים כאלו, ומשגיח מסוג זה יבוא להתייעץ איתך... בתקופה שאחרי זה באמת באו כמה אנשים להתייעץ עם האברך הזה, ואמרו שהרב שלח אותם...

פג.

הרבנית ע"ה סיפרה שבהיותה כלה והתארכה אצל הורי החתן, החמיאה על המאכלים כנהוג. חמותה אמרה לה: אצלינו נהוג שלא הופכים את האוכל לנושא לשיחה.

עוד סיפרה ששמעה מחמותה, שהיתה תקופה שהתגוררה בבית שהיה בקומת קרקע ופרוץ לרה"ר אלא שהיה וילון. יום אחד נפל הוילון בבוקר השכם, ורצתה לתופרו, אלא שעדיין לא התפללה. שאלה את אחיה מרן החזו"א, ואמר לה "לפני התפילה - מתפללים". ניסתה שוב ואמרה שהחלון פרוץ לגמרי, ואמר לה שוב "לפני התפילה - מתפללים".

עוד סיפרה על אמה הצדקנית, דומני שרשמתי זאת כבר במק"א ע"כ אקצר. אמה מרת חיה היתה בת ר' שמואל הלל שיינקר, כלומר נכדת הגרי"ח. נישאה לר' הערש קופשיץ.

הסבא הגדול נהג לערוך ביקור אצל כל זוג מנכדיו שהתחתן. כמה שבועות אחרי החתונה התפלל ר' הערש עם הגר"ז. ראהו הסבא אחרי התפילה ואמר לו הבה וגלכה לביתך לביקור. באו והנה הרבנית הצדקנית עדיין מתמוגגת בתפילה. המתין הגר"ז רגע, וקם ללכת. אדהכי, סיימה. אמר לה בעלה הרגע סבא קם מכאן. רדפה אחריו וביקשתו לשוב, שלא תפסיד את הביקור ההיסטורי. סירב. אמר שהיא צריכה ללמוד לקח חשוב, שאשה כשרה לא נותנת לבעלה להמתין עליה בגלל הפרומקייט שלה...

לד.

הגר"נ היה נמנע מלעבור בחצירות. כל השנים כשהיה יוצא מביתו לביהכ"ס, היה יורד את רחוב רבי מאיר עד למטה ומסתובב שם וכו', למרות שיש מעבר בחצר בדיוק מול ביתו ישירות לבית הכנסת, וכל העולם עובר שם באין פוצה פה ומצפצף. לעת זקנותו ותגבורת חולשתו, השכנים עשו פתח מיוחד בגדר ואף הוסיפו שם מעקה קטן, ובאו אליו משלחת בשם כל השכנים שמרשים ומבקשים שיעבור, ורק מאז החל לעבור דרך שם.

הוא אמר להם שאם אינם רוצים שזה יהפוך למיצר שהחזיקו בו רבים, עליהם לשים מודעה בענין, שלמרות שמרשים, אין הם מקנים זאת לציבור, והציע להם את הנוסח, שאכן היה תלוי שם איזו תקופה.

לפני שנים רבות כשעוד היה מהלך ברחוב לבדו כאחד האדם, ראיתיו ברחוב השומר, וידעתי שהוא בדרכו לבית הכנסת, לפי שהיה אז עת התפילה, וגם שם יש מעבר ישיר בין חצירות, וראיתי שהוא ממשיך ולא נכנס. חשבתי שאינו יודע שיש מעבר. הצעתי לו לעבור. הוא שאל אותי האם אתה יודע בוודאות גמורה שכל השכנים מרשים?

לד.

מראהו הטהור היה מעורר יראת כבוד. אני זוכר לפני שנים רבות, איך שאחד מדודי שהיה מקורב לחזו"א, נזדמן לו לראות את ר' ניסים בצעירותו יחסית, והוא ממש לא יכול היה להסיר ממנו את עיניו, באומרו שהוא ממש חש את דמות דיוקנו של החזו"א קמה לתחיה.

א' מבנותי סיפרה שבבית הספר המורה סיפרה להם איך היתה גרה כילדה ברחוב רשב"ם, וכשהסתייפלר הקדוש היה צועד מביתו ללדרמן, כל הילדות היו פוסקות מלשחק עד עוברו. הבת שלי לא הבינה מה הסיפור, היא בתמימותה אמרה למורה, גם אצלינו זה כך כשהרב ניסים רק נראה בפתח הבנין שלו, מיד כל הילדות פוסקות מלשחק ומשתתקות עד שהוא נעלם מהעין.

לד.

סיפור לי בהלוייה יהודי ת"ח אחד שר' חיים קנייבסקי אמר לו, אותי החזו"א לקח לנופש בצפת רק פעם אחת, אבל את ר' ניסים הוא היה לוקח עמו תמיד.

היו לו כל מיני חברותות. חלקם גדולי עולם. אבל היו גם כאלו שפשוט היו חברים שלו. אני זוכר יהודי אחד הרב לייכטמן שלמד עמו מאז היותם בחורים. בכל מיני בתי מדרשות או בבתיהם. פשוט חברותא. באיזו מתיקות. והיה עוד אחד לפחות שאני זוכר. האנושיות והפשטות הזו היתה ממש מפעימה.

כידוע ר' ניסים היה נוהג לפסוק כמשה מפי הגבורה, מותר או אסור. אני זוכר שבעצמי היה נראה לי לפעמים שקשה לדעת כמה מונח מאחורי זה. אני זוכר שא' מגדולי הפוסקים אמר לי שכל פוסק שצריך לנמק את טעמיו יש לו עבודה קשה ואחריות, אבל ר' ניסים יושב ומשיב כמשה מפי הגבורה. והנה כשיצא חוט שני הראשון העולם הוכה בתדהמה. שם הוא מבאר כל נושא מהסוגיא דרך הראשונים שהשפיעו על ההלכה, ואז מסכם את הפוסקים, כותב הגדרות מדויקות חדות כתער, ואז מביא לפי זה כל מיני מקרים המתחדשים. ופתאום רואים איך מאחורי כל הפוסקים שלו יש מהלך מובנה עמוק ויסודי. ראיתי בספר כל מיני

שאלות ששמעתי פעמים רבות איך הוא עונה עליהם, ולא חלמתי שיש לזה יסודות כה מבוססים. ואחר כך שוב ושוב בכל מקצועות התורה.

ניסו להגדיר היום את גודל האבידה. לא רק בענין מה שכבר יצר. זה כבר קיים ב"ה וימשיך בס"ד. אני מסביר לעצמי [כמו שהרגשתי בפטירת הרב אלישיב], יש שאלות פשוטות שכל מו"צ יכול לענות. אם זה לא זמין יענה חבירו. שאלות יותר קשות יביאום שרי העשרות בפני שרי המאות או האלף לפי הצורך. גם מאלו יש הרבה. לא אלמן ישראל. אבל יש שאלות חמורות שגם אבות בתי דין או מורי הוראה מובהקים לא יכולים להכריע. ושאלות אלו הן המה שהיו מובאות לפתחו של ר' ניסים. משמעות הדבר, שמעכשיו יש חלק בתורה ובהוראה שאין לנו אליו גישה. יש שאלות חמורות שתתעוררנה בקרוב ונישאר בלי לדעת. [בהלויית הרב אלישיב ראינו עוברים ושבים לאיזה כלי תקשורת. שאלו אותי מדוע עצובים. אמרתי להם שזה משום שלשכת הגזית נסגרה היום לתמיד. כך בדיוק ההרגשה היום].

ס.

היראת חטא. מלבד הפרישות שדיברו עליה היום דברים מדהימים. הוא נמנע בשנים האחרונות מלאכול עופות, בגלל שהביצים משונים [שני הצדדים כד, וכדומה] וכנראה חשש להכלאות גנטיות וכדומה. אני יודע שהרבנית כן אכלה עוף. כלומר הוא סבר שזה מותר כמובן ללא ספק. ובכל זאת לעצמו הידר למרות חולשתו.

יהודי אחד סיפר לי בהלוייה ששאל אותו מה עושים בפסח עם שיניים תותבות. הוא אמר לו העולם מיקל. ההוא שאל מה הרב עושה בעצמו. הוא אמר לו אני לא אוכל רותח בפסח.

ס.

על הפיקחות וההבנה בחינוך ובנפש. יום אחד בא אליי בחור אחד שהכרתיו היטב, שקדן וצדיק יסו"ע, ושאל אותי שעשה נדר כך וכך ומחפש פתח להתיר. ניסיתי בכל האופנים ואמר לי שעל הכל חשב בשעת הנדר. והנה הגר"נ עובר. עזבתי את הבחור וניגשתי אל הגר"נ לשאול. הגר"נ הביט בו, ושאל אותי זה השואל? אמרתי שכן. הוא אמר לי זה משהו כפייתי. אסור להיכנס לראש שלו. תגיד לו שאני פסקתי שזה מותר ללא ספק בלי שום התרת נדרים !!

אני זוכר היטב שבליבי חשבתי שעם כל הכבוד לר' ניסים הוא קצת נסחף. אבל לא יצאו ימים מועטים ונתברר שהרב צדק עד מאד. מפני כבוד החיים א"א לפרש עוד.

ס.

סיפור אחרון ברמיזה על מידותיו הטובות. יום א' כתב א' מגדולי הת"ח זצ"ל איזה מכתב בענין שהיה תלוי ועומד בבית דינו של הגר"נ. המשמעות היתה נגד הגר"נ, למרות ששמו לא הוזכר. יהודי א' היה אצל הגר"ח"ק באותו ערב, והגר"ח אמר לו שכואב לו הפגיעה בכבוד התורה של הגר"נ והוא רוצה להוציא מכתב, ומבקש מהיהודי שייכנס אליו השכם בבוקר עם ר' אלי' מן. השניים נכנסו, ר' חיים חשב על נוסח וכתב וחתם. ואמר להם דבר ראשון אחרי התפילה לכו לר' ניסים ותראו לו, כדי למעט מצער. אחר כך נחשוב איך לפרסם.

הם הלכו מיד. ר' ניסים החל לקרוא ומיד אמר חס ושלום. טעות לפרסם. עם הת"ח ההוא אני אסתדר כבר לבד בס"ד. מכתב כזה יפגע מאד בכבוד ההוא ולי לא יוסיף כלום. [במציאות ההיא, ר' ניסים באמת היה מאד זקוק למכתב כזה, והיה כאן ויתור נורא על העזרה כדי לשמור על כבוד הפוגע בו]. כשיצאו במדרגות שאג א' מהם "לית דין בר נש"! הם חזרו לר' חיים ואמרו לו שר' ניסים לא נעים לו פרסום מכתב כזה. ר' חיים אמר אי אפשר לדאוג לכבודו אם זה לא נעים לו, אבל אולי לפחות להדביק צילום ב3 מקוואות...

נ.

היתה תקופה שיהודי אחד יקר היה לוקח אותי עמו בימי ששי הארוכים של הקיץ לבתי חולים לבריאות הנפש, לשיר ולנגן עם החולים, להחלימם ולרפאותם על ידי השמחה. הגיעו שלושת השבועות, וניגשתי לשאול את הרב כדת מה לעשות. הוא השיב לי בתקיפות [הרגשתי שהוא מתאמץ לשוות לקולו נעימה של נזיפה על עצם השאלה, שאבין שזה בכלל השואל מגונה, שלא תהיה הסכמה מצידו שהיתה כאן באמת שאלה]: אצל אנשים כאלו, שהנגינה להם היא ממש עצם רפואתם, יש בכלל שאלה? בוודאי מצוה גדולה לנגן אצלם גם בתשעת הימים, ואולי אף בת"ב עצמו אם זה לא מסתדר לפני או אחרי.

אגב. היתה לי הזכות פעם אחת לנגן אצלו בבית בפורים שחל בערב שבת. א' הנכדים ביקשני לכך. הרב מאד נהנה, אבל באיזשהו שלב אמר, ערב שבת היום וצריך מעט להזדרז. ושוב פעם אחת נתבקשתי על ידי המשפחה לפני שנתיים בערך בחול המועד סוכות לנגן אחרי מעריב שבאכסנייתו אצל בנו ר' מרדכי שליט"א. וכבר לא דיבר כלום, אבל ממש ראו על פניו את ההתרגשות מהמילים של השירים, וזלגו עיניו דמעות התרגשות.

נא.

ראיתי באיזה ספר בשם פוסק חשוב מהדור הקודם, שאם לובש ט"ק אחרת אחרי המקוה בע"ש, אין לברך עליה, מכיון שזה כבר קרוב לערב וכדומה. התפלאתי על זה ושאלתיו, וענה לי שחייבים לברך. שבתי ושאלתי אם אני לובש ממש קרוב להדלקת הנרות מה הדין. אמר לי אפילו חמש דקות לפני השקיעה צריך לברך.

נב.

שמעתי בבית האבל את ר' ראובן דויטש מספר שסיפר לו ר' נחום קוק זצ"ל שהיה נוכח בדין תורה אצל הרב, והיה שם טוען רבני ידוע שדיבר בצורה מאד בוטה. אחר כך הוא שאל את הרב האם אינו חייב להגיב כששומע דיבורים כאלו. הרב אמר לו: כשהציעו לי את הרבנות בהליגמן בשנת תשי"ט, סירבתי, קראו לי אל הסטייפלר ושאלני מדוע אני מסרב, ואמרתי לו שכאיש פרטי אני יכול לשתוק, אבל כרב אהיה חייב להגיב על כל דבר ואינני רוצה להשתעבד לכך. אמר לי הסטייפלר שגם רב אינו חייב להגיב, וברוב המקרים אף עדיף שלא להגיב. על סמך זה סברתי וקיבלתי.

והנה בשבת הראשונה קוראים לי לעלות לתורה ואני שומע שאומרים יעמוד ר' ניסים, ונתעוררתי להגיב שיש לי עוד שני שמות, אבל תפסתי את עצמי, שאם אצטייר כאדם מגיב הרי יצפו ממני להגיב על כל דבר, שזה הרי אינני רוצה, על כן לא הגבתי גם על זה, ועד היום אני נקרא שם ר' ניסים... [א.ה. עד שגדלו בני אחיו שהתפללו שם והעמידו דברים על דיוקם].

בשולי הדברים, מסתבר שהרב קצת האריך עמו שלא כדרכו, לא רק בגלל לפייסו, אלא משום שר' נחום בעצמו כרב, ראוי לו לדעת ידיעה נכבדה זו.

נז.

שמעתי בבית האבל מעד ראייה. בחור אחד התארח אצלו ושאל אותו מדוע אינו אומר שלום עליכם. הרב אמר לו כי אני לא אומר. באמצע הסעודה הבחור שב ושאל האם אצל החזו"א אמרו שלום עליכם. הרב אמר לו, לא אמרו, והאורחים גם לא שאלו על כך...

היו שרים אצלו רק פיוט קה רבון, בניגון שירושה היה אצלו מבית חמיו ר' הערש קופשיץ זצ"ל. אבל לפעמים האורחים שאלו אם אפשר לשיר עוד זמירות ואמר שאפשר. [מן הסתם לגבי שלום עליכם באמת נמנעו, דומיא דמכניסי רחמים ואין כאן מקומו].

דף.

כאמור כבר סוכתו היתה בחצר. בבית היתה סוכה מאד קטנה, למיטה אחת. היתה אפשרות להרחיב בקלות. הרב לא הסכים כל השנים, מפני נזקי שכנים. אמרו לו שהשכנים מסכימים, הוא אמר יתכן שזה רק מפני כבודי ואין זה בלב שלם. רק בשנים האחרונות לאחר שהסתובבו אצל כל השכנים, ושבּו ואמרו לו שביררו היטב אצל כל אחד ואחד, וכולם אמרו שהיו מאשרים זאת גם לכל שכן אחר, נחה דעתו, והספיק להשתמש בסוכה המורחבת רק שנתיים.

הי.

סיפר חתנו [ממלא מקומו ברבנות השכונה] הג"ר מנדל לובין שמעולם לא העיר לו כלום. חוץ מפעם אחת ויחידה שהוא זוכר. היתה שמחה משפחתית, עליה לתורה, וזה נקבע במנין בזמן השני [של הגר"א], ודיברו בליל שבת מי יילך להתפלל שם וכו', ואמר לו הרב "אתה לא הולך לשם"!

ידוע שחלק מתלמידי החזו"א סבורים שדעת החזו"א היתה מדינא כהגר"א בזה, ויש כמה עובדות בענין זה שכר מראות לכאורה, ואעפ"כ רבינו היה נחרץ ביותר בדעתו שבספק דאורייתא כזה אין זו הדרך בשום פנים ואופן להקל, ובפרט לקבוע כך ברבים.

הי.

כבר סיפרתי לעיל איך שב"ג הגר"א ש [מח"ס מנח"א] הוזמן להצטרף ללימוד של הרב עם הרב הוכמן בעת כתיבת חוט שני על ריבית. בזכרוני שהרב שאל אותו פעם על מקרה מצוי שיש בו שאלה של ריבית, מה אביך מורה בזה, הגר"א ש התפלא מאד, הרי אבי לא עוסק כלל בהוראה אלא בלימוד עם צעירים ולעולם אינו מורה כלום, הרב אמר לו אני באמת מתפלא על כך, שהרי אני זוכר מהכולל כאברך צעיר אחר נישואיו, לומד את הסוגיות בדרך הנכונה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, ומדוע באמת שלא יורה?

הי.

שמעתי בבית האבל את הר"ר דויטש [שעוסק הרבה בענייני שלום בית והמסתעף] מספר, זוג אחד עמד בפני פירוד. האשה טענה שהבעל לא בריא בנפשו רח"ל. הרב ביקש שיביאו אליו את הבעל. אמרו לו שהבעל הוא אדם שבקושי מדבר, ומסתבר שבפני הרב לא יוכל לדבר בכלל. הרב אמר אם יהא צורך אדבר עמו פעמיים, ובפעם השניה כבר יהא רגיל עמי. למעשה, לא היה צורך בפעם שניה. אחרי שיחה אחת עמו אמר הרב שאין לו שום חולי נפשי ח"ו, הוא רק סובל מחרדות ואפשר לטפל בזה בקלות. בהדרכת הרב הענין טופל, ובני הזוג כבר מאשרים יחדיו מאז כמה עשרות שנים.

הי.

בא לנחם יהודי בשם הג"ר אשר וייספיש [שכתב ספר בהל' נדה על פי חוט שני]. וסיפר שאביו נפטר בימים שאחר סוכות, ובא הרב לנחמו, ואמר לו שיש צדיקים שזוכים להסתלק אחר יום הכיפורים, כאמור בגמ' שזה סימן יפה שנתכפרו עוונותיו, אלא שנותנים להם במתנה את סוכות או חלק ממנו. וציין שכך אירע עם הגר"א שנפטר בחוהמ"ס, והחת"ס שנפטר בכ"ה תשרי, והזכיר את זקינו הג"ר שאול קוברינער שנפטר בימים אלו. וזכה רבינו שנתקיים דבר זה גם אצלו.

הי.

אע"פ שאני נמנע מלכתוב דברים מהפן הציבורי, ובכל זאת אביא דבר שאמר לי א' מחשובי עסקני הציבור בעירו, ואני ג"כ מסכים לזה מאד.

העסקן הנ"ל אמר לי שהפריע לו מאד שלא עלתה כלל בהספדים נקודה אחת חשובה ביותר. שרבינו היה האיש, שלכל הפחות לגבי בני ברק, הוא היה ה"גברא דמיסתפינא מיניה". החל מרבני העיר הגדולים, וכלה באחרון העסקנים ואישי הציבור. עצם נוכחותו של רבינו בעיר, והידיעה שאם תהיה פירצה הוא לא ישתוק, מנעה מראש כל נסיון לפרוץ גדרים. כולם ידעו שהעולם לא הפקר.

והמתבונן בדבר ישוב ויראה את החידוש הגדול והנורא שנתחדש בבית מדרשו של רבינו, שהקול העוצמתי ביותר, הוא הקול ששותק בדרך כלל. לא ברעש ה' כי אם בקול דממה דקה. זה ששותק כששומע את בזיונו הפרטי, זה ששותק ומוותר כל עוד זה לא נוגע לכבוד שמים, אזי כשקולו נשמע, או אפילו רק חוששים שיישמע, קולו זה הולך מסוף העולם ועד סופו באין אומר ואין דברים. [קטונתי מלומר בשער כמה יסוד זה חשוב להפנים אותו בדור הקולני והרעשני שלנו, ותן לחכם ויחכם עוד].

ז. זה הזכיר לי עוד עובדה נוראה. בנערותי, דומני בשנת תשל"ה, השתתפתי באיזה נופש מטעם צא"י, שנערך בכפר שדה חמד. הסוכריה הגדולה של כל הקייטנה הזו, היה טיול לאילת ביום האחרון. זה מה שמשך רבים מלכתחילה, וזה מה שגרם לחניכים להתנהג כראוי וכו'.

והנה בלילה האחרון לפני הטיול הגדול והנחשק, בשעה מאד מאוחרת, עוברת הרינה במחנה שהטיול מתבטל. [מסתמא היה אחר קטן במקומו]. אמרו שהרב קרליץ שמע על כך מבנו שגם היה שם [מן הסתם היה זה הג"ר שמואל הלל] ומיד הוא התקשר להנהלת צא"י ומחה על כך שעושים טיול לחו"ל. אני זוכר שהרבה, אולי רוב הילדים, לא שמעו עליו כלל. מי זה הרב הזה שבטלפון אחד מרעיש ממלכות. אני כילד בני ברק מעודכן, כן ידעתי במי המדובר, ובכל זאת התפעלתי, הוא היה אז בערך בן חמישים. כמה אנשים בעולם בני חמישים, יש להם כח שיהיו דבריהם נשמעים בצורה כזו.

שמעתי מב"ג הגרא"ש שבכותבו את ספרו מנח"א על נדה, דן באיזו הלכה ויצא לו להתיר והסכים לו רבינו, והביא זאת בספרו. א' המיוחד מתלמידי רבינו סבר שאין נכון לקבוע זאת בספר בשמו. הביאו לפני רבינו את הדברים הכתובים, ולאחר שעיין היטב בכל הסעיף ההוא עם ההערה שמסבירה באר היטב את מוצא הדברים, אמר שמחבר שמברר היטב דברים וכך יוצא לו, עליו להביא הכל ויכול לצרף גם בשמו. וסיים ואמר "אע"פ שאני עצמי לא הייתי קובע היתר זה בספרי".

סיפר לי ת"ח א' שהביא לפניו את ספרו. רבינו אמר לו בזה הלשון: "אני מבקש ממך דבר אחד, אל תתפעל לא מהמשבחים מאד של הספר ולא מהמבקרים מאד של הספר".

הכתירו רב לקהילה. רבינו ביקש שההכתרה תהיה בביתו. אחר כך הוא ביאר למקורביו, שהוא יודע שיש כאלו שמתנגדים לרב ההוא מסיבות לא נכונות, ועלולים לומר דברים גם בשמו, ולכן הוא רצה שזה יהא בביתו, שזה דבר שלא יוכלו להכחיש.

היתה פעם בבני ברק עצרת התעוררות בענין זהירות בדרכים. דיברו שם כמה נואמים חשובים. דומני שכל העולם זוכר מהעצרת את המשפט כמעט היחיד שהרב אמר שם. וכה אמר, אנשים חושבים שהיות שחוקי התנועה הם מטעם המדינה, ממילא אין חובה להיזהר בהם ובלבד שלא יתפסנו השוטר, אמנם צריך לדעת שאין הדבר כן, וחוקי

התנועה של המדינה הם המיעוט הנדרש. ואילו אנו דייני ישראל היינו מתקנים את החוקים בענין זה, היינו מחמירים הרבה יותר.

נ.ה.

א' מהמתפללים עבר לפני התיבה למוסף של שבת בראשית, ובברכת החודש לא אמר "וגשמים בעיתם", היות שבתחילת מרחשון עדיין אין שואלים על הגשמים. לאחר התפילה הרב העיר לו: היית צריך לומר וגשמים בעיתם. [כל כך היה נדיר שהרב מעיר משהו מיוזמתו, עד שהגבאי היה מאד מופתע. כפי הנראה זכה הש"צ ההוא מפני קירבתו המיוחדת לרבינו].

נ.ו.

זה מזכיר לי פעם נוספת שהרב העיר לאחד שעבר לפני התיבה במנחה דש"ק ואמר "שבתות" קדשך, למען תיכון אחריה תיבת "בם", כפי שכתוב בכמה סידורים, אולי בשם הקיצוץ"ע, ואמר לו הרב שצ"ל שבת קדשך ולא לשנות ממטבע משום סברא בעלמא.

נ.ז.

היו בני זוג שישבו עם הרב והרבנית בקשר לבתם המאורסת שנתעורר ספק אולי יש לבטל השידוך. הרב ישב עמם והכריע לבטל השידוך. מיד לאחר שיצאו מביתו קרא הרב לשכנו [הראיש"ג] שעוסק בשידוכים וביקשו במעמד הרבנית ע"ה למהר ולמצוא עבורם איזו הצעה לבתם כדי למעט מצערם ושברון לבם.

נ.ח.

יהודי א' מסובב בצרות היה בא לרבינו הרבה, ורבינו היה מקשיב לו ומעודדו. יום א' בא לבית הכנסת וסיפר על משפט שיש לו עם גרושתו בקשר לילדים, והוא חייב להשיג אלף שקל ואין לו. הרב רצה להלוות לו ולא היה לו. הרב ניגש לא' מהמתפללים וביקשו להשיג עבורו הלוואה והרב עצמו יהא ערב. ואז אמר לאותו יהודי, ראה נא שאין זו מתנה אלא הלוואה ועליך לפורעה.

נ.ט.

ילד א' משכניו היה מלווה את הרב בקביעות לביתו לאחר התפילות. פעם אחת הילד ליווה את הרב תוך כדי שהוא נוסע על אופניו. יהודי א' מחה בילד שאין זה מכובד. אמר לו הרב הנח לו, הוא המשב"ק שלי!

ס.

נוכרתי שראיתיו מחלון ביתי בתקופה האחרונה צועד בכבידות ובחולשה רבה לבית הכנסת מוקדם מאד, אולי כשעתיים קודם זמן תפילת הותיקין. חשבתי שאולי הוא צריך משהו בבית הכנסת ואולי ניתן לעזור. ירדתי ושאלתי, הוא אמר [לפי זכרוני] שהכל בסדר, רק שבזמן האחרון יש לו תשישות ויכול להיות מצב שאם הוא יישאר בבית הוא ישוב ויירדם ולא יתעורר בזמן לתפילה, על כן הוא מכריח את עצמו ללכת לבית הכנסת ולשבת שם על מקומו עד התפילה.

ס.א.

סיפר לי כהן ת"ח מהקהילה, שפעם א' אחרי התפילה כשעבר לומר שבת שלום, אמר לו הרב שיש לו ספק בהלכות ברכת כהנים, האם הדין קול רם זה דין עצמי באמירת הכהנים שאינו קשור לשמיעת הקהל, או שיסוד הדין הוא כדי שהקהל ישמע היטב. ונפ"מ שבביכ"ס גדול צריך לומר באופן שישמעו גם בסוף בית הכנסת. הכהן בתחילה חשב שהרב באמת מחפש עזרה בבירור הענין, ומצא בזה דברים בס' א' בשם פר"ח. אלא שאז הרב אמר לו שהיום לא שמעו כל כך טוב את הכהנים...

סב.

עוד סיפר לי יהודי מהקהילה, שבהיותו בחור בפוניבז' היתה תקופה שהרב בא ללמוד שם ביום ששי [עם בנו הגר"א"ש]. לבחור היתה שאלה. משהו שכפל את המפתח לחדרו, וממילא היה מוכרח להחליף מנעול, והשאלה אם פלוני חייב לשלם על המנעול. הוא ניגש לשאול, וכששאל את השאלה הוא שאל זאת על עצמו, אם שכפלתי מפתח והיו צריכים לקנות מנעול, האם אני חייב לשלם. הרב אמר שלא חייב לשלם. ואז הפטיר ואמר "אבל אסור לצער יהודי"...

דברים שנאמרו צ"י אחד מתלמידיו מרבני שכונת גבעת שאול

בליל שבת התקיים בבית הכנסת ברכת יוסף סדר לימוד מיוחד לאברכים ולבחורים לעילוי נשמתו של מרן פוסק הדור. [ע"י נאמנו הרה"ג ר' יצחק אוהב ציון שליט"א] ולאחר מכאן נשא דברים נפלאים אחד מרבני השכונה שזכה לשמש אצלו בהלכה 66 שנים, ונביא כאן חלק מהדברים שסופרו. [באחריות הכותב]

כמדומה שעיקר העיקרים שהיה אצל מרן הגר"ק זה היה לימוד תורה. ונביא כמה דוגמאות.

אברך שעמד להתמנות להיות רב קהילה נכנס להגר"ק לשאול מה תפקיד הרב, ואמר לו ללמד תורה, למסור שיעורים ועדיף בהלכות שבת.

כמו"כ הייתי נוכח כשהגיע א' להתגייר ושאלו הגר"ק אם מי אתה מתכוון ללמוד אחרי הגירות, ובלי שיש לך סדר לימוד מסודר א"א לגייר אותך.

פ"א הייתי נוכח כהגיע מחזיק תורה גדול של כולל חזון איש להגר"ק וקיבלו יפה אבל לא בחמימות יתירה ובמהלך השיחה סיפר הנדיב שיש לו סדר של שלוש שעות כל יום, וברגע ששמע דבר זה הגר"ק התחיל להאיר לו פנים בצורה מיוחדת במינה באופן שראו כולם שזה הדבר שהכי היה חשוב לו.

ואז שאלו הנדיב שדי לו לפרנסתו בפחות שעות, האם יכול לקצץ בזה וילמד יותר כי יש שטוענים לו שהוא נברא בשביל להחזיק תורה. ואמר לו הגר"ק זה ברור שכ"א נברא לתורה, ויש כאלו להחזקת, וללמוד זה דאי שנבראת וא"כ תעדיף את הודאי ותלמד ותוסיף עוד שעות. [ואמר בחיך לגבאי שאם הוא ילמד עוד שעה הוא יתן גם יותר כסף למוסדות]

פ"א נכנסתי אצלו אם משהו שמחזיק לי את הכולל וידע הגר"ק שהוא אמור לבא, ואיך שנכנסתי עמו הוא קם לכבודי כדי שהנדיב יראה את החשיבות של החזקת התורה, ובאמת זה הועיל הרבה מאוד.

פ"א אמרתי לו לקראת ר"ה שאני מודה לו על כל משה אני מקבלי כאן מיד שאלני הגר"ק מה קבלת כאן? הוא בא ללמדני לא לומר סתם דברים אלא לדעת מה קבלת. ולעמוד מאחורי מה שאמרת.

פ"א הגיעו לפניו אם איזה שאלה בהל' אבל, ואמר שזה שאלה לא מצויה לכן שיביאו משניות, ועי' שם בשמניות ובמפרשים [שהיה ניכר שיודע מה מחפש] ואז פסק כדרכו.

פ"א אחרתי בכמה דקות, והרבנית אמרה לי שהרב הלך לנוח 9 דקות, ונכנס נוח כבר לפני 4 דקות, ואכן בדיוק אחרי 5 דקות [מאז שהגעתי] הרב קם והיה לי לפלא בכוח השליטה שלו על רגעים של מנוחה. ושאלתי אח"כ את בני הבית ואמרו לו שכן היא דרכו כשמרגיש חולשה הוא יודע לאמוד כמה זמן מנוחה הוא צריך ולפי"ז נח.

התבוונתי שהרבה פעמים שהיו מגיעים לשאול שאלות בנושאים שונים, וראה להכין הצד של השואל נוטה, הוא היה עונה כמו זה [באם לא היה מופרך], ופ"א היה איזה שאלה

שנוגע אלי ושאלו אותו לפני שהגעתי אליו ואמר מה שאמר ואח"כ אני באתי ואמרתי שאני רוצה לשאול באופן שאני ידע באמת מה הרב רוצה, ולא שהרב הסכים למה שששאלו, ואמר לי אם כך נשמע מחדש את השאלה, וישב שוב זמן ממושך וליבן מחד שאת השאלה כי ראה שאני רוצה באמת לדעת את דעתו.

כמה פעמים בכל מיני שאלות שראה שיש בהם צורך להיקל והוא היה דעתו להחמיר, היה אומר תלכו להגר"ש ואזנר וכדו', והוא דבר פלא בגודל ענותנו להכניע את דעתו ולסייע לאחרים בשאלות שילכו לשאול אחרים

כשבחורים שאלו אותו מה לעשות בין הסדרים, הדבר שהיה הכי חשוב לו שישקעו במסכת שהם לומדים בישיבה וישלמו אותה.

כל אחד שרואה במכתביו ובמאמריו על פרצות הזמן רואה שאומר תמיד יש דברים שמותרים ע"פ הלכה אבל יש הנהגה של בני תורה וצריכים להיות שייכים להנהגה הנפלאה הזו, ויעזרנו ה' ששנזכה ללכת בדרכיו ויהיה מליץ טוב בעדנו.

לע"נ

מרת חיה רחל ע"ה

בת הרב מנחם מנדל זללה"ה

נלב"ע כ"ט תשרי תשמ"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ

הר"ר אהרן זללה"ה

ב"ר גרשון וינברג זללה"ה

נלב"ע ז' אדר ב' תשל"ג

ת.נ.צ.ב.ה.

נדבת הר"ר מנחם מנדל וינברג הי"ו

מתוך הספד שנאמר בבית מדרשו בתוך השבעה

הספיד חתנו מ"מ הרב לובין. אחריו הספיד הרב גלאי. בתוך דבריו סיפר, שהיה עמו בחתונה של גרים, והיתה איזו בעיה עם הכתובה, והיה צריך לארגן כתובה אחרת ונותר זמן פנוי. הרב גלאי הציע לרבינו להתפלל בינתיים מנחה. רבינו נודעזע בכל גופו ואמר לו בתמיהה גדולה עכשיו מנחה ? הרי עכשיו עוסקים אנו במצוה !

עוד סיפר שישב עמו בדין תורה, והרב כדרכו יושב ושומע שעה ארוכה את כל הדיבורים ושותק. לפתע ננער לרגע משתיקתו והעיר, המשפט הזה שנאמר הרגע איננו נחוץ לדיון וממילא הוא לה"ר !

עוד סיפר שהיה נוכח כשבאו מא' מקופות הצדקה, ורצו שיכניס איזה שטר לקופה ויצלמוהו, ואמרו שהם יתנו את השטר ורק ייראה כנותן משלו. הרב נודעזע מאד ואמר - זה שקר !

עוד סיפר ששמע יהודי מתייעץ עמו בקשר לגמ"ח גדול מאד שיש לו, האם לקבוע שעות וכמה שעות וכו'. תוך כדי השיחה הרב אמר לו: אני לא משאיר לעצמי שום שעות, אני הפקרתי את עצמי לגמרי לצורכי הציבור.

עוד סיפר שהיה רגיל לשמוע מפיו פעמים הרבה, מויתור אף פעם לא מפסידים. או לפעמים בלשון נוכח אם תוותר, לא יתכן שתפסיד.

עוד סיפר שראה יהודי מדבר עמו בענין ערבי שירה מדוע זה פסול. הרב ניסה כדרכו בסבלנות לבאר לו. הלה התעקש ובסוף התבטא אני לא מבין מדוע יש בזה בעיה. הרב ראה צורך להעמיד את הדבר על מכונו ואמר לו בתקיפות "אתה לא מבין - אבל אני כן מבין" !

עוד סיפר שבדידיה הוי עובדה שחש לא טוב בערב שבועות והלך לרופא והרופא אמר לו שאם יחוש לא טוב שיתקשר אליו ביו"ט. הרב שמע מזה ועלה לבית הרב גלאי בליל יו"ט. בירר אצלו ושמע שאכן הוא לא חש בטוב. אמר הרב א"כ תתקשרו לרופא. אמרה הרבנית גלאי, שעוד מעט יתקשרו אם לא יוטב. אמר רבינו: לא, אני יושב כאן ומתתין לראות איך אתם מתקשרים !

***

אחרי הרב גלאי הספיד הגר"ח פיינשטיין הספד נורא, אבל בלי סיפורים. אח"כ הספיד אחיינו ר' נפתלי קופשיץ. וסיפר שדיברו עם הרב בענין ברכת שהחיינו דליל יו"ט שנהגו הנשים לברך בהדלק", וכתבו כמה פוסקים דלאו שפיר עבדי כידוע. שאלו את הרב איך נוהגת הרבנית. הוא אמר שהיא מברכת. שאלוהו והרי דעתו ברורה שאין לברך. ענה רבינו אם היתה שואלת אותי הייתי מורה לה לא לברך, אבל מעולם לא עלה על דעתה לשאול. [כנראה נהגה כמו שאמה נהגה. ורבינו מעצמו לא העיר אפילו לרבנית שהיתה כמובן ששה בהדרכה שלו].

ועוד סיפר. בחור אחד שאל אותו בעידן שהיו מתקשרים מטלפון ציבורי עם אסימון, אם מותר לקשור את האסימון עם חוט ולמנוע שיפול ואז אפשר לדבר בו יותר משיחה אחת. רבינו אמר לו "לא כדאי". הבחור הבין ש'לא כדאי' זה אומר שזה לא ממש אסור, שאל את הרב אבל האם זה אסור. הרב אמר לא כדאי. שאל שוב אבל זה ממש אסור, הרב שוב משיב לא כדאי. וא' העומדים מהצד ספר שבע פעמים שרבינו עונה לשואל אותם מילים באותה השלווה והסבלנות כמו בפעם הראשונה.

***

אחר כך הספיד נכדו מו"צ דשכונתינו הרב מנחם קרליץ. וסיפר שפעם לאחר המועד דפסח היה מאד מותש. שאלוהו הרי לא נתנו כל כך לשאול שאלות, והכניסו רק מבקשי ברכות, וכי מדוע זה התיש אותו. רבינו אמר וכי לברך ברכות זה דבר קל, הרי צריך להרגיש את בעייתו של כל אחד מהמבקשים ולברכו מעומקא דליבא.

עוד סיפר שאצל רבינו היתה ניכרת התרגשות גדולה בשעת קיום מצוה. ולא רק במצוות הבאות מזמן לזמן, אלא בכל קידוש, ואף בכל קריאת שמע. ואפילו בתוך הק"ש כשהיה מגיע לפסוק האחרון שהוא מצוה בפני עצמה של זכירת יצ"מ, שוב היה ניכר איך מפלס ההתרגשות עולה. והוסיף לספר שאף בהיותו בבית החולים כמעט ללא הכרה, הן לפני חצי שנה, והן בשבועיים האחרונים לחייו, בשעה שקראו עמו ק"ש, ראו על המדדים איך שמתרגש.

עוד סיפר שבתקופה שעשו מנין בביתו לר"ה, היה צורך להחליף בעל תוקע. התוקע בא אצלו קודם ר"ה והרב שמע והיה מרוצה. אחרי התפילה שאלוהו האם הרב "נהנה" מהתקיעות. הרב אמר התקיעות היו טובות, אבל הביטוי "נהנה" לא מתאים, ממצוה לא נהנים !

עוד תיאר איך בשעה שהיה לומד, היה מתנתק לגמרי מכל הטירדות, והיה שוקע בלימודו בריכוז מלא ומעמיק באופן שלא חש ולא הרגיש מכל הנעשה סביבו, והיה ניכר שאצלו ללמוד זה כמו כל עשיית רצון ה' שיש לעשותו בשלימות וברצינות.

עוד הביא שהרב סיפר על עצמו שבפטירת דודו החזו"א קיבל על עצמו שבכל דבר שיזדמן בחייו, יחשוב איך היה נוהג בזה החזו"א,

ובכך קיבל ע"ע את החזו"א למופת עבורו בכל דרכי החיים. ומובן שאם עמד בזה וחי כך בפועל, הרי מזה גופא מוכח באלו דרגות גבוהות אחז בעצמו.

ולסיום הביא מדבריו של מת שהיה רבינו אומר בהספדים על אנשים גדולים, שאת המעשים הגדולים שלהם אי אפשר לחקות, שהרי הם נעשו על ידי אנשים גדולים, ואנשים קטנים לא יכולים לעמוד בזה, אלא צריך לקבל השראה מהסיפורים לרצות להיות אדם גדול, ולהיות אדם גדול זה נעשה אך ורק על ידי שקידה ועמל בתורה. נמצא שהמסקנה מכל עובדה ששומעים ורוצים לקבל תועלת - שצריך להתחזק בשקידה, ושהלימוד יהיה באופן של על מנת לדעת מתוך הלימוד מה רצון ה'!

***

מילי דהספידא שאמרתי על רבינו בסיום סדר קדשים במוצ"ש בראשית.

למדנו במשנה האחרונה במס' מדות שסנהדרין גדולה בלשכת הגזית היתה יושבת ומבררת יחסי כהונה. כידוע הסנהדרין בלשכת הגזית עסקה לא רק בענייני הכהונה, אלא היא היתה הסמכות ההלכתית העליונה של כלל ישראל. אם היתה מחלוקת בין דינים, יש מצוה וקמת ועלית. והעובר על הכרעתם הרי הוא זקן ממרא וחייב מיתה.

נתאר לעצמינו שיום אחד מלכות הרשעה היתה סוגרת את לשכת הגזית, הרי כל בר ישראל היה מבין בפשטות את גודל האבידה לכלל ישראל. ניטל מעם ישראל האפשרות להכריע דברים המסופקים שבתורה.

בעצם זה מה שקרה לנו. כידוע יש לפעמים שאלות גדולות שגם מורי הוראה הכי מובהקים לא מוכנים להכריע בהם. ויש יחידי הדור שלוקחים על עצמם את ההכרעה. עד לפני מעט יותר מששים שנה עוד היה עמנו מרן החזון איש. עד שנת תשמ"ה עוד היה הגר"מ פיינשטיין, שלא דחה שום שאלה. גם בדיני נפשות חמורות שבחמורות. כידוע העובדה עם תאומים שנולדו עם לב מחובר והיה צריך להכריע אם לנתח ולהציל אחד למרות שהורגים בכך בידיים את השני. ועוד כהנה. ועוד היו אחריו הגרשז"א, ובעל המנחת יצחק והרב אלישיב ובעל שבט הלוי שהיו שייכים לסוג הזה.

האחרון שנשאר לנו מהשורה הזו של דיני לשכת הגזית היה רבינו. הוי אומר שמעתה אם תהיה שאלה על עדה בישראל אם הם יהודים או צריכים גירות, או שאלות חמורות של פסולי חיתון וממזרות, או מציאות חדשה בענייני מקוואות ושבת, וכן הרבה, יתכן מצב שכל הרבנים שבדור יאמרו אין אנו יודעים ונישאר בלי ידיעה עד ביאת גואל צדק. ידוע שאפילו הרב אלישיב אמר שיש שאלות שלא עוזר להם רק ידיעת התורה, וצריך כח הכרעה מסברא, והיחיד בדור שיש לו כח זה הוא רבינו שקיבל זאת מדודו רשכבה"ג מרן החזו"א. לשכת הגזית נסגרה.

נקודה שניה. יש בגמרא על אמורא אחד שרצה לבאר את מעלת אמורא אחר שנסתלק והתבטא "אזל גברא דמיסתפינא מיניה". ולכאורה מה היא המעלה הגדולה שפחדו ממנו. הכוונה היא שכשיש בדור אדם גדול אמיתי בתורה, אנשים חוששים לפסוק בלי עיון כל הצורך או לפסוק בלי לדעת. הם יודעים שיקום הגדול האמיתי ויכה על קדקדם, ודבריו יהיו נשמעים, וממילא מלכתחילה נמנעים פרצות.

סיפר לי חבר שהיה גר באיזו עיר בחו"ל, שאבא שלו היה מורה הוראה שם, ולתקופה הגיע לגור שם א' מגדולי התורה של א"י, ולאביו יש ספריה תורנית גדולה באופן שהיא פתוחה לציבור לעיין. ואותו גדול היה מגיע לשם היות שהיה מחוסר ספרים. בעל הבית אמר לבני ביתו שבכל הזדמנות שהגדול שם, שיודיעוהו, ומיד היה יורד ומשוחח עמו על העניינים העומדים על הפרק. ואמר בבית להדיא, כל עוד אני כאן לבד, אין מי שיודע אם אני טועה, אבל עכשיו אין הפקירות.

כך ממש היה רבינו לגבי הדור כולו. כל הרבנים, וכל שכן העסקנים, ידעו היטב שהעולם לא הפקר. מי שימהר להקל שלא כדת, יקבל "פסק" ויצטייר כקל דעת. עצם המציאות הזו כבר גרמה לכולם להיזהר היטב מלכתחילה.

העולם כולו מתפלא איך מחד גיסא היה רבינו כה שתקן, ומאידך גיסא קולו נשמע מסוף העולם ועד סופו.

אמנם אלו לא שני צדדים. זה לא למרות, זה משום. דהיינו אדם שתובע לפעמים את כבוד עצמו, גם כשהוא תובע כביכול כבוד שמים, סבורים השומעים שאת כבוד עצמו הוא דורש, לגמרי או בתערובת, ודבריו אינם נשמעים. אבל אדם שהכל יודעים שנפשו היא כעפר לכל וכאסקופה הנדרסת ממש. אין מצב בעולם שיחרפוהו או יגלוהו והוא יתבע את ענייני הפרטיים. רק כשכבוד שמים עומד על הפרק, הוא מתגבר על רצונו לשתוק, ומתאזר עוז ותעצומות לזעוק חכם, דוקא אז אין מי שלא מבין שאת כבוד שמים תובעים כאן. ונמצא שדוקא כח השתיקה הנורא שלו הוא זה שגרם שקולו בענייני גבוה היה נשמע ומתקבל. קולו של הצופה לבית ישראל - נדם.

את שני הדברים הללו איבדנו. את כח ההכרעה בספיקות החמורות, ואת הקול שיכול להשמיע דבר ה' באופן המתקבל. ואין לנו אלא לצפות לגאולה השלימה ולתחיית המתים במהרה.

מנין השנים בפרשיות התורה

מהדורה חדשה ומעודכנת

בראשית¹ – א' תקנ"ח², 1558 – 1. סה"כ 1558 שנה.

נח – א' תקל"ו³ – ב' קפ"ז⁴, 187 – 1536. סה"כ 651 שנה.

לך לך – ב' כ"ג – ב' מ"ז⁵, 2047 – 2023. סה"כ 24 שנה.

וירא – ב' מ"ז⁶ – ב' פ"ה, 2085 – 2047. סה"כ 38 שנה.

חיי שרה – ב' פ"ה⁷ – ב' קע"א⁸, 2171 – 2085. סה"כ 86 שנה.

תולדות – ב' פ"ח⁹ – ב' קפ"ה¹⁰, 2185 – 2088. סה"כ 97 שנה.

ויצא – ב' קפ"ה¹¹ – ב' ר"ה¹², 2205 – 2185. סה"כ 20 שנה.

וישלח – ב' ר"ה¹³ – ב' רכ"ח¹⁴, 2228 – 2205. סה"כ 23 שנה.

וישב – ב' רט"ז¹⁶ – ב' רכ"ט¹⁷, 2229 – 2216. סה"כ 13 שנה.

מקץ – ב' רכ"ט¹⁸ – ב' רל"ח¹⁹, 2238 – 2229. סה"כ 9 שנים.

ויגש – ב' רל"ח²⁰ – ב' רנ"ה²¹ לערך, 2255 – 2238. סה"כ 17 שנה לערך.

ויחי – ב' רנ"ה²² לערך – ב' ש"ט²³, 2309 – 2255. סה"כ 54 שנה לערך.

שמות, וארא, בא – ב' של"ב²⁴ לערך – ב' תמ"ח²⁵, 2448 – 2332. סה"כ 116 שנה לערך.

בשלח – ט"ו ניסן – כ"ט אייר ב' תמ"ח²⁶, 2448. סה"כ כחודש וחצי.

יתרו – אייר ב' תמ"ח²⁷, 2448 – אייר ב' תמ"ט, 2449. סה"כ כשנה.

1 חיבור קצר זה נועד לפרט בצורה תמציתית כמה ימים / חודשים / שנים עברו בכל פרשה בתורה, ותאריכיהם. בכתיבת החיבור נעזרתי רבות בספרו של הרב שלמה בניזרי "סדר הדורות הקצר", ובספרו של הרב יאיר הל "תורה סדורה", וכן בספרו של הרב יצחק מאיר גאלדשטיין "סדרי פרשיות", וכן בספרו של הרב יהושע בעק "שנות יהושע", ברשותם האדיבה, ותשו"ח להם. ויש לדעת שהדברים שכתבתי בחיבור זה אינם מדויקים בתכלית הדיוק מכיון שקשה לדייק בדברים כאלו, ואין לסמוך על הדברים הלכה למעשה.

הערה חשובה: יש פעמים שהתורה התקדמה בפרשה מסוימת לשנה מאוחרת ובפרשה הבאה חזרה אחורה לשנה מוקדמת יותר, ואף הוסיפה פרטים באותה תקופה, ולכן אל יתפלא הולמד בראותו שפרשה אחת מסתיימת בשנה מסוימת ופרשה הבאה מתחילה בשנה מוקדמת יותר. לעיתים התורה רק מסכמת את השנים אחורה בכמה פסוקים בודדים [ולא מוסיפה פרטים בתקופה המוקדמת], וממשיכה לדבר על עיקר הפרשה, במקרים כאלה כתבתי את השנה שבה התחיל עיקר הענין של הפרשה [כמו בפרשיות ויחי ושמות, ועיין שם בהערה 22].

הערה נוספת: לא באתי בחיבור זה להקיף את כל תאריכי התורה, מכיון שא"א לתמצת בדף אחד את הכל, (וכבר נכתבו ספרים שלמים שמקיפים את כל תאריכי התורה), אלא המטרה בחיבור זה היא לתת רקע כללי מתי היתה כל פרשה (מתאריך עד תאריך בלבד). יש מקומות שהשתדלתי לפרט בתוך הפרשה לגבי תאריכים נוספים שהיו בה עד היכן שידי מגעת וכפי שיחזה הולמד, במקרים שהפירוט היה ארוך לא הבאתי אותו כדי לשמור על התמציתיות, ומאותה סיבה לא הרביתי במקורות. ציינתי לעיל את הספרים שנעזרתי בהם ומי שרוצה הרחבה יוכל לעיין שם.

יש לציין שרוב ככל המאורעות – יש לגביהם מחלוקת מתי אירעו, וכדי שלא לבלבל את הולמד, במקרים רבים לא הקפתי את כל הדעות אלא נקטתי כדעה אחת בלבד, לדוג' – לעיתים כדעת רש"י ולעיתים כדעת הרמב"ן וכדומה [בודק כלל נקטתי דיוקא כדעות שסבורות שסדר הדברים בתורה הוא כפי הסדר בהיסטוריה, דהיינו בכל מאורע בפני עצמו אם היתה מחלוקת לגביה – האם נכתב כאן כי זה מקומו או שנכתב כאן כי אין מקומו ומאוחר בתורה, נקטתי כדעה שיה מקומו].

2 בשנה זו נולד שם (נלדו כתובה בסוף פרשת בראשית פרק ה, פס' לב).

3 אמנם פרשת בראשית נגמרה בשנת 1558 שאז נולד שם, אבל מכיון שבפרשת נח מדובר על בניית התיבה שהתחילה עשרים ושתיים שנה לפני שנולד שם, לכן כתבתי שפרשת נח התחילה בשנת א' תקל"ו. [עיין רש"י בראשית, ג ד"ה 'והיו ימי', (אמנם רש"י מתייחס להולדת יפת אך שם נולד שנתיים אח"כ – רש"י בראשית י, כא ד"ה 'אחיי יפת הגדולי') וכן שם בפסוק יד ד"ה 'עשה לך תבת']

4 בפרק יא פס' יז כתוב 'ויחי עבר אחרי הולידו את פגל שלשים שנה וארבע מאות שנה' דהיינו שעבר הגיע לגיל 464 ובשנה זו מת, ומיתתו היתה בשנת 2187 לבריאה, ולכן כתבתי שהפרשה מסתיימת בשנה זו. ובפרשת לך לך חוזרת התורה מאה שישים וארבע שנה אחורה לשנת 2023.

5 בענין ברית בין הבתרים שנכתבה בפרשת לך לך, יש מחלוקת מתי היתה – האם בשנת ב' י"ח, 2018, או בשנת ב' כ"ג, 2023, או בשנת ב' ל"ב, 2032, אם כן יוצא שלדעה שברית בין הבתרים היתה בשנת ב' י"ח – 2018, פרשת לך לך החרחשה בין השנים 2047 – 2018, ולא 2047 – 2023.

6 בשנת ב' מ"ז – 2047 נימול אברהם ונהפכה סדום, ובשנת ב' פ"ה – 2085 היתה העקידה, ונולדה רבקה.

7 בשנה זו נפטרה שרה.

8 אמנם בפרשת תולדות התורה חוזרת 83 שנה אחורה לשנת ב' פ"ח, 2088, אך מכיון שבסוף פרשת חיי שרה נכתב על פטירת ישמעאל, שהיתה בשנת ב' קע"א, 2121, לכן כתבתי שהפרשה מסתיימת בשנה זו.

9 בשנה זו היה יצחק בן ארבעים שנה – "ויחי יצחק בן ארבעים שנה וכו'" (כה, ט).

10 כולל ארבע עשרה שנה שלמד יעקב בבית שם ועבר (עיין רש"י בראשית נח, ט ד"ה 'אחות נביית').

11 בשנה זו יצא יעקב לחרן, אחרי ארבע עשרה שנה שלמד תורה בבית שם ועבר.

12 בשנה זו ברח יעקב מלבן.

13 בשנה זו פגש יעקב את עשו, אחרי שכרת ברית עם לבן.

14 אמנם בפרשת וישב התורה חוזרת אחורה לשנת 2216 לבריאה, אבל מכיון שבפרשת וישלח נכתב על פטירת יצחק, שהיתה בשנת 2228 לבריאה, לכן כתבתי שהפרשה מסתיימת בשנה זו. למעט פרשת מלכי אדום (לו, לא) שלדעת רש"י (שם ד"ה 'ואלה המלכים') נאמרה בנבואה מכיון שזמנה היה בזמן שאול המלך, דהיינו מלכי אדום סיימו למלוך כששאול התחיל למלוך, ושאול התחיל למלוך בשנת 2881 לבריאה – 653 שנה לאחר שנפטר יצחק (שפטירתו כתובה בפרשה זו – וישלח, ועיין בהערה הקודמת), (ועיין ברשב"ם בספורנו ובאבע"ז שחלקו על רש"י וסוברים שמה שכתוב (שם) "ואלה המלכים וכו' לפני מלך מלך לבני ישראל", אין הכוונה לשאול המלך אלא למשה שהיה כעין מלך), ועיין ב"סדר הדורות" (שנת ג' תמ"ז) שלדעתו דר – המלך האחרון שנמנה בפרשת וישלח התחיל למלוך בשנת ב' תמ"ד, ואם כן גם לדעתו צריך לומר שפרשת מלכי אדום זמנה מאוחר יותר מהתקופה המתוארת בפרשת וישלח.

16 בשנה זו היה יוסף בן 17 – "אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה היה רועה את אחיו בצאן וכו'".

17 נחלקו בענין לידת פרץ וזרר, שמובאת בפרשת וישב, אם היתה בשנת ב' רכ"ח. 2228 או בשנת ב' רכ"ט, 2229 (עיין ב"סדרי פרשיות' עמ' רס"ג מה שכתב בענין, וכן עיין שם בעמ' רסח, רסט בענין זמן חלומות שר המשקים ושר האופים).

18 בשנה זו יצא יוסף מהבור לפתור את חלום פרעה.

19 סוף פרשת מקץ ונחילת פרשת ויגש התרחשו בסוף השנה השניה לרעב [שנת הרעב היו בשנים ב' רל"ז, ב' רל"ח]

20 בשנה זו התרחש הסיפור של עלילת גניבת הגביע של יוסף, (סוף פרשת מקץ) ודיבורו של יהודה עם יוסף בענין, והתגלות יוסף לאחיו (תחילת פרשת ויגש).

21 למעט פסוקים יג – יז בפרק מז שלדעת רש"י (שם יג ד"ה 'ולחם אין בכל הארץ') מדברים על תחילת השנה הראשונה של הרעב דהיינו שנת ב' רל"ז.

22 אמנם בתחילת פרשת ויחי התורה מסכמת שיעקב היה שבע עשרה שנה במצרים, ושבע עשרה שנה הללו התחילו בב' רל"ח, בכל זאת כתבתי כאן שפרשת ויחי התחילה בב' רנ"ה, כיון שהמטרה בחיבור זה היא לתת רקע כללי של תורף הפרשה באיזו שנה היה, לכן במקרה שהתורה רק מסכמת את השנים אחורה ולא מוסיפה בהן פרטים, כתבתי את השנה שבה התחיל עיקר הענין שעליו מדברת הפרשה, ובענייננו – פטירת יעקב שהיתה בשנת ב' רנ"ה. וכן לגבי פרשת שמות, אמנם בתחילת הפרשה התורה מסכמת "וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא" (פטירת יוסף היתה בשנת ב' ש"ט), בכל זאת כתבתי שהפרשה התחילה בב' של"ב שאז נפטר לוי והתחיל השעבוד, שזה עיקר ענין הפרשה.

23 בשנה זו נפטר יוסף.

24 בשנה זו נפטר לוי והתחיל השעבוד, ועיין בהערה 22.

25 בשנה זו יצאו בני ישראל ממצרים.

26 למעט פסוקים לג לר בפרק טז שהיו בניסן ב' תמ"ט. [רש"י (שם לג ד"ה 'והנה אותו לפני ה') כותב שמקרא זה נאמר כשנבנה אוהל מועד, ואוהל מועד נבנה בניסן ב' תמ"ט]

27 פירוט כללי – לגבי תחילת הפרשה בניאת יתרו) נחלקו (נבונים קטז) אם זה היה לפני מתן תורה או לאחר מתן תורה, ומה שכתבתי שהפרשה מתחילה באייר ב' תמ"ח הוא אליבא דמ"ד קודם מתן תורה בא, וההמשך – עצת יתרו למשה נ"ח, יג היתה ב"א תשרי ב' תמ"ט, 2449, (רש"י שם ד"ה 'ויימי ממחרת'). שילוח יתרו לארצו נ"ח, כז) היה באייר ב' תמ"ט, 2449. בהמשך (ט, א) התורה חוזרת לר"ח סיון ב' תמ"ח, 2448, (רש"י שם ד"ה 'ביום הזה' כותב שזה היה ברח).

משפטים – ד' סיון – י"ז תמוז ב' תמ"ח²⁸, 2448. סה"כ פחות מחודש וחצי.

תרומה, תצוה, ויקהל, פקודי – י' תשרי²⁹ – א' ניסן³⁰ ב' תמ"ט, 2449. סה"כ כחצי שנה.

כי תשא – ט"ז בתמוז³¹ ב' תמ"ח, 2448 – י"א תשרי³² ב' תמ"ט 2449. סה"כ כשלושה חודשים.

ויקרא – אמור – כ"ג אדר³³ – א' ניסן ב' תמ"ט, 2449. סה"כ שמונה ימים. [לגבי פרשיות **בהר בחוקותי** עיין בהערה³⁴].

במדבר – קרח – ניסן – אלול ב' תמ"ט³⁵, 2449. סה"כ כחצי שנה.

חקת – ניסן ב' תמ"ט, 2449 – תשרי ב' תפ"ח³⁷, 2488. סה"כ כ-38 שנה.

מסוף פרשת חקת³⁸ – **מסעי** – תשרי – א' שבט ב' תפ"ח, 2488. סה"כ כארבעה חודשים.

דברים – כי תבוא – א' שבט – ז' אדר³⁹ שנת ב' תפ"ח, 2488. סה"כ חודש ושבע.

נצבים – וזאת הברכה – ז' אדר ב' תפ"ח⁴⁰, 2488. סה"כ יום אחד.

סוף וזאת הברכה⁴¹ – ז' אדר – ז' ניסן ב' תפ"ח, 2488. סה"כ 30 יום.

לסיכום

התורה כולה נמשכת על פני **2488 שנה**, מבריאת העולם ועד ל' יום לאחר פטירת משה רבינו. דהיינו בשנים 2488 – 1.

חומש בראשית נמשך על פני **2309 שנה**, דהיינו בשנים 2309 – 1. פרשת בראשית לבדה נמשכת על פני 1558 שנה, פרשת נח לבדה

נמשכת על פני 629⁴² שנה, (דהיינו בשתי הפרשות הראשונות הגענו לכמעט 2200 שנה).

חומש שמות נמשך על פני **117 שנה**, דהיינו בשנים 2449 – 2332. מפרשת בא עד סוף חומש שמות עברו כשנה וארבעה חודשים בלבד.

חומש ויקרא נמשך **כשמונה ימים**⁴³, דהיינו מכ"ג אדר⁴⁴ עד א' ניסן בשנת 2449⁴⁵.

חומש במדבר נמשך על פני **כ-38 שנה**⁴⁶, דהיינו בשנים 2488 – 2449.

חומש דברים נמשך **חודשיים ושבע** מראש חודש שבט עד ז' ניסן בשנת 2488.

הערה: מפרשת בא עד פרשת קרח ועד בכלל – עברו כשנה ותשעה חודשים בלבד⁴⁷ [כלומר חלק גדול מהתורה: תשע פרשות

בחומש שמות, כל חומש ויקרא וחמש פרשות בחומש במדבר – ארכו כשנה ותשעה חודשים בלבד], ומפרשת בא עד סוף התורה

עברו בסה"כ ארבעים שנה.

²⁸ פירוט כללי – לגבי תחילת הפרשה נחלקו בדעת רש"י מתי נאמרו הדינים (מתחילת הפרשה עד סוף פרק כג) האם ביום מתן תורה עצמו, או אחרי מתן תורה בארבעים יום הראשונים שעלה משה רבינו לרקיע. [עיין בגור אריה ובציצה לדרך ובראים (כולם בפרק כא פס' א) וכן עיין ברש"י לקמן לא, יח ד"ה 'לדבר אתי' הראשון]. בהמשך הפרשה (פרק כד) התורה חוזרת לתקופה שלפני מתן תורה, ומפסוק יב התורה חוזרת לאחרי מתן תורה.

בסוף הפרשה כתוב "ויעל אל ההר ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה", ארבעים יום אלו התחילו ב-ז' סיון ונגמרו ב'י"ז בתמוז. שציינתי בחומש ויקרא היא חוץ מסוף פס' לד בפרק טז "ויעש כאשר צוה ה' את משה", שעשה זו היתה ב' תשרי ב' ת"נ, 2450. וכן פרשת המקל שמובאת בסוף פרשת אמור (כד, י) שהיתה באייר בשנת ב' תשנ"ה. [ועיין ב"סדרי פרשיות" (פרשת תחומים) שהביא דעות נוספות והרחיב בענין].

³⁰ ביום זה הוקם המשכן (מ, יז).

³¹ ביום זה נקהלו על אהרן (לכ, א, ועיין ברש"י שם ד"ה 'כי בשש משה').

³² עיין רש"י לד, כט ד"ה 'ויהי בדרך משה' שהמדובר שם היה ביום כיפור ב' תמ"ט, 2449, ותחילת הפרשה – פסוקים יא עד טז בפרק ל – התרחשו ב"א תשרי באותה שנה.

³³ לדעת חכמים זה היום שהתחילו ימי המילואים, אמנם לר"ע ימי המילואים התחילו ב"ח ניסן, ולדעתו פרשות אלו ויקרא – אמור התרחשו ב – א' – ח' ניסן (עיין בתורה תמימה ריש פ"ר שמיני), וכן, תקופת הזמן שציינתי בחומש ויקרא היא חוץ מסוף פס' לד בפרק טז "ויעש כאשר צוה ה' את משה", שעשה זו היתה ב' תשרי ב' ת"נ, 2450. וכן פרשת המקל שמובאת בסוף פרשת אמור (כד, י) שהיתה באייר בשנת ב' תמ"ח – 2448 (כמוכן מרש"י שם יב ד"ה 'ויהיה' ומרש"י במדבר טז, לב ד"ה 'ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו').

³⁴ פרשיות בהר ובחוקותי היו בתקופה מוקדמת יותר משאר חומש ויקרא, דהיינו לפני שהוקם המשכן (המשכן הוקם בניסן ב' תמ"ט, 2449). (עיין באבעז' פרק כה פס' א ד"ה 'בהר סיני' וכן ברש"י שם). אך עיין ברמב"ן שם שכתב בענין פרשת בהר שאמנם אמירתה למשה היתה קודם להקמת המשכן דהיינו בארבעים יום האחרונים שעלה לרקיע (שהתחילו באלול ב' תמ"ח 2448 ונגמרו ביום כיפור ב' תמ"ט, 2449) אבל נאמרה לישראל לאחר הקמת המשכן.

³⁵ למעט מספר פסוקים בפרק ג (א-ג) שנמנים שם תולדות אהרן, [מדובר על תקופה מוקדמת יותר דהיינו לפני שהוקם המשכן (המשכן הוקם בניסן ב' תמ"ט, 2449, וחומש במדבר מתחיל באייר באותה שנה, עיין ברש"י שם ד"ה 'ביום דבר ה' את משה בהר סיני')].

וכן בהמשך (שם ה-ה) פרשת הקרבת בני לוי וכן פרשת 'ואני הנה לקחתי את הלויים', שפרשיות אלו נאמרו למשה בארבעים יום האמצעיים שעלה לרקיע (שם התחילו ב'י"ח תמוז ב' תמ"ח, 2448, [ועיין אבעז' שם פס' א] וכן, מה שכתבתי שפרשות אלו במדבר – קרח היו בשנת ב' תמ"ט, 2449, הכוונה חוץ מפרשת המקושש (במדבר טז) שהיתה באייר בשנת ב' תמ"ח – 2448. [ועיין ברש"י שם ד"ה 'ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו').

³⁶ פירוט כללי – פרשת **במדבר** היתה בחודש אייר ב' תמ"ט, 2449. באמצע פרשת **שנא** (מפרק ה עד סוף הפרשה, למעט פסוקים ו-ט בפרק ז, ששם מדובר על אייר באותה שנה) וכן בפרשת **העלותך** חוזרת התורה לחודש ניסן באותה שנה, ובהמשך פרשת **בהעלותך** יי (יא) שוב עוברת התורה לחודש אייר באותה שנה [ועיין פסחים (ו) דלפינו מהכא שאין מוקדם ומאוחר בתורה] פרשת **בהעלותך** מסיימת בחטא מרים שהיה בחצרות והעם חיכה שם שבעה ימים, שבעה ימים אלו היו מכל"א סיון באותה שנה עד כ"ח סיון [לא פירסתי את כל התאריכים בפרשת **בהעלותך**, עיין ב"סדרי פרשיות' שם פירט את כל תאריכי הפרשה].

פרשת **שנא** שעוסקת בענין המרגלים התחילה בכ"ח סיון האמור, וממשיכה בחזרת המרגלים וחטאם שהיה בתשעה באב, ובמיחתם (יד, לו) ב'י"ז אלול. פרשת **קרח** היתה מסוכה לחטא המרגלים, ונחלקו אם היתה לפני חטא המרגלים או לאחריו.

³⁷ פירוט כללי – בתחילת הפרשה חוזרת התורה לחודש ניסן ב' תמ"ט, 2449, (פרשת שלח הגיעה עד חודש אלול, שהמרגלים נפטרו בחודש אלול באותה שנה, ומחלוקת קרח היתה לאחר מכן (נחלק מהדעות), ופרשת פרה אדומה שנמצאת בתחילת פרשת חקת היתה לפני כן בחודש ניסן של אותה שנה [ועיין בגיטין (ס)]. בהמשך פרשת חקת (כ, א) התורה עוברת לחודש ניסן שנת ב' תפ"ז, 2487 שאז נפטרה מרים. בהמשך הפרשה (פס' כג – כה בפרק ט) התורה עוברת לחודש אב שאז נפטר אהרן, ואח"כ (שם כט) בכ"ו ישראל את אהרן שלושים יום עד ל' אב, אח"כ (פס' כא – כו בפרק כא) מלחמת סיחון מלך האמורי שהיתה בחודש אלול, ובסוף הפרשה כתובה מלחמת עוג מלך הבשן שאירעה בחודש תשרי שנת 2488.

³⁸ מפסוק לג בפרק כא עד סוף הפרשה.

³⁹ עיין ב"סדרי פרשיות" (בפרשת כי תבוא) שכתב שיש כמה פסוקים בפרשת כי תבוא שנאמרו ביום פטירת משה רבנו – ז' אדר.

⁴⁰ למעט פס' יד בפרק לא "ויאמר ה' אל משה הן קרבו ימיך למות וכו'", שלדעת הסדר עולם רבא (פרק י) פסוק זה נאמר למשה ב' אדר – יום אחד לפני פטירתו.

⁴¹ פרק לד פס' ח 'וויבכו בני ישראל את משה בערבות מואב שלושים יום וכו'". (נקטתי כתוס' בקידושין לח. ד"ה 'צא מהן' שס"ל שימי' בבי אבל משה נגמרו ב' ניסן, אך לדעת הגר"א (יהושע א, יא) בכ"ו ישראל את משה עד ז' ניסן, ועיין בתרגום יונתן בן עוזיאל דברים לד, ח, שלדעתו בכ"ו ישראל עד ח' ניסן).

⁴² לא כולל 22 שנה שהתורה חוזרת אחורה בפרשת נח.

⁴³ למעט פרשיות בהר ובחוקותי, ולמעט פרשת המקל, ועיין בהערות 33 34.

⁴⁴ לדעת חכמים, ולר"ע מר"ח ניסן (עיין בהערה 33).

⁴⁵ עיין בגיטין (ס ע"א וע"ב) "שמונה פרשיות נאמרו בו ביום וכו'".

⁴⁶ למעט פרשת המקושש ועיין בהערה 35.

⁴⁷ לדעה שמכת ארבה (תחילת פרשת בא) היתה בטבת ב' תמ"ח, 2448. לדעות אחרות, מכת ארבה היתה בניסן באותה שנה, לפי זה עבר פחות זמן מפרשת בא עד קרח – רק שנה וחצי. ועיין ב"סדרי פרשיות" (עמי שמב שמג) שהביא את כל הדעות בענין זמן מכות מצרים.

נאה דורש

מנינים על מרשת שבוע מספרי הרב יעקב פוזן על התורה

הכירורג הראשון בעולם

כִּי אַתָּה רֵאִיתִי צָדִיק לְפָנַי (א.א.)

מי היה הרופא הכירורג הראשון בעולם?

רבי יצחק זילברשטיין שליט"א מביא מהמדרש (בראשית רבה) מייסודו של רבי משה הדרשן:

נאמר על נח: "כִּי אַתָּה רֵאִיתִי צָדִיק לְפָנַי", למה צדיק? לפי שהיה עושה צדקות עם כל אשר היו בתיבה.

אמר: בתחילה, בימי אדם הראשון, היו החתול והעכבר בביתו של אדם הראשון שותפים זה עם זה. יום אחד נכנסה תחרות בלבו של העכבר על החתול, והלך אצל אדם, אמר לו: "אדוני, תן לי רשות על החתול להרגו, שהוא גנב". אמר לו אדם: "הואיל וסיפרת עליו לשון הרע - תהיה לו למאכל", מיד קפץ החתול על העכבר והרגו. כיוון שראו בניו של העכבר כן, ברחו לסעיפי ההרים ולנקיקי הסלעים ולחורי העפר.

[אגב בפרק שירה נאמר: "חתול אומר: 'אַרְדּוּף אוֹיְבִי וְאַשְׁגֵּם וְלֹא אֶשׁוּב עַד כְּלוּתָם' (תהלים יח, לח)... עכבר אומר: 'ואתה צדיק על כל הבא עלי, כי אמת עשית ואני הרשעתי'". כלומר, החתול מודיע כי רודף הוא את אויבו, העכבר, ומבקש להרגו, והעכבר מצדו מתוודה ואומר כי הסיבה שבאה עליו גורה זו, שיהיה נרדף על ידי החתול היא, כי התנהג שלא כשורה, בכך שהייתה לו קנאה בחתול].

כשבא נח להכניסן לתיבה, יום אחד היו החתול ונקבתו עומדין זה אצל זה. אמר החתול לנקבתו: "זכורני כשהייתי תינוק, הביא לי אבא ממשפחתו של זה ואכלתיו, והיה טוב למאכל, עכשיו ארדוף אחריו ואשיגנו ואכלנו, כיוון ששמע עכבר נס מפניו, ורדף החתול אחריו ונעשה לו נס, ונודמן לו חור אחר ונכנס לשם. הכניס החתול פיו בחור ונשכו העכבר, והחתול קרע ביציפורנו שפתו.

אחר שעה הלך העכבר אצל נח אמר לו: "איש צדיק, עשה לי צדקה, ותפר לי מה שקרע החתול אויבי". אמר לו: "לך והבא לי נימת שערו, ומצאו יושן ותפס משערו והביא לנח ותפר קרעו.

עד כאן דברי המדרש.

יש בזה מוסר השכל, עד כמה גדול עונשו של מדבר לשון הרע, כי הרי העכבר אמר את האמת וקיבל את עונשו, שעד סוף כל הדורות יהיו צאצאיו נרדפים!

(רבי שלמה לוינשטיין שליט"א - ומתוך האור שבת קודש)

דברים טובים באים בקושי

מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח לָךְ שִׁבְעָה שָׁבָעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ וּמִן הַבְּהֵמָה הָאֲשֶׁר לֹא טָהוֹרָה הִוא שְׁנַיִם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ (ו.א.)

הדבר תמוה, מה שייך אישות אצל בהמה - "שִׁבְעָה שָׁבָעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ", שְׁנַיִם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ?

אומרת הגמרא (סנהדרין קח ע"ב): "מאותם שלא נעבדה בהם עברה".

ומהיכן הוא ידע איזו בהמה נעברה בה עברה ואיזו לא?

"אמר רב חסדא: שהעבירן לפני התיבה, כל שהתיבה קולטתו - בידוע שלא נעבדה בהם עברה, וכל שאין התיבה קולטתו - בידוע שנעבדה בה עברה" (שם). התיבה בררה את הבהמות. בהמה שנעברה בה עברה, התיבה לא הייתה קולטת אותה.

ומוסיף על כך רבי יונתן אייבשיץ: למרות הכול, אצל הבהמה הטהורה נאמר: "מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח לָךְ". הבהמה הטהורה לא תיכנס מעצמה, עליך לקחת אותה.

מכאן אנו למדים יסוד חשוב בחיי האדם: בדברים טובים תמיד יש קושי. דבר טוב קשה להשיגו, קשה לעשותו. בכל פעם שרוצים לקיים איזו

מצווה, נתקלים בקשיים. זה לא הולך בקלות, תמיד יש מניעות ועיכובים וכל מיני מכשולים בדרך.

אל תרפה את ידיך! דע לך כי זה חלק בלתי נפרד מהתהליך. אם הכול הולך בקלות, בלי קושי, תבדוק למה. כנראה משהו כאן לא תקין.

*

סיפר הרב יעקב שישי: היה בחור צעיר שנפטר מהמחלה לא עליו. שברון הלב של בני המשפחה היה נורא. אביו לא החזיק מעמד, וכעבור כמה חודשים התמוטט ונפטר. העלויות הרבות שהיו כרוכות בטיפול במחלה רוששו את המשפחה. כשנפטר האב לא היה כסף לקבור, ובלית ברירה נאלצו לקבור אותו בקבורת קומות.

אחד הבנים היה תלמיד בישיבה קטנה בירושלים. הוא היה שבור ורצוף. בתוך שנה לאבד אבא ואח. איזה אסון! אולם הוא הצליח לשרוד בזכות החלטה נחושה שלו להשקיע את עצמו בלימוד התורה. "לולי תוֹרַתְךָ שֶׁשָּׁעִי אֶזְכֹּרְתִּי בְּעֵינַי" - כפשוטו.

יום אחד הוא ניגש לר"מ שלו וביקש ממנו הלוואה של חמישים שקלים. שאל הרב: "לשם מה?"

השיב הבחור: "לראשונה אני זוכה לערוך סיום מסכת, אני עושה זאת לעילוי נשמותיהם של אבי ואחי. אני צריך כסף לקנות כבוד - עוגיות ושתייה".

אמר הרב: "סיום מסכת עם עוגיות ושתייה? לא בא בחשבון. אתה תערוך את הסיום בביתי, עם סעודה יחד המלך. אשתי תבשל ותכין את האוכל. תזמין את בני המשפחה והחברים שלך".

הבחור הודה לרב בהתרגשות רבה, ואמר: "יש לי בקשה. אני רוצה להזמין לסיום אדם שלא קשור לא לישיבה ולא למשפחה".

שאל הרב: "את מי?"

- "את משה ליאון".

היה זה בתקופה שלאחר ההתמודדות הראשונה של משה ליאון שלא צלחה.

הרב תהה: "מה לך ולזו?"

סיפר הבחור שנוצר ביניהם קשר, והוא ישמח אם משה ליאון ישתתף בסיום שלו. ואכן משה ליאון הגיע להשתתף בסיום. הוא נשאר עד סוף הסעודה, שמע את כל הדרשות. בסוף הערב הוא קם לדבר: "בוודאי אתם מתפללים, שואלים את עצמכם: למה באתי לכאן? מה אני קשור לעניין? אספר לכם".

וכך סיפר:

בתקופת מערכת הבחירות לראשות עיריית ירושלים, הסתובבתי במקומות ציבוריים ונפגשתי עם התושבים. מכיוון שהיה זה לפני חג הסוכות, ביקרתי גם בשוק ארבעת המינים. התלוו אלי עיתונאים וצלמים שתיעדו את הביקור.

הסתובבתי בין הדוכנים, הצלמים עבדו במלוא המרץ... באחד הדוכנים ראיתי בחור ישיבה שהיה עסוק בבדיקת לולב. הוא משך את תשומת לבי. ניגשתי אליו והתחלתי להציף אותו בשאלות הלכתיות על כשרותו של הלולב. הבחור גילה בקיאות מרשימה. על כל שאלה הייתה לו תשובה ברורה וסדורה, והכל במאור פנים מיוחד. נהניתי ממנו מאד. שאלתי אותו: "אתה בחור צעיר, איך הספקת לרכוש ידע הלכתי רב כל כך?"

הוא השיב לי בנימה של עצב: "אין לי אבא, אין מי שיקנה לי ארבעת המינים. למדתי את כל ההלכות, כדי שאוכל לקנות בעצמי".

שאלתי אותו: "מה המצב במשפחה?" הוא השיב: "קשה, אבל ה' יעזור".

התרגשתי מאד. שלפתי כרטיס ביקור שלי ואמרתי לו: "אם יום אחד תערוך סיום מסכת, אל תשכח להזמין אותי". היום הזה הגיע, והנה אני כאן.

משה ליאון המשיך את דבריו: "אומר לכם משהו בגילוי לב. אחרי שהתמודדתי לראשות העיר ולא נבחרתי, שאלתי את עצמי: מה הייתי צריך את כל זה? מה לי ולצרה הזאת? כסף? כבוד? לא חסר לי. ואז הגעתי למסקנה שמן השמים גלגלו את כל העניין רק כדי שאסתובב בשוק ארבעת המינים כחלק ממסע הבחירות ואפגוש שם את הבחור המיוחד הזה..."

ואז הוא פנה אל 'חתן השמחה' ואמר לו: "הבאתי לו מתנה: שולחן ערוך של 'מכון ירושלים', שלושים ושניים כרכים. לא יכולתי להרים את הספרים, הם ברכב..."

והוסיף: "אני מביא לך"מ שארגן את הסיום בביתו צ'ק בסך שלושת אלפים שקל, שיקנה לבחור את כל צרכיו. אל דאגה, בעוד כמה חדשים הוא יקבל עוד. ואני מבטיח הבשחה נוספת: כשיגיע זמנו להקים בית בישראל - בעזרת ה' הוא יקבל את כל צרכיו, לא יחסר לו כלום".

בחור צעיר שקרה לו אסון נורא, ישב מהורהר וחשב לעצמו: צריך להתכונן לחג הסוכות. מי יקנה לי ארבעת המינים? מי יעזור לי למצוא ארבעת המינים מהודרים? הוא היה יכול לשקוע בדכדוך עמוק. אבל הוא החליט שהוא לא ייתן לצער להשתלט עליו. הוא אסף את כל כוחות הנפש והחל ללמוד בעיון את הלכות ארבעת המינים. הוא התעלם מכל הקשיים ושקד על התורה.

הקדוש ברוך הוא רואה הכול. הוא ראה שהוא עומד בקושי, ואם כך מגיעה לו סיעתא דשמיא. וכך מן השמים גלגלו שאיש ציבור ייקלע למקום, כביכול באקראי, ויפתח לו את הלב ואת הכיס.

(רבי גואל אלקריף שליט"א - דורש טוב)

מסר חינוכי ברור ונחרץ

מִן הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינָה טְהוֹרָה (ח, ט)

לשון התורה כאן באה ללמדנו על ניקיון הפה - התורה האריכה: "מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינָה טְהוֹרָה", ולא אמרה: "מִן הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה", על אף שהיא תמיד מקצרת. אומרת על כך הגמרא (פסחים ג ע"א): "אמר רבי יהושע בן לוי: לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו, שהרי עיקם הכתוב שמונה אותיות, ולא הוציא דבר מגונה מפיו, שנאמר: 'מִן הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינָה טְהוֹרָה'". מאותה סיבה נקטה המשנה בתחילת מסכת פסחים: "אור לארבעה עשר בודקין את החמץ". אור לארבעה עשר הכוונה לבלי ארבעה עשה, אך המשנה נקטה 'אור' ולא 'ליל', כדי לדבר בלשון נקיה.

מקשה על כך המגיד מדובנא: אם התורה מקפידה כל כך על לשון נקיה, מפני מה בפרשת שמעני ובפרשת ראה, כשהיא מתארת את הבהמות והחיות המותרות והאסורות לאכילה, היא אומרת כמה וכמה פעמים "שְׁמָא הוּא לָכֶם", "שְׁמָאִים הֵם לָכֶם", "שִׁקְץ הוּא לָכֶם"? איך כאן היא כותבת במפורש את המילה 'שְׁמָא'? הוא מתרץ זאת על פי מעשה שהיה בפולין, באחד מגדולי ישראל. עגלון פשוט התגורר בעיירה, יוסף שמו. לא רק פשוט היה יוסף, אלא אף בזוי בשל שפת הרחוב שהייתה שגורה על פיו, ולכן כינו אותו כל אנשי העיירה 'יוסלה בור', על שם המאמר: "אין בור ירא חטא".

ביום מן הימים, כשישב הרב בחברת בני קהילתו בבית המדרש, בא אדם וסיפר מעשה שארע עמו, ובתוך הדברים הזכיר את יוסלה בור. כששמע זאת הרב, קם ממקומו בזעזוע והחל לגעור ולהוכיח את הציבור על כינוי הגנאי שנתנו ליהודי. "אם רוצים אתם להבדילו משאר היוסלאך בעיירה, קראו לו יוסל העגלון או על שם אביו, אך בשום אופן אין לקרוא לו 'בור'!" - הורה הרב.

חלפה שנה, והנה מידפק שדכן בדלתו של הרב. בת הרב בגרה דייה, וחפץ הוא להציע לה הצעת שידוך של בחור טוב, שגם הוא הגיע לפרקו - בנו של יוסלה העגלון. מיד הודעק הרב: "מה זה עלה בדעתך? שאני אתן את בתי לבנו של יוסלה בור? בשום פנים ואופן לא!"

שמעה הרבנית את הסירוב הנחרץ והעירי: "מדוע תדחה אותו מבלי לבדוק את ההצעה לעומקה? ייתכן שיוסלה יציע הרבה כסף כדי לזכות להיות מחותן עם הרב". אולם הרב לא היה מוכן לשמוע שום מילה בנושא יוסלה בור ויהי מה. כשיצא השליח, פנתה הרבנית ואמרה לו: "תורה היא, וללמוד אנו צריכים. לפני כשנה כשהזכירו לפניך את יוסלה בור, צעקת מיד שאסור לזכות אותו כך, והנה היום - אתה עצמך קורא לו כך!"

נענה ואמר לה: "הבדל גדול יש בין העניין כעת לבין מה שהיה לפני כשנה. כשידברו בבית המדרש וכינו אותו יוסלה בור ללא שום סיבה, גערתי, שכן אין שום היתר לבזות יהודי. אבל כעת, כשמציעים אותו לבתי, ואני חושש ש'מעשה אבות סימן לבנים', ואותו בן שנראה טוב, ייראה אחרת לגמרי בעוד שנה או שנתיים, אחרי שאביו ייקח אותו לעבודה, וילמד אותו את סודות המקצוע ועוד כמה דברים... כעת עלי להכריז ולהזהיר מפני שידוך עם אותו יוסלה דווקא בשל היותו בור, ולכן כעשיו צריך להדגיש שהוא יוסלה בור!"

כך גם בנידון שלפנינו - סיים המגיד מדובנא - כשצריך להביא את החיות לתיבה, אין שום נפקא מינה אם החיות טמאות או טהורות, לכן משתמשת התורה בלשון נקיה וכותבת: "וּמִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינָה טְהוֹרָה", אבל כשהתורה מזהירה שלא לאכול טרפות, היא מחדדת את הדברים

ורושמת באופן הברור ביותר "שְׁמָאִים הֵם לָכֶם". כאן צריך לצעוק ולומר: שמאים הם! שקץ הם!

כדי לחדד את הדברים ולהחדיר אותם עמוק באופן הברור ביותר, שאינו משתמע לשני פנים, יש לפעמים עניין לצעוק ולהדגיש.

משקר לא מרוויחים!

שְׁנַיִם שָׁנִים בָּאוּ אֶל נָח אֶל הַתְּבָה (ח, ט)

השקר והפחיתות - בני זוג

במדרש (ילקוט תהלים רמז תרלח) מובא על פסוק זה: "בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לנח שיכניס שניים מכל מין ומין לתיבה ובאו כולם ונכנסו לתיבה, אתא שיקרא בעא למיעל" - בא השקר ורצה אף הוא להיכנס לתיבה.

"אמר ליה נח: אין את יכול למיעל אלא אם כן נסבת לך זוג" - אינך יכול להיכנס אלא אם כן תהיה לך בת זוג.

"אזל פגע בפחתא" - הלך השקר ופגש את המידה של פחתא [פחת והיזק], שגם הוא רצה להיכנס לתיבה, ונח לא הכניס כי לא היה לו בן זוג. השקר הציע לו: גם אני כמון מחפש בן זוג, הבה נהיה בני זוג ונוכל להיכנס לתיבה. שאל אותו ה'פחתא' מה אתה משלם לי על כך? השיב לו השקר: אשלם לך שכל מה שאני ארוויח בביזנעם שלי שאעשה - אתה לוקח אותו. הם חתמו על הסכם ונכנסו לתיבה, ומני אז ועד היום, מה שמרוויחים משקר - הולך לפחתא.

מבאר ה"חפץ חיים" את משמעות המשל של המדרש: עד דורו של נח אדם היה מרוויח עם שקר והונאה ולא היה מפסיד. מאות שנים יכלו אנשי העולם לעשות ביזנעם עם שקר וכזב והרוויחו, עד שהתקיים בהם: "כִּי מִלְאָה הָאָרֶץ חָמָס".

רוב הגולות אינן חייבות להיות גולה ישירה, אלא נטילת ממון של הוולת על ידי שקר. לדוגמא, אחד נכנס לסוחר מישות ומבקש ממנו: "תמכור לי את המיטה הזו בשבע מאות שקל". אומר לו הסוחר: "וכי אמכור בשבע מאות, הרי אני לבד קניתי אותה באלף שקלים, ואיך אמכור בשבע מאות?!..." והוא משקר, לא קנה באלף, לא היה ולא נברא!

עד ימי המבול, הרוויחו עם הכוזבים והשקרים, אולם אחרי המבול התחילה הנהגה אחרת: אם תראה שפלוני עשה עסק עם שקר, והעסק שלו פורח - דע לך שמדובר ברווחים זמניים וב"עושר שמור לבעליו לרעתו", תהייה לו מכר צרות צרורות, ה'פחת' ממתיין בצד בסבלנות, כמי שאומר: בבקשה, תהיה עשיר, אבל תסבול... ולא זו בלבד שישבול מהכספים שהגיעו לכיסו במרמה, אלא הפחתת יוץ לו גם את החלקים הכשרים שבכסף, היינו עסקא שחלקה שקר - לא יצא ממנה טוב בכל חלקיה, גם באחוזים הכשרים, כי אמרו חז"ל: "אם אתה נוטל שאינו שלך, את שלך נוטלים ממך" (מסכתא דרך ארץ).

כזה חורבן נהיה לו - למי שמרוויח על ידי כזב.

(רבי ראובן קרלנשטיין זצוק"ל - יחי ראובן)

אֲוִלִּים מִדֶּרֶךְ פִּשְׁעִים

וּבַחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בִּשְׁבָעָה יָעֲשֶׂוּרִים יוֹם לַחֲדָשׁ יִבְשֶׁה הָאָרֶץ (ח, יד)

בזמן רבי חיים מברסק זצ"ל היה משכיל אחד שהתקשה להבין איך עד דור המבול אנשים חיו שמונה מאות ותשע מאות שנה, ומחמת קושיה זו הוא המציא תיאוריה אווילית מאד, שלפני מתן תורה היו החודשים מונים רק עשרים וחמישה ימים.

ואמר על כך רבי חיים זצ"ל, שאפילו פסוק הוא לא קרא, שהרי נאמר בפרוש בפסוק: "וּבַחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בִּשְׁבָעָה יָעֲשֶׂוּרִים יוֹם לַחֲדָשׁ", הרי שהיו יותר מעשרים וחמישה ימים בחודש...

היה משכיל אחר שרצה לומר, שלפני המבול כל שנה הייתה חודש, וכך יוצא שתוחלת החיים הממוצעת הייתה של שבעים או שמונים שנה.

ועליו אמר רבי חיים, שאפילו לוח הכפל אינו יודע, שהרי כתוב: "וַיְהִי קִינָן שְׁבָעִים שָׁנָה וַיֻּלְּדֶה אֶת מֶלְלָאֵל" (ח, יב), ולפי דבריו, "שבעים שנה" היינו שבעים חודשים, ונמצא שעדיין לא היה אפילו בן שש... אם כן, מה הרוויח אותו משכיל ברעיונו? הרי בין כה וכה העולם אז לא היה כמו העולם שאנו מכירים...

הדבר היחיד שהם למדו זה תנ"ך, ואפילו אותו הם לא ידעו. עליהם ניתן להמליץ את דברי הכתוב בתהלים (קמ, ה): "אֲוִלִּים מִדֶּרֶךְ פִּשְׁעִים".

(רבי אליהו דיסקין שליט"א - דורש טוב)

ללמד

של צדיקים

פנינים ורעיונים משמחי לב ונפש הנלמדים בדרך מופלאה מתוך מעשיהם

פרשת
נח

מאמרו של האנן רבי מרדכי פרינדרליך זצ"ל

בוח עצום ישנו בספור דבר אגדה - למשוך את ליבו של האדם ולעוררו להתבונן בדברים. אם לעורר את ליבו שלו עצמו, אם לדבר אל לבו של השומע.

כוח גדול זה רואים אתו במצות סיפור יציאת מצרים, שצוותה התורה שתהיה מצוה זו בצורה של סיפור דוקא - אם כשנספר לאחרים כאב המספר לבנו, ואם כשנמצא לבדו, שאף כזה עליו לספר הדברים לעצמו - כי גדול הוא כוחו של סיפור להחיות הדברים אצל האדם עד שירגיש כאילו חווה אותם בעצמו. וכן אמרו חז"ל שבכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא עתה ממצרים - והדרך להגיע לזה היא על ידי כוחו של הסיפור.

ידוע היה ר' מרדכי בבושר הניתוח שניתן בו, בעמקנותו, וביכולת ההבנה בכוחות נפשו של האדם. יחד עם מעלותיו אלו ניתן במחק לשון ובשרון סיפוריים. במעלותיו אלו אשר חברו זה לזה היה גדול כוחו להעמיד כל סיפור לפני השומעים עד שיוכלו כמעט להרגישו בחושיהם, ולרתום את כוחו המושך של הסיפור למוסר ההשכל העולה ממנו, על ידי זה לעורר את השומעים להתבונן בדברים, כי ללמדך בא, ולא לספר סיפורי מעשיות גרידא.

לאחר כל שיעור למדני שהיה מוסר בפלפול ועיון, היה רגיל להקדיש מעט זמן, בו היה מוסר איהו פירוש או רעיון על פרשת השבוע. לעתים היו הדברים משל עצמו, ולעתים היו אלו פירושים שלקח ממקורות שונים. את הרעיון היה מביע בדרך כלל על ידי סיפור שהיה מעמידו באופן כל כך ברור ומוחשי, ודרך המסר העולה מן הסיפור היה מצליח באוטנט משולבת במתיקות נפלאה ליישב את הקושיה על הפסוק, לחבר את הדברים יחדיו לפאזל מרהיב, ולהעלות את מוסר ההשכל שבסיפור, עד שמאליהם היו השומעים מתעוררים להתבונן בדברים ולהפנימם - כל אחד באשר הוא.

עלון זה המוגש לפניכם מהווה טעימה משולחן ואוצרו של רבי מרדכי זצ"ל, את תפילה, שיתקבלו הדברים כפי שהיו בחיי חיותו משמחי לב ומשובבי נפש, ויהיו שפתותיו דובבות ויהא זה לזכרו ולעילוי נשמתו הטהורה.

המתגבר מעל הטבע - זוכה מעל הטבע!

אֱלֹהֵי תוֹלְדֹת נַח נַח אִישׁ צָדִיק תָּמִיד הָיָה בְּדַרְתּוֹ אֶת הָאֱלֹהִים הַתְּהִלָּה נַח (ו.ט)

כי אם לסוב על עקבותיו ולעזוב את המקום, תוך שבליבו בוערת אש של כעס ועלבון. הוא הבטיח לעצמו, כי לא יסלח ולא ימחל לאותו גבאי עד יומו האחרון.

כבר למחרת היום, הגיע שליח מטעמו של הגבאי, שהבין כי הגדיש את הסאה. אולם הבחור, נאמן להחלטתו, לא היה מוכן אפילו לשמוע מה בפיו. הוא ביקש להשיב ולומר לו, כי אינו מעוניין להכירו, ואין דעתו למחול לו בשום אופן - ויהי מה.

אך הנה, חלפו מספר ימים, ומיודענו הבחור קיבל הודעה כי הרבי בכבודו ובעצמו ממתין לו. הוא יכול היה לשער במה מדובר, אולם לא היתה לו ברירה: על אחר הוא התלווה אל השליח ונגנס אל הקודש פנימה, שם פתח בפניו הרבי את הזוהר הקדוש, והקריא בפניו את המעשה ברבי אבא, שהבחין באדם אשר שכב על שן סלע בכדי לפוש מטורח הדרך, נרדם, וכך לא היה מודע כלל לעובדה שבעת שנים את שנתו הגיע נחש ארסי וביקש להמיתו, אלא שברגע האחרון הגיח שרץ מסויים והרג את הנחש... לאחר מכן, התעורר אותו אדם משנתו, הבחין בנחש המת, ומבלי שיהיה לו מושג אודות נס ההצלה לו זכה - קם והתכונן להמשיך בדרכו. אכן, רגע לאחר מכן - ניתקה שן הסלע ממקומה, והתרסקה אל הוואדי הסמוך...

בראותו את שני הניסים שהתחוללו לגד עיניו והצילו את אותו אדם פעמיים - קרא לו רבי אבא ושאל: "אמור לי יהודי, מה הם מעשיך - שבזכותם עשה לך הקדוש ברוך הוא שני ניסים מופלאים?", ואילו היהודי נענה והשיב:

"מימי לא אירע שאדם עשה לי רעה ואני סירבתי למחול לו! גם אם הרגשתי שאיני יכול לסלוח - לא עליתי על מיטתי בטרם הצלחתי

ל אחר שהתורה מכבירה במעלתו של נח, אשר היה "איש צדיק תמים בדורותיו" - היא מוסיפה עוד מספר מילים: "את האלוקים התהלך נח". ולכאורה, מה פשרה של תוספת זו? איזו חידוש נוסף, או תוספת במעלתו ושבתו של נח, היא נועדה ללמדנו?

♦ הנצי"ב מוולאז'ין משיב על שאלה זו, אולם בטרם ניגש אל התירוץ - הבה נטה אוזן למעשה הבא:

המעשה התרחש באחת החסידויות המפורסמות, בה הותקנה תקנה באחת השנים, עם פרוס ימי החנוכה: בני הישיבה, אשר מאז ומעולם נוהגים היו לעמוד במקומות הסמוכים אל הרבי בשעת ההדלקה - יוכלו להמשיך ולעשות זאת, אך באחד הלילות בלבד. בשאר הלילות - הם יפנו אל המקומות המרוחקים יותר, ויפנו מקום עבור אנשים אחרים, המבקשים אף הם להסתופף במחיצתו של הרבי, סמוך ונראה.

תקנה זו, היתה לצנינים בעיניו של אחד הבחורים המבוגרים, אשר חמתו בערה בו כאשר נוכח לדעת כי דוקא הגבאים, שעמדו מאחורי התקנה הזו - זוכים להשאר במקומם הקבוע, סמוך לרבי, בכל לילות החנוכה... הוא החליט לקום ולעשות מעשה: כשהתקברה שעת ההדלקה - עזב את מקומו אי-שם בשורות האחרונות, התקרב אל הפינה בה ניצבו הגבאים, והודיע כי זכותו שלו אינה נופלת מזכותם שלהם להיות קרובים אל הקודש!

לא הועילו טענות ומענות, ואף השעה לא היתה כשרה לוויכוחים. בסופו של דבר, ממש ברגע האחרון בטרם כניסתו של הרבי - הגיע הגבאי הראשי, ציוה על הבחור לשוב למקומו, ומשסירב - סטר לו בחזקה והעיק את מגבעתו הרחק משם... לבחור המושפל לא נותרה ברירה

שהוכן לנטילת ידיים של שחרית - ושפך אותו על הלהבות, ורגע לאחר מכן כבר כתבה האש לחלוטין.

רק אז, הוא התפנה לבחון את מימדי הנזק: הכסא - היה שרוף כמעט לחלוטין, השמיכה - חרוכה לגמרי, המזרון - נמס מרוב חום, וגם בבגדיו ניתן היה להבחין בחלקים שהיו למאכולת אש. אפילו הקירות היו שחורים ומפוחמים. ובתוך כל ההרס והחרבן - ניצב הוא עצמו, כשאפילו שערה משערות ראשו לא נפגעה! אפילו כווייה קלה לא נותרה בו מהאירוע! לא היה כל ספק: מדובר בנס, נס גמור, נס אמיתי!

למחרת בבוקר, השכם, התייצב הבחור בפתח חדרו של הרבי. הוא סיפר לו על ההתפייסות המופלאה, ואף על הנס שהתרחש מאוחר יותר. "אין לי ספק שיש קשר בין הדברים, בדיוק כפי שהקריא אתמול הרבי מדברי הוזהר!" אמר הבחור, והרבי נענה והשיב:

"דע לך, כי מי שמוסר את נפשו ומתנהג שלא כפי טבעו - זוכה להשגחה מיוחדת שלא כדרך הטבע! כך היה עם אותו יהודי, שהתאמץ למחול למי שפגע בו ואף להדעיף עליו טובות למרות שזה לא היה קל - זוכה לניסים גלויים, וכך גם אירע איתך!"

 וכעת, נשוב אל ביאורו של הנצי"ב, שמבאר כך:

כאשר התורה מספרת כי נח היה צדיק תמים בדורותיו - אנו עלולים לסבור כי היו לו מידות טובות וטבע נוח, והם אלו שגרמו לכך שהוא התנהג באופן ראוי אפילו עם בני דורו הרעים והחטאים. לפיכך, מדגישה התורה ומלמדת: "את האלוקים התהלך נח!" נח היה צדיק, לא משום שזה היה טבעו, אלא משום שהוא התגבר על טבעו - לכבוד ה' יתברך, ורק לכבודו! משום כך - הוא אמנם זכה להצלה ניסית שלא כדרך הטבע, שכן כאמור: מי שמוסר את נפשו ומתנהג שלא כפי טבעו - זוכה להשגחה מיוחדת שלא כדרך הטבע!

השהתה גודרת השחתה...

וְתִשְׁחַת הָאָרֶץ לְפָנֵי הָאֱלֹהִים וְתִמְלֹא הָאָרֶץ חֲמָס. וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דְּרָכָהּ עַל הָאָרֶץ. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לְפָנַי כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ חֲמָס מִפְּנֵיהֶם וְהִנֵּנִי מַשְׁחִיתָם אֶת הָאָרֶץ (א' - א"ו)

וּמִרְשָׁי ע"פ הנמרא (סנהדרין ק"ח, ע"א): "כי מלאה הארץ חמס - לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל"

את סודות המקצוע - פיעם בליבו חלום אחד: בחלומו הוא ראה את עצמו שנים מאוחר יותר, מנהל צוות של פועלים, בעודו עומד בראשה של חברה מצליחה וגורף הון תוך שהוא יושב במשך מרבית היום במשרד ממוזג, רגל על רגל...

עד כה, החלום לא התגשם. גרשון המשיך לסייד בתים פה ושם, לפעמים קיבל פרוייקט גדול יותר - כמו סיוד בית הכנסת, אבל לא מעבר לכך... והנה, עתה המודעה הזו! תפורה בדיוק על פי מידותיו! גרשון החליט בליבו, שאת ההזדמנות הזו הוא אינו עומד להחמיץ - ויהי מה!

את השעות הבאות, הקדיש גרשון לסגנון קורות החיים שלו בצורה מקצועית ומרשימה, תוך שהוא מבליט את נסיונו הרב, את אמינותו המפורסמת, ואת מקצועיותו שאינה מוטלת בספק. הוא אף פנה אל רבים ממכריו שנעזרו בשידותיו אי פעם, וביקש המלצות חמות שהחלו זורמות בזו אחר זו. כאשר סיים לרכז את החומר -

למחול לו ולכל שאר האנשים שציערוננו, עד שוידאתי שלא נותרה בליבי כל איבה כלפיהם, ולא זו בלבד - אלא שאף השתדלתי להיטיב עם אותם אנשים שפגעו בי!"

כאשר שמע רבי אבא את הסיפור, בכה והכריז: "גדולים מעשיו של זה! נאה שיעשה לו הקדוש ברוך הוא נס על גבי נס!"...

כך הקריא הרבי באזניו של אותו בחור, ולאחר מכן - סיים ופטרו מלפניו בלא להוסיף מאומה, מלבד משפט אחד ויחיד: "כך מלמדת אותנו התורה לנהוג! זו הדרך שלנו!"...

ואכן, לא היה צורך להוסיף מאומה: הבחור הבין היטב את המסר, ועוד באותו הערב הוא רכש מעט מיני מגדנות, בקבוק של י"ש, וכך הגיע אל ביתו של הגבאי והכריז: "באתי להתפייס!"... כמוכן, עד מהרה הפשידה האוירה, הגבאי התנצל שוב על מה שאירע, הבחור הכריז כי הינו מוחל וסולח, הלבבות התקרבו, ושיחה נעימה נקשרה בין השנים - שיחה שנמשכה עד לשעת לילה מאוחרת.

כאשר הגיע הבחור אל חדרו, היה זה כבר הרבה לאחר חצות לילה. חברי החדר כבר נמו את שנתם, אולם הוא - הרגיש כי עליו לקרוא משהו בטרם יפנה לישון, בכדי להרגע מעט מתהפוכותיו של הערב האחרון. דא עקא, שמנורת הלילה - נשרפה בדיוק באותו היום, ומאחר ולא רצה להדליק את האור הראשי שעלול היה להפריע לשנתם של חבריו - החליט הבחור להדליק כמה נרות על הכסא הסמוך למיטתו, ולקרוא לאורם...

את אשר התרחש מכאן ואילך, ניתן רק לנחש: הבחור נרדם, הספר נשמט מידו אל עבר הנרות, האש אחזה בו, המשיכה אל המיטה, אל השמיכה, ממנה אל הכרית, ואפילו הספיקה לאחוז בבגדיו של הבחור - בטרם התעורר מי מדרי החדר... רק אז, כאשר בגדיו כבר בערו, התעורר הבחור - ובניסי ניסים הצליח לפעול בתבונה ובקור רוח: הוא היכה על הלהבות בידו, תפס את ספל המים

דברי רש"י הקדוש אנו למדים, כי גזר דינם של אנשי דור המבול נחתם בעקבות חטאם בגזל, כלומר: בעבירות של בין אדם לחבירו. מעתה, לכאורה יש להתפלא: מדוע בתחילה נאמר כי הארץ נשחתה לפני האלוקים, ומשמע שחטאם העיקרי של בני הדור היה דוקא בינם ובין קוננם?

♦ הבה נטה אוזן למעשה הבא, בו אפשר שנמצא תשובה לשאלתנו:

היה זה ביום בהיר אחד, כאשר עלעל גרשון הסייד בעיתון היומי, ואת עיניו צדה מודעה מעניינת: "דרוש סייד מקצועי בעל נסיון, לפיקוח על צוות פועלים. קורות חיים והמלצות יש לשלוח לפקס שמספרו - - -".

באותו הרגע הרגיש גרשון בליבו, כי הגיע הרגע לו ציפה כל ימיו. מאז היה ילד קטן, כאשר עמד לצידו של אביו, סייד גם הוא, ולמד

מידת הרחמים מחייבת!

מדוע באמת נחתם גזר דינם של בני דור המבול דוקא על הגזל, זאת על אף שהיו רעים וחטאים אף בעבירות שבין אדם למקום? את זאת - נוכל להבין באמצעות מעשה נוסף:

היה זה ביום מן הימים, כאשר אל ישיבתו של הגאון רבי אלחנן ווסרמן זצ"ל, ישיבת 'אהל תורה' בברנוביץ - הגיע בחור בעל כשרונות ולמדן, אשר למרבה הצער התערער זה מכבר בנפשו והקדיח תבשילו. הלה, כבר עבר משיבה לישיבה, כאשר בכל מקום הוא מצליח להחזיק מעמד רק ימים ספורים - עד שתהו על קנקנו ועמדו על טיבו. כעת, בדרך כלשהי, התגלגל לברנוביץ.

בישיבתו של רבי אלחנן, למד באותם ימים בחור אשר נמנה בעבר על ידידיו של מיודענו. הלה, אשר מצבו נגע לליבו, החליט לנסות לסייע לו: הוא נכנס אל חדרו של מורו ורבו, רבי אלחנן, ומבלי לחשוף בפניו במי המדובר - סיפר אודות בחור משיבה פלוגית, אשר הדיחו היצר, וכעת הוא הולך ומתדרדר...

לשמע הדברים, נכמדו רחמיו של רבי אלחנן והוא נענה ואמר: "יש לסייע לבחור כזה, לקרבו ולנהוג עמו במידת הרחמים: אין לנהוג כאלישע שדחה את גיחזי בשתי ידיים, אלא אדרבה: יש לקרבו ולהשתדל שלא יתרחק מן התורה, וסופו שהמאור שבה יחזירנו למוטבו".

כאשר שמע הבחור את דבריו של רבי אלחנן, הוקל לו. הוא היה משוכנע שכעת, כאשר יחשוף בפניו את האמת ויגלה כי הבחור נמצא בישיבה - יעשה רבי אלחנן כל שביכולתו בכדי לסייע לו. אולם להפתעתו, כאשר הציג את תמונת המצב האמיתית בפני מורו ורבו, וסיפר כי הבחור הגיע זה עתה אל הישיבה דכאן - נבעת רבי אלחנן וקרא: "תיכף ומיד אוציאנו מפה! לא אניה לבחור שכזה להשאר במחיצתם של בני הישיבה אפילו שעה קלה".

בהבחינו בארשת הפליאה על פניו של בן שיחו, הוסיף רבי אלחנן ואמר:

"אתה בודאי תוהה, מה גרם לי לשנות את דעתי כרגע... אולם דע לך, כי לא שיניתי את דעתי כלל! כאשר מדובר על הבחור עצמו - אכן, מוטלת עלינו מצוה גדולה לקרבו ולסייע לו בכדי להצילו מרדת שחת... אולם כאשר השאלה הינה האם ניתן להשאירו בישיבה - כאן כבר מדובר על שאלה שונה לגמרי: האחריות המוטלת עלי ביחס לעתידם הרוחני של כלל תלמידי הישיבה - אינה מאפשרת לי להשאירו כאן אפילו רגע אחד, שהרי הוא עלול להרעיל את האוירה ולהדיח אחרים עמו!"

"אותה מידת הרחמים שגרמה לי לרחם עליו מלכתחילה - גורמת לי כעת לרחם על בני הישיבה, כאשר כלפיהם אני מחוייב יותר - בהיותם תלמידי הנמצאים תחת אחריותו!" סיים רבי אלחנן, ומכאן תשובה לשאלתנו...

שכן כל עוד חטאיהם של בני דור המבול נגעו רק לעניינים שבין אדם למקום - הרי שניתן היה לנהוג כלפיהם במידת הרחמים, להבליג על פשעיהם, ולהאריך להם את השעה - אולי ישובו. אולם כאשר חטאו בעבירות שבין אדם לחבירו - כאן כבר נגעו הדברים גם לאחרים! מעתה, אותה מידת הרחמים - חייבה למנוע את הנזק מאלו שכלפיהם חטאו, וכבר לא ניתן היה להבליג...

ולסיום, בשולי הדברים, נוסף עוד תירוץ אחד...

שכן הנה, ידוע בשם רבינו הגר"ס זצ"ל, כי הקדוש ברוך הוא אינו מעניש את האדם מבלי להביא בחשבון את הצער שיגרם לכך לסובבים אותו, שהרי "ק-ל אמונה ואין עול"... אכן, במה דברים אמורים? במי שיש בינו ובין הסובבים אותו יחסי אכפתיות ודאגה הדדית, אשר אז אמנם יש לחשוש שהעונש שיקבל - יצער את חבריו!

לעומת זאת, כאשר מדובר על אנשים שחטאו זה כלפי זה בעבירות שבין אדם לחבירו, גזלו וחמסו, מבלי שיתנו כלל את דעתם לצערם של זולתם - בזה כבר לא היתה כל מניעה להענישם, שהרי ברור היה שחבריהם לא יצטערו בצערם כלל וכלל...

העבירו אל הפקס שהופיע במודעה, והמתין לתשובה, שלא איחרה לבוא.

יומיים מאוחר יותר, התקבלה שיחת טלפון. מעבר לקו נשמע קולה של מזכירה, שהזמינה אותו לראיון עם בעל החברה בכבודו ובעצמו, במשרדו הממוקם באחד מגורדי השחקים של מנהטן, בעוד שבוע ימים. מבט חטוף אל עבר הלוח, הספיק לגרשון בכדי להבין כי מדובר ביומיים בלבד לפני תשעה באב, בעיצומם של תשעת ימי האבלות על חורבן הבית, אולם הוא לא אמר מאומה: "מדובר בדבר האבדו" הסביר לאשתו לאחר שסיים את השיחה.

נקל לשער את התרגשותו של גרשון לקראת הפגישה. הוא שאל חליפה מהודרת מאחד מחבריו, והכין את עצמו לקראת שאלות שהוא עשוי להשאל במהלך הפגישה. הוא ערך עם עצמו חזרות, בהן שינן תשובות והסברים, והרגיל את לשונו לדבר במונחים מקצועיים שעשויים להותיר רושם חיובי על בן שיחו. רק בעיה אחת נותרה: זיפי הזקן שלו...

כיהודי המקפיד על קלה כחמורה, מעולם לא התגלח גרשון בשלשת השבועות, ובודאי שלא בתשעת הימים. כעת, הוא לא ידע את נפשו: האם יוכל להופיע לפגישה גורלית כל כך, כשזיפי זקן בלתי מגולח מעטרים את פניו ומשווים להם מראה מוזנח? הלא עובדה זו כשלעצמה עלולה להוביל לכשלון המפגש!

בצר לו, החליט מיודענו לפנות אל פוסק הדור באמריקה של אותם הימים, הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל. הוא סיפר לו על ההזדמנות שנקרתה בפניו, תיאר את מצבו הדרוך, ואף לא הסתיר את ההתלבטות: האם בכלל מותר לקיים את הפגישה בתשעת הימים? והאם מותר להתגלח לקראתה?

לאחר ששמע את הפרטים וחכך בדעתו, פסק הגר"מ פיינשטיין במילים מדודות: "בנסיבות שתיארת, אכן מותר לקיים את הפגישה. אולם באשר לתגלחת - עליך לדעת כי כיהודים מאמינים אנו יודעים שכל נזק אינו נגרם בעקבות קיום מצוות התורה, ואדרבה: הקפדה עקבית על שמירת המצוות - היא השומרת עלינו ומחזקת אותנו".

התשובה היתה ברורה וחד משמעית, ובכל זאת, ביום המיועד, לא הצליח גרשון מיודענו לעמוד בנסיון. הוא לא היה מסוגל לחשוב על האפשרות שיכנס אל חדרו של בעל החברה כשזיפי זקן על פניו. רגע לפני שיצא מהבית, הוא נכנס אל חדר הרחצה, ויצא משם כשפניו מגולחות למשעי. מיד לאחר מכן - חמק מביתו בטרם יבחין בו איש, ומיהר לשים את פניו אל בנין המשרדים המפואר בו נדרש להתייצב לצורך הפגישה.

המשך בעמוד הבא

והסביר כי ביקש להופיע לראיון בצורה מכובדת בכדי להותיר רושם חיובי...

"צר לי ידיד" נענה כעת הגוי והמשיך מיד: "העבודה המדוברת, מחייבת אמון רב... בידו של מי שיזכה בה, תופקדנה דירות פאר על כל רכושן... ובכן, איך אוכל לתת אמון במי שאינו מקפיד על מצוות דתו שלו - ומוכן להפר אותן עבור בצע כסף? מי שאינו נאמן כלפי אלוקיו - לא יהיה נאמן אף כלפי זולתו" ציין בעל החברה, והפגישה הסתיימה.

מיותר לציין, כי תשובה שלילית רשמית הגיעה בדואר מספר ימים מאוחר יותר...

וכעת, נוכל להבין את הפסוק בו פתחנו: אמנם בתחילה - בני דור המבול חטאו כלפי הקדוש ברוך הוא, בעבירות שבין אדם למקום, ותשחת הארץ לפני האלוקים... אולם לאחר שהשחיתו דרכם ואיבדו את נאמנותם בינם ובין קונם - המשיכו בני הדור להתדרדר באופן טבעי, עד שגם כלפי חבריהם חטאו והשחיתו דרכם, ואז, אכן נחתם גזר דינם על הגזל!

שעה קלה מאוחר יותר, כבר פסע גרשון מעדנות על גבי השטיחים המפוארים שחיפו את כל הקומה בה שכנו משרדי החברה. המזכירה הפנתה אותו אל חדרו של המנהל, שקידם את פניו בחיוך רחב ובלחיצת יד אמיצה. ברגעים הבאים - הוצגו בפני גרשון שאלות שונות, שהעניקו לו הזדמנות להביא לידי ביטוי את מקצועיותו הרבה ואת נסיונו רב השנים, אולם לאחר מכן פנה אליו בעל החברה ואמר:

"ראה נא, ידידי... בהחלט התרשמתי ממקצועיותך ומנסיוןך הרב, ואני מאמין שהיית יכול להתאים בדיוק לתפקיד. אני מחפש בדיוק אדם כמך, שביכולתו לפקח על צוות גדול של פועלים העובדים בשיפוץ של דירות שאנו מנהלים בכל רחבי העיר. אולם ישנה בעיה קטנה...

"ממראה פניך אני מבין, שהנך יהודי אורתודוקסי... למען האמת, יש לי מספר ידידים אורתודוקסים בדיוק כמך, ואני יודע שבימים אלו הם נמנעים מלגלה את זקנם, מטעמי דת... אתה לעומת זאת, כפי שניתן להוכיח, מתגלח! האם תוכל להסביר לי את פשר הדבר?" שאל הגוי, וגרשון, אשר פניו האדימו והחוורו לסירוגין, התגמגם

טעם חדש לשולחן שבת

מעתה, כל בני המשפחה יצפו בכליון עיניים לשולחן השבת!
'ללמדך' - מגיש רעיונות בעלי מסר עוצמתי, בדרכו הייחודית של הגאון

רבי מרדכי פרוינדליך זצ"ל

השלבת קווים ותירוצים סביב פרשת השבוע, בסיפורים מרתקים וסוחפים שמחדירים את המסרים אל הלב. הצטרפו לאלפי שומעי לקחו של המחבר בחייו, שחיכו מידי שבוע בכליון עיניים לחוויה הרוחנית המעצימה!

דברי תורה מתוקים -
בהגשה 'חריפה',
שישבו כל אחד בקסמם!

הוצאה והפצה: "יפה נוף" ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

ירושלים: מלכי ישראל 17 | סופרסטור מאה שערים 17 | צומת בר אילן 1 | בבעת שאול 28 | בית וגן הפסגה 50 | בית הדפוס 32 | מודיעין עילית-קרית ספר: אבני חור 26 | שדי חמד 1 | ברנפולד: רבי יהודה הנשיא 14 | בית שמש: חפציבה-בן איש חי 29 | חזון איש 17 | חדש: רמה א'-נחל שורק 31 | מעל שוק מהדרין | בני ברק: רבי עקיבא 130 | אהרונוביץ 19 | מול מרכז רימונים | ברטנורא 3 | רבי עקיבא 43 | עזרא 45 | אשדוד: ענק הספרים - יוסי בן חלפתא 10 | רובע ד' | פתח תקוה: קהילות יעקב 4 בני הדר | ההסתדרות 2 | פינת רוטשילד | אלעד: רבי יהודה הנשיא 90 | קרית גת: האדמו"ר מחב"ד 1 | פינת נתיבות שלום (בנין קרעטשניף) | רכסים: סביון 39 (בנה ביתך) | אופקים: חפץ חיים מול בית הכנסת אוהל משה.

פתח תקוה
פרוינדליך
050-4188003

ירושלים:
טרבטינגוט
050-4188009

פרוינדליך
054-8406988

מודיעין עילית:
פרוינדליך
053-3125969

ניתן להשיג:

דברי חיים

מראות מרן רשכבה"ג רבנו אהרן יהודה ליב שטיינמן זצוק"ל | גליון מס. 18

קדושי בריסק

ספירת בפסח

שח רבנו: הגרש"ז כל השנים היה מיקל בספירת שאינו ראוי למאכל ואינו אסור בפסח, עד שפ"א שמע שהגיע גוי לבית מרזח בפסח ואמרו לו שאין י"ש בגלל החמץ, וכשראה את הספירט הוא שתה את כולו, ומה הבין שעדיין נחשב ראוי למאכל ואסור להחזיקו בפסח. (מפי הרה"ג ר' אשר שטיינמן)

ליהוד מאסור ייחוד

הרבנית של הגרש"ז ריגד הייתה משותקת שנים ארוכות ונצרכה למטפלת צמודה בעקבות כך חשש הגרש"ז לאיסור ייחוד בלילות וביקש מרבנו שישהה וישן בביתו בלילות וכך אכן במשך תקופה ממושכת למעלה משנה היה רבנו שוהה בכל הלילות בבית הגרש"ז. רבנו התבטא פעמים רבות במילים זכיתי לקירבה מיוחדת ממנו.

בשב"ק פר' נח ד' מרחשון התש"פ הוא יום היארצייט לכל קדושי בריסק, שבשנת תש"ג לקחו אותם הגרמנים ימ"ש והרגו את כל תושבי העיר ובכללם כל משפחתו של רבנו זצ"ל אביו ר' נח צבי ואמו גיטל ע"ה ואחיו ואחותו, ואת ש"ב ראש מורי הוראה דבריסק הגרש"ז ריגד זיע"א הי"ד
נביא כאן מעט דברים אודותם ואודות פטירתם.

ומפחד גזירת הגיוס שריחפה מעל לראשם משום כך תיכף בקבלו את היתר היציאה מגבולות המדינה חש רבנו לצאת את בריסק מחששו שהשלטונות יחזרו בהם ויאלצו אותו להשאר בפולין ולהתגייס לצבא וכך נערכה המסיבה לכבודו כשהוא עצמו נעדר ממנה. - מפי רבי משה שטיינמן שליט"א

השתתפנו במסיבת הפרידה שנערכה לכבודכם ולכבוד הג"ר משה סאלאווייציק בטרם נסיעתכם לשווייץ אולם רבנו השיב לעומתו כי למרות שאכן במקורה נועדה המסיבה אף לכבוד יציאתו לשווייץ הוא אישית לא השתתף בה כי אם רעו הג"ר משה זצ"ל כזכור לעיל סיבת יציאתם את גבולות פולין היתה עקב הגיעם לגיל גיוס

פיענוח התמונה (ע"פ ספר הרב מבריסק) סיון תוצ"ז מסיבת הפרידה שנערכה על ידי תלמידי ישיבת תורת חסד לחבריהם רבי משה ב"ר ישראל גרשון סאלאווייציק ורבי אהרן לייב שטיינמן לרגל נסיעתם למונטריי שבשווייץ לשמש כרמים בישיבת הרב בוצקו ושבים שלישי משמאל ר' נח צבי שטיינמן אביו של רבי אהרן לייב אחריו ר' ועלו סאלאווייציק ברי"ג ר' ישראל גרשון רבי משה ברי"ג ר' אליהו שווארצבוים חתנו של רי"ג.

עומדים: ראשון משמאל הרש"ל ברודער, ? מיכל רוזובסקי, לייבעל סאצילער, ? ישראל פדר, משה זוננברג [ב"ר בוצ"ה השוחט] ליד אשת רבי ישראל גרשון [מימין מחזיקה בידה נכד] עומד לייד שאלער למעלה במרכז התמונה שלום בלדווער.

ואנקרוטה מעניינת בהקשר לכך בתאריך כ"ז סיון תשמ"ז פגש רבי יעקב גיימן תלמיד תורת חסד בעבר כיום רב בניו יורק ברבנו בחתונת רבי יצחק זאב הלוי סאלאווייציק בנו של מו"ר הג"ר משולם דוד שליט"א ותיכף קרא לעומתו הזוכר מר כי לפני חמישים שנה בדיוק בליל כ"ז סיון תרצ"ז

אמת ויציב

בשׁו״ע סימן ס״ו סעיף ה' כתב אבל בין ויאמר לאמת ויציב לא יפסיק שלא להפסיק בין ה' לאמת אלא יאמר אני ה' א' אמת וכו' עכ״ל ושמעתי מהגרש״ז ריגר זצ״ל שלכאורה מי שלא כיון באומרו אני ה' א' על זכירת יצ״מ אפי' לאחר שאמר אמת יכול עכשיו לחזור על הפסוק אני ה' וגו' רכל זמן שלא התחיל לומר ויציב עדיין לא נקרא שהתחיל הברכה.

ידוה מנהלי הדור

יש מכתב מר' שמחה זליג מברסק ששלח להרב הרצוג שהיה בזמנו רב ראשי שכתב לו שיישיג כרטיס כניסה לארץ ישראל לרבנו בגלל שהאנגלים לא הרשו להכנס וכתב שם במכתב שהוא בטוח שהוא יהיה מגדולי הדור.

דיכוי שבדים

פ״א הגיע לרבנו ת״ח שהיה לו שבר ברגלו וסבל הרבה סיפר לו שליד בריסק היה גוי שהיה לו משחה שעשה לבד שהיה יכול לרפא שברים והיה שם כמה פעמים את המשחה והעצם היה נהיה רך מאד והחזיר את העצם למקום והגוי לא רצה לגלות לאף אחד, והיה יהודי בקמניץ בשם יעקב טוביה ליצר שפעם שיכר את הגוי ונתן לו ערך 17 דולר שזה בערך עשרים אלף דולר של היום והוציא ממנו את הסוד והיה ליהודי הזה חבית גדולה בבית והיה מבשל שם שומן של דבר אחר ועוד דברים והיה מתפרנס מזה.

אמונה בחוש בנאלי

סיפר רבנו על אמא שלו, שהיה נהוג בעיירה שהנשים הגויות הפריצה והגבירה היו מחזיקות בבתיים נשים יהודיות משרתות כגון תופרת חיי וכדו', ואמא שלו היתה

רבנו מביט בערגה בתמונת ש״ב הגר״ד שמחה זעליג ריגר ה״ד

הנראה גם הגר״ד שמחה זליג ריגר ה״ד. בכך באה לסיומה מסכת חיים מופלאה של אדם גדול בענקים, שזיוו האיר את שמי יהדות ליטא.

מרן פוסק הדור הגר״נ קרליץ זצ״ל

בימי כלות השבעה לפטירת מרן הגר״ק זצ״ל נביא כאן מתוך שנכנסנו קמיה דמרן שליט״א בליל כ״ט שבט תשע״ד, יחד עם ידידנו הרה״ג ר' יצחק אוהב ציון שליט״א. ושאלנו: אומרים בשם הרב, שהרב ראה את החזון איש שקם לר' אהרן לייב כשהגיע אליו. ת. נכון.

זה היה בדרך קבע או פעם אחת. ת. עכ״פ פעם אחת אני הייתי שהוא היה.

זה חריג שהוא קם לו. ת. זה היה חידוש. האם אפשר לברך עליו שחלק מחכמתו בשם ומלכות. ת. אפשר.

[והוסיף רבי יצחק אוהב ציון שליט״א שאומרים בשם הגר״ש אלישיב זצ״ל שאפשר לברך גם ברכה זו על חתנו מרן הגר״ק. ת. נכון]

מי שנמצא אצלו כל הזמן ורואה אותו בפעם בשבוע או שבועים. ת. אחד שקבוע אצלו לא.

ואם נוסע לחו״ל לחודש וחזור. ת. כן ובירך אותנו לס״ד בהוצאת העלון ובכל הענינים.

וכשיצאנו קרא לנו מרן הגר״ק שוב ואמר, שכל פעם שר' אהרן לייב הגיע לחזון איש הוא כיבדו בכבוד גדול.

ובני הבית הוסיפו שבעבר אמר מרן הגר״נ זצ״ל שהחזון איש כיבד את רבנו הגר״ל כמו אדם גדול.

ולאחר מכן עיין ממושכות מרן זצ״ל בגליונות.

מרן הגר״נ קרליץ זצ״ל קורא בגליון כאיל תערוג תשע״ד

תופרת ותמיד הפריצה היתה מתגאה עליה שהיא היהודיה תופרת שלה, ואמו שהיתה תמיד מתפלאה איך היא השיקצה מתגאה עליה הרי לעת״ל יתקיים בנו להיפך והיו מלכים אמניך ושרותיהם מינקותיך, והרגישה כן בחוש שהבטחה זו תתקיים עוד מעט ממש.

מוות הקדושים

בליל ד' מרחשון תש״ג נערכה האקציה האחרונה לחיסול הגטו: שלוחי השטן באו לתפוס את הגר״ד שמחה זליג בבית, אולם הוא היה ביחד חתנו הגר״ד משה ראובן גולבסקי כבר מתחילת הלילה בבניין התלמוד תורה ושניהם דרשו שם ברבים בעניין קידוש השם.

הגר״ד שמחה זליג לא היה הולך עם קיטל מעולם, ואפילו ביום כיפור נמנע בכך. כששאלוהו על כך היה משיב: 'איני צריך לזה'... גם בשעה שלקחוהו הגרמנים לחקירות סירב להצעת בתו וחתנו לילך עטוף בקיטל.

סיפר משה זיידמן, אחד הניצולים המעטים מהעיר בריסק, שהגר״ד שמחה זליג הסביר מדוע הוא מסרב ללכת עטוף בטלית ובקיטל, כי כשם שעל הנהרגים על קידוש השם נאמר בפוסקים (עי' שו״ע יו״ד סי' שס״ד סעי' ד') שאינם זקוקים לתכריכים אלא קוברים אותם בבגדיהם, 'כי היכי דליפוש חרון אף' (כדי שינוח ד' מחרון אפו). כן הוא גם עתה, הוא רוצה ללכת בבגדיו, ולזעוק ולהפוך עולמות על צרותיהם של ישראל.

בלילה, אור לד' חשון תש״ג החרידו את תושבי הגטו קולות נפץ שנשמעו מכל הכיוונים. התחילה האקציה. הבהלה הייתה גדולה, כל אחד ניסה להציל את נפשו ואת רכושו הדל.

עדויות ספורות בלבד מתעדות את מעשי הרציחה עצמם. בין העדויות הן של שתי נשים לבית משפחת קצב וכן האחים לבית משפחת גולובוביץ'. הם הצליחו להסתתר בדרכים שונות מעיני הנאצים וממקום מחבואם השקיפו לעבר יהודי בריסק ברגעיהם האחרונים. הללו תיארו את ההרגה הגדולה שהייתה בחצר הקצבים ברחוב דלוגה.

ארבעת אלפים יהודים נצטוו לעמוד שם בשורות מול בור ארוך אותו חפרו במו ידיהם. היהודים מלאו את הפקודות כמעט בלי הגה. לתוך הבור הזה נורו היהודים ונרצחו בזה אחר זה. בין הנרצחים היה כפי

מתנות שמים

מסכת בבא מציעא

אוצר הספרים

הבמה לסקירת ספרים ומחבריהם

חכם הרזים כהלכתו

על ברכת הרוואה ששים רבוא מישראל

מחבר: הרה"ג רבי ישראל גליק שליט"א

א. בשורה טובה בעולם התורה ביציאתו של ספר נוסף מספרי "מתנות שמים". הספר על מסכת בבא מציעא ערוך על הפרקים, שנים אוהזין (עניני שטרות), אלו מציאות, הזהב (עניני קניני כסף וחליפין, ועניני אונאה), השוכר את האומנין (עניני שכירות פועלים וחפצים), המקבל (עניני בל תלין, והשבת העבוט), ולהשלמת היריעה נוספו מפרק הגזול עצים (עניני אומן קונה בשבח כלי, ואומן ששינה מדעת בעה"ב). חלקים אלו שאינם נחלת סדרי העיון בהרבה ממקומות התורה, נלמדו בעיון בחבורת סגל אברכים מצויינים באחד הכוללים בשכונת רמות ירושלים, ונמסרו בהם שיעורים הפותחים שערי אורה בסוגיות אלו, ומגלים לפני הלומד יסודות עמוקים ונחמדים, ומהם נבנה הספר.

ב. ייחודו של הספר הוא כאמור בהראותו את עושר כבודו של תורה גם בסוגיות שלא דשו בהם רבים, בדרך ההבנה והעיון, הספר ערוך באופן של סימנים לפי סדר הסוגיות, בהם מוגשים לפני הלומד שיטות רבותינו הראשונים, שיטה שיטה על אופנה, והיקף הסוגיא לפי כל שיטה. קובע ברכה לעצמו, בסוף הספר מפתח מסודר למי שירצה למצוא ביאור איזה גמ' או איזה רש"י וכיוצא"ב היכן דובר בהן.

גם בדברים שאינם מפורשים ונגלים לעין כל "דלי חספא ואשכח מרגניתא" להבין דרכם של ראשונים, בהבנת עומק דבריהם ביסודות תמוכים ונאמנים, עפ"י רבותינו גדולי האחרונים ומעתיקי השמועה ראשי הישיבות.

הלומד סוגיות אלו ומחפש למצוא הדרך בלב ים, ישיש לראות דברים ערוכים, כאשר בכל סוגיא הושם דגש על שורש ויסוד הסוגיא שממנה שורש ופינה להבנת הענין כולו.

ג. ייחודיות נוספת הנשזרת לאורך כל הספר היא, האיך מתוך שורשי החקירות והשיטות ובירור גדיהם, עולים חילוקי דינים למחלוקתם, עד נפקא מינה למעשה, בצירוף הבאת דברי הפוסקים ונושאי כליהם בענין זה ופלפול בדבריהם, אשר בזה גם הדברים מתיישבים יותר על הלב, שאין זה נידון בעלמא אלא נוגע להלכה ממש, (דוגמאות רבות מסוג זה נמצאים בעניני שכירות פועלים ובמצות תשלום שכיר בזמנו).

כמו כן המעיין ימצא בספר ידיעות רבות ונכבדות, שיטות ראשונים ואחרונים, ומקורות ממקומות שונים השייכים לענין זה המאירים את הסוגיא, כמאמרם ז"ל דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר, אשר הם יורה צמאנונו.

ד. דבר מאלף שמענו מפי המחבר איך הגיע לכתוב ספרים, שבשעתו לא ראה עצמו כמחבר ספר, אלא שאחר פטירת מרן הגרא"מ שך זלה"ה שאל את מרן הגרא"ל שטיינמן זלה"ה על ענין חיזוק, ואמר לו לכתוב ספר, והרגיש שבזה פתח לו את השער להוציא כוחות גנוזים מן הכח אל הפועל, וכשהגיעה שעת הכושר נכתב הספר ויצא לאור בס"ד.

ה. הספר מצטרף לספרי מתנות שמים הקודמים [עמ"ס כתובות, איזהו נשך], וכבר בהיותו בכתובים ראוהו מרביצי תורה ואברכים העוסקים בענינים אלו והשתמשו בו בבירור הסוגיות, כעת כאשר הוא יוצא לאור עולם לקראת לימוד מסכת בבא מציעא בהיכלי התורה בזמן חורף הבעל"ט, לא נותר לנו אלא לברך את המחבר, להוסיף תת תנוכתו ולזכות את הרבים מאוצרותיו, לשקוד על דלתי התורה ועיונה, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, ויזכה להגדיל תורה ולהאדירה.

חיבור מקיף להלכה על ברכת הרוואה ששים רבוא מישראל יחד מאת הרה"ג רבי יוסף זילבר שליט"א

הברכה הנדירה ביותר היא ברכת "חכם הרזים" על הרוואה ס' ריבוא מישראל ביחד [600.000 בנ"א] ומזמן ביהמ"ק שמצינו בגמ' שכן זומא ע"ג מעלה בהר הבית ובירך ברכה נדירה זו. כמדומה שלא היו עוד הזדמנויות לברך ברכה זו. וזה מהסיבה הפשוטה שכמעט ולא היו עיירות שמכילות כ"כ הרבה אנשים וגם אם היו מכילות רובם ככולם לא היו בני ברית. ושיתקבצו מעיירות אחרות הדבר ג"כ לא היה מצוי כי הנסיעות היו קשות בימים ההם שהיו נוסעים בסוס ועגלה על שבילים לא הכי סלולים ולכן גם כשהיו באים לא היו באים אנשים בכמויות בב"א והדברים פשוטים וידועים למבררים קצת את דברי קורות הימים. [שאל זקינך ויאמרו לך כמה קשה ומפרכת הייתה הדרך בין ב"ב לירושלים כשכבר היו אוטובוסים מקרטעים וכבישים סלולים]

ומחמת שהדבר לא נגע למעשה כמעט ולא הייתה התייחסות בפוסקים לפרטי ברכה נדירה זו רק זעיר שם זעיר שם. ורק בדורינו אנו הדור האחרון אשר ישנם עיירות גדולות מאוד אשר מכילות מאות אלפי בנ"א. וגם יש את האפשרויות לשנע עשרות אלפי אנשים באוטובוסים חדישים וממוזגים בתוך זמן קצר למקום אחד. וכמובן שגם זה קורה במקרים נדירים מאוד כהלוויות של גדו"י זיע"א או התכנסויות ציבוריות גדולות. שרק ככה"ג יכולה להיות היכי תימצי של אפשרות להתקבצות מאות אלפים למקום אחד.

ונתעורר הגאון המחבר שליט"א לברר פרטי ברכה נדירה זו לקראת העצרת שהתקיימה כנגד מה שזממו ראשי שלטון הרשע כאן בארה"ק לגייס את בחורי הישיבות לצבא ר"ל. שהתקיימה עצרת מחאה אדירה בשערי ירושלים עיה"ק תובב"א ביום א' לסדר ויקרא ל' אדר א' התשע"ד במעמד רבבות אלפי ישראל מכל העדות ומכל החוגים ובראשם רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגאון רבי אהרן יהודה לייב שטיינמן זלה"ה אשר הטריח את עצמו למרות גילו המופלג מאוד לירושלים עיה"ק להשתתף בעצרת מחאה זו.

ומכיון שלפני העצרת הייתה שמועה שיהיו מליון איש בעצרת התעוררו רבים לברר האם צריך לראות את כל הס' ריבוא ומי מצטרף לס' ריבוא האם גם נשים וקטנים והאם צריך לראותם בב"א ועל מי ניתן לסמוך שיש ס' ריבוא ועוד פרטים רבים שיש לברר. והיאך ניתן לברך באופן שבטוח ישנם ס' ריבוא ללא שום ספק כלל.

לכן יש להכיר טובה להגאון ר"י זילבר שליט"א מחשובי הת"ח בב"ב שבירר את פרטי ברכה נדירה זו הן ממה שכתבו ע"ז הפוסקים גדולי האחרונים בדורות עברו [שבד"כ כתבו זאת רק בדרך אגב כיון שהדבר לא נגע למעשה בזמנם] וגם את דעת הרבה מהת"ח שליט"א וגם הביא עדויות בפרסום ראשון מהוראותיו של רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטיינמן זלה"ה ומהנהגתו למעשה בעת העצרת עצמה.

ובסוף הספר ישנו "קיצור הלכות ברכת חכם הרזים" אשר בו יובאו בקיצור הכרעותיהם של האחרונים למעשה ברכותינו להרב המחבר שליט"א שיזכה לברר עוד ועוד הלכות שיתקבלו בחיבה בבתי המדרשות.

ניתן להשיג את הספר בירושלים תפארת רמות 84/16.

או בטלפון 02-5865071 / 08-6348585.

את הספר ניתן לקבל חינם!

במייל: ao50412a@gmail.com

"זהיו עיניך רואה"

את מזריק

התמונות באדיבות: שוקי לרר, משה מיכאל צורן, ישראל קרביץ, דב ויסקי. יישר כח!

אוצר הספרים

הבמה לסקירת ספרים ומחבריהם

שירת מרדכי

ביאורי סוגיות לפי סדר הפרשיות

'ללמדך'

רעיונות עמוקים טבולים במשלים ועובדות
ויסודות המוסר והמחשבה על פרשיות השבוע

מאוצרו של הגאון רבי מרדכי פרינדליך זצוק"ל

* הספר להכנת דרשות ושיעורים מרתקים מסרים חדים וברורים*
* מתאים במיוחד למג"ש, להורים, ולמעמיקים ביסודות הפרשה*

'ללמדך' - היצירה!

עולם הספר היהודי הינו כמעין המתגבר, דומה ששבעים הפנים שיש בכל עניין מתחלק לשבעים ושבעה פנים ותתי פנים- כשבכל התחלת התורה מבראשית מתגלים אוצרות טמונים ותמירים שלא מובן היכן היו מוטמנים עד כעת, דומה כי אם אמרו חז"ל שהתורה הייתה תתקע"ד דורות לפני שניתנה, אין זה רק עד קבלת התורה, אלא כל תורה המתחדשת ע"י תלמיד וותיק, קדמה לה תתקע"ד של תמירות עד שנתנה- כך ניתן להמליץ על רעיוני תורה הטבולים במשל ועובדה, מדוברים בשפה ברורה ונעימה, אך מתמירים בתוכם עולמות של מחשבה ומוסר מדורי דורות, קנקן חדש מלא בטעם ישן של גדולי בעלי המוסר והמחשבה, ערוכים בצורה שובת לב, אשר כל קורא ימצא בהם דברי חפץ וחיים.

'ללמדך' - הספר!

הוא נסע למנוחות- המחבר הגדול, הספיק בחייו הקצרים לכאן' לומר ולחדש לשמור ולעשות, ודבריו עושים פירות ופארי פירות. כח עצום יש לדברי אגדה וסיפור למשוך לבו של הקורא, אך לא כסיפור בעלמא המשאיר אבק רושם מין חוויה רוחנית לא ברורה, מין דוק של הווי אשר נודף כנדוף עשן מפני רוח, 'ללמדך בא' הספר כולו, כמו מחברו, לא מניח לדברים להתפרש מאליהם, ולא שיבין הקורא ויקחם למקום שלבו לוקחם, כאלו היו דרשותיו של הגאון רבי מרדכי פרידליך זצ"ל- 'ללמדך' בא, ואם לא ללמדך לא בא, אם לא להעמיד את מסקנת הדברים את המסר, את ה'למעשה' באופן ברור, חבל על כל הררי המילים והדקות הקדושות שהלכו לריק, 'ללמדך בא' זה הספר, וזה מחברו, אחד הם.

'ללמדך'

ואם בני ביתך 'מקשיבים' ואם אתה מלמד לתלמידים 'מבינים', ואם שומעי לקחך 'מבקשים' ללמוד ממך, לשמוע דברים נכוחים, הבא הספר אל ביתך, 'ללמדך' איך ללמד, 'ללמדך' מה ללמד, הם יהיו יותר תלמידים ואתה תהיה להם יותר לאב לרב למורה דרך למשפיע בדרך אמת, 'ללמדך'.

חיבור המנגיש בצורה ברורה את יסודות הסוגיות

כולל יסודי השמועות מגדולי האחרונים וראשי הישיבות

מאוצרו של הגאון רבי מרדכי פרינדליך זצוק"ל

* מסודרים על סדר פרשיות השבוע * חוויה עילאית לשולחן השבת*
* מיוחד לשיעורי הלכה בליל שבת*

כל לומד בבא קמא- מתחבט בנידון המפורסם אם תשלומי נזיקין גדרם השלמת החסרון, או עונש, שכן ידוע כי נזיקין הינה מלוה הכתובה בתורה, מבין בתרי המסכת מבצבצים ועולים ראיות לכאן ולכאן, לא תמיד בלימוד הסוגיות מתקבלת הכרעה ברורה, ויותר מכך לא בהכרח מקבל הלומד תמונה מסודרת של מסכת הראיות והוכחות לכאן ולכאן, לפעמים הלומד יודע לומר 'זה נידון' 'מדברים על זה' יש שידע להביא ראיה או שנים לכאן ולכאן, ויש שאפי' דעת ברורה לאחד מן הצדדים, אך כשבן שיחם יביא להם כנגדם כמה ראיות להיפך לא ידעו לענות באופן ברור על הוכחתו.

סימן זה צד את עיני- בעברי על בתרי הספר 'שירת מרדכי' המחבר זצ"ל מעמיד את הדברים מיסודם בצורה ברורה ונעימה, כשירה ממש אריח על גבי לבינה- ועוד טובל רגלו בשמן ההלכה למעשה מזוקק בנפק"מ וצדדים הנוגעים בעניינים המתחדשים בדורנו- כמו הסתעפות לנושאי תשלום הביטוח בתאונת רכב ועוד.

שוב עיללתי עברתי לפרשת בא- שם מצאתי נידון מרתק המסדר אחת ולתמיד את הנושא שכל בר בי רב יודע כי אין חוזרים על שכחת יעלה ויבא בליל ראש חודש, המחבר בכח עיונו מניף קושיה קשה כברזל על דין מוסכם זה, ומחלק ביסוד מוסד חילוק בין הזכרת ר"ח ביום לבין הזכרת ר"ח בלילה, ועוד זאת מניף ידו לתת כלל בגדר כל ההוספות שהוסיפו חז"ל בתפילה בסדר השנה, וממנו מסתעף לעוד כמה חילוקי דינים הלכה למעשה.

שוב קשה שלא להתפעל משירת התורה המתרוננת מתוך דפי הספר כשמו כן הוא 'שירת מרדכי'.

המחבר זצ"ל מעביר בשיעוריו אלו את טעם זקנים ה"ה רבותיו הגדולים ראשי ישיבת פוניבז' לדורותיהם ה"ה רבו המובהק מרן הגאון המופלא רבי שמואל רוזובסקי זצוק"ל, ומרן בעל האבי עזרי זצוק"ל, ורבותינו בישיבת גרודנא לדורותיהם זצ"ל ושיבלחט"א, לא רק את דבריהם אלא רוחם נושבת בין בתריו, כאילו בעל השמועה לנגד עיני הקורא.

אין ספק כי מבקשי חוותא של תורה ימצאו בספר זה במה לרינון ושירה בשירתה של תורה, וממנו ישאבו מלא חפנים של ידיעות משמחות ומסבירות בביאור סוגיות הש"ס, יהא זה לזכרו ועילוי נשמתו של המחבר הגדול אשר נקטף באיבו, אך דברי תורתו תורת חיים מתבדרין בבי מדרשא.

ניתן להשיג את הספרים 'שירת מרדכי' ו'ללמדך' במקומות דלהלן:

מודיעין עילית: פרוינדליך 053-312-5969 ירושלים: פרוינדליך 054-840-6988 פתח תקוה: כץ 054-8433411

* ברשת חנויות הספרים המובחרת 'יפה נוף'*

ובשאר חנויות הספרים

אוצר הספרים יו"ל ע"י מערכת קובץ גליונות. לפרסום ספרים ניתן לפנות לטלפון 05331459000 או במייל k.gilyonot@gmail.com

מסביב לשולחן

עלון שבועי לבני הישיבות סביב נושא מהפרשה בעיון בהלכה באגדה ובמוסר

הופיע ויצא לאור

"מסביב לשולחן" על חמישה חומשי תורה

בעימוד חדש ומאיר עיניים

50 נושאים על פרשיות התורה

להשיג: ספרי הישיבה

רחוב בית ישראל ע"י ישיבת מיר ירושלים

מערכת קובץ גליונות

הלא תדעו כי שר וגדול נפל בישראל עיני נגדה ולא תדמה מאיז הפונות

אוי נא לנו כי חטאנו נפלה עטרת ראשינו, יחד עם כל בית ישראל דמוע
נדמע ותרד עינינו דמעה על שבר כי הושברנו כחורבן בית אלוקינו
בהסתלקותו לשמי רום, של מורנו ורבינו עט"ר מאיר עינינו ומתווה
נתיבותינו, פאר המידות, ממנו הוראה ודרך חיים, משיירי כנסת הגדולה
מרן הנאב"ד ורב רבנן רבינו

שמריהו יוסף ניסים קרליץ

זצוקלה"ה

הוא עשה שלא תשתכח מסורת ההוראה מישראל

העמיד תלמידים לאלפים המורים דעה והלכה בכל קצוות תבל, דייין ויושב בישיבה כל
ימיו, ענוותן ושפל ברך, נתן גוו למכים והעמיד הדת על תילה, עמד כחומה בצורה על
קוצו של יו"ד, והרבה שלום ושלווה בעם ישראל ביושר עיונו רוחב דעתו וזוך הגיונו.
אבל יחיד עשי לך מערכת קובץ גליונות כי יבשה באר החיים אשר ממנה דלה דלינו מידי
שבת בשבתו בגליון 'נשיח בחוקיד' נועם צוף אמרותיו, ועכשיו כבתה המנורה הטהורה,
ובא השמש, ואין מי יאיר לנו.

אוי מי יתן לנו תמורתו

בית ישראל ויראי ה' הוזילו כנחל דמעה